

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

CREATIVE TOURISM OF PHUKET PROVINCE: A CASE STUDY OF
SINO-PORTUGUESE CULTURAL AREAS

ดวงใจ พานิชเจริญกิจ

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมศาสตร์

สำนักวิชาศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2555

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

CREATIVE TOURISM OF PHUKET PROVINCE: A CASE STUDY OF SINO-PORTUGUESE CULTURAL AREAS

ดวงใจ พานิชเจริญกิจ

คุณนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศาสตร์

สำนักวิชาศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2555

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษา
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซิโนโปรตุกีส
CREATIVE TOURISM OF PHUKET PROVINCE: A CASE STUDY OF
SINO-PORTUGUESE CULTURAL AREAS

ดวงใจ พานิชเจริญกิจ

คุณนิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศาสตร์

2555

คณะกรรมการสอบคุณนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธุ์ วงษ์บุรณาวาทย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา อุปโยคิน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร. อภิสม อินทรวณิชย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุลวรา สุวรรณพิมล)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือของหน่วยงาน และผู้บริหารภาครัฐและเอกชน องค์กรธุรกิจ ในชุมชน และประชาชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยและทีมงาน ตลอดระยะเวลาของการสังเกตการณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อความกรุณาดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำด้วยดีตลอดมาของ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชาอุปโยคิน ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี และอาจารย์ ดร.อภิสม อินทรลาวัณย์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เป็นผู้ให้ความรู้ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน เพื่อให้คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับ รองศาสตราจารย์ ดร. วันชัย ศิริชนะ อธิการบดี รองศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธุ์ วงษ์บุรณาวาทย์ ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา สังคมศาสตร์ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ รวมทั้งคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของสำนักวิชาศิลปศาสตร์ ตลอดจน อาจารย์ ดร. พลวัต ประพัฒน์ทอง และเจ้าหน้าที่ส่วนประสานงานบัณฑิตศึกษาและศูนย์บรรณสาร และสื่อการศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงทุกท่าน

ขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับทีมงาน เทศบาลนครภูเก็ต เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต คุณยินดี มะโนสุนทร คุณจตุรรัตน์ ดัฒทวนิช คุณสมเกียรติ แก้วกนก สมาคมกวางตุ้ง จังหวัดภูเก็ต ผู้อาวุโสศาลเจ้าแสงธรรม คริสเตียนสถานและ ดร. ธงชัย ภูวนาถวิจิตร ที่มีส่วนช่วยทำให้ งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ ครอบครัวพานิชเจริญกิจและ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผู้สนับสนุนการศึกษา เพื่อน ๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

ดวงใจ พานิชเจริญกิจ

ชื่อเรื่องคุณูปนิพนธ์	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต:กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส
ชื่อผู้เขียน	ดวงใจ พานิชเจริญกิจ
หลักสูตร	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมศาสตร์)
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา อุปโยคิน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี อาจารย์ ดร.อภิสม อินทรลาวัณย์

บทคัดย่อ

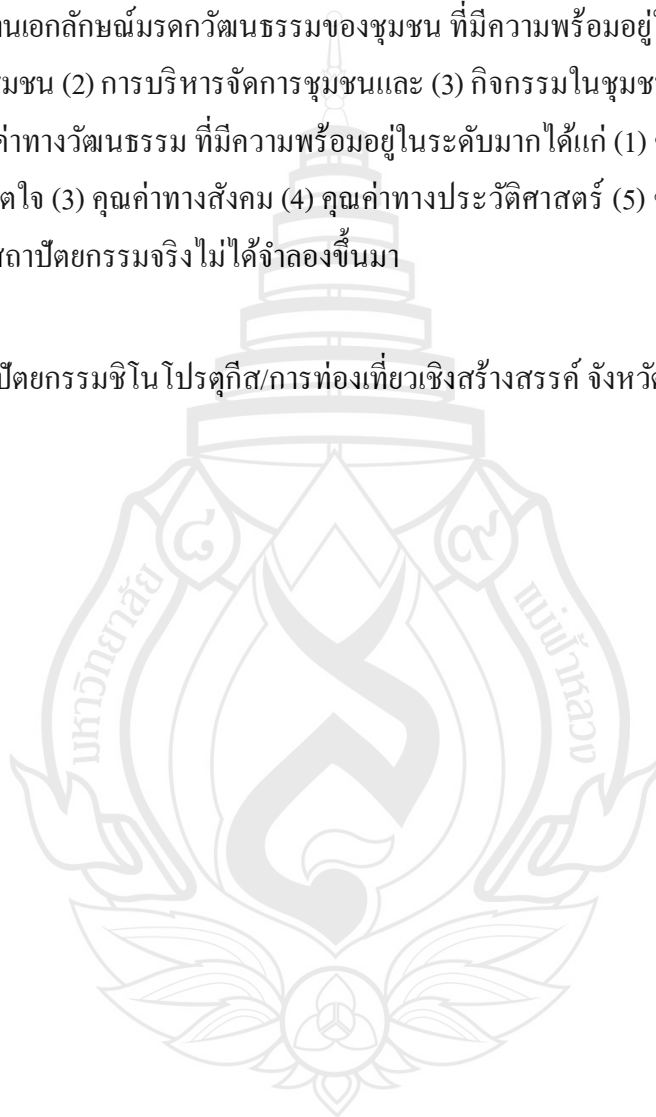
การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส บริบทสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ในเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

การดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (mixed methodology research) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interviews) ผู้บริหารภาครัฐและเอกชน และประชาชนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสจังหวัดภูเก็ต โดยใช้แบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (contents analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณด้วยการคำนวณค่าทางสถิติ

ผลการศึกษาพบว่าด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต มีความพร้อมเกือบทุกด้าน ที่จะสามารถได้รับการพัฒนารูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากโดยภาพรวมมีความพร้อมในระดับมาก โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรม

ของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (3) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (5) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและ (7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และองค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ (1) วัฒนธรรมชุมชน (2) การบริหารจัดการชุมชนและ (3) กิจกรรมในชุมชน ส่วนองค์ประกอบด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

คำสำคัญ: สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส/การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

Title of Dissertation	Creative Tourism of Phuket Province: A Case Study of Sino-Portuguese Cultural Areas
Author	Duangjai Panitcharernkit
Program	Doctor of Philosophy (Social Science)
Advisor	Assoc. Prof. Dr. Preecha Upayokhin
Co-Advisor	Assoc. Prof. Dr. Chalermchai Panyadee Dr. Apisom Intaralawan

ABSTRACT

This dissertation aimed to study the history of Sino – Portuguese architecture, social and cultural context, as well as the availability of creative-tourism resources in Phuket for the ultimate goal of recommending sustainable creative-tourism activities for this southern province’s Sino – Portuguese Historical Areas.

The dissertation is a mixed-methodology research. In data collection, in-depth interviews with executives in the government and private sectors, long-time residents, and tenants of the Sino – Portuguese Historical Areas were conducted. These areas have been declared arts-and-culture conservation zones. On the qualitative part of this dissertation, content analysis was the methodology in refining the data. On the quantitative part, data analysis was based on statistical computation.

The dissertation found that the Sino – Portuguese Historical Areas, on the overall, were well equipped to embrace creative tourism. On the communities’ cultural-heritage identity, the resources in the following aspects were highly available: (1) historical-community perimeter; (2) important historical items in the communities; (3) citizenship in the communities; (4) social

characteristics of the communities; (5) sense of community; (6) community participation and (7) infrastructure in communities. Moderately available resources were (1) community culture; (2) community management and (3) activities in the communities. On the cultural-value resources, highly available resources were (1) architectural value; (2) sentimental value; (3) social value; (4) historical value; (5) symbolic value and (6) value of genuine, not imitation, architecture.

Keywords: Sino-Portuguese architecture/Creative tourism in Phuket

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(14)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	7
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	7
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	9
1.6 นิยามศัพท์	9
2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดในการศึกษา	12
2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Concept)	12
2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Concept)	34
2.3 เขตอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม (Cultural Heritage Conservation Area)	
2.4 จังหวัดภูเก็ต	54
2.5 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 ระเบียบวิธีวิจัย	79
3.1 วัตถุประสงค์ที่ 1	80
3.2 วัตถุประสงค์ที่ 2	83
3.3 วัตถุประสงค์ที่ 3	94
4 ผลการศึกษา	97
4.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ตเป็นอย่างไร	98
4.2 ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ตเป็นอย่างไร	164
4.3 เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต	237
5 สรุปอภิปรายผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะ	252
5.1 สรุปผลการศึกษา	252
5.2 สรุปอภิปรายผลของการศึกษา	255
5.3 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต	266
5.4 ข้อเสนอแนะ	269
5.5 ข้อจำกัดในการวิจัย	271
รายการอ้างอิง	272

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	280
ภาคผนวก ก ลักษณะทั่วไปของประชาชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต	281
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัย	286
ภาคผนวก ข แบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต	288
ประวัติผู้เขียน	299

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ปี พ.ศ. 2553-ปี พ.ศ. 2554 (ไตรมาสแรก)	66
2.2 สรุปสถานการณ์เศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ต ไตรมาสแรกปี พ.ศ. 2554 เปรียบเทียบกับปีพ.ศ.2553	67
2.3 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ต	70
3.1 จำนวนคร่าวเรือบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต	85
3.2 เกณฑ์การให้คะแนนเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละประเด็นคำถาม	93
3.3 การกำหนดน้ำหนักเฉลี่ยเพื่อการสรุปผล	93
3.4 สรุปภาพรวมเปรียบเทียบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ตจำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชีโนโปรตุกีส	95
4.1 จำนวนคร่าวเรือบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต	114
4.2 จำนวนอาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต	115
4.3 สรุปลักษณะทั่วไปของประชาชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	166
4.4 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านปริมณฑลชุมชนประวัติศาสตร์ในเส้น ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ตจำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	169
4.5 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านวัฒนธรรมชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	171
4.6 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	173
4.7 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความด้านความเป็นพลเมืองชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ตจังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	175
4.8 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	176

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.9 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	178
4.10 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	181
4.11 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	184
4.12 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	187
4.13 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	191
4.14 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	194
4.15 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	197
4.16 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	200
4.17 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	203
4.18 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ในเขต ประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	205
4.19 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้ จำลองขึ้นมา ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส	209

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.20 สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	214
4.21 สรุปเปรียบเทียบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	220
4.22 แสดงความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	223
4.23 สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	227
4.24 สรุปความความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	229
4.25 แสดงความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	231
4.26 สรุปภาพรวมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	235
4.27 สรุปภาพรวมเปรียบเทียบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส	239

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	8
2.1 ขอบเขตการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	42
2.2 แนวความคิดในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์	43
4.1 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชีโนโปรตุกีส” จังหวัดภูเก็ต	98
4.2 อาคารตึกแถวสถาปัตยกรรมแบบชีโนโปรตุกีส บนถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต	100
4.3 หงอ กา ที่ แปลตามความหมายว่า “ทางเดินเท้า 5 ฟุต”	101
4.4 ด้านบนของประตุมิปายประจำตระกูลแขวนไว้	102
4.5 หน้าต่างบานเกล็ดไม้ มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้	103
4.6 รอบบริเวณบ่อน้ำจะมีพื้นที่ว่างและมีการปูพื้นด้วยซีเมนต์ ไม่มีหลังคา เปิดโล่ง	104
4.7 โครงสร้างอาคารที่แตกต่างออกไป ไม่สามารถจะเชื่อมต่อกับอาคารแบบเก่าได้	105
4.8 ชั้นฐานวางด้วยก้อนหินแข็งขนาดใหญ่ ก่อทับด้วยอิฐเผา	106
4.9 การตกแต่งซุ้มหน้าต่าง เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส	107
4.10 อาคารโรงเรียนภูเก็ตไทยหัว (ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัว) ถนนกระบี่	108
4.11 คลุหาสน์หลวงอำนาจนรารักษ์ ถนนดิบุก (อัง มอ หลาว) ตึกแบบคลุหาสน์	109
4.12 อาคารยุคของการพัฒนาเมือง ตึกแถวชั้นเดียวหรือสองชั้นไม่มีลวดลายตกแต่ง	110
4.13 อาคารยุคผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมเอเชียกับยุโรป หน้าต่างรูปโค้ง 3 ซุ้ม	111
4.14 อาคารยุคสถาปัตยกรรมสมัยใหม่หรือยุคโมเดิร์น หน้าต่างเป็นรูปทรงเรขาคณิต	112
4.15 อาคารถูกทิ้งร้างหรือใช้เป็น โกดังเก็บสินค้า ขาดการดูแลรักษา ซ้ำรูดทรุดโทรม	116
4.16 ปูนปั้นของหัวเสา กรอบบานประตู กรอบหน้าต่าง มีความชำรุดทรุดโทรม	117
4.17 การออกแบบอาคารที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมเดิม	118
4.18 ที่ตั้งของเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีสกับพื้นที่ข้างเคียง	120
4.19 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสบนถนนดิบุก	121
4.20 การฝังสายไฟฟ้าใต้ดิน ถนนดิบุก	123

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
4.21 บ้านเลขที่ 39, 39/2 และ 39/1 ถนนดินบุก ยังคงรักษาสถาปัตยกรรมได้สมบูรณ์	123
4.22 การดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าอาคาร และกระเบื้องมุงหลังคา	124
4.23 กลุ่มอาคารตึกแถวถนนดินบุกที่ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์	125
4.24 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนถนนกระบี่	126
4.25 อาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่กั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กดัด	128
4.26 อาคารตึกแถวชิโนโปรตุกีส บนถนนกระบี่ ยังคงสภาพสมบูรณ์และงดงาม	129
4.27 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนถนนกลาง	130
4.28 ทางเดินเท้านอกอาคาร ความกว้าง 1 เมตร ตลอดแนวทั้งสองฟากของถนนกลาง	132
4.29 ประตูทางเข้าด้านหน้าส่วนใหญ่เป็นบานเฟี้ยมไม้แบบจีน	132
4.30 อาคารแบบเก่าที่ยังคงรักษาสภาพอย่างสมบูรณ์บนถนนกลาง	133
4.31 อาคารที่เปิดทางเดินเท้า แต่กลับใช้พื้นที่ดังกล่าวสำหรับวางจำหน่ายสินค้า	134
4.32 หน้าต่างบานเกร็ด ไม้มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้	135
4.33 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนซอยรมณีย์	136
4.34 ซอยรมณีย์ถนนคับแคบ ไม่มีช่องทางเดินเท้า ต้องเดินหลบรถที่สัญจรไปมา	137
4.35 ซอยรมณีย์ ยังคงลักษณะสถาปัตยกรรมที่สมบูรณ์ ด้วยลวดลายปูนปั้นงดงาม	138
4.36 อาคารศูนย์รวมข่าวพรหมเทพ ตึกสีขาว 2 ชั้น โดดเด่นด้วยหอนาฬิกาสูง 4 ชั้น	139
4.37 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนถนนพังงา	140
4.38 ธนาคารกสิกรไทยและธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ก่อสร้างแบบสมัยใหม่	141
4.39 อาคารชิโนโปรตุกีสแบบเก่าที่มีสภาพสมบูรณ์ บนถนนพังงา	142
4.40 อาคารชิโนโปรตุกีส ถนนพังงาที่ปรับปรุงให้มีสภาพสมบูรณ์และสวยงาม	143
4.41 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนถนนเยาวราช	144
4.42 อาคารชิโนโปรตุกีส ถนนพังงาที่ปรับปรุงให้มีสภาพสมบูรณ์และสวยงาม	146
4.43 อาคารแบบ 2 ชั้น และ 3 ชั้น ที่ยังคงสภาพของลวดลายปูนปั้น บนถนนเยาวราช	147

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
4.44 อาคารชิโนโปรตุกีส ที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า บนถนนเยาวราช	148
4.45 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบน ถนนรัชฎา	149
4.46 วงเวียนสุริยเดช (วงเวียนน้ำพุ) ทางเชื่อมถนนรัชฎากับถนนเยาวราช	150
4.47 อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้ามีสภาพดี บนถนนรัชฎา	151
4.48 อาคารธนาคารกรุงศรีอยุธยา ออกแบบประยุกต์กับรูปแบบอาคารชิโนโปรตุกีส	151
4.49 คลุหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา ถนนกระบี่	156
4.50 คลุหาสน์หลวงอำนาจนารักษ์ ถนนคีนุก	157
4.51 บริการห้องสุขาของศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว เปิดบริการ 2 ห้อง	190
4.52 ลิ้มแจ้ เป็นช่องแสงสว่างตามธรรมชาติที่ส่องลงมาจากช่องว่างของหลังคาบ้าน	206
4.53 กระเบื้องดินเผารูปครึ่งวงกลมแบบจีน ใช้มุงอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส	207
4.54 ชุมรูปโค้งด้านหน้าอาคารเชื่อมต่อกันตลอดแนวใช้สำหรับเป็นทางเดินเท้า	208
4.55 ที่ตั้งของแท่นบูชาบรรพชนอยู่ตรงกลางบ้าน เห็นได้ทันทีเมื่อเปิดประตูบ้าน	212
4.56 กระเบื้องลวดลายฝรั่ง ใช้ปูพื้นคลุหาสน์อาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส	212
4.57 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต	241
4.58 เดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมล้ำค่า ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต	245

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชาติ ภูมิภาคและของโลก เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดขยายตัวทางด้านการค้า การลงทุนและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ด้วยกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมขนส่งที่ทันสมัย ตลอดจนการสร้างกรอบความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศร่วมกัน ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จาก จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลก ที่คาดว่าจะมีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นจาก 1 พันล้านคนในปี ค.ศ. 2010 และเพิ่มเป็น 1.6 พันล้านคนในปี ค.ศ.2020 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 6.9 % ต่อปี (Lockwood & Medlik, 2001, p. 20)

จากการที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ซึ่งได้ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน ว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ที่มีกระบวนการอนุรักษ์และการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวให้เข้าถึงประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการสร้างสรรค์วัฒนธรรมทางสังคม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนร่วมกัน (United Nations, 1999, p. 129)

เช่นเดียวกับแนวคิดขององค์การความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศหรือยูเนสโก (UNESCO) ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (Preecha Upayokin, 2009, p. 2) เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นทักษะในการเรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงวัฒนธรรมของประเทศหรือชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนานักท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาพสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบการ

ทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่นักท่องเที่ยวไปเยือน

ด้วยความเชื่อที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะเป็นได้มากกว่าความยั่งยืนที่เกิดจากการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน จัดหาซึ่งทรัพยากรและองค์ความรู้ที่จะนำมาถ่ายทอดและสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ผ่านประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอดที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อันเป็นพื้นฐานในการทำงานร่วมกัน เป็นการสร้างความเข้าใจถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรม อันเกิดจากกระบวนการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ (knowledge sharing) ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินไป กับบรรทัดฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการสร้างยุทธศาสตร์การจัดการการท่องเที่ยว ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ขนาดของทุนทางสังคม (cultural capital) ของเมือง ภูมิภาคและประเทศ ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์พิเศษที่เป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนแบบ “Win Win” ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว หากสังคมหรือชุมชนใดมีคุณลักษณะทางสังคมที่ดี ย่อมส่งผลทำให้ นักท่องเที่ยวให้ความเคารพต่อสถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของสังคมนั้นได้ (Girard & Nijkamp, editor, 2009, p. 15)

จากการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ ที่เดินทางเข้ามาเพื่อพักผ่อนและท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่นิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเที่ยวชมธรรมชาติของภูเขาและทะเลตามชายหาดต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน วัดวาอาราม แหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปหัตถกรรม สถาปัตยกรรมและการบริการทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (อิโคโมสไทย, 2551, หน้า 29)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดในประเทศไทย เป็นแหล่งรายได้ที่มีมูลค่าสูงมากในแต่ละปี โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้พยากรณ์ไว้ว่า ภายในปี ค.ศ. 2020 ประเทศไทยจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นอันดับ 2 ในเอเชียแปซิฟิก สูงถึง 37 ล้านคน ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้คาดการณ์ถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2555 ว่าจะมีการขยายตัวสูงถึงประมาณ 8-10 %

โดยมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศไทยประมาณ 22.46 ล้านคน นำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศสูงถึง 859,095 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553) โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สินค้าทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจเดินทางเข้ามาพักผ่อนและท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติทางทะเลที่มีความสวยงามทางภาคใต้ของประเทศไทยที่ได้รับความนิยมและติดอันดับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกใฝ่ฝันที่จะมาเยือน จนได้รับขนานนามให้เป็น “ไข่มุกอันดามัน” ด้วยเสน่ห์ของหาดทรายขาว ทะเลใสโลกใต้น้ำงดงาม มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่สามารถดึงดูดใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกให้มาเยือนเกาะภูเก็ตอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553)

เกาะภูเก็ตนับเป็นหนึ่งในจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีรายได้ส่วนใหญ่มาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จากสถิติในปี พ.ศ. 2554 มีรายได้จากการท่องเที่ยวรวม 94,006.88 ล้านบาท โดยคิดเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 7,131.83 ล้านบาท และรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 86,875.05 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา, 2554) ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดภูเก็ต มีสภาพทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ชายฝั่งตะวันตกของประเทศไทย เป็นจังหวัดเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่เป็นเกาะในน่านน้ำทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดีย ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 867 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดพังงา โดยมีสะพานสารสินและสะพานเทพกระษัตรีเชื่อมต่อกับถนนเทพกระษัตรี และทางหลวงสายหลักจากจังหวัดพังงาเข้าไปสู่ตัวเมืองภูเก็ต

ในอดีตเกาะภูเก็ตเคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์และความเป็นมาอันยาวนาน นับตั้งแต่ชาวโปรตุเกสและชาวฮอลันดาได้เดินทางเข้ามาทำเหมืองแร่และทำการค้าแร่ดีบุกในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายจนถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ โดยขนส่งสินค้าและแร่ดีบุกผ่านคลองบางใหญ่ในย่านการค้าของชุมชนชาวจีน อินเดียและมาเลย์ มุ่งหน้าออกสู่ทะเลสำหรับชาวจีนส่วนใหญ่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ในมณฑลฮกเกี้ยน มะลาคา สิงคโปร์ และปีนัง เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตเพื่อทำธุรกิจเหมืองแร่ ค้าขายแร่ดีบุกและเป็นกรรมกรทำงานในเหมือง จนนำไปสู่การขยายตัวของย่านการค้าบริเวณสองฟากคลองบางใหญ่และบริเวณใกล้เคียง มีการก่อสร้างอาคารตึกแถวที่ใช้ประโยชน์เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขายจากนักธุรกิจชาวจีนผู้มั่งคั่ง โดยนำรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมแบบจีนและโปรตุเกส ที่มีการก่อสร้างในย่านการค้าเมืองท่ามะลาคา สิงคโปร์และปีนังในสมัยนั้นเรียกว่า “ชิโนโปรตุกีส” เข้ามาเป็นแบบในการก่อสร้างอาคารที่พักอาศัยและทำการค้า จนเป็นย่านการค้าในเกาะภูเก็ตบริเวณ

เขตเมืองชั้นในติดกับคลองบางใหญ่ เชื่อมกับอ่าวทุ่งคาและได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส สัญลักษณ์ของเมืองภูเก็ตในปัจจุบันนี้ (เทศบาลนครภูเก็ต, 2543)

ชิโนโปรตุกีส (Sino-Portuguese) คือรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตก ในแหลมมลายูในยุคสมัยแห่งจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตก ได้แก่ โปรตุเกส อังกฤษ และฮอลันดา ที่พบเห็นได้ในเมืองท่ามะลาคา เมืองปีนัง สิงคโปร์ และไทย โดยเริ่มเกิดขึ้นครั้งแรกราวพุทธศตวรรษที่ 23 เมื่อโปรตุเกสปกครองและมีอิทธิพลเหนือเกาะมาเก๊าและได้เข้าไปเช่าเมืองเกาลูนจากประเทศจีนเพื่อใช้เป็นเมืองท่าในการทำการค้า ซึ่งขณะนั้นฮ่องกงเป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษ โดยได้นำเอาสถาปัตยกรรมแบบยุโรป เข้ามาวางผังเพื่อก่อสร้างอาคารแบบ “โคโลเนียล” (Colonial style) เป็นลักษณะอาคารสองชั้นกึ่งร้านค้ากึ่งที่อยู่อาศัย (shop-house or semi-residential) ด้านหน้าอาคารชั้นล่างมีช่องโค้ง (arch) ต่อเนื่องกันเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เป็นทางเดินเท้า “อาเขต”(Arcade) สำหรับบังแดด บังฝนและกิจกรรมทางความเชื่อต่าง ๆ ชิโนโปรตุกีส มาจากคำว่า “ชิโน” (Sino) หมายถึง คนจีน ส่วนคำว่า โปรตุกีส (Portuguese) หมายถึง โปรตุเกส เป็นคำผสมของชาวจีนและยุโรป ที่ใช้เรียกอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรม ที่ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมในยุโรป (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553)

ต่อมาเมื่อชาวโปรตุเกสและชาวจีนฮกเกี้ยนจากเกาลูนและเกาะมาเก๊า ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าบริเวณเมืองท่ามะลาคา จึงได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมและรูปแบบการก่อสร้างสถาปัตยกรรมจากเกาลูนและมาเก๊ามาเป็นผังในการก่อสร้างอาคารโดยช่างชาวจีน จึงได้ปรับเปลี่ยนผสมผสานศิลปะจีน ตกแต่งลวดลายและสัญลักษณ์ รวมทั้งวางผังตามคติความเชื่อแบบจีนเข้าไปในตัวอาคารแบบโปรตุเกส โดยลักษณะของบานประตูหน้าต่าง ตลอดจนการตกแต่งภายในที่มีลักษณะเป็นศิลปะแบบจีน ต่อจากนั้นเมื่ออังกฤษเข้ามายึดครองและมีอิทธิพลเหนือสิงคโปร์และเกาะปีนังในแหลมมลายู จึงทำให้สถาปัตยกรรมแบบชาวโปรตุเกสและชาวจีนในเมืองท่ามะลาคา ถูกถ่ายทอดมายังสิงคโปร์และเกาะปีนังในที่สุด

ในประเทศไทยจะพบสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสได้ในจังหวัดภูเก็ต รวมถึงจังหวัดระนอง กระบี่ พังงา และตรัง ซึ่งอาคารส่วนใหญ่สร้างขึ้นในสมัยของพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต ในช่วงปี พ.ศ. 2444-2456 ซึ่งในสมัยนั้นภูเก็ตมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับสิงคโปร์และปีนัง โดยอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ได้ถูกสร้างขึ้นโดยนักธุรกิจชาวจีนที่มีความร่ำรวยจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกในสมัยนั้น ปัจจุบันยังคงเป็นย่านการค้าขนาดใหญ่ที่รักษาและอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นไว้และได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส ที่สำคัญเป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จังหวัดภูเก็ต

เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต เป็นเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส ซึ่งเป็นย่านการค้าปลีกที่เก่าแก่ ประกอบไปด้วยตึกแถวสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ที่มีอายุ 80-100 ปี มีคุณค่าทางวัฒนธรรม โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมที่สำคัญของจังหวัดและของประเทศ มีพื้นที่ประมาณ 175 ไร่ ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2538 กำหนดให้เป็นเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย อาคาร บ้านเรือน ที่พัก สำนักงาน ร้านค้าและหน่วยงานราชการ ตั้งอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนริษญา (2) ถนนเขาวราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนดีบุก (5) ถนนกลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์ ของจังหวัดภูเก็ต โดยในเขตนี้มีการควบคุมและกำหนดให้อาคารและสิ่งปลูกสร้างมีความสูงไม่เกิน 12 เมตร และต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 16 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคาร สำหรับอาคารที่จัดให้มีช่องทางเดินหน้าอาคารทะลุถึงอาคารข้างเคียงตามลักษณะสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ตามรูปแบบที่สภาท้องถิ่นกำหนด หรือต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคาร สำหรับอาคารที่มีได้ลักษณะตามรูปแบบดังกล่าวข้างต้น (คณะกรรมการการท่องเที่ยว ภูเก็ต, 2553)

ถึงแม้ว่าอาคารตึกแถวและบ้านพักอาศัยสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จะได้รับการคุ้มครองอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นต่างก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามการขยายตัวของเมืองที่มีความเจริญและความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จากเดิมที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากอาคารสถาปัตยกรรมเป็นที่พักอาศัยและร้านค้าจำหน่ายสินค้าทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคและสินค้าอื่น ๆ แต่ภายหลังจากที่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม นำไปสู่การขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินธุรกิจเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น จากการที่พื้นที่ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส มีอาคารประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอยู่มาก และอาคารเหล่านี้กำลังเสื่อมสภาพลงและอาคารเก่าหลายแห่งก็ถูกแทนที่ด้วยอาคารรูปแบบใหม่ ทำให้สภาพแวดล้อมในเมืองกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันมาตรการควบคุมการพัฒนาที่เหมาะสมยังไม่ได้มีการนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมมากนัก (ยงนริศร์ พิมลเสถียร, 2543)

ประกอบกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่นร่วมกับจังหวัดภูเก็ต ได้กำหนดให้เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรม จังหวัดภูเก็ตให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากการพักผ่อนแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล แสงแดดและชายหาด (sea sand sun) ของจังหวัดภูเก็ต เกิดการปรับปรุงภูมิทัศน์ ที่พักและการบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความ

ต้องการของนักท่องเที่ยว นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากอาคารชิโนโปรตุกีส ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นขัดแย้งกับวิถีชีวิตชุมชนหรือการทำลายคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่นการนำมรดกทางวัฒนธรรมมาทำให้เป็นสินค้า หรือ โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวและการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ที่ทำลายคุณค่าทางสุนทรียภาพ ภูมิทัศน์หรือทางวัฒนธรรม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2548)

ปัจจุบันอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส ในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จังหวัดภูเก็ต เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก อาคารสถาปัตยกรรมมีสภาพชำรุดทรุดโทรม อาคารหลายหลังไม่มีการพักอาศัย ทำให้ถูกทิ้งร้างหรือใช้เป็นโกดังสำหรับเก็บสินค้าหรือเกิดการรื้อถอนและก่อสร้างอาคารรูปแบบสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับรูปแบบของอาคารโดยรอบ ขาดการซ่อมแซมอาคารอย่างทั่วถึง มีการปรับปรุง ต่อเติมและปิดกั้นทางเดินเท้า (หงอ กากี) ทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรมที่มีค่าของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจาก การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวภายในจังหวัด จึงทำให้จังหวัดภูเก็ตกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการค้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น อาคารหลายแห่งถูกเปลี่ยนสถานะการเป็นเจ้าของมีการปรับปรุงเป็นโรงแรม ที่พักหรือเกสต์เฮ้าส์ขนาดเล็ก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านแสดงศิลปะ นวดแผนไทย ฯลฯ ส่งผลต่อรูปแบบวิถีชีวิตชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ถึงแม้ว่านโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต จะส่งผลเป็นรูปธรรมในเชิงการขยายตัวและการเพิ่มขึ้นของปริมาณนักท่องเที่ยว ที่ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศเดินทางเข้ามาพักผ่อนและท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต สูงถึง 3-4 ล้านคน (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) แต่อย่างไรก็ตาม มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส เนื่องจากขาดการบริหารจัดการ การพัฒนาเชิงบูรณาการในการฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาศิลปกรรมประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนการขาดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนความเคยชินจนมองเห็นเป็นเรื่องปกติ ไม่เล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชน

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการใช้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนในท้องถิ่นมีอยู่ ที่จะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวหรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางเข้ามาพักผ่อนหรือท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งนี้ก็เพื่อจะนำผลของการศึกษาที่ได้เป็นข้อมูลในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการ

กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ส่งผลประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกได้

1.2 คำถามวิจัย

- 1.2.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร
- 1.2.2 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต มีลักษณะอย่างไร
- 1.2.3 ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร

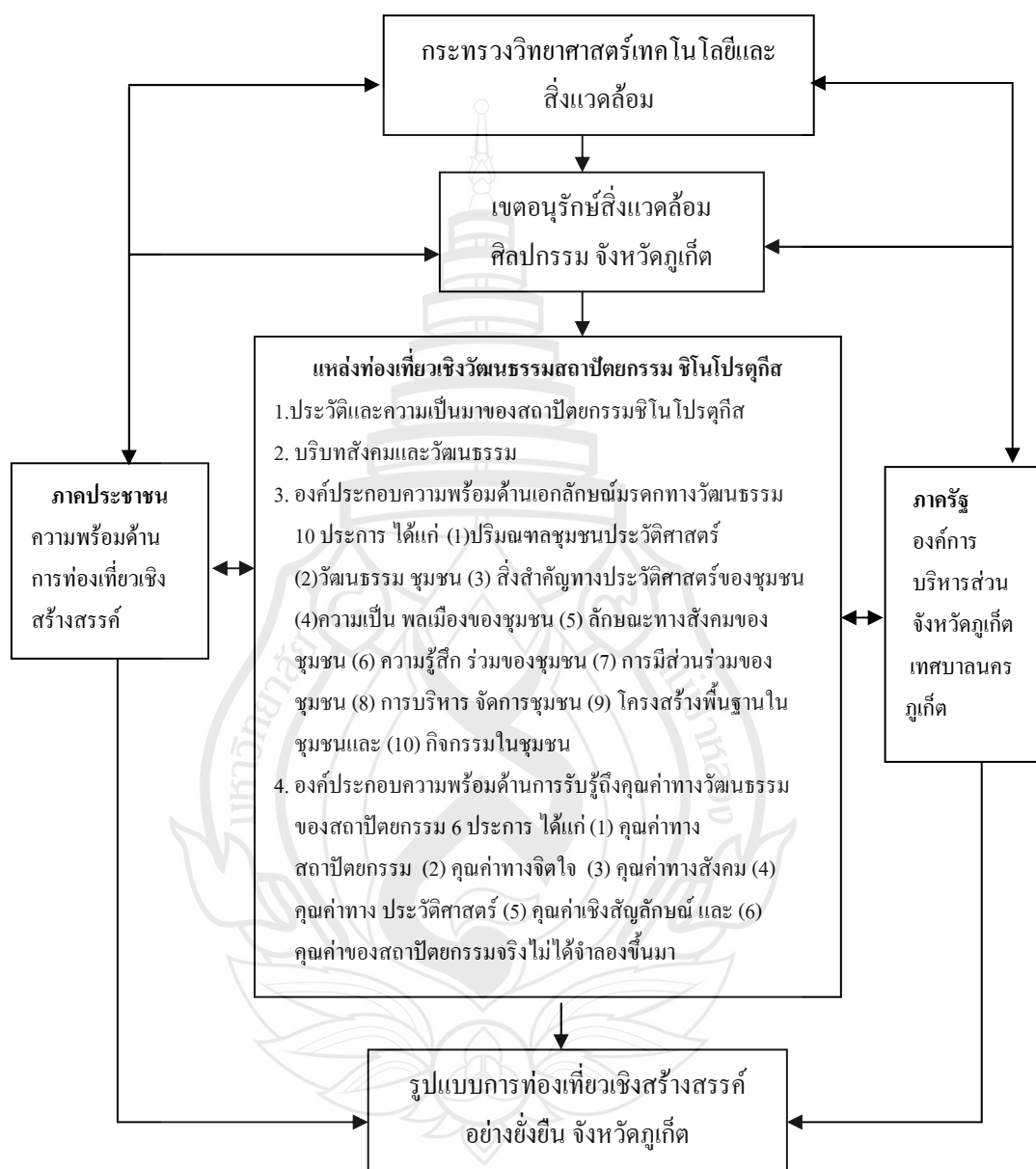
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต
- 1.3.2 เพื่อศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต
- 1.3.3 เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ตั้งอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนริษยา (2) ถนนเขวราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนนิบุก (5) ถนนกลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์ ของจังหวัดภูเก็ต (คณะกรรมการการท่องเที่ยว ภูเก็ต, 2553) ตลอดจนการศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์ที่เหมาะสมของ จังหวัดภูเก็ตให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาความความร่วมมือบน
ผลประโยชน์ร่วมกันต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.5.1 ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

1.5.2 สถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศได้

1.5.3 การศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ทั้งมรดกวัฒนธรรมทางจินตภาพ ที่จับต้องไม่ได้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (1) ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (territorial) (2) วัฒนธรรมชุมชน (cultural) (3) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (historic) (4) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (civic) (5) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (social) (6) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (spirit of a community) และความพร้อมทางกายภาพ ที่จับต้องได้ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชน (participation civic organizations) (2) การบริหารจัดการชุมชน (community management) (3) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (community infrastructure) และ (4) กิจกรรมในชุมชน (community activities) รวมถึงความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 6 ประการ ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (aesthetic value) (2) คุณค่าทางจิตใจ (spiritual value) (3) คุณค่าทางสังคม (social value) (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (historical value) (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (symbolic value) และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา (authenticity value) ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุกีส จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จะนำผลของการวิจัยไปกำหนดแผนงานและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้

1.6 นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนในท้องถิ่นมีอยู่ ที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาพักผ่อนหรือท่องเที่ยวในชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงวัฒนธรรมของประเทศหรือชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนานักท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาพสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนใน

ท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและเป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มาจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชนชาติและการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อาศัยอยู่เดิม เนื่องจากคนเรามีสัญชาตญาณของความอยากรู้อยากเห็นในตัวเอง และการท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรมประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี

ชิโนโปรตุกีส (Sino Portuguese) หมายถึง อาคารสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส ชิโนโปรตุกีส มาจากคำว่า “ชิโน” (Sino) หมายถึง คนจีน ส่วนคำว่า โปรตุกีส (Portuguese) หมายถึง โปรตุเกส เป็นคำผสมของชาวจีนและยุโรป ที่ใช้เรียกอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรม ที่ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมในยุโรป ตั้งแต่ยุคคลาสสิกประมาณ 400 ปีก่อนคริสตกาล มาจนถึงยุคอาร์ตเดโค (ช่วง ค.ศ. 1920-1939) ศิลปะจีนและอินเดีย ถูกสร้างขึ้นมาโดยชาวจีน โพนทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต เพื่อใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย ประกอบไปด้วย อาคาร บ้านเรือน ที่พัก สำนักงาน ร้านค้า และหน่วยงานราชการ ตั้งอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนรัชฎา (2) ถนนเขาราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนดีบุก (5) ถนนถลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์ ของจังหวัดภูเก็ต

เขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส หมายถึง เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปีพ.ศ. 2538 กำหนดให้เป็นเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นย่านการค้าปลีกที่เก่าแก่ ประกอบไปด้วยตึกแถวสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ที่มีอายุ 80-100 ปี มีคุณค่าทางวัฒนธรรม โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมที่สำคัญของจังหวัดและของประเทศ มีพื้นที่ประมาณ 175 ไร่ ประกอบไปด้วย อาคาร บ้านเรือน ที่พัก สำนักงาน ร้านค้าและหน่วยงานราชการ ตั้งอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส”

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต ที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาพักผ่อนหรือท่องเที่ยวในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส

เพอรานากัน (Peranakan) หมายถึง กลุ่มลูกครึ่งมาลายู-จีน ที่มีวัฒนธรรมผสมผสานและสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมา โดยเป็นการนำเอาส่วนดีระหว่างวัฒนธรรมจีนและมาลายูมารวมกัน

โดยชื่อ “เพอรานากัน” มีความหมายว่า “เกิดที่นี่” ซึ่งหมายถึงผู้ชายชาวจีนโพ้นทะเลที่แต่งงานกับคนในท้องถิ่นหญิงชาวมาเลย์ หากเป็นผู้ชายจะเรียกว่า บ้าบ๋า (Baba) ส่วนผู้หญิงเรียกว่า ย่าหย่าหรือ โนนหย่า (Nyonya) เป็นวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะใน สิงคโปร์ มะลากาญเก็ท และเมืองอื่น ๆ ในคาบสมุทรมลายู

ห่อ กากี หมายถึง ชุมทางเดินเท้าหน้าอาคารตึกแถวสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ใช้สำหรับเป็นทางเดินเท้าสำหรับสัญจรไปมา ให้มีความสะดวกในการจับจ่ายซื้อของในย่านการค้า ป้องกันแสงแดดและสายฝนที่จะทำความเสียหายให้กับสินค้าในร้าน คำว่า ห่อ กากี เป็นคำพื้นเมืองของท้องถิ่นภูเก็ต มาจากภาษามลายูและภาษาจีน กากี แปลว่า เท้า ใช้เรียกกระยะความยาวที่มีขนาดเท่ากับ 1 ศอกหรือ 1 ฟุต ของช่างชาวจีน ส่วนคำว่า ห่อ แปลว่า 5 ดังนั้น ห่อ กากี จึงแปลว่า ทางเดินเท้ากว้าง 5 ฟุต

อั้ง มอ เหลา หมายถึง ตึกแบบฝรั่ง หรือคลุหาสน์แบบฝรั่ง สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต สร้างเป็นตึก 2 ชั้นขนาดใหญ่ ผังก่อด้วยอิฐฉาบปูน มีความหนา ส่วนใหญ่จะสร้างในสมัยช่วงที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี เป็นสมุหเทศาภิบาลเมืองภูเก็ตสมัยนั้น โดยคหบดีชาวจีนผู้มั่งคั่งจากการค้าและทำเหมืองแร่ดีบุกของเมืองภูเก็ต จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดมาถึงลูกหลานในปัจจุบัน

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดในการศึกษา

การศึกษา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส ในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร วารสารงานวิจัยหรือสื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism concept)
2. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism concept)
3. เขตอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
4. จังหวัดภูเก็ต
5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Concept)

2.1.1 คำอธิบาย ความหมาย แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นคำที่ใช้เรียก รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำเสนอคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เป็นโอกาสที่ผู้มาเยือนจะได้แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ กับประชาชนจากแหล่งท่องเที่ยว เป็นทักษะในการเรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงวัฒนธรรมของประเทศหรือชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนานักท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาพสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและเป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่นักท่องเที่ยวไปเยือน ด้วยการนำเสนอทางเลือกที่นักท่องเที่ยวสามารถสร้างสรรค์ประสบการณ์ของตัวเองจากสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตและกิจกรรมที่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีอยู่ นักท่องเที่ยวสามารถกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง มีความยืดหยุ่นในการเดินทางและสามารถสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ ในขณะที่เดินทางไปท่องเที่ยวได้ (Edensor, 1998; Judd, 1999)

คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” สร้างโดย ริชาร์ด และเรเมนด์ (Richards & Raymond) ซึ่งได้แรงบันดาลใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยวในเอเชีย คือประเทศไทย อินโดนีเซียและออสเตรเลีย ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2543 ของลูกสาว เรเมนด์ ที่ได้เขียนเล่าถึงประสบการณ์อันน่าประทับใจขณะที่เดินทางท่องเที่ยว โดยได้มีโอกาสเข้าเรียนนวดแผนไทยที่จังหวัดเชียงใหม่หลายสัปดาห์ ก่อนจะเข้าไปเรียนรู้การทำอาหารมังสวิรัตที่บาห์ลี อินโดนีเซีย แล้วไปอบรมช่วงสั้น ๆ เกี่ยวกับการดูแลฝูงแกะและปศุสัตว์ในออสเตรเลีย จึงทำให้ ริชาร์ด และเรเมนด์ ได้นิยาม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะพื้นที่เป้าหมายที่ได้ไปท่องเที่ยว เป็นการเรียนรู้เพื่อศึกษาและไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในประเทศหรือชุมชนที่ได้ไปท่องเที่ยว (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [องค์การมหาชน], ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ยังได้นิยามวิชาการได้นิยามความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ต่าง ๆ กันอย่างหลากหลาย ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล หรือ องค์กรที่เกี่ยวข้อง อาทิ

คอตคอสซิส (Coccossis, 2009, p. 48) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปในที่ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ต้องการการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะเกิดขึ้นได้นั้น นักท่องเที่ยวจะต้องมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ ความสำคัญขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่พวกเขาบริโภค และใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นนั้นเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเจ้าของพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายในการใช้วันหยุดพักผ่อนอย่างสร้างสรรค์

กอดิภัก แสงสนิท (2554) ได้กล่าวถึงความหมาย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น เช่น เรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ศิลปหัตถกรรม และสิ่งต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน และสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม กิจกรรมที่น่าเสนอต่อนักท่องเที่ยวเกิดจากชุมชน ทุกอย่างขึ้นอยู่กับประชาชนและอัตลักษณ์ชุมชน

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้ความหมาย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นทักษะในการเรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงวัฒนธรรมของประเทศหรือชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนานักท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาพ

สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและเป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่นักท่องเที่ยวไปเยือน

นอกจากนี้ ยูเนสโก (UNESCO, 2006) ยังได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีพัฒนาการแบ่งออกเป็น 3 ยุคด้วยกันคือ

ยุคแรก การท่องเที่ยวยุคใหม่ จากอดีตที่เป็นเพียงการเดินทางไปท่องเที่ยวทะเลและชายหาดเพื่อการพักผ่อนและการใช้เวลาว่างในวันหยุด

ยุคที่สอง ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบของการไปท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์และการไปศึกษาศิลปวัฒนธรรม ทั้งในด้านการศึกษา อารมณ์ ความรู้สึก สังคมและการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น เปรียบเสมือนนักท่องเที่ยวเป็นคนในท้องถิ่น

ยุคที่สาม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องการให้มีผู้ที่จะสามารถบริหารจัดการ และสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยว ในลักษณะที่แตกต่างจากที่เคยเดิม ซึ่งหากเปรียบเทียบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะมีความหมายที่ลึกและกว้างกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี

ส่วน แอนโคมา และลาซัน (Ankomah & Larson, 2000, p. 37) ได้กล่าวถึง ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มี 5 ลักษณะที่สำคัญ ไว้ว่า

1. การสร้างสรรค์ จะมีศักยภาพและสามารถเพิ่มมูลค่าได้ง่าย แต่มักจะไม่ค่อยเกิดขึ้น จะต้องผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ประเพณีทางวัฒนธรรมนั้นด้วย
2. การสร้างสรรค์ จะต้องมีการนำนวัตกรรมหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้
3. เนื่องจากการสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการ ดังนั้น ทรัพยากรที่เกิดจากการสร้างสรรค์จะต้องมีความคงอยู่อย่างยั่งยืน มากกว่าการเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสหรือมองเห็นได้ ในขณะที่ทรัพยากรทางกายภาพด้านวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์ อนุสาวรีย์ อาจตกยุคสมัยและลดคุณค่าลง แต่ทรัพยากรที่เกิดจากการสร้างสรรค์จะคงอยู่ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด
4. การสร้างสรรค์ สามารถเคลื่อนไปอย่างเป็นพลวัตรหรือไม่หยุดนิ่ง มากกว่าที่จะเป็นเพียงผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสได้เท่านั้น การสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่ง เช่น ศิลปะงานฝีมือ ซึ่งมีชีวิตอยู่ตลอดเวลาและไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว เหล่านี้ถือเป็นความท้าทายสำคัญ และเป็นจุดหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

5. การสร้างสรรค์ ไม่เพียงแต่จะเกี่ยวพันกับความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับคุณค่าอีกด้วย ดังนั้น กระบวนการสร้างสรรค์จะต้องสร้างคุณค่าใหม่ ๆ ให้กับยุคปัจจุบันนี้ให้เกิดอย่างรวดเร็ว เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

จากนิยามหรือความหมายอันหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์ ความรู้ใหม่ ที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสในช่วงเวลาการพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นการเพิ่มคุณค่าแห่งการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสธรรมชาติ สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงวัฒนธรรมของประเทศหรือชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนานักท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาพสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมที่จะสามารถสร้างเสริมประสบการณ์ร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวไปเยือน

2.1.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นอกจากการนิยามความหมายการท่องเที่ยวแล้วนั้น ยังมีการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญอันหมายถึงแหล่งท่องเที่ยวสร้างสรรค์สิ่งใหม่ พัฒนาสิ่งเก่า เพื่อเพิ่มมูลค่าแห่งการท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานให้การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในมิติต่าง ๆ หลายลักษณะที่สำคัญ ดังที่ ริชาร์ด และเรมอนด์ (Richards & Raymond) (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [องค์การมหาชน], ม.ป.ป.) ได้เสนอไว้ 5 ประการ ได้แก่ (1) การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (value) (2) การศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม (cultural participation education) (3) การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (conservation) (4) นวัตกรรมใหม่ มาปรับปรุงรูปแบบเดิม (innovation) และ (5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.2.1 การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (value)

การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเพิ่มคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ เป็นลักษณะของการสั่งสมมาตั้งแต่อดีต ตามสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ทั้งด้านดีและด้านที่เสื่อมโทรมลง เมื่อชุมชนอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมลง การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน จะเป็นการสร้างมูลค่าและคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนให้กลับคืนมา เป็นการสร้างสรรค์จากชุมชน ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

ผู้มาเยือน ที่จะต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัฒนธรรมร่วมกัน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นั้น นักท่องเที่ยว จะต้องมีความคิดเชิงสร้างสรรค์และใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นนั้นในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เป็นการสร้างแนวคิดและคุณค่าจากการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถวัดได้จาก

1. ผลผลิต (Product) ที่แตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. คุณภาพ (Quality) ได้รับการยอมรับ วัฒนธรรม ประเพณี จากนักท่องเที่ยว จากพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้กำหนดการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยจะต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างสมเหตุสมผล และสามารถรักษาสถิติเอกลักษณ์ของธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนได้

นอกจากนี้คณะกรรมการการท่องเที่ยวของ รัฐเซาท์ออสเตรเลีย (South Australian, 2007) ได้แนะนำแนวทางปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการเพิ่มมูลค่าที่มีความเกี่ยวข้องต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ภูมิภาคและประเทศ

ส่วนแอน โคม่า และลาซัน (Ankomah & Larson, 2000, p. 37) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เพิ่มคุณค่า จะต้องมีการจัดการที่ดีและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว นั้น ๆ แต่การสร้างสรรค์ที่ดีจะต้องผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรม และประเพณี ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย 5 ลักษณะ คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์ จะสามารถเพิ่มมูลค่าขึ้น เนื่องจากการขยายแนวทางการความคิดสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วภายในชุมชนท้องถิ่น

2. ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้สถานที่ที่คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่าสถานที่อื่น ๆ

3. ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรทางความคิดและจินตนาการทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ในขณะที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมทางกายภาพ เช่น พิพิธภัณฑ์และอนุสาวรีย์อาจเสื่อมสภาพเมื่อเวลาผ่านไปและกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม จึงได้นำแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ทดแทน เพื่อวางแผนงานกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานความคิดสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

4. ความคิดสร้างสรรค์โดยทั่วไปปรับเปลี่ยนได้ มากกว่าสินค้าทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้

5. ความคิดสร้างสรรค์ไม่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพียง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เท่านั้น แต่ยังสร้างค่านิยม ให้เกิดความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ได้

สำหรับ คอตคอสซิส และเม็กแซก (Coccossis & Mexa, 2004, p. 53) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ จะต้องมีการควบคุมและการยอมรับจากท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดคุณค่า ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ

จากทัศนะอันหลากหลายของการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เพิ่มคุณค่า จะต้องมีการจัดการที่ดีและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว นั้น ๆ เป็นการเพิ่มมูลค่าที่มีความเกี่ยวข้องต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ภูมิภาคและประเทศ โดยจะต้องมีการควบคุม และการยอมรับจากท้องถิ่น สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

2.1.2.2 การศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม (Participation cultural education)

การศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถเกิดขึ้นในหลายระดับและหลายลักษณะ ซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนได้นั้นขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมและบรรยากาศของการมีส่วนร่วมภายในท้องถิ่นชุมชน ตลอดจนต้องคำนึงถึงผลประโยชน์จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม นับได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะเมื่อไหร่ก็ตามเมื่อประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์นั้นก็คือ รายได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนจากนักท่องเที่ยว ก็จะส่งผลต่อการศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ตามไปด้วย

อีเดนเซอร์ (Edensor, 1998, p. 38) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม มีความยืดหยุ่นมากกว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ไม่จำเป็นต้องเก็บรักษาสสิ่งของที่มีราคาแพง การบำรุงรักษาโครงสร้างอายุไม่จำเป็นต้องมีจำนวนมากที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นโดยผู้ผลิตไม่เพียงแต่การนำเสนอเท่านั้น หากแต่นักท่องเที่ยวเอง ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

สิ่งสำคัญขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ต่างมีเหตุผลที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นำเสนอทางเลือกของการมีส่วนร่วมในการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวแต่ละคนสามารถผลิตประสบการณ์ของตนเอง แทนที่จะต้องเที่ยวชมสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเท่านั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถกำหนดมุมมองของตนเองและบอกเล่าเรื่องราวหรือประสบการณ์ของการเดินทางท่องเที่ยวที่ทำทนายได้

เช่นเดียวกันกับทักษะของ ริชาร์ด และเรเมนส์ ที่ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดแนวคิด การเรียนรู้และศึกษาโดยนักท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในประเทศหรือชุมชนที่ได้ไปท่องเที่ยว

ส่วน คอตคอสซิส (Coccossis, 2009, p. 48) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทางวัฒนธรรม ไม่เพียงแต่ต้องการการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ

นอกจากนี้ วีเวอร์ (Weaver, 2006, p. 11) และ แอนโคมา และลาซัน (Ankomah & Larson, 2000, p. 37) ได้เสนอไว้ว่า ควรพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เกิดแนวคิดสร้างสรรค์เพื่อความยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึงกระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. การสร้างสรรค์ไม่มีหยุดนิ่ง เป็นการนำแนวคิด วิธีการใหม่ ๆ มาใช้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว การปรับปรุงสิ่งเก่า ๆ ให้เป็นสิ่งที่ใหม่ ๆ ได้รับความนิยมนิยมและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การสร้างสรรค์ไม่มีการหยุดนิ่ง เป็นกลไกส่งเสริมให้สังคมแห่งการเรียนรู้และถ่ายทอดสู่โลกภายนอก เป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางมาเพื่อทำการศึกษา หาประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ตัวเองไม่เคยมีมาก่อน เช่น การปรับปรุงสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อาคาร บ้านเรือน โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2. การเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้และศึกษาโดยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในประเทศหรือชุมชนจุดหมายปลายทางที่เดินทางไปท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างออกไป

3. มีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และศึกษาโดยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมวัฒนธรรมในประเทศหรือชุมชนที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเพื่อการ

พักผ่อนและหาประสบการณ์ใหม่ เช่น การศึกษาความเป็นอยู่ของประชาชน ชมศิลปะ ชมการแสดงดนตรีหรือละคร ต่าง ๆ ศึกษาศูนย์ศาสนาที่สำคัญ และร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

จากทัศนะการศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดแนวคิด การเรียนรู้และศึกษาโดยนักท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในประเทศหรือชุมชนที่ได้ไปท่องเที่ยว รวมทั้งประเพณี วิถีชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยต้องคำนึงถึง กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

2.1.2.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Conservation)

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ให้กลับมามีความงดงาม มีชีวิตชีวาดังอดีต เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการสื่อความหมายให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจตรงกันในการรับรู้ถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านกายภาพและจิตภาพ ที่จับต้องไม่ได้ให้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชน ได้ตระหนักถึงคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ประเพณีและวิถีชีวิต เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งความเข้าใจที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันกับชุมชน สร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการฟื้นฟู อนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืนได้

องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กล่าวถึง การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวว่าเป็น การสร้างความเข้าใจและสร้างความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแต่ละฝ่าย ให้มีความรับผิดชอบในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ดูแลและรักษามรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน (Weaver, 2006, p. 30)

นอกจากนี้ คอคคอสซิส (Coccossis, 2009, p. 48) และ วีเวอร์ (Weaver, 2006, p. 11) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ให้กับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ โดยไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อท้องถิ่น เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนที่สร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย กระแสนอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีขอบข่ายไปทั่วโลก ทั้งในการอนุรักษ์ระดับท้องถิ่นจนถึง การอนุรักษ์ ป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์วิทยาทาง ธรรมชาติ และการอนุรักษ์โบราณสถาน อาคาร สถาปัตยกรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนในแหล่ง ท้องเที่ยว

ส่วน ปุณฺณ ขวัญสุวรรณ และปฏิพล ขอดสุรางค์ (2550, หน้า 403) ได้กล่าวถึง นโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า หรือเขตประวัติศาสตร์ สำหรับนิยามที่มีผลในเชิง นโยบายในประเทศไทย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย การอนุรักษ์และพัฒนากรุง รัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 “เมืองเก่า หรือเขตประวัติศาสตร์” หมายความว่าถึง ประเภท ของเมืองหรือเขตประวัติศาสตร์ที่ควรอนุรักษ์ 4 ประเภท คือ

1. เมืองหรือบริเวณ ของเขตประวัติศาสตร์ ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่ง สืบต่อมา แต่กาลก่อน หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือ มีลักษณะจำเพาะของสมัย หนึ่งในประวัติศาสตร์
2. เมืองหรือบริเวณของเขตประวัติศาสตร์ ที่มีรูปแบบผสมผสานสถาปัตยกรรม ท้องถิ่น หรือมีลักษณะเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมทางสังคมที่สืบต่อมาในยุคต่าง ๆ
3. เมืองหรือบริเวณของเขตประวัติศาสตร์ ที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง และยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ
4. เมืองหรือบริเวณของเขตประวัติศาสตร์ ซึ่งโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรืออายุ หรือลักษณะแห่งสถาปัตยกรรม หรือคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดีหรือประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 2-3) ได้กล่าวไว้ว่า กระแสนุรักษ์และ เสี่ยงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ระบบนิเวศน์ พร้อมทั้งความต้องการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการฟื้นฟูอนุรักษ์คุณภาพ ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดและให้ เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยว ให้เกิดการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์และยั่งยืนได้

ส่วน เทิดชาย ช่วยบำรุง (2550, หน้า 110) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสถานที่ในพื้นที่ โดยสิ่งปลูกสร้างต้องยึดถือสอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน การท่องเที่ยว โดยชุมชนนั้นต้องทำให้สิ่งสามัญธรรมดากลายเป็นสิ่งพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว การนำเอาทรัพยากร การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้นั้น จะต้องพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ และมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืน สู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

ลินธุ์ สโรบล (2547, หน้า 17) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ต้องสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแต่ละฝ่าย ให้มีความรับผิดชอบในการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ การเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เช่น การอนุรักษ์รักษาความสะอาด ปฏิบัติตามกฎหมายของท้องถิ่น เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องไม่มีผลกระทบต่อท้องถิ่นในทางลบ เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวมของประเทศ บางส่วนจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐโดยตรง ที่จะต้องตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของชาติ หรือสร้างปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อสังคม เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยภาครัฐจะต้องสนับสนุนและมีหน้าที่ในการวางนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสนับสนุนการวิจัย ดำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยว ตลอดจนประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่อสาธารณชน (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544, หน้า 140)

นอกจากนั้น การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมจะต้องมุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้วยการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ จึงจะเป็นทางออกที่ดีที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างกระแสการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

จากทศนะการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการสร้างความเข้าใจและสร้างความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแต่ละฝ่าย ที่จะต้องมีความรับผิดชอบในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม เป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อท้องถิ่น โดยจะต้องพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม เป็นการพัฒนากการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนที่สร้างสรรค์ได้

2.1.2.4 นวัตกรรมใหม่มาปรับปรุงรูปแบบเดิม (Innovation)

นวัตกรรมใหม่มาปรับปรุงรูปแบบเดิม เป็นการนำนวัตกรรมใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถสร้างรายได้เปรียบด้านการแข่งขัน เป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ดังที่ มอร์ดัน (Morton) (การท่องเที่ยวยุคยา, 2552) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า นวัตกรรมไม่ใช่การขจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติ หลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการ

พัฒนามาตามลำดับ ขั้นตอนต่าง ๆ ผ่านกระบวนการ ศึกษา ทดสอบและปรับปรุงจนเป็นที่ยอมรับ ด้วยวิธีการที่ผ่านการตรวจสอบ 3 วิธีการสำคัญ คือ

1. การค้นหา เป็นการหาโอกาส หรือช่องทางการริเริ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนจำนวนมาก มองไม่เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีในชุมชน เพราะความไม่รู้ ไม่ตระหนักในสิ่งนั้น ๆ จึงไม่สามารถมองเห็นโอกาส ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วออกมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน ส่วนทางอ้อม เป็นการผสมผสานสิ่งที่มีอยู่กับการนำนวัตกรรมใหม่มาพัฒนาเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ที่สร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ประเพณีและวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมา

2. การพัฒนา เป็นการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเดิมเพื่อให้มีความทันสมัย อาจจะเข้าไปในรูปแบบของ โครงการทดลองปฏิบัติก่อน จากนั้นจึงนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา เช่น กิจกรรมการเล่นสงกรานต์ด้วยเครื่องเล่นฉีดน้ำแบบสมัยใหม่ แทนการสาดน้ำด้วยถังน้ำ เป็นต้น

3. ข้อมูลมีความชัดเจน เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงข้อมูลพื้นฐานจากการสำรวจที่ชัดเจน ซึ่งในปัจจุบันการจัดการการท่องเที่ยวได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนำเสนอข้อมูลและติดต่อสื่อสาร ผ่านทางสื่อและระบบออนไลน์ที่สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ด้วยการนำเอานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมาเป็นแนวทางในการค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นแนวสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจ เช่น การจัดทำ Website ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว, ภาพยนตร์ และวิดีโอ (video) นำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยว เพื่อสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ เป็นการประชาสัมพันธ์ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ให้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า นวัตกรรมการท่องเที่ยวใหม่ มาปรับปรุงรูปแบบเดิมเป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถสร้างความได้เปรียบด้านการแข่งขัน เป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

2.1.2.5 การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นรูปแบบการพัฒนาที่จะต้องให้ความสำคัญกับระบบการจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถได้รับการพัฒนาและธำรงรักษาไว้ซึ่ง เอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน สภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชน ให้สามารถสนองต่อนักท่องเที่ยวและสถานภาพการเป็นเจ้าของทรัพยากรในท้องถิ่น ภายใต้การตระหนักถึงการมีส่วนร่วมและการตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่าง ๆ ของชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ

ทั้งนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 2-3) ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวได้อย่างมากมาย หากมีการจัดการและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง โดยไม่มีผลกระทบต่อท้องถิ่นทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้

เช่นเดียวกับองค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ที่ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน และความเสื่อม ความทรุดโทรมที่ขาดการดูแลและรักษา มีผลกระทบทางสังคมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ วีเวอร์ (Weaver, 2006, p. 11) ยังได้กล่าวถึง การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องมีการพัฒนาคน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนที่สร้างสรรค์ สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือน ประกอบไปด้วย 3 แนวทาง ได้แก่

1. กระแสนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีขอบข่ายไปทั่วโลก ทั้งในการอนุรักษ์ระดับท้องถิ่นจนถึงการอนุรักษ์ ป้องกัน และแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ และการอนุรักษ์โบราณสถาน อาคารสถาปัตยกรรม ประเพณี สามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศน์ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2. กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้ หรือการหาประสบการณ์ ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์ จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาว จนถึงชั่วลูกชั่วหลานมิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น โดยลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม มีการกระจายรายได้และ

ผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถือเป็นการเพิ่มผลกระทบทางบวกให้เกิดขึ้นมากที่สุด ขณะเดียวกันก็ลดผลกระทบให้น้อยที่สุด เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวมีทั้งประเภทที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีคุณค่าของประเทศและมีความสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชาติและของโลก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545, หน้า 5-7)

3. กระแสความต้องการการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้คนในพื้นที่ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พริทพี กิจเจริญไพศาล, 2553, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน

กล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยการคำนึงถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนระหว่างการบริโภค ประชากร และความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม นำมาซึ่งรายได้เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น แต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้ ด้วยการศึกษาวางแผนเพื่อส่งเสริม และสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุด

2.1.3 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การสร้างเครือข่ายของผู้ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีประโยชน์ทั้งทางด้านโอกาส การตลาด การแบ่งปันการเรียนรู้ การเชื่อมโยงกลุ่มวัฒนธรรมในธุรกิจการท่องเที่ยวและความสามารถในการยกระดับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเล็ก ๆ ที่จัดกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกได้ ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ได้พัฒนาแนวคิดและมุมมองใหม่ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นการนำเสนอคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ให้สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและนำมาซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้โอกาสที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวของโลก ให้สามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืนได้ (Girard & Nijkamp, 2009)

ริชาร์ด (Richards) ได้ชี้ให้เห็นอีกว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้มีการปรับเปลี่ยนจากการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม ที่นานวันยิ่งจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพต่ำลง เนื่องจากกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) ที่ส่วนใหญ่ใช้เวลาเดินทางไปกับการเข้าชมและถ่ายภาพตามสถานที่สำคัญทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นชายหาด มรดกทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ อนุสรณ์สถานต่าง ๆ แต่นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ มีความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน จากวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible culture) ไปสู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible culture) (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [องค์การมหาชน], ม.ป.ป.)

โดยนักท่องเที่ยวหันไปให้ความสนใจกับภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า การสร้างสรรค์และสื่อ ความสนใจเดิมที่ให้คุณค่ากับวัฒนธรรมชั้นสูง (high culture) เช่น ปราสาท พระราชวัง หอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ แต่นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ กลับหันมาให้ความสนใจกับวิถีชีวิตสามัญ (everyday culture) เพิ่มมากขึ้น เช่นร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน วิถีชีวิตชุมชนที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวได้พบและมีส่วนร่วมใน “ชีวิตจริง” ของผู้คนจากเดิมที่เคยเป็นแต่ผู้ชมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

ทั้งนี้ องค์การศึกษาทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO, 2006) ได้กล่าวถึงความเป็นมาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ด้วยว่า

ในปี ค.ศ. 2001 ยูเนสโก มีข้อตกลงว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO, universal declaration of cultural diversity) ให้การยอมรับกำหนดมาตรฐานนานาชาติ เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำหรับพิทักษ์และส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ปี ค.ศ. 2004 ได้ดำเนินการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก โดยยูเนสโก ได้เสนอโครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์” (the creative city network) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative industries) ที่จะนำไปสู่รูปแบบของความร่วมมือในระดับนานาชาติ ในภาคประชาชน เอกชน สาธารณะและประชาชน

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก มีทั้งหมด 7 กลุ่มด้วยกัน โดยกลุ่มเมืองใดที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมเป็นเมืองสร้างสรรค์ (creative city) ภายใต้การประกาศรับรองโดยยูเนสโก ต้องเสนอได้เพียงประเภทเดียวในกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. วรรณกรรม (Literature)
2. งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Craft and folk art)
3. งานออกแบบ (Design)
4. ดนตรี (Music)

5. อาหาร (Gastronomy)

6. ภาพยนตร์ (Cinema)

7. สื่อศิลปะ (Media art)

โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีเป้าหมายสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาในระดับนานาชาติและเพื่อดึงรับผลกระทบในระดับโลก ที่จะสามารถเชื่อมโยงความร่วมมือในการอนุรักษ์เข้าไว้ด้วยกัน เป็นโอกาสสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยว (creating new tourism opportunities) ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับรู้และเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางกายภาพและจินตภาพ ด้วยประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้

ถึงแม้ว่าอุปสรรคอันสำคัญของการท่องเที่ยวจะเกี่ยวข้องกับการนำเสนอรูปแบบของกิจกรรมในรูปแบบใหม่ เพื่อดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวก็ตาม วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ก็ยังจะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเข้าไปสัมผัสเพื่อการเรียนรู้ นอกเหนือจากการไปเที่ยวชมวิถีชีวิตของชุมชนเท่านั้น สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบและโยกหาอดีตทางวัฒนธรรม ก็ยังให้ความสำคัญ สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งหากพิจารณาในเชิงเศรษฐกิจในระยะสั้นอาจไม่สามารถกระตุ้นการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้ไม่มากนัก แต่หากพิจารณาในระยะยาวจะพบว่า ปริมาณของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (Girard & Nijkamp, editors, 2009) โดยในปี ค.ศ 2008 เมือง ซานตา เฟ เป็นเมืองแรกของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้รับการประกาศจากยูเนสโก ให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน

จากกรณีของชุมชนตัวอย่าง ที่ได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ดังที่ เรย์มอนด์ (Raymond) ได้นำเอาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวของเกาะใต้ ประเทศนิวซีแลนด์ โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท่องเที่ยวประจำภาค(regional tourist office) และเครือข่ายการตลาดทางศิลปะ เนลสัน เบย์ ซึ่งจัดให้มีเครือข่ายของศิลปินพื้นบ้านเพื่อนำไปสู่การฝึกอบรม (workshop) เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ที่แตกต่างและหลากหลาย เช่นเดียวกันกับกรณีศึกษาในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [องค์การมหาชน], ม.ป.ป.) ที่ได้พัฒนาและดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ชนเผ่าโชสโชนฝั่งตะวันออก (Eastern shoshone) ในรัฐไวด์โอเม้ง ต้องประสบกับปัญหาจากการที่นักท่องเที่ยวต้องการจะเข้าถึงชุมชนและค่านิยมของชุมชน แต่ละชุมชนต้องการความเป็นเนื้อแท้และบูรณาภาพแห่งตนเอาไว้ การสร้างพิพิธภัณฑ์หรือโครงการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับมรดกและประเพณีอาจมอบคำตอบที่นักท่องเที่ยวต้องการโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงตัวตนของชุมชน

2. หมู่บ้าน อัสวาน นูเบีย ในอียิปต์ ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยเรือด้วยโมติฟจิตอันแนบเนียนของชาวนูเบีย นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับบรรยากาศแบบสวนที่ตั้งอยู่ในทะเลทราย จีอูฐ ชมวิถีชีวิตของผู้หญิงชาวนูเบีย และเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน โดยจะมีการวางกล่องบริจาค เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถบริจาคเงินสนับสนุนความเป็นอยู่ของชุมชน โดยไม่ทำให้จิตวิญญาณในการต้อนรับแขกของเจ้าของบ้านนูเบียต้องสูญเสียไป

3. ชนเผ่าโฮปี (Hopi) ในรัฐอริโซนา ถือว่าค่อนข้างจะเลือกนักท่องเที่ยวที่จะต้อนรับโดยหมู่บ้านของชนเผ่าตั้งอยู่ข้างเส้นทางชมทิวทัศน์ของรัฐ และมีอุทยานของรัฐอยู่ในพื้นที่อีกด้วย โดยชนเผ่าจะมีวิธีการพานักท่องเที่ยวเดินชมทิวทัศน์เล่าเรื่องประวัติศาสตร์ ลองชิมอาหารท้องถิ่น และช้อปปิ้งสินค้าที่ระลึกซึ่งทำในท้องถิ่น โดยมีปรัชญา คือ มาถึง เยี่ยมชม และซาบซึ้งในวัฒนธรรมของโฮปี

ดังนั้นการที่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว จะยังคงรักษาไว้ซึ่งประเพณี สังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชนไว้ แต่ยังสามารถสร้างผลตอบแทนจากนักท่องเที่ยวได้ ด้วยประสบการณ์ที่มอบให้ในลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการแบ่งปันให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ของการท่องเที่ยวโลกในปัจจุบัน ที่มีจุดหมายปลายทางเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน (visitor-guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (host) จากประสบการณ์และภาคปฏิบัติที่เป็นจริงจากการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นผลให้เกิดความประทับใจ ตระหนักรู้ในคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาศักยภาพของนักท่องเที่ยวกับชุมชน ที่จะสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ได้

2.1.4 ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นับได้ว่าเป็นกระบวนทัศน์และทิศทางใหม่ (new travel paradigm) ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จากการท่องเที่ยวเดิมที่ให้ความสำคัญกับการพักผ่อนหย่อนใจ มาสู่การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ใส่ใจผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว (sustainable tourism) จนนำมาสู่รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ถูก

ท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านประสบการณ์จริงที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมปฏิบัติได้ เกิดประสบการณ์ และเกิดการแลกเปลี่ยนผสมผสานทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยเกิดประโยชน์ทั้งนักท่องเที่ยว และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [องค์การมหาชน], ม.ป.ป.) ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

2.1.4.1 นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)

2.1.4.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural engagement and Culture Experience)

2.1.4.3 มีความเข้าใจลึกซึ้งทางวัฒนธรรม (Spirit of place/deep meaning/understanding of the specific cultural of the place)

2.1.4.4 มีประสบการณ์การมีส่วนร่วม (Hand-on experience)

2.1.4.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน/ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information/transformation and transformative experience)

2.1.4.6 เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)

2.1.4.7 นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Co-Creating tourism experience)

2.1.4.8 ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ จากประสบการณ์จริง (Authentic both process and product/genuine experience)

2.1.4.9 จดจำ ประทับใจและเข้าใจ (Memorable/I hear and I forget, I see and remember, I do and I understand)

2.1.4.10 การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Tailor-made approach)

นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังจะเป็นประโยชน์ในเชิงโครงสร้างที่มีความสำคัญต่อการขยายตัวทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ เป็นการสร้างสรรค์สังคมให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่ดีที่เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ให้เกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมของชุมชน เป็นวิธีการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อรายได้ของชุมชน เป็นการพัฒนาคุณภาพของมรดกทางวัฒนธรรม จัดหาทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนให้สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพิ่มศักยภาพความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวของภูมิภาค ของชาติและโลกได้

2.1.5 องค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม

องค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ จีราร์ด และเทอริเออริ (Girard & Torrieri, 2009, p. 230) และการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ทรอสบี (Throsby, 2009, p. 21) เป็นแนวคิดที่อธิบายความหมายพื้นฐานของมรดกวัฒนธรรมว่าเป็นสินทรัพย์อันทรงคุณค่าของชุมชน เป็นทุนทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวของปริมาณนักท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ พื้นฟู กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีและงานเทศกาลต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอาคารสิ่งปลูกสร้างตามวัด อาราม ศาลเจ้า บ้านโบราณ ดึกแถวโบราณและ ฯลฯ โดยมีลักษณะของสิ่งปลูกสร้างธรรมดาทั่วไป หรือสิ่งปลูกสร้างเก่าแก่ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ หรือเกี่ยวกับความรู้สึกด้านจิตวิญญาณ ที่มีความสวยงาม มีความสำคัญทางสถาปัตยกรรม มีภูมิทัศน์ของที่ตั้งอันโดดเด่นหรือวิถีชีวิต ที่ถูกเรียกขานว่ามีความสำคัญเชิงสัญลักษณ์และคุณค่าทางสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นทุนทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าเพิ่มอย่างยิ่งของชุมชน

ด้วยองค์การศึกษาทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟู มรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางกายภาพและจินตภาพ ที่เกิดจากประชาชนและสังคมร่วมกันสร้างมา ส่งผ่านจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ให้ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการที่จะอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน ด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันทั้งนักท่องเที่ยวที่เป็นแขกผู้มาเยือนกับประชาชนในท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรมในชุมชน จะต้องให้ความสำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตร่วมกัน นักท่องเที่ยวจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ไม่พยายามที่จะนำเอาวัฒนธรรมตามแบบอย่างของตน เข้าไปกลืนกลายวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และให้ความเคารพต่อสถานที่สังคมและวัฒนธรรมชุมชน ในจุดหมายปลายทางที่ไปเยือนอย่างเคร่งครัด

สำหรับมรดกวัฒนธรรมทางจินตภาพ (intangible) ที่ไม่สามารถจับต้องได้ มีความแตกต่างอย่างมากต่อการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นมรดกวัฒนธรรมที่บอกเล่าประสบการณ์ผ่านสิ่งปลูกสร้าง ประเพณี ภาษา และวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตและความเชื่อ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นองค์ความรู้ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเรียนรู้ร่วมกับ

ประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงจิตสำนึกร่วมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่มีอยู่แน่นอนว่าในแต่ละถิ่นย่อมแตกต่างกัน ที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างหรือสถาปัตยกรรม ยังสามารถบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งวิธีการก่อสร้างของช่าง ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน บ่งบอกถึงความเชื่อและสภาพสังคม สังคมและถ่ายทอดสืบต่อกันมาของแต่ละสังคมที่แตกต่างกัน ลวดลายปูนปั้นที่ปรากฏบนพื้นผนัง ขอบประตูหรือหน้าต่างของอาคาร ย่อมบ่งบอกถึงสภาพสังคมของชุมชนในสมัยอดีตว่ามีสภาพเช่นไรได้ ดังเช่นในยุคสมัยที่มีการสร้างงานศิลปกรรมที่มีความประณีตสวยงาม แสดงถึงในยุคสมัยนั้น สภาพสังคมและวัฒนธรรม มีความสงบสุข เศรษฐกิจในชุมชนมีความรุ่งเรืองมั่งคั่ง ประชาชนในชุมชนไม่เดือดร้อนจากภัยสงคราม มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี จึงมีเวลาในการสรรสร้างงานศิลปกรรมได้

ส่วนในทางกายภาพ (tangible) ที่สามารถจับต้องได้ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร สามารถบ่งบอกถึงวิธีการดำเนินชีวิตของเจ้าของและผู้ที่ใช้ประโยชน์จากอาคารนั้นได้ว่า ประชาชนในชุมชนมีวิธีการดำเนินชีวิตในลักษณะสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างไร นอกจากนั้นรูปแบบของสถาปัตยกรรมยังบ่งบอกถึงกลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนได้ว่าเป็นกลุ่มเชื้อชาติใด เพราะแต่ละกลุ่มเชื้อชาติย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง หรือถ้ามีการผสมผสานรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ก็จะอธิบายถึงรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลมาจากรูปแบบสถาปัตยกรรมจากชุมชนอื่น ๆ ซึ่งจะบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่แต่ละชุมชนมีต่อกันได้ อีกทั้งวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างยังบ่งบอกถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีของแต่ละยุคสมัยได้ (ปริญญ์ สายสาครศ, 2550)

ในลักษณะอย่างเป็นทางการ ทูทางวัฒนธรรม สามารถสร้างความหมายทั้งที่เป็นความคิดเห็นหรือมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม ที่มีส่วนสำคัญทางเศรษฐกิจได้ ด้วยคำถามที่ว่า มูลค่าทางด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์นั้น เป็นทั้งข้อเสนอแนะและคำแนะนำที่จะนำไปสู่การสร้างทุนทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยอาจจะต้องมุ่งประเด็นเป้าหมายตามหลักการและควรให้ความสำคัญกับความยั่งยืนทางวัฒนธรรม ได้แก่ การดูแลรักษา ทำนุบำรุงทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ รวมทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความสมดุลทางระบบนิเวศน์ และอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือการควบคุมระดับของผลกระทบและคุณภาพของนักท่องเที่ยว อันจะเป็นดัชนีชี้วัดตามหลักการที่ถูกต้อง ดังตัวอย่างเช่น แหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมมีความสำคัญทางโบราณคดี ที่เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมในแต่ละวัน ย่อมไม่สามารถสร้างความยั่งยืนและรักษาไว้ได้เลย เช่นเดียวกันกับเมืองแห่งประวัติศาสตร์ที่จะไม่พบบรรพตฐานที่ชัดเจนทางคุณค่าวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ ถ้าไม่มีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เชื่อมโยงกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ย่อมจะไม่สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืนได้

ในการประเมินความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบการประเมินความพร้อมจากแนวคิดว่าด้วยองค์ประกอบทางด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ จีราร์ด และเทอริเอรี (Girard & Torrieri, 2009, p. 230) ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 10 ประการ และองค์ประกอบด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมของ ทรอสบี (Throsby, 2009, p.21) ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ เป็นองค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถเกิดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนกับเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน อันจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมร่วมกันได้ ได้แก่

1. ปริมณฑลชุมชนประวัติศาสตร์ (Territorial) เป็นชุมชนหรือเมืองเก่าที่ผ่านการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องจากอดีต มีคุณค่าของสิ่งปลูกสร้าง ทั้งอาคาร บ้านเรือน ทัศนียภาพและการถือครอง มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน
2. วัฒนธรรมชุมชน (Cultural) เป็นลักษณะร่วมของสังคมที่ก่อให้เกิดความรักความผูกพันระหว่างกันภายในชุมชน ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งภาษา การแต่งกาย การละเล่นและอาหารในท้องถิ่นที่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ในแต่ละชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว
3. สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (Historic) เป็นการสั่งสมของชุมชนหรือเมืองทางประวัติศาสตร์ ที่มีความหลากหลาย มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ตลอดจนสถานที่ตั้ง ความเชื่อหรือศาสนา วัด อาราม ศาลเจ้าและความหลากหลายทางด้านประวัติศาสตร์ด้านชาติพันธุ์
4. ความเป็นพลเมืองของชุมชน (Civic) ได้แก่ประชาชนที่อยู่อาศัยภายในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส องค์กรสาธารณะในชุมชน ที่มีบทบาทในการรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งด้านการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชน
5. ลักษณะทางสังคมของชุมชน (Social) เป็นวัฒนธรรมร่วมของสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งความเป็นมิตรไมตรีที่ดีของชุมชน ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชนทั้งสังคมคนหนุ่ม-สาว ผู้นำชุมชนและผู้อาวุโส เป็นลักษณะพิเศษที่แต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน

6. ความรู้สึกร่วมของชุมชน (Spirit of a community) เป็นลักษณะของความรู้สึกร่วมของประชาชนในชุมชน ที่มีต่อครอบครัวและชุมชนของตน ให้สามารถตอบสนองต่อการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความรักและความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมและแนวคิดที่สำคัญของชุมชน

7. การมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation civic organizations) เป็นลักษณะของการแสดงออกทางด้านการคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และบทบาทในการตัดสินใจต่าง ๆ ที่ประชาชนในชุมชนปฏิบัติร่วมกันได้อย่างราบรื่น

8. การบริหารจัดการชุมชน (Community management) เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่เอื้อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กรชุมชนและองค์กรธุรกิจในการบริหารจัดการและปฏิบัติการ ประสานงาน ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องตามนโยบายการท่องเที่ยวและวางแผนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวร่วมกับประชาชนภายในชุมชน

9. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (Community infrastructure) ได้แก่ เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะสภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีความสะดวกสบายเหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจาก สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมีสภาพถนนและทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้อย่างสะดวกสบาย เช่น ที่พักแรม ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ห้องน้ำสาธารณะ ป้ายแนะนำทาง ระบบสื่อความหมาย/สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

10. กิจกรรมในชุมชน (Community activities) กิจกรรมประเพณีและเทศกาลที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ทั้งกิจกรรมขนาดใหญ่และกิจกรรมขนาดเล็ก มีกำหนดการและควบคุมการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสม และปลอดภัย เช่น กิจกรรมเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรม การปั่นจักรยาน บ้านพักโฮมสเตย์และการเรียนรู้ ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น

ส่วนการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Aesthetic value) ลักษณะของการรับรู้ถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมของชุมชน ตลอดจนโบราณสถานและศาสนา แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศาสนา เช่น วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ฯลฯ

2. คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual value) ลักษณะของการรับรู้ถึงคุณค่ามรดกวัฒนธรรมทางด้านคุณค่าทางจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อครอบครัวและชุมชน ในฐานะที่เป็นโบราณสถานที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชน

3. คุณค่าทางสังคม (Social value) ลักษณะของการรับรู้ถึงคุณค่าที่เกิดจากความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดเป็นความรู้สึกร่วมภายในชุมชน ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historical value) ลักษณะของการรับรู้ถึงคุณค่าที่เกิดจากความรู้และความเข้าใจถึงประวัติและที่มาทางประวัติศาสตร์ของชุมชน การตั้งถิ่นฐานและความรุ่งเรืองในอดีตของชุมชน เป็นต้น

5. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic value) ลักษณะของการรับรู้ ที่เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงคุณค่าทางอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และสังคมของชุมชน แสดงถึงความรักและความผูกพันกับถิ่นเกิด

6. คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา (Authenticity value) ลักษณะของการรับรู้ถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เป็นอยู่จริง ไม่ได้จำลองหรือสร้างทดแทนขึ้นมาเพื่อนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ทั้งลักษณะโครงสร้างของสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง การตกแต่ง ลวดลายของบานประตูและหน้าต่าง กระเบื้องมุงหลังคา สีที่ใช้และกระเบื้องปูพื้น ตลอดจนระบบการถ่ายเทอากาศและการจัดวางผังทางสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่เป็นอยู่จริงในอาคารสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นมรดกของชุมชน

จากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นับได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้ในชุมชนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและเอกลักษณ์อันโดดเด่นของสถานที่ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษาเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกับเจ้าของในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยอาศัยโอกาสที่ได้เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันผ่านการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมทั้งประชาชนและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวและเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้

นอกจากนี้การรับรู้ถึงองค์ประกอบทางด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม นับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจถึงการรับรู้คุณค่ามรดกวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรมสามารถบ่งบอกถึงคุณภาพของมรดกทางวัฒนธรรมที่จะนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้อย่างภาคภูมิใจ ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว สามารถรับรู้และตระหนักที่จะอนุรักษ์และรักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืนร่วมกันได้

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้นำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มาอธิบายถึงปรากฏการณ์ของความเปลี่ยนแปลงของบริบทด้านการท่องเที่ยว สังคมและวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งองค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ที่ได้จากแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต มาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้

2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Concept)

2.2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศึกษาหาความรู้ในพื้นที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าทางสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ การแสดงและวิถีชีวิตชุมชน นอกจากนี้ ทรอสบี (Throsby, 2009, p. 14) ยังได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า มรดกทางวัฒนธรรม เป็นการบอกเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรมผ่านทาง อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม หรือสภาพทางประวัติศาสตร์ของแต่ละเมือง มีความสำคัญที่แตกต่างหลากหลาย ความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการและนักคิดหลายท่านที่ได้ให้นิยามความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

พยอม ธรรมบุตร (2548, หน้า 1) และราณี อธิชัยกุล (2546, หน้า 83) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชนชาติและการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อาศัยอยู่เดิม ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม กิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานทุกประเภท สัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี

แต่รลิกา อังกูร (2549, หน้า 80) ได้กล่าวว่า ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและความงดงามศิลปวัฒนธรรมที่มีความวิจิตรอลังการ และแตกต่างจากชาติอื่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว

ส่วน วีเวอร์ (Weaver, 2006, p. 11) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้สังคมใหม่ ผสมผสานกับการพักผ่อน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางและการทำงาน เป็นการเริ่มต้นการท่องเที่ยว เรียกว่า “Serious leisure” ตามความต้องการของแต่ละบุคคล (lifestyle) แตกต่างจาก เรย์ และแอนเดอร์สัน (Ray & Anderson, 2000) ที่ให้ทัศนะไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (culture creative) ก่อให้เกิดความขัดแย้งของประชาชนบางกลุ่ม ที่ไม่พึงพอใจในการนำเสนอประเพณีดั้งเดิมต่อชาวโลก เช่น การท่องเที่ยวในประเทศอเมริกาเหนือ (North American) ที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ 26 จากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าแต่ละแนวคิดต่างให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลักษณะของการท่องเที่ยวผสมผสานการศึกษาเรียนรู้และหาประสบการณ์ใหม่ ดังนั้นการดูแลรักษาวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ให้ยั่งยืน จึงควรมีการปรับปรุง และพัฒนาอยู่ตลอดเวลา

จากคำนิยามหรือความหมายอันหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชนชาติและการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อาศัยอยู่เดิม ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม กิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้สังคมใหม่ ผสมผสานกับการพักผ่อน

2.2.2 อัตลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural Environment Identity)

อัตลักษณ์เป็นการเข้าถึงความจริงหรือแก่นแกนของลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่สามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทหรือแก่นแกนของสังคม โดยเฉพาะหรือคุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่จะสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงตามบริบท จึงทำให้อัตลักษณ์มีลักษณะที่ไม่หยุดนิ่ง แต่มีพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมีนัยสำคัญที่ต้องเข้าถึงความจริงหรือแก่นแกนของความเป็นชุมชนและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคสมัยและสภาพเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป

คำว่า “Identity” ตามคำแปลเดิมใช้คำว่า “เอกลักษณ์” ซึ่งหมายถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาภาษาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 ได้ให้ความหมายของคำว่า Identification หมายถึงการกำหนดเอกลักษณ์ กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนิยามตนเองหรือเอกลักษณ์ของตน ที่ทำให้มีความโดดเด่นขึ้นมา แตกต่างจากสิ่งอื่น ๆ ในขณะที่ “อัตลักษณ์” เป็นเรื่องของกำหนัดความเหมือน (similarity) และความแตกต่าง (difference) ระหว่างคนหรือสิ่งของ ความเหมือนหรือความต่างเป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) หรือในอีกแง่หนึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม (group affiliation) (ปรีชา ครุรินทร์พันธุ์, 2551)

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) ได้กล่าวถึงความหมายของอัตลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นสิ่งไม่ตายตัว ด้วยเหตุผลที่ปัจเจกมีหลายอัตลักษณ์ได้ ในขณะที่เดียวกันการให้ความหมายของอัตลักษณ์อาจแปรเปลี่ยนเลื่อนไหลไปตามบริบทได้เสมอ

ส่วน ธีรยุทธ บุญมี (2546) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่ามีความหมายของอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) และอัตลักษณ์กลุ่ม (collective identity) ซึ่งอัตลักษณ์ทั้ง 2 ส่วนนี้จะกระจายตัวในสังคมและประวัติศาสตร์แต่ละช่วงที่แตกต่างกัน โดยอัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้

อุษา ศรีจินดารัตน์ กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ของบุคคลเป็นการมองตนเองของแต่ละบุคคล ซึ่งมีหลายมุมมองโดยขึ้นอยู่กับบทบาทของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันออกไป โดยอัตลักษณ์อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้ (กฤษณ์ สมบุญชัยรุ่งเรือง, 2553)

1. อัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล (Individual identity) คือการมองตนเองในหลายแง่มุม เช่น นายเฮงมองตนเองว่าเป็นคนจีนมีอาชีพค้าขายซึ่งลักษณะการมองของนายเฮงเป็นอัตลักษณ์ในมุมมองของนายเฮง

2. อัตลักษณ์ร่วม (Collective identity) คือกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของกลุ่มสังคมโดยจะทำให้เห็นความสำคัญแตกต่างในแต่ละกลุ่มสังคมที่อาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มสังคม เพื่อสร้างระบบวัฒนธรรม เป็นการละเล่นพื้นบ้าน ตำนานของบรรพบุรุษ ดังนั้นสังคมจึงมีบทบาทในการสร้างและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์โดยตรง

3. อัตลักษณ์ขององค์กร (Corporate identity) คือ การแสดงออกเฉพาะตัวขององค์กรที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรม การใช้สัญลักษณ์ขององค์กร

4. อัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) คือการแสดงออกทางสังคมจะควบคู่ไปกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นผลผลิตที่สั่งสมมาจากการใช้วาจากรรม (product of discourse) ส่วนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องของตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม

5. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural identity) คือการเสนอตัวแปรสำหรับวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม (กฤศณุ สมบุญรุ่งเรือง, 2553) มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1) โลกทัศน์ (Worldview) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของเป้าหมายชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ จักรวาลและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2) แบบแผนของบรรทัดฐาน (Normative pattern) เป็นแนวทางในการปฏิบัติของกลุ่มสังคม

3) ระบบรหัส (Code system) เป็นรูปแบบที่ใช้ในการสื่อสารเป็นภาษาและสถานที่ เป็นต้น

4) ความสัมพันธ์ที่บุคคลได้รับรู้ (Perceived relation) เป็นวัฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสาร เป็นต้น

หากกล่าวถึงสิ่งแวดล้อม (environment) ที่หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เมื่อรวมกับวัฒนธรรม (culture) ที่มีความหมายครอบคลุมถึงความเจริญงอกงามของสังคมมนุษย์ เป็นประโยชน์ทั้งทางกาย เช่นการบริโภค การใช้สอยหรือเป็นประโยชน์ทางใจ เป็นการชื่นชมสิ่งที่เจริญตา เจริญใจ ย่อมแสดงออกได้ในทางรูปธรรมและนามธรรม ทั้งนี้ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ พ.ศ. 2540 และคณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (กฤศณุ สมบุญรุ่งเรือง, 2553) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (cultural environment) ไว้ว่า เป็นพื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และการพัฒนาสังคมของมนุษย์ อันมีคุณค่าในอดีตปัจจุบันรวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนได้

สำหรับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในเชิงรูปธรรม ได้แก่ การสร้างบ้านเรือน ศาสนสถาน การแต่งกาย อาหาร หัตถกรรม งานศิลปะ จิตรกรรม ประติมากรรม งานฝีมือและรวมทั้งการใช้เวลา

ว่างในการพักผ่อนและทำกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ส่วนสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในเชิงนามธรรม ได้แก่ คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ภาษา วรรณคดี สถาปัตยกรรม การเมือง การปกครอง การศึกษา ศาสนาและสาธารณสุข เป็นต้น

ดังนั้นหากพิจารณาจากทัศนะและความหมายในหลายมิติของอัตลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม จึงสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดความหมายและคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นสิ่งไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และการพัฒนาสังคมของมนุษย์ ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรมได้

เช่นเดียวกันกับอัตลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนย่านการค้าในเขตประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดภูเก็ตในอดีต ผ่านการก่อสร้างอาคารเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกสที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและค้าขายในเมืองท่ามะละกา ปีนังและสิงคโปร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในจังหวัดภูเก็ต กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวจีนในจังหวัดภูเก็ตมาจนถึงปัจจุบัน

2.2.3 ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีลักษณะที่สำคัญอยู่หลายประการดังที่ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2549, หน้า 175) ได้เสนอไว้มีอยู่ 9 ประการด้วยกันได้แก่

2.2.3.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบทอดถึงอนุชนรุ่นหลังได้

2.2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวใน ลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด

2.2.3.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในสังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

2.2.3.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และ

ประชาชน ในท้องถิ่น โดยยึดหลักการให้ความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.2.3.5 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

2.2.3.6 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดด้านบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักว่าธุรกิจการท่องเที่ยวเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.2.3.7 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ โดยยึดหลักว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.2.3.8 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่ และความสะดวกของพื้นที่ โดยยึดหลักว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวอยู่อย่างสม่ำเสมอ

2.2.3.9 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

2.2.4 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ 5 ประเภทที่สำคัญด้วยกัน ได้แก่

2.2.4.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์

2.2.4.2 การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ

2.2.4.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism and village tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น

2.2.4.4 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ

2.2.4.5 การท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อม (Environment tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หากความรู้ สัจจะธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น

2.2.5 ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชนัญ วงษ์วิภาค (2545, หน้า 271) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญแบ่งออกได้ 2 ประการ คือ

2.2.5.1 ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลการดำเนินการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก นำเงินตราเข้าประเทศมากที่สุดเมื่อเทียบกับรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ ปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย และจะมีการประชาสัมพันธ์ไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

2.2.5.2 ประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกับผู้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสรู้จักกันนั้น ผลก็คือ เกิดความสามัคคีสามานฉันท์ของคนในชาติ และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกและเกิดสันติภาพขึ้นแก่โลก

จากข้อสรุปของ ชนัญ วงษ์วิภาค จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นการนำเสนอรูปแบบการกิจกรรมผสมผสานการท่องเที่ยวทางศิลปะ กับวัฒนธรรม ทั้งในด้านภาษา วิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดจิตสำนึก ร่วมกันในการที่จะอนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกัน เป็นปัจจัยสำคัญ ในการจะนำไปสู่ความสำเร็จในการจูงใจนักท่องเที่ยว ให้มาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ เข้า เนื่องจากเกิดความเข้าใจในคุณค่าและประทับใจในมิติและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนใน แหล่งท่องเที่ยว นำมาซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และประเทศอย่างยั่งยืนได้

ดังนั้นในการวิจัยนี้ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในการศึกษาประเด็นความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต ซึ่งจะทำให้ทราบได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษานั้นมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากน้อยเพียงใด มีความสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ตได้

2.3 เขตอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม (Cultural Heritage Conservation Area)

การอนุรักษ์ในอดีตนั้นให้ความสำคัญเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่มองภาพรวม แต่ให้ความสำคัญทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ จนกระทั่งมาถึงยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 เมืองมีการเปลี่ยนแปลง เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการพัฒนา การผลิตด้านอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดแนวคิดในการอนุรักษ์ที่ซับซ้อนและมีระบบมากขึ้น โดยมุ่งเน้นสงวนรักษาปรับปรุงในสภาพเดิม ส่งเสริมให้บริเวณโดยรอบของพื้นที่ที่ประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์มีชีวิตรื่นรมย์ มีความหลากหลายของกิจกรรม ที่ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชน (กฤษณ์ สมบุญรุ่งเรือง, 2553)

หลักการทั่วไปของการอนุรักษ์ คือ การดูแลรักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้ ด้วยการป้องกันไม่ให้เสื่อมสภาพด้วยการสงวนรักษา เพื่อยืดอายุการใช้งานของสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้อยู่ในสภาพเดิม เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่น โดยยังคงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ดังที่ อัลโด รอสซี (Aldo Rossi) ที่ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ไว้ว่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูต้องมองภาพในลักษณะขององค์ประกอบรวมด้วยกัน 2 ส่วนที่สำคัญได้แก่ (พัชรินทร์ เวียงชัย, 2546)

1. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาของคนในชุมชนนั้น ๆ เช่นสิ่งก่อสร้าง อาคาร บริเวณหรือสถานที่ที่ยอมรับของคนภายในและภายนอกของชุมชน เกิดเป็นภาพที่มีความหมายในสิ่งก่อสร้างนั้น ๆ ซึ่งรวมถึงการบริหารโดยรอบสิ่งก่อสร้างและทำให้เกิดลักษณะทางกายภาพ ที่มองเห็นได้จากภายนอกโดยไม่มีคำอธิบาย

2. องค์ประกอบที่อยู่ภายใน เป็นคุณค่าที่เกิดจากความรู้สึก ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเกิดการซ้อนทับของความหมายในพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ของชุมชน เกิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นที่ยอมรับของคนภายในและภายนอก

ชุมชน โดยคนในชุมชนมีความรู้สึผูกพันกับคุณค่าของเอกลักษณ์นั้น ๆ เป็นภาพลักษณ์ที่มีความหมายและแสดงออกถึงวิถีชีวิต เรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.3.1 ขอบเขตของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2541) ได้ให้แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (cultural heritage conservation) คือการควบคุมสภาพแวดล้อมที่ตั้งอยู่ในเขตศิลปกรรมอย่างเหมาะสม (ดูภาพที่ 2.1) มีระดับการควบคุมแบ่งออกเป็นดังนี้

จาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2541). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัทผู้ทรงกรมรดกไทย.

ภาพที่ 2.1 ขอบเขตการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

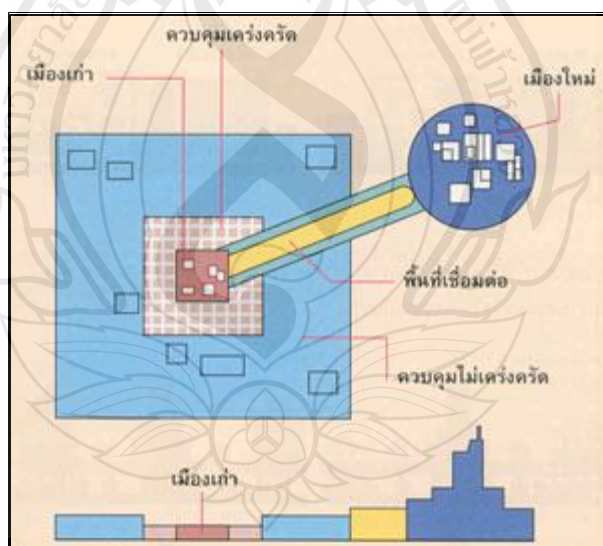
2.3.1.1 บรรยากาศ (Atmosphere) หมายถึง ตัวศิลปกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการอนุรักษ์

2.3.1.2 แหล่งอันควรรักษา (Nucleus) หมายถึง ตัวศิลปกรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องอนุรักษ์

2.3.1.3 พื้นที่สงวน (Preservation area) หมายถึงพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวิชาการและมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง หรือผลกระทบที่ทำให้ถูกทำลายได้ง่าย ในพื้นที่ที่ห้ามกระทำการใด ๆ ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพดั้งเดิมของศิลปกรรมโดยเด็ดขาด

2.3.1.4 พื้นที่อนุรักษ์ (Conservation area) หมายถึง พื้นที่ใกล้เคียงหรือบริเวณโดยรอบตัวศิลปกรรม ซึ่งเมื่อพื้นที่ถูกทำลาย ย่อมมีผลกระทบต่อการคงอยู่ของศิลปกรรมด้วย ในบริเวณนี้ยินยอมให้ทำกิจกรรมบางประการที่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพมากนัก

2.3.1.5 พื้นที่บริการและการจัดการหรือพัฒนา (Service and management area) หมายถึง พื้นที่ข้างเคียงหรือโดยรอบแหล่งศิลปกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวศิลปกรรมน้อยมาก จึงยินยอมให้มีการพัฒนาได้ แต่ต้องอยู่ในการควบคุมของหน่วยงานที่รับผิดชอบว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้น จะไม่ส่งผลกระทบทำให้เกิดการทำลายคุณค่าของศิลปกรรม (ดังภาพที่ 2.2)

จาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2541). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัทผู้พิมพ์และจัดจำหน่าย.

ภาพที่ 2.2 แนวความคิดในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

2.3.2 ขอบเขตของการอนุรักษ์ (Edge of preservation action)

การกำหนดขอบเขตพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ต้องมีการบริหารจัดการองค์ประกอบของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ให้เด่นชัด ด้วยการกำหนดขอบเขตของพื้นที่จากลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ ประกอบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ คือ ปัจจัยทางธรรมชาติ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ และปัจจัยทางวัฒนธรรม การบริหารและการควบคุมสภาพแวดล้อม สามารถกำหนดขอบเขตของพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม (ดังภาพที่ 2.3 และ 2.4) ด้วย แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมนั้นประกอบไปด้วย 6 แนวทางที่สำคัญ ดังนี้

2.3.2.1 เร่งรัดและกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนเอาใจใส่ ควบคุม ดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม

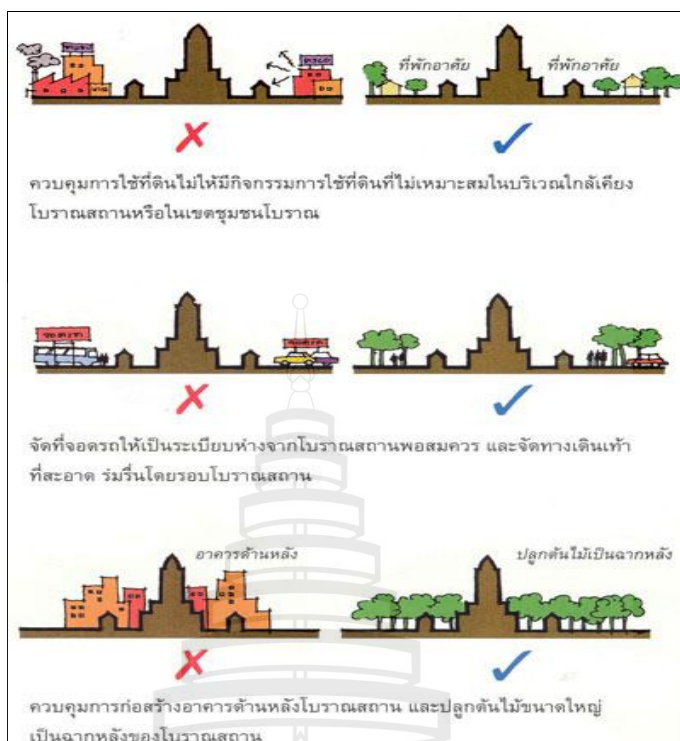
2.3.2.2 แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมและได้ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

2.3.2.3 ป้องกันมิให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

2.3.2.4 เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่บุคลากรในท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการคุ้มครองและรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีแก่แหล่งศิลปกรรม

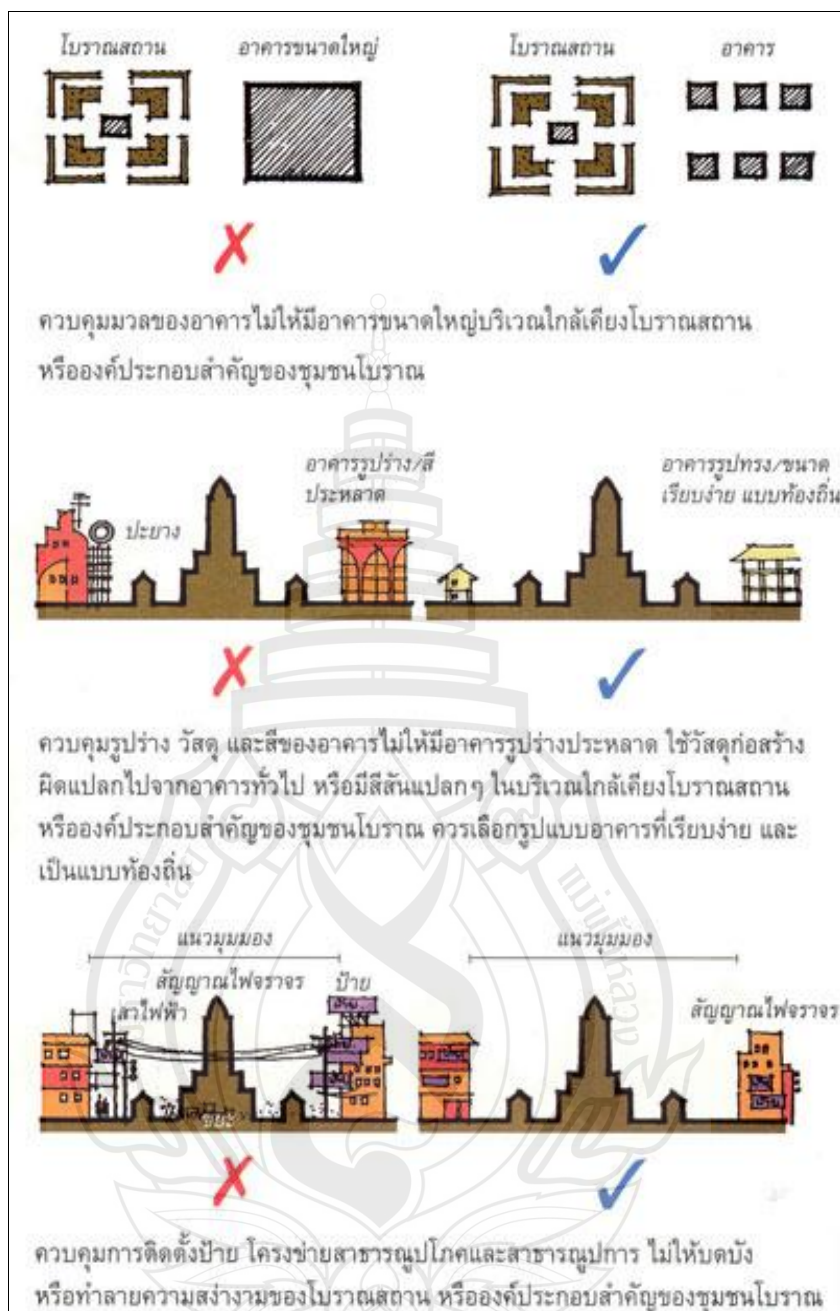
2.3.2.5 เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่บุคลากรในท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการคุ้มครองและรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีแก่แหล่งศิลปกรรม

2.3.2.6 พัฒนาวិธีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2541). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัทผู้พิมพ์และจัดจำหน่าย.

ภาพที่ 2.3 แนวทางควบคุมการใช้ที่ดินและอาคาร

จาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2541). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัทผู้พิมพ์และจัดจำหน่าย.

ภาพที่ 2.4 แนวทางควบคุมการก่อสร้างอาคาร

2.3.3 ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2540

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและโดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2540 ออกประกาศกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในบริเวณจังหวัดภูเก็ต ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้เขตควบคุมอาคารตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 บังคับในเขตจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2534 เป็นเขตพื้นที่ที่ใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ในประกาศนี้

ข้อ 2 ในพื้นที่ตามข้อ 1 ห้ามก่อสร้างอาคาร หรือห้ามตัดแปลงหรือเปลี่ยนการใช้อาคารให้เป็นอาคาร ดังต่อไปนี้

1. โรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภทหรือชนิดที่มีปริมาณน้ำทิ้งตั้งแต่ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน (ยกเว้นน้ำหล่อเย็น) หรือมีปริมาณความสกปรกของน้ำทิ้งหลังผ่านระบบบำบัดตั้งแต่ 20 กิโลกรัมต่อวันขึ้นไป และโรงงานอุตสาหกรรมตามประเภทหรือชนิด ขนาด และข้อกำหนดเพิ่มเติมในบัญชี 1 ท้ายประกาศนี้ เว้นแต่โรงงานที่เป็นการก่อสร้างทดแทนของเดิม ในกรณีที่โรงงานเดิมเกิดความเสียหายเนื่องจากอุบัติเหตุโดยให้ก่อสร้างได้เฉพาะพื้นที่เดิมเท่านั้น และโรงงานปรับปรุงสภาพของเสียรวม

2. สถานที่บรรจุก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยการบรรจุก๊าซปิโตรเลียมเหลว

3. โรงฆ่าสัตว์ เว้นแต่การก่อสร้างทดแทนของเดิม

4. สุสานและฌาปนสถานตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถานเว้นแต่การก่อสร้างทดแทนของเดิม

ข้อ 3 ภายใต้บังคับข้อ 2 ในพื้นที่ตามข้อ 1 การใช้ประโยชน์ในที่ดินประเภทอุตสาหกรรม เฉพาะกิจ และประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม ให้มีโรงงานอุตสาหกรรมได้ทุกประเภทหรือทุกชนิดส่วนการใช้ประโยชน์ในที่ดินประเภทอื่น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม ให้มีโรงงานอุตสาหกรรมได้เฉพาะโรงงานจำพวกที่ 1 หรือโรงงานอุตสาหกรรมตามประเภทหรือชนิด ขนาด และข้อกำหนดเพิ่มเติมในบัญชี 2 ท้ายประกาศนี้เท่านั้น

ข้อ 4 ภายใต้บังคับข้อ 2 และข้อ 3 ในพื้นที่ตามข้อ 1 การก่อสร้างอาคารปลูกสร้างให้เป็นไปตามพื้นที่และหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต เทศบาลตำบลป่าตอง สุขาภิบาลกะรนและองค์การบริหารส่วนตำบลกมลา ห้ามก่อสร้างอาคารปศุสัตว์

2. ในเขตสุขาภิบาลเชิงทะเล ให้ก่อสร้างอาคารปศุสัตว์ได้เฉพาะอาคารปศุสัตว์ที่มีพื้นที่ชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันไม่เกิน 100 ตารางเมตร

3. ในพื้นที่นอกเขต (1) และ (2) ให้ก่อสร้างอาคารปศุสัตว์ได้เฉพาะอาคารปศุสัตว์ที่มีพื้นที่ชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันไม่เกิน 400 ตารางเมตรอาคารปศุสัตว์ตามวรรคหนึ่งต้องมีระยะห่างจากแนวชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า 1,000 เมตร และต้องห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะหรือบ่อน้ำเพื่อการบริโภคไม่น้อยกว่า 30 เมตร รวมทั้งต้องมีบ่อกรองและบ่อน้ำบำบัดมูลสัตว์และน้ำที่ตกลงจนต้องมีมาตรการควบคุมการปล่อยทิ้งของเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานของทางราชการด้วย

ข้อ 5 กำหนดให้พื้นที่ตามข้อ 1 เป็นพื้นที่บริเวณที่ 1 บริเวณที่ 2 บริเวณที่ 3 บริเวณที่ 4 บริเวณที่ 5 บริเวณที่ 6 บริเวณที่ 7 และบริเวณที่ 8 ทั้งนี้ตามแผนที่แผ่นที่ 1 และแผ่นที่ 2 ท้ายประกาศนี้ ดังต่อไปนี้

บริเวณที่ 1 หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลรอบเกาะภูเก็ตเข้าไปในแผ่นดินเป็นระยะ 50 เมตร รวมทั้งพื้นที่ในเกาะต่าง ๆ เว้นแต่พื้นที่ในบริเวณที่ 5 บริเวณที่ 6 และบริเวณที่ 7

บริเวณที่ 2 หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตบริเวณที่ 1 เข้าไปในแผ่นดินเป็นระยะ 150 เมตร เว้นแต่พื้นที่ในบริเวณที่ 5 บริเวณที่ 6 และบริเวณที่ 7

บริเวณที่ 3 หมายความว่า พื้นที่ที่กำหนดให้เป็นศูนย์ราชการตามมติของคณะรัฐมนตรี และพื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตที่ 2 เข้าไปในแผ่นดินเป็นระยะ 200 เมตร เว้นแต่พื้นที่ในบริเวณที่ 5 บริเวณที่ 6 และบริเวณที่ 7 บริเวณที่ 4 หมายความว่า พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตบางส่วน ดังต่อไปนี้

1. เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมหรือย่านอาคารเก่า

ด้านเหนือ จดเส้นขนานระยะ 45 กับศูนย์กลางถนนดีบุก ถนนเทพกระษัตรี ฟากตะวันออก ลำรางสาธารณะไม่ปรากฏชื่อ ฝั่งใต้คลองบางใหญ่ ฝั่งตะวันออกและถนนดีบุกตัดใหม่ ฟากใต้

ด้านตะวันออก จดถนนมนตรี ฟากตะวันตก

ด้านใต้ จดถนนพังงา ฟากเหนือ คลองบางใหญ่ ฝั่งตะวันออกเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงา เส้นขนานระยะ 45 เมตรกับศูนย์กลางถนนเขวราช ถนนรัชฎา ฟากใต้ ถนนระนอง ฟากใต้ เส้นขนานระยะ 415 เมตร กับศูนย์กลางถนนเขวราช และเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนกระบี่

ด้านตะวันตก จดเส้นตั้งฉากกับถนนกระบี่ที่จุดบรรจบระหว่างถนนสตูล ฟากตะวันตก กับถนนกระบี่ ฟากใต้ และถนนสตูล ฟากตะวันตก

2. เขตหนาแน่นมาก

ด้านเหนือ จดถนนกระบี่ ฟากใต้ เส้นตั้งฉากกับถนนกระบี่ที่จุดบรรจบระหว่างถนนสตูล ฟากตะวันตก กับถนนกระบี่ ฟากใต้ เส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนเขาวราช ถนนระนอง ฟากใต้ ถนนรัชฎา ฟากใต้ เส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนเขาวราช เส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงา คลองบางใหญ่ ฝั่งตะวันออก ถนนพังงา ฟากเหนือ ถนนมนตรี ฟากตะวันตก ถนนหลวงพ้อ ฟากใต้

ด้านตะวันออก จดถนนสุรินทร์ ฟากตะวันตก เส้นขนานระยะ 100 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงา เส้นตั้งฉากกับถนนพังงาที่จุดบรรจบระหว่างถนนพังงาฟากใต้กับถนนติลกอุทิศ 2 ฟากตะวันตก ถนนติลกอุทิศ 2 ฟากตะวันตก ถนนชนะเจริญ ฟากใต้ และวงเวียนสุรินทร์

ด้านใต้ จดถนนอ้อมชิมฝ้าย ฟากเหนือ ถนนกระบี่ ฟากเหนือ ถนนพุดผล ฟากเหนือ และถนนบางกอก ฟากเหนือ

ด้านตะวันตก จดถนนปฏิพัทธ์ ฟากตะวันออก

3. เขตหนาแน่นสูงมาก

ด้านเหนือ จดเส้นขนานระยะ 100 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงา

ด้านตะวันออก จดถนนสุรินทร์ ฟากตะวันตก

ด้านใต้ จดถนนศรีเสนา ฟากเหนือ ถนนวิรุพงษ์หิรัญญิก ฟากตะวันตก และถนนชนะเจริญ ฟากใต้

ด้านตะวันตก จดถนนติลกอุทิศ 2 ฟากตะวันตก และเส้นตั้งฉากกับถนนพังงา ที่จุดบรรจบระหว่างถนนพังงา ฟากใต้ กับถนนติลกอุทิศ 2 ฟากตะวันตก

บริเวณที่ 5 หมายความว่า พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมตามกระทรวงที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง และพื้นที่ที่มีรัศมีโดยรอบเป็นระยะ 100 เมตร นับจากเขตที่ดินของอาคารหรือสถานที่ ดังต่อไปนี้ เว้นแต่พื้นที่ในบริเวณที่ 6 และบริเวณที่ 7

- 1) แนวค่าย (โคกชนะพม่า)
- 2) บ้านพระยาวิจิตรสงคราม
- 3) มัสยิดบ้านบางเทา
- 4) บ้านท้าวเทพกระษัตรี
- 5) วัดคลอง
- 6) วัดท่าเรือ

- 7) วัดเทพกระษัตรี
- 8) วัดพระทอง
- 9) วัดพระนางสร้าง
- 10) สุเหร่าเกาะบ้านเคียน
- 11) กำแพงเมืองกลาง
- 12) ศาลหลักเมืองกลางป่าสัก
- 13) ศาลหลักเมืองกลางเมืองใหม่

บริเวณที่ 6 หมายความว่า พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 40 เมตร ถึง 80 เมตร

บริเวณที่ 7 หมายความว่า พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเกินกว่า 80 เมตรขึ้นไป

บริเวณที่ 8 หมายความว่า พื้นที่อื่นนอกจากบริเวณที่ 1 ถึงบริเวณที่ 7

ข้อ 6 ภายใต้บังคับข้อ 2 ข้อ 3 และข้อ 4 ในบริเวณพื้นที่ตามข้อ 5 การก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคาร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. บริเวณที่ 1 ให้มีเฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 6 เมตร ต้องมีระยะห่างจากแนวชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า 20 เมตร และต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น เว้นแต่ในเขตตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ให้อาคารมีความสูงไม่เกิน 5 เมตร และในเขตอุตสาหกรรมตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง ให้มีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

2. บริเวณที่ 2 ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 12 เมตร และต้องมี

1) ที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น สำหรับอาคารที่พักอาศัย

2) ที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น สำหรับอาคารพาณิชย์หรืออาคารอื่นเว้นแต่กรณีที่มีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมของอาคารที่อยู่ในเขตตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ให้มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

3. บริเวณที่ 3 ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร และต้องมี

1) ที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น สำหรับอาคารที่พักอาศัย

2) ที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น สำหรับอาคารพาณิชย์หรืออาคารอื่นเว้นแต่กรณีที่ว่าว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมของอาคารที่อยู่ในเขตงานก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ให้เป็นไปตามที่เทศบาลเมืองภูเก็ตกำหนด

4. บริเวณที่ 4

1) เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมหรือย่านอาคารเก่า ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 12 เมตร และต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 16 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้นสำหรับอาคารที่จัดให้มีช่องทางเดินหน้าอาคารทะลุถึงอาคารข้างเคียงตามลักษณะสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส (จีนผสมโปรตุเกส) ทั้งนี้ตามรูปแบบที่สภาท้องถิ่นกำหนด หรือต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น สำหรับอาคารที่มีได้ลักษณะตามรูปแบบดังกล่าวข้างต้น

2) เขตหนาแน่นมาก ให้มีได้เฉพาะที่มีอาคารสูงไม่เกิน 45 เมตรและมีค่าสูงสุดของอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมกันทุกชั้นต่อพื้นที่ของอาคารทุกหลังที่ก่อสร้างในที่ดินของอาคารทุกหลัง ที่ก่อสร้างในที่ดินแปลงเดียวกันไม่เกิน 4 ต่อ 1 และต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

3) เขตหนาแน่นสูงมาก ให้มีได้เฉพาะที่มีอาคารสูงไม่เกิน 60 เมตรและมีค่าสูงสุดของอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมกันทุกชั้นต่อพื้นที่ของอาคารทุกหลังที่ก่อสร้างในที่ดินแปลงเดียวกันไม่เกิน 5 ต่อ 1 และต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

5. บริเวณที่ 5 ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 6 เมตรเว้นแต่สภาพท้องถิ่นมีมติเป็นอย่างอื่น แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน 12 เมตร นอกจากนี้ยังต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้นด้วย

6. บริเวณที่ 6 ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 8 เมตร และต้องมีที่ว่างที่ปลูกพืชคลุมดินไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น เว้นแต่ที่ที่มีความลาดชันเกิน 1:3 (V:H) ห้ามก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารใด ๆ

7. บริเวณที่ 7 ห้ามก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารใด ๆ

8. บริเวณที่ 8 ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 23 เมตร และต้องมีที่ว่างอัน

ปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตอาคารนั้น เว้นแต่อาคารและที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมของอาคารที่อยู่ในเขตงานก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยแบบเตาเผาของเทศบาลเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ให้เป็นไปตามที่เทศบาลเมืองภูเก็ตกำหนด

การวัดความสูงของอาคารในบริเวณที่ 1 ถึงบริเวณที่ 8 ให้สูงจากระดับพื้นดินที่ก่อสร้างถึงส่วนที่สูงสุดของอาคาร เว้นแต่อาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไป ให้วัดจากระดับพื้นดินที่ก่อสร้างถึงพื้นลาดฟ้า แต่หากเป็นอาคารสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไป ที่เป็นอาคารทรงจั่วหรือปั้นหยา ให้วัดจากระดับพื้นดินที่ก่อสร้างถึงผนังของชั้นสูงสุด

ข้อ 7 ในพื้นที่ตามข้อ 1 ห้ามกระทำการหรือประกอบกิจการอันดังต่อไปนี้

1. การทำเหมืองหิน
2. การขนส่งหรือลำเลียงวัตถุอันตรายโดยใช้ระบบท่อขนส่ง เว้นแต่ในบริเวณที่กำหนดให้เป็นที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ และประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง
3. การถมปิดกั้นหรือปรับพื้นที่ซึ่งทำให้แหล่งน้ำสาธารณะตื้นเขินหรือเปลี่ยนทิศทาง
4. การขุด ถม หรือเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติของพื้นที่พรุ
5. การถมทะเล
6. การปล่อยทิ้งมลพิษลงสู่แหล่งน้ำหรือทะเล เว้นแต่เป็นกรณีที่ได้ผ่านการบำบัดตามมาตรฐานของทางราชการแล้ว
7. การเก็บหรือทำลายปะการัง ซากปะการัง หรือหินปะการัง
8. การจับปลาสวยงาม
9. การครอบครองปลาสวยงามที่จับได้ภายในเขตพื้นที่ตามข้อ 1
10. การขุดตักหรือลอกกรวด หินผุ ดิน ดินลูกรัง หรือทรายบก เพื่อการค้ำบพื้นที่ที่มีความสูงวัดจากระดับน้ำทะเลปานกลางเกิน 80 เมตร หรือมีความลาดชันเฉลี่ยเกิน 1:3 (V:H) หรือความลาดชันเฉลี่ยเกินร้อยละ 35
11. การเพาะเลี้ยงกุ้งหรือการขุดบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการค้า

การกระทำหรือการประกอบกิจกรรมตามวรรคหนึ่งที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายอยู่ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต

ข้อ 8 ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้างอาคารหรือดำเนินการโครงการหรือประกอบกิจการในพื้นที่ตามข้อ 1 เสนอรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นหรือรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมแล้วแต่กรณี ต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระเบียบปฏิบัติที่กำหนดในมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและ

รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ดังต่อไปนี้

1. การก่อสร้างอาคาร หรือการดำเนินการ โครงการหรือประกอบกิจการ ดังนี้ ให้จัดทำ รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น

- 1) โรงงานส่งหรือจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า
- 2) โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการผลิตไอน้ำเพื่อจำหน่าย
- 3) โรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศที่มีจำนวนห้องตั้งแต่ 10 ห้องถึง 79 ห้อง
- 4) อาคารที่อยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารที่มีจำนวนห้องพัก ตั้งแต่ 10 ห้อง ถึง 79 ห้อง

5) สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลที่มีจำนวนเตียงสำหรับผู้ป่วย ค้างคืนตั้งแต่ 10 เตียง ถึง 29 เตียง

6) การขุดตัดหรือลอกกรวด หินผุ ดินลูกรัง หรือทรายบกเพื่อการค้า ลักลงไปจากระดับดินเดิมตั้งแต่ 1.50 เมตรขึ้นไป ในบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันเฉลี่ยไม่เกิน 1:3 (V:H) หรือความลาดชันเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 35

2. การก่อสร้างอาคาร หรือการดำเนินการ โครงการหรือประกอบกิจการดังนี้ ให้จัดทำ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- 1) การก่อสร้างอาคารหรือการดำเนินการ โครงการหรือประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ ใน (1) ยกเว้นข้อ ๑ และที่มีขนาดเกินกว่าที่กำหนดใน (1)
- 2) อาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร
- 3) โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียรวมที่มีขีดความสามารถในการบำบัดน้ำเสียได้ตั้งแต่ 3,000 ลูกบาศก์เมตรขึ้นไป หรือมีปริมาณมูลฝอยตั้งแต่ 50 ตันต่อวันขึ้นไป
- 4) โรงงานผลิตพลังงานไฟฟ้าเพื่อจำหน่าย
- 5) การทำเหมือง

การตัดแปลงหรือเปลี่ยนการใช้อาคารให้เป็นอาคารตามที่กำหนดไว้ใน (1) และ (2) ต้องดำเนินการตามวรรคหนึ่งด้วย

ข้อ 9 ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมอาคารหรือประกอบกิจการใด ๆ ในเขตพื้นที่ตามข้อ 1 ปฏิบัติการให้เป็นไปตามมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดไว้ในประกาศนี้

ข้อ 10 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับได้มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2540 เป็นต้นไป

จากหลักการทั่วไปของการกำหนดเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สามารถกล่าวสรุปได้ว่าการอนุรักษ์เป็นการดูแลรักษาเพื่อให้งดคุณค่าไว้ ด้วยการป้องกันไม่ให้เสื่อมสภาพ เพื่อยืดอายุการใช้งานของสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้อยู่ในสภาพเดิม เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ที่มี

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาของชุมชน ในท้องถิ่น โดยยังคงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

แต่สำหรับเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ซึ่งเป็นย่าน การค้าปลีกที่เก่าแก่ ประกอบไปด้วยตึกแถวสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมที่สำคัญของจังหวัดและของประเทศ มีพื้นที่ประมาณ 175 ไร่ ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปีพ.ศ. 2538 กำหนดให้เป็นเขต พื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย อาคาร บ้านเรือน ที่พัก สำนักงาน ร้านค้า และหน่วยงานราชการ ตั้งอยู่บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนริษฎา (2) ถนนเขาวราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนดิบูก (5) ถนนถลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์ ของจังหวัดภูเก็ต โดยในเขตนี้มีการควบคุมและกำหนดให้อาคาร และสิ่งปลูกสร้างจะต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2540 ตามรูปแบบ ที่สภาท้องถิ่นกำหนด โดยได้รับการคุ้มครองอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม

ด้วยวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงไป นำไปสู่การ ขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินธุรกิจเพื่อสนับสนุน ธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสกำลังเสื่อมสภาพลงและอาคารเก่า หลายแห่งก็ถูกแทนที่ด้วยอาคารรูปแบบใหม่ ทำให้สภาพแวดล้อมในเมืองกำลังเปลี่ยนแปลงไป ใน ขณะเดียวกันมาตรการควบคุมการพัฒนาที่เหมาะสมยังไม่ได้มีการนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมมากนัก (ยงธนีสร์ พิมลเสถียร, 2543) จึงทำให้เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต จะต้องวิเคราะห์ความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมและการรับรู้คุณค่าทาง วัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ ให้สามารถ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ นำมาซึ่งรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ซึ่งนับเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ พื้นฟู และดูแล รักษา มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

2.4 จังหวัดภูเก็ต

“ภูเก็ต” เป็นชื่อที่ใช้เรียกจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน ในอดีตใช้คำว่า “ภูเก็ต” แปลว่า “เมือง แก้ว” ซึ่งตรงกับความหมายเดิมที่ชาวทมิฬเรียกเมืองนี้ว่า “มณิคราม” ตามหลักฐานที่ปรากฏ เมื่อ ปี

พ.ศ. 1568 จังหวัดภูเก็ตมีประวัติและความเป็นมาปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีนานนับพันปี เป็นที่รู้จักของนักเดินเรือที่ใช้เส้นทางระหว่าง จีน กับอินเดีย โดยผ่านแหลมมาลายู มีหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดคือ หนังสือภูมิศาสตร์และแผนที่เดินเรือของ ปโตเลมี เมื่อประมาณ ค.ศ. 700 กล่าวถึงการเดินทางจากดินแดนสุวรรณภูมิลงมาแหลมมาลายู ต้องผ่านหรือแวะพักที่แหลม “จังซีลอน” ซึ่งก็คือเกาะภูเก็ตในปัจจุบัน (เทศบาลนครภูเก็ต, 2543)

2.4.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

2.4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดภูเก็ต ตั้งอยู่ชายฝั่งตะวันตกของภาคใต้ในน่านน้ำทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางถนนเพชรเกษม 867 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดพังงามีน่านน้ำกว้างประมาณ 490 เมตร เรียกว่า ช่องปากพระกัณธู โดยมีสะพานสารสินและสะพานเทพกระษัตรีเชื่อมที่บ้านท่าหนู่น ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา กับบ้านท่าฉัตรไชย อำเภอลาด จังหวัดภูเก็ต

ทิศใต้และทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลอันดามัน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอพังงา เขตจังหวัดพังงาและกระบี่

จาก สำนักปลัดเทศบาล. (2543). คู่มือการท่องเที่ยวเมืองภูเก็ต. ภูเก็ต: สำนักงานฯ

ภาพที่ 2.5 แผนที่จังหวัดภูเก็ต

2.4.1.2 รูปร่างและขนาด

จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่มีลักษณะเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ มีรูปร่างเรียวยาวจากเหนือไปใต้และเกาะบริวารน้อยใหญ่ ประมาณ 36 เกาะ มีพื้นที่ 570 ตารางกิโลเมตร หรือ 339,396 ไร่ ส่วนที่ยาวที่สุดของเกาะมีระยะทางยาว 48.70 กิโลเมตร และส่วนที่กว้างที่สุดมีระยะทาง 21.30 กิโลเมตร เป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดของภาคใต้

2.4.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศจังหวัดภูเก็ตเป็นเทือกเขาทอดในแนวเหนือใต้ ภูเขาส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันตกมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 70 ของเกาะ ซึ่งเป็นแนวกำบังลมและฝน ทำให้เกาะภูเก็ตปลอดภัยจากเขตรมสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่รุนแรง ที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกและบริเวณ

ชายฝั่งตะวันตกของเกาะ ชายฝั่งด้านตะวันออกมีสภาพเป็นหาดโคลนและป่าชายเลน ส่วนทางทิศตะวันตกเป็นหาดทรายสวยงาม

2.4.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรทำให้มีอุณหภูมิสูงเกือบตลอดปี แต่เนื่องจากมีทะเลล้อมรอบ จึงทำให้อุณหภูมิไม่สูงจนเกินไป ประกอบกับตั้งอยู่ด้านหน้าเทือกเขาภูเก็ต ซึ่งเป็นด้านรับลมฝนของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ทำให้มีฝนตกชุกในฤดูมรสุมแบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงปลายเดือนพฤศจิกายน ฝนตกชุกช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม โดยเฉลี่ยฝนตกประมาณ 170 วันต่อปี

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม เป็นช่วงที่ฝนตกน้อยที่สุด

2.4.1.5 การคมนาคม

1. การคมนาคมทางบก ทางหลวงสายสำคัญที่เข้าสู่จังหวัดภูเก็ต คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 สายเพชรเกษมและทางหลวงหมายเลข 402 จากกรุงเทพฯ-สุราษฎร์ธานี-โคกกลอย แยกเข้าสู่จังหวัดภูเก็ต โดยผ่านสะพานสารสินและสะพานท้าวเทพกระษัตรี เข้าสู่ถนนเทพกระษัตรี อันเป็นถนนสายสำคัญและยาวที่สุดของจังหวัดภูเก็ต

2. การคมนาคมทางน้ำ มีท่าเรือที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง และต่างประเทศมี 2 ท่าเรือ ได้แก่

- 1) ท่าเรือบางจั่ว ปัจจุบันเป็นท่าแพปลา ในอดีตเป็นท่าเรือที่ใช้ขนส่งสินค้าและผู้โดยสารจากเมืองภูเก็ตไปกระบี่และตรัง
- 2) ท่าเรือน้ำลึก ตั้งอยู่ที่อ่าวมะขาม เป็นท่าเรือขนาดใหญ่ด้วยการถมทะเล มีท่าเทียบเรือ 2 ท่า สำหรับเทียบเรือสินค้าทั่วไปและท่าเทียบเรือสำหรับสินค้าคล่อง เรือที่ใช้ขนถ่ายสินค้าต้องมีขนาดไม่เกิน 173 เมตร กว้าง 25 เมตร น้ำลึกสุดไม่เกิน 8 เมตร

3. การคมนาคมทางอากาศ จังหวัดภูเก็ตมีสนามบินนานาชาติอยู่ที่บ้านไม้ขาว อำเภอกดลอง ปัจจุบันเป็นของการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

2.4.2 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดภูเก็ต

“ภูเก็ต” ได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีที่บ้านกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้ขุดพบเครื่องมือหินและขวานหินเป็นการแสดงให้ทราบว่า มีมนุษย์อาศัยในดินแดนแถบนี้ไม่ต่ำกว่า 3,000 ปี มาแล้ว และได้มีหลักฐานการกล่าวถึงดินแดนในแถบนี้อีกครั้ง เมื่อปี ค.ศ. 700 หรือคริสต์ศตวรรษที่ 2 ในการบันทึกของนักเดินเรือ ชื่อ คลอดิอุส ปโตเลมี กล่าวถึงผืนดินหรือแผ่นดินในส่วนนี้ว่า แหลมตะโกลา เป็นผืนดินที่ถูกตัดออกมาทางใต้กลายเป็นแหลมยาว อยู่ส่วนปลายสุดของจังหวัดพังงา อันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวของรอยเลื่อน ของเปลือกโลกขนาดใหญ่ ที่เรียกว่า รอยเลื่อนคลองมารุย (Klong Marui Fault) ซึ่งวางตัวเป็นแนวยาวจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีและพังงา ลงมาทางทิศตะวันออกของภูเก็ต ต่อมาได้ถูกคลื่นลมในทะเลกัดเซาะ และตัดพื้นที่ดังกล่าวนี้ ออกจากผืนแผ่นดินใหญ่ จนกลายเป็นเกาะ มีร่องน้ำกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดภูเก็ตและพังงา เรียกว่า ช่องแคบปากพระ และหลักฐานจากบันทึกแผนที่การเดินทางเรือมาเอเชียตะวันออก ปีพ.ศ. 1568 ชาวทวีป เรียกว่าเกาะนี้ว่า มณิคราม หมายถึง เมืองแก้ว และระหว่าง ปี พ.ศ. 2054-2397 ชาวยุโรป เรียกเกาะนี้ว่า จังซีลอน ซึ่งมีความหมายตรงกับชื่อ ภูเก็ต และชื่อนี้ได้ปรากฏในจดหมายเหตุเมืองถลาง ฉบับที่ 1 ปีพ.ศ. 2328 มีการเรียกขานต่อมาจนปรากฏในราชกิจจานุเบกษาปี พ.ศ. 2450 จาก ภูเก็ต เป็น ภูเก็ต

นอกจากนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต จากการรวบรวมข้อมูล ด้านเอกสาร รายงาน บทความและวารสารต่าง ๆ สามารถแบ่งวิวัฒนาการสังคมภูเก็ตออกเป็น 3 ยุค คือ

ยุคแรก พ.ศ. 2228-2328 เป็นยุคของการติดต่อกับต่างชาติ ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งในขณะนั้นประเทศฮอลันดา มีอิทธิพลในเอเชียเป็นอย่างมากได้เข้ามาสร้างเมืองปัตตาเวีย (Batavia) ที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของกรุงจาการ์ตา เกาะชวาประเทศอินโดนีเซียปัจจุบัน และทำการค้าขายมีเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นได้ขยายอิทธิพลมาถึงกรุงสยาม ทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเจริญราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 พระสันตะปาปาของฝรั่งเศส เพื่อช่วยเหลือให้กรุงสยามพ้นภัยคุกคามจากฮอลันดา ในขณะเดียวกันพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ก็ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะไถ่ถอนอำนาจทางการค้าของฮอลันดาในตะวันออก และมีพระราชประสงค์ที่จะเผยแพร่คริสต์จักรมายังตะวันออกเช่นกัน จึงได้ส่งคณะทูต คือ เซอวาเลีย เดอ ชามอง เป็นราชทูต เข้ามาทำสัมพันธไมตรี และราชทูตเซอวาเลีย เดอ ชามอง ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสร้างเมืองสงขลาเพื่อต่อสู้ทางการค้ากับเมืองปัตตาเวีย และฝรั่งเศสขอรับสิทธิทางการค้าผูกขาดค้าขายดินบุกที่ภูเก็ตแทนฮอลันดา โดยการจัดตั้งคลังสินค้านำเข้าซื้อดินบุก และได้จัดเรือ "คลอรามันเดล" รับส่งสินค้า เดินทางมายังภูเก็ตปีละ 1 ลำเป็นประจำทุกปี

ยุคที่สอง ปี พ.ศ. 2328-2444 ยุคสมัยท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร หลังจากที่คุณหญิงจัน คุณหญิงมุกนำไพร่พล และชาวเมืองกลางสู้ศึกกลาง จนปกป้องบ้านเมือง ให้พ้นภัยจากพม่าในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2328 หลังจากนั้นท่านทั้งสองได้รับ พระมหากรุณาธิคุณ จากสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระราชทาน บรรดาศักดิ์ คุณหญิงจันเป็น ท้าวเทพกระษัตรี และคุณหญิงมุกเป็น ท้าวศรีสุนทร และมีการบันทึกไว้ในพงศาวดารเมืองกลาง แต่ไม่ได้ลงข้อความละเอียดว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เมื่อใด และขุนนางใดเป็นผู้นำหนังสือ และตราตั้งนั้นมามอบให้ท่านผู้หญิง เนื่องจากนักประวัติศาสตร์ ยังหาร่องรอย หลักฐานตราประทับ หรือหนังสือแต่งตั้งไม่พบ จึงเพียงทราบกันว่า ท่านได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ท่านั้น

หลังจากเสร็จสิ้นศึกเมืองกลาง ท้าวเทพกระษัตรี (คุณหญิงจัน) ได้มีจดหมายติดต่อไปยัง พระยาราชภักดีพันธุเหล็กหรือกัปตันฟรานซิส ไลท์ (Captain Francis Light) แห่งเมืองซัฟฟอล์ก ประเทศอังกฤษ เป็นนายทหารเรือยศเรือโท ประจำอยู่ในเรือแอโรแกน (H. M. S. Arrogant) ได้ลาออกจากราชการ และผันแปรตนเองเป็นพ่อค้าวานิช อยู่ในสังกัดบริษัท อีสต์อินเดียของอังกฤษ และเป็นเพื่อนสนิทพระยาพิมล (จัน) สามิคุณหญิงจัน เพื่อเล่าเรื่องความลำบากของเมืองกลางหลังสิ้นสุดสงคราม ทำให้กัปตันฟรานซิส ไลท์ ซึ่งขณะนั้นได้เข้าเกาะหมาก (เกาะปีนัง) จากเจ้าเมืองไทรบุรี พร้อมสถาปนาตนเองเป็นเจ้าเมือง และด้วยความเป็นกัปตันเรือ จึงได้เดินเรือค้าขายระหว่างอินเดียกับชายฝั่งตลอดแหลมมลายู ผ่านเมืองตะนาวศรี มะริด เมืองไทรบุรี ปีนัง มะลกาและเข้ามาจอดยังเมืองกลาง ระหว่างที่จอดเรือตามเมืองท่าต่าง ๆ นั้น ก็จะนำสินค้าจากอังกฤษและยุโรปมาขาย ในขณะที่เดียวกันจะรับซื้อสินค้าพื้นเมืองกลับไปขายที่อังกฤษและยุโรปเช่นกัน เมื่อเรือมาถึงเมืองกลาง ได้ติดต่อค้าขายกับคุณหญิงจัน (ท้าวเทพกระษัตรี) ด้วยการนำเสื้อผ้าแพรพรรณ อาวุธและฝิ่นมาขาย ในขณะเดียวกันได้รับซื้อดิบูก ไข่มุก งาช้าง หนังสัตว์และสมุนไพรกลับไปทำให้สถานะเศรษฐกิจของเมืองกลางเริ่มดีขึ้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2444-2456 ยุคสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหนายกมณฑลภูเก็ต ช่วงเวลาแห่งความเจริญรุ่งเรืองของภูเก็ต และเป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษ ทำให้แร่ธาตุต่าง ๆ โดยเฉพาะแร่ดีบุก เป็นที่ต้องการอย่างมาก มีชาวอังกฤษเดินทางออกแสวงหาแร่ต่าง ๆ มาทางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ดีบุก ทำให้การทำเหมืองแร่ดีบุกเกิดขึ้นจำนวนมากทั้งบนบกและในทะเล ทุกพื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่เกาะบอร์เนียว สิงคโปร์ มะลกา ปีนัง ตลอดแนวจนถึงพังงาและภูเก็ต แต่การทำเหมืองแร่ดีบุกบนบกมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีชาวจีนอพยพผ่านปีนังเข้าภูเก็ตเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นแรงงานในเหมืองแร่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2450 พบว่าแร่ดีบุกมีอยู่ในทะเลเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถนำขึ้นมาได้ Captain Edward Thomas Miles ชาวออสเตรเลีย ได้เดินทางมาที่จังหวัดภูเก็ต และได้รับสัมปทานการทำเหมืองแร่ จึงจัดตั้งบริษัททุ่งคาเบอร์ และนำหินออกขายที่เมืองโฮบาร์ท (Hobart) โดย Captain Edward Thomas Miles ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้จัดการทั่วไปของบริษัทฯ ต่อมา Captain Edward Thomas Miles ได้คิดประดิษฐ์เรือขุดแร่ในทะเล (tin dredge) ลำแรกของโลก โดย Captain Edward Thomas Miles ออกแบบและก่อสร้างขึ้นในสกอตแลนด์ แล้วนำมาประกอบขึ้นที่เกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย และนำมาใช้ขุดแร่ดีบุกในทะเล ซึ่งสามารถผลิตปริมาณดีบุกได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้การทำเหมืองแร่ในเขตจังหวัดภูเก็ต เป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วทุกพื้นที่ทั้งบนบกและทะเล ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตเฟื่องฟูด้วยธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกในยุคนี้มาก และเป็นเมืองที่ทันสมัยมากในยุคนี้ มีการสร้างถนน การแบ่งพื้นที่ย่านการค้า ส่วนงานราชการ และโรงพยาบาล รวมถึงศิลปวัฒนธรรมใหม่ ๆ และสถาปัตยกรรมการสร้างอาคารบ้านเรือนแบบชิโนโปรตุกีส ได้เริ่มเข้ามาเผยแพร่ โดยส่วนใหญ่แล้วอาคารบ้านเรือนชิโนโปรตุกีสในยุคนั้น จะถูกสร้างขึ้นโดยนักธุรกิจชาวจีนที่เข้ามาทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุก ในภูเก็ต และเป็นผู้ที่มีฐานะดี ใช้เป็นที่พักอาศัยและทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านของไทย เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย

ในปีพ.ศ. 2459 มีการเปลี่ยนแปลงชื่อเมืองภูเก็ต เป็นจังหวัดภูเก็ต ในสมัยรัชกาลที่ 7 เสด็จประพาสถนนกลาง และเมื่อประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ทำให้ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 ได้มีการปฏิรูปการปกครองมณฑลภูเก็ต เป็นจังหวัดภูเก็ต โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดคนแรกคือ พระยาวิสูตรสารคดีฐ (สาย โชติกะเสถียร) จนถึงปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตมีผู้ว่าราชการ 43 คน ปัจจุบันคือนายตรี อัครเดชา (พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน)

ยุคที่สาม พ.ศ. 2512-ปัจจุบัน ยุคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หลังจากจังหวัดภูเก็ตมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเฟื่องฟูกับการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุก ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตเจริญรุ่งเรืองมาก จนถึงปี พ.ศ. 2512 ต่างชาติได้เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ เจมส์บอนด์ พยัคฆ์ร้าย 007 ที่หมู่เกาะพังงา แม้ไม่ใช่ที่จังหวัดภูเก็ต แต่จากการเผยแพร่ภาพยนตร์ออกไปทั่วโลก ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ สนใจเข้ามา ณ สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องนี้ เป็นจำนวนมาก เมื่อพังงาและภูเก็ต เป็นจังหวัดใกล้เคียงกันมากที่สุดและ มีชายหาด ทะเล ที่คล้ายคลึงกัน ด้วยระยะทางสั้น ๆ ในการเดินทาง จึงทำให้นักท่องเที่ยว ที่มาชื่นชมบรรยากาศของหมู่เกาะพังงา แวะเวียนไปยังจังหวัดภูเก็ตด้วย จึงเป็นผลให้การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตเริ่มดีขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ย่อมจะต้องตามมา ดังนั้นในปี พ.ศ. 2521 การสร้างที่พักโรงแรม จึงเกิดขึ้น ทำให้ภาคเอกชนตื่นตัวในเรื่องของการท่องเที่ยวมากขึ้น ผู้ประกอบการจึงได้

รวมกลุ่มจัดตั้งสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต โดยมีนายวิจิตร ณ ระนอง เป็นนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว คนแรก ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2521

ปี พ.ศ. 2524 เกิดความขัดแย้งระหว่างนักธุรกิจทำเหมืองแร่ดีบุก และธุรกิจการท่องเที่ยว มีชาวต่างชาติ คือ ฟุคุนหลง นักธุรกิจชาวมาเลเซีย ได้รับประทานบัตร ในการทำเหมืองแร่ในทะเล ณ หาดป่าตอง จากภาครัฐ แต่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวรวมตัวกันคัดค้าน เพราะเกรงว่าจะทำลายทรัพยากรธรรมชาติในทะเล ทำให้ภาครัฐต้องทำการทบทวนการอนุมัติ ใหม่และทำการยกเลิกประทานบัตรในที่สุด

ปี พ.ศ. 2529 การสูญสลายของเหมืองแร่ดีบุก เกิดกรณีเผาโรงงานแทนทาลัม ซึ่งเป็นโรงงานผลิตแร่แทนทาลัม จากการเผยแพร่ข่าวว่า โรงงานดังกล่าวใช้กรดซัลฟิวริก (กรดกัดแก้ว) ในการผลิตแร่แทนทาลัม ทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ในเรื่องสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประชาชนทุกครัวเรือนในจังหวัดภูเก็ต ขณะนั้นใช้น้ำจากใต้ดิน ทุกบ้านจะมีบ่อน้ำ ไว้ใช้บริโภค ต่างเกรงว่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย ทำให้ประชาชนนับหมื่นคนรวมตัวกันประท้วง และทราบว่ารัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม จะเดินทางมารับฟังความคิดเห็นของประชาชน แต่จากการชุมนุมของประชาชนทำให้ผู้ว่าราชการเกรงว่าจะไม่ปลอดภัยจึงเปลี่ยนสถานที่ประชุม จาก ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ไปประชุมที่ โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลิน แทน แต่เมื่อผู้ชุมนุมไปถึงไม่พบผู้ใด ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมไม่พอใจ เกิดการขยายผลไปสู่การเผา โรงแรมเมอร์ลิน และโรงงานแทนทาลัม ทำให้อาคารของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในขณะนั้น ไม่ดีเช่นที่ผ่านมา และราคาแร่ดีบุกตกต่ำลงมากไม่คุ้มค่ากับการลงทุนอีกต่อไป จึงทำให้นักธุรกิจเหมืองแร่หันมาให้ความสนใจกับการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวแทน โดยนำเอาสิ่งที่มีอยู่มาขยายผลทางธุรกิจที่ต่อเนื่อง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้สถานที่ที่เคยเป็นเหมืองเก่ามาเป็น พิพิธภัณฑ์เหมืองแร่ดีบุก โรงแรมและสนามกอล์ฟ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวการศึกษาเรียนรู้ การอำนวยความสะดวก และกิจกรรมสันทนาการ

ปี พ.ศ. 2530-ปัจจุบัน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต อย่างต่อเนื่องและเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม แม้ว่าทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ตจะมีความโดดเด่น และเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก หากต่างคนต่างทำเพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจของตนเอง โดยเฉพาะการเปิดรับนักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาทำธุรกิจอย่างไร้ขีดจำกัด ทำให้นักลงทุนชาวไทยที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ปี พ.ศ. 2540 ที่มีความอ่อนแอต้องยอมให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาดำเนินกิจการแทน ทำให้เกิดการไหลบ่าของแรงงานจากภายนอกเข้ามาจำนวนมากในจังหวัดภูเก็ต เป็นการย่ำให้เห็นถึงสภาพของคนภูเก็ตดั้งเดิมที่เริ่มทะยอยออกไปจากวงการธุรกิจและเมื่อ ปี พ.ศ. 2547 ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติสึนามิ

ที่รุนแรง ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำวิถีชีวิตของคนในสังคมมากขึ้น ชาวภูเก็ตดั้งเดิมจึงหันมาให้ความสนใจกับวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้น หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงได้ร่วมมือกันในการฟื้นฟู สิ่งเดิม ๆ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แทนการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ Sea Sand Sun และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีคุณค่า สามารถนำมาใช้ในการสื่อความหมายและการนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เขตประวัติศาสตร์ “ชิโนโปรตุกีส” จังหวัดภูเก็ต เป็นหนึ่งแนวทางที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้แนวคิดที่สร้างสรรค์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

2.4.3 สภาพเศรษฐกิจ

จากพื้นฐานเศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ตมีรายได้จากการทำเหมืองแร่ดีบุก ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2444 ยุคสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหนายกมณฑลภูเก็ต ช่วงเวลาแห่งความเจริญรุ่งเรืองของภูเก็ตและมาสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2529 ทำให้จังหวัดภูเก็ตหันมาให้ความสนใจกับการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวแทน จึงเป็นที่มาของการขยายตัวทางเศรษฐกิจในด้านการบริการเพิ่มมากขึ้น เช่น ด้านการจัดที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทำรายได้ให้กับจังหวัดภูเก็ตตลอดมา จนกลายเป็นรายได้หลักของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน โดยผลสรุปข้อมูลภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตในไตรมาสแรกปี พ.ศ. 2554 โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ต พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภูเก็ต ปี พ.ศ. 2552 สัดส่วนการผลิตสูงสุด คือ (1) สาขาการโรงแรมและภัตตาคารร้อยละ 30 (2) สาขาการขนส่งคมนาคม ร้อยละ 16 (3) สาขาการค้าส่งและปลีกร้อยละ 10 (4) สาขาอุตสาหกรรมร้อยละ 5 (5) สาขาตัวกลางทางการแลกเปลี่ยนร้อยละ 5 (6) สาขาการก่อสร้างร้อยละ 4 (7) สาขาการประมงร้อยละ 4 และ (8) สาขาอื่น ๆ ร้อยละ 19 (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

2.4.4 สภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา

สังคมของประชาชนในจังหวัดภูเก็ต มีทั้งประชาชนที่เป็นชาวภูเก็ตดั้งเดิม และบุคคลภายนอกที่เข้ามามีครอบครัวและประกอบอาชีพใน 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอกลาง และอำเภอกระทุ่ม 17 ตำบล 96 หมู่บ้าน 44 ชุมชน มีการบริหารราชการ การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 8 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง มีประชากรประมาณ 400,000 คน ปัจจุบัน

(ข้อมูลล่าสุดตามทะเบียนราษฎร 31 ธันวาคม 2553 จำนวน 345,067 คน 180,677 ครัวเรือน) มีสภาพทางสังคมทั่วไป ดังนี้ คือ

2.4.4.1 อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ค้าขาย และเกษตรกรรม

2.4.4.2 การศึกษา จังหวัดภูเก็ตมีสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในปี พ.ศ. 2554 จำนวน 104 แห่ง ระดับอนุบาล-มัธยมศึกษา 96 แห่ง อาชีวศึกษา 6 แห่ง ระดับอุดมศึกษา 2 แห่ง

2.4.4.3 เชื้อชาติ ชาวภูเก็ตเชื้อชาติกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามาอาศัยบนเกาะภูเก็ต คือ เงาะซาไก ชาวเล หรือ ชาวไทยใหม่ หรือ มอแกน เป็นชาวประมงเดินเรือหาสัตว์ทะเล หลบคลื่นลม เข้ามาพักอาศัยบนชายฝั่งหาดราไวย์และแหลมตึกแก หลังจากนั้นก็มีกลุ่มชนอื่น ๆ อพยพเข้ามาอาศัยอีกหลายเชื้อชาติ เช่น จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย อินเดีย และชาวไทย ทำให้มีวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะชาวจีนที่แต่งงานกับชาวมาเลเซีย ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตเมื่อมีบุตรชาย เรียกว่า บาบ๋า และผู้หญิง เรียกว่า ย่าหยา ทำให้สังคมของจังหวัดภูเก็ตมีการผสมผสานประชากรหลายเชื้อชาติ และปัจจุบันกลุ่มชาวจีนยังคงอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตจำนวนมาก เช่น ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนไหหลำ ชาวจีนฮกเกี้ยน เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ทำให้ภาษาถิ่นที่ใช้แตกต่างไปจากภาษาท้องถิ่นภาคใต้จังหวัดอื่น ๆ เพราะส่วนใหญ่สำเนียงภาษาที่ใช้ภาษาจีนฮกเกี้ยนและภาษามลายูปนอยู่

2.4.4.4 ศาสนา ชาวภูเก็ตส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นก็มีศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาซิกข์และฮินดู การนับถือศาสนาขึ้นอยู่กับเชื้อสายของบรรพบุรุษในตระกูล การนับถือศาสนาที่ต่างกันไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม แต่ทำให้เกิดการผสมผสานด้านความเชื่อและวัฒนธรรมของคนในชุมชน ซึ่งสามารถสังเกตความแตกต่างของประชาชนในสังคมจังหวัดภูเก็ตแต่ละศาสนาได้จากการแต่งกาย การใช้ภาษาและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น และให้ทุกคนมีอิสระในการนับถือศาสนา

2.4.5 วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต

จังหวัดภูเก็ตในอดีตเจ้าถิ่นเดิม ได้แก่ เงาะซาไก และชาวเล ต่อมาได้มีชาวจีนอินเดีย มาเลเซีย ไทย และชาวจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามา สำหรับชาวไทยได้มีการอพยพเข้ามาอาศัยมากขึ้น ทำให้สามารถยึดครองภูเก็ตได้มากกว่าชาติอื่น และในที่สุดชาวไทยที่อาศัยอยู่ก็ได้ นำเอาวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ มาปรับปรุงและดัดแปลง จนกระทั่งกลายเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูเก็ตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวภูเก็ต มีความเป็นเอกลักษณ์ ที่สำคัญ 4 ลักษณะ คือ

2.4.5.1 วัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือน เดิมบ้านเรือนของชาวภูเก็ตปลูกสร้างแบบไทย แต่หลังจากชาวจีน มาเลเซีย เข้ามาทำการค้าขายและอพยพเข้ามาอยู่ในสมัยภูเก็ตมีการทำธุรกิจเหมืองแร่เจริญรุ่งเรืองทำให้รูปแบบของอาคารบ้านเรือนได้รับการเปลี่ยนแปลงไป จนถึงปัจจุบันนี้ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะรูปแบบอาคารบ้านเรือนของชาวภูเก็ต ได้ 3 ประเภท คือ บ้านเรือนไทย บ้านเรือนจีน และอาคารบ้านเรือนแบบชิโนโปรตุกีส สำหรับอาคารชิโนโปรตุกีสนี้ มาจาก คำว่า ชิโน หมายถึง จีน โปรตุกีส หมายถึง โปรตุเกส การเรียกชื่อชิโนโปรตุกีส เพราะว่าการสร้างอาคารบ้านเรือนลักษณะตามแบบยุโรป แต่สิ่งที่ตกแต่งภายในเป็นแบบจีน อาคารชิโนโปรตุกีสในจังหวัดภูเก็ต มี 2 แบบ คือ (1) แบบอาคารเดี่ยว เรียกว่า อังม่อหลาว (คฤหาสน์ บ้านแบบฝรั่ง) (2) อาคารห้องแถว เป็นตึก 2 ชั้น ที่ทางเดินเท้าระหว่างอาคารเรียกว่า หงอ กาก็ นอกจากนั้นบ้านทุกหลังจะต้องมีบ่อน้ำอยู่กลางบ้าน และบริเวณรอบบ่อจะต้องมีการพื้นที่สำหรับการซักเสื้อผ้า และล้างถ้วยชาม เรียกว่า ลืมแจ้ (หมายถึง การเทพื้นด้วยปูนซีเมนต์ หรือการทำพื้นด้วยอิฐ) และบริเวณนี้จะต้องไม่มีหลังบังบดบังแสงแดด เป็นความเชื่อของชาวภูเก็ตว่าการเปิดบ่อรับแสงอาทิตย์เป็นการฆ่าเชื้อโรค น้ำในบ่อให้หมดไป เพราะน้ำที่นำมาใช้ไม่ต้องผ่านเครื่องกรองน้ำ

2.4.5.2 วัฒนธรรมการแต่งกาย เป็นการแต่งกายผสมผสานของหลายชนชาติ เช่น การแต่งกายชุดบาบ๋า และย่าหยา เป็นวัฒนธรรมจีนผสมมาเลเซีย ได้แก่

1. ชุดย่าหยา เป็นชุดลำลองของผู้หญิงชาวภูเก็ตที่นิยมสวมใส่ ประกอบด้วยผ้าถุงปาเต๊ะ (วัฒนธรรมมาเลเซีย) และเสื้อคอจีนผ้าลูกไม้ (วัฒนธรรมจีน)
2. ชุดเจ้าสาว เจ้าสาวสวมใส่เสื้อครุยยาว ทำด้วยผ้าลูกไม้โปร้ง หรือผ้าป่านแก้ว และผ้าถุงปาเต๊ะสีสด เครื่องประดับผมมวยด้วย ฮั่วก้วน หรือมงกุฎ ประดับด้วยดอกไม้ทองและปิ่นประดับทำจากทองพร้อมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ และแหวน เป็นทองคำหรือเพชร

2.4.5.3 วัฒนธรรมด้านอาหาร อาหารส่วนใหญ่ของชาวภูเก็ตจะเน้นไปทางอาหารจีนซึ่งมีลักษณะเฉพาะของ จังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ในการรับประทานอาหารเข้า ชาวภูเก็ตนิยมรับประทานเป็น ขนม น้ำชา-กาแฟ หรือขนมจีน แทนการรับประทานข้าว และอาหารที่มีลักษณะเฉพาะของชาวภูเก็ต ได้แก่ หมี่ฮกเกี้ยน หมี่หุ่นปาฉ่าง หมี่สั่ว กาหรีไหมขวัญ โอวด้ว ปอเปี๊ยะสด เสี่ยวโป๊ย โลบะ ขนมจีน น้ำซุบหยา น้ำพริกกุ้งเสียบ และ แกงพุงปลา เป็นต้น สำหรับขนมหวาน ได้แก่ อังกู่ (ขนมเต่าสีแดง) ฮวดโก้ย (ขนมฟู) โอเอว (คล้ายวุ้น) ตูโบ้ เกียมโก้ย และอาโป้ง เป็นต้น ลักษณะของชื่ออาหารแต่ละชนิดจะเรียกเป็นภาษาผสมระหว่างภาษาจีนและภาษาไทย เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต

2.4.5.4 ภาษาพูด ชาวภูเก็ตจะใช้ภาษาปักษ์ใต้ หรือภาษาท้องถิ่นภาคใต้ แต่ลักษณะสำเนียงการพูดของชาวภูเก็ตจะมีลักษณะแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ เนื่องจากคำที่ใช้ส่วนใหญ่จะได้รับวัฒนธรรมมาจากภาษาจีนและมาเลเซีย ได้แก่

คำที่ใช้เรียกสิ่งของเครื่องใช้ เช่น บังกุ หมายถึง เก้าอี้แบบเตี้ย เจียนสี หมายถึง ตะหลิว จ่วนป้าย หมายถึง ไขควง ผ้าด้อล้า หมายถึง ผ้าเช็ดตัว จู๊มั่ว หมายถึง ผ้าขาวม้า โพถ้อง หมายถึง รถสองแถว เป็นต้น

คำที่ใช้เรียกอาหาร ผัก ผลไม้ เช่น กูปี หมายถึง กาแฟ เซล้อง หมายถึง ชา บีถายบาก หมายถึง ลอดช่องสิงคโปร์ โกเลถ่าย หมายถึง กระหล่ำปลี ดีปรี หมายถึง พริกสด ยานัด หมายถึง สัปรด ยามู หมายถึง ฝรั่ง กาหยี่ หมายถึง มะม่วงหิมพานต์ เป็นต้น

2.4.6 การท่องเที่ยว

จังหวัดภูเก็ต เป็นสวรรค์ของนักท่องเที่ยวเกือบทั่วโลกที่ต้องการจะมาเยือน ด้วยความงดงามทางธรรมชาติ สถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยเฉพาะหาดทรายขาวและทะเลสีคราม เป็นเมืองแห่งความเจริญและเฟื่องฟูพร้อมไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ก่อนจะมาเป็นเมืองท่องเที่ยว ภูเก็ตเป็นเมืองที่เติบโตมาจากแร่ดีบุกและเป็นที่ต้องการของตลาดโลก ทำให้คนอพยพหลั่งไหลเข้ามาทำเหมืองเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะชาวจีนฮกเกี้ยน ทั้งที่มาจากจีนแผ่นดินใหญ่ มะลาคา สิงคโปร์และปีนัง ซึ่งคนจีนเหล่านี้ได้มาตั้งหลักแหล่งในเมืองภูเก็ต และได้ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ภูเก็ตมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง อาทิ สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส อาหารพื้นเมือง ภาษา การแต่งกายและประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นเสน่ห์แห่งภูเก็ตในปัจจุบัน

ตารางที่ 2.1 สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ปี พ.ศ. 2553-ปี พ.ศ. 2554 (ไตรมาสแรก)

ประเภทของนักท่องเที่ยว	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2554 (ไตรมาสแรก)
ผู้มาเยือน (หน่วย/คน)	5,471,218	3,375,931
ไทย	965,192	887,365
ต่างประเทศ	4,506,026	2,488,566
นักท่องเที่ยว (หน่วย/คน)	5,120,761	3,126,558
ไทย	815,096	741,343
ต่างประเทศ	4,305,665	2,385,215
นักทัศนาจร (หน่วย / คน)	350,457	249,373
ไทย	150,096	146,022
ต่างประเทศ	200,361	103,351
รายได้จากการท่องเที่ยว (หน่วย/ล้านบาท)	108,446.18	94,006.88
ไทย	7,159.80	7,131.83
ต่างประเทศ	101,286.38	86,875.05

จาก กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดภูเก็ต ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ปี 2553-2556. ภูเก็ต: กรมฯ

จากรายงานประจำปีของสำนักงานจังหวัดภูเก็ต พบว่าโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบันมีรายได้มาจากการท่องเที่ยวเป็นหลัก จากสถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตปี พ.ศ. 2553-2554 (ไตรมาสแรก) มีรายได้จากการท่องเที่ยวจากผลการพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี พ.ศ. 2553 ธุรกิจสาขาการโรงแรมและภัตตาคาร มีสัดส่วนของการผลิตสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 45 และสาขาการขนส่งและคมนาคม ร้อยละ 11 และสาขาการค้าปลีก ร้อยละ 8 รายได้ประชากรเฉลี่ยปีละ 262,529 บาทต่อหัวต่อปี จากจำนวนประชากร 345,067 คน (ข้อมูล ปี พ.ศ. 2553) เป็นอันดับ 1 ของภาคใต้ และอันดับที่ 8 ของประเทศไทย

ตารางที่ 2.2 สรุปสถานการณ์เศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ต ไตรมาศแรกปี พ.ศ. 2554 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2553

สถานการณ์เศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ต	ปี 2554	อัตราการเพิ่ม/ลดจาก ปี 2553	นักท่องเที่ยว ไทย	นักท่องเที่ยว ต่าง ประเทศ
ด้านการท่องเที่ยว				
จำนวนนักท่องเที่ยว	827,829	เพิ่มขึ้นร้อยละ		
จำนวนการพัก	ร้อยละ 78.25	39.90		
รายได้จากที่พัก (สาเหตุมาจากการลดราคาห้องพักลง)	ลดลงร้อยละ 25	เพิ่มขึ้นร้อยละ 102		
ภาคการลงทุน				
การลงทุนขนาดใหญ่				
1. โรงแรม 1 แห่งขนาดห้องพัก 350		เพิ่มขึ้น 164.65 ล้าน		
ห้องบริเวณหาดป่าตอง	1,834 ล้านบาท	บาท	1,095.46	151.50
2. โครงการผลิตอาหารและขนม				
อาหาร (ครัวการบินไทย) ต.ไม้				
ขาว อ. ถลาง				
การจัดทะเบียนนิติบุคคลใหม่				
(จากธุรกิจโรงแรม ก่อสร้าง และ	471 ราย	เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.50		
อสังหาริมทรัพย์)				

จาก กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร
สำนักงานจังหวัดภูเก็ต ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ปี 2553-2556. ภูเก็ต: กรมฯ

สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตที่ผ่านมา แม้ว่าจะต้องประสบกับปัญหาที่เกิดจากผลกระทบทั้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และสภาพภูมิอากาศ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย แต่จากความมีชื่อเสียงด้านความสวยงามของธรรมชาติที่รายล้อมด้วยทะเลอันดามัน รอบจังหวัดภูเก็ต ทำให้สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตไม่ได้ถึงขั้นวิกฤต ยังคงสามารถดำเนินต่อไปได้ แม้ว่าประเทศในกลุ่มตลาดเป้าหมายหลักที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตทุกปี เช่น ยุโรปและสหรัฐอเมริกาหลายประเทศต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ และมีผลทำให้นักท่องเที่ยวลดการเดินทางลง แต่กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ มีผลกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทำให้ใน ปี พ.ศ. 2554 องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) คาดว่า

การท่องเที่ยวจะมีการขยายตัวประมาณ 4-5% และเป้าหมายของประเทศไทยคาดว่าจะมีการขยายตัวประมาณ 8-10% ในปี พ.ศ. 2555 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตจึงได้มีเปิดกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวใหม่ เช่น อินเดีย รัสเซีย เป็นต้น และมีการจัดกิจกรรม Road Show ไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อแนะนำการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะในปัจจุบันผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวนอกจาก Sea Sand Sun และหน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชน ได้มีการส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมของจังหวัดภูเก็ตด้วยการ จัดงานตรุษจีนย้อนอดีตเมืองภูเก็ตขึ้น บนเส้นทางสายประวัติศาสตร์ “ชิโนโปรตุกีส” เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา ดังนั้นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อส่วนรวม และการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยว กับศักยภาพความพร้อมของทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จะนำมาใช้ประกอบการท่องเที่ยวนั้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

2.4.6.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จังหวัดภูเก็ต มีลักษณะของพื้นที่เป็นเกาะขนาดเล็กที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ประกอบการเพื่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้น สามารถแยกประเภทการท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ธรรมชาติที่สวยงามของทะเล และหาดทราย ที่มีความสมบูรณ์ของจังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก และมีการขยายธุรกิจการท่องเที่ยว ไว้บริการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดภูเก็ต เพื่อการท่องเที่ยว Sea Sand Sun โดยใช้วิธีการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวจากทัศนียภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ แม้ว่าจะมีกิจกรรมหลากหลายชนิดที่นำมาจัดเตรียมไว้บริการนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่เป็นการเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จนบางครั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ ประชาชน ในพื้นที่ต้องร่วมมือกันในการค้นหาแนวทาง เพื่อการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว นอกเหนือจากการพักผ่อนเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงพบว่า นอกจากการท่องเที่ยว Sea Sand Sun ชมทัศนียภาพความสวยงามของท้องทะเล ว่ายน้ำได้คลื่นและดำน้ำดูปะการังแล้ว ยังมีกิจกรรมที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตได้จัดไว้สำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผสมผสานการกีฬา เช่น การจัดการแข่งขันเรือใบ คิงส์คัพรีกัตต้า ซึ่งปัจจุบันมีการแข่งขันมาแล้วถึง 25 ครั้ง (ครั้งที่ 25 ปี พ.ศ. 2554) และมีการแข่งขันลากูน่ามาราธอนนานาชาติ มีการจัดการแข่งขันทุกปี ๆ ละครั้ง จัดมาทั้งหมด 6 ครั้ง (ครั้งที่ 6 ปี พ.ศ.

2554) ซึ่งในปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตประสบความสำเร็จกับการทำตลาดการท่องเที่ยวประเภท Sea Sand Sun ระดับโลก

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดภูเก็ตได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ ด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส สังคม วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นต้น สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เป็นทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นบนเกาะภูเก็ต เป็นบ้านพักอาศัยของชาวภูเก็ตดั้งเดิม ที่ได้รับวัฒนธรรมการก่อสร้างด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมผสมผสานระหว่างจีนและยุโรป มาใช้ในการสร้างอาคารบ้านเรือน มาตั้งแต่สมัยที่การทำธุรกิจเหมืองแร่เจริญรุ่งเรือง และยังเป็นสถานที่บอกกล่าวเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวิถีชีวิตชาวภูเก็ต และการพัฒนาจังหวัดภูเก็ต มาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จึงได้นำทรัพยากรทางวัฒนธรรมชิโนโปรตุกีสที่มีอยู่ มาบริหารจัดการและพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเมื่อ พ.ศ. 2532 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่นได้เสนอกำหนดเขตอนุรักษ์เมืองเก่าภูเก็ตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้นถนนกลางเป็นเส้นทางนำร่อง (ข้อมูลจากรายงานสรุปการดำเนินการอนุรักษ์ในอดีต ของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาจังหวัดภูเก็ต, 2553) โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นบนถนนกลาง ซึ่งเป็นถนนนำร่องทางประวัติศาสตร์ “ชิโนโปรตุกีส” และขยายต่อมายังถนนอีก 6 เส้นทาง คือ ถนนรัชฎา ถนนเขาราช ถนนกระบี่ ซอยรมณีย์ ถนนดิบูก และถนนพังงา คือ

- 1) กิจกรรมการจัดงานย้อนอดีตเมืองเก่าภูเก็ตเดือนมกราคม ของทุกปี
- 2) กิจกรรมการจัดงานสมรสหมู่ตามประเพณีชาวภูเก็ตให้กับกลุ่มชาวต่างชาติที่มีจุดประสงค์เดินทางมาเพื่อการเข้าพิธีแต่งงาน

3) การจัดกิจกรรมปิดถนนคนเดิน เพื่อการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เทศกาลตรุษจีน เป็นการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีน จะมีการประดับประดาบ้านเรือนด้วยวัสดุอุปกรณ์ตามความเชื่อของชาวจีน เพื่อให้มีโชคลาภและความอยู่ดีมีสุข เช่น การประดับขอบด้านบนของประตูเข้าบ้านด้วยผ้าสีแดง สำหรับบ้านผู้ที่มิฐานะจะใช้เป็นแบบลวดลายที่มีความสวยงาม (ลักษณะคล้ายผ้า幔หน้าต่าง) เทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อถือที่ได้รับวัฒนธรรมตกทอดมาจากบรรพบุรุษตามประเพณีของชาวจีน ว่าจะต้องมีการไหว้ขอพรจากพระจันทร์ด้วยการนำการไหว้เทพเจ้าด้วยขนมไหว้พระจันทร์ (ตงซิวเปี้ย) และ ขนมโก๋ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ของจีน นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย เช่น การแสดงศิลปะพื้นเมือง การจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง การสาธิตการประกอบอาหาร

2.4.6.2 แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตเริ่มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น จนเป็นเมืองท่องเที่ยวในระดับโลกที่ต้องการมาเยือนด้วยความงามทางธรรมชาติ หาดทรายขาว ทะเลสีคราม แหล่งท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง อาทิ สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส และประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (ดังตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ต

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ท่องเที่ยว
1	ทางธรรมชาติ	อุทยานแห่งชาติสิรินาถ, ทะเล, ชายหาด, เกาะต่าง ๆ
2	ทางวัฒนธรรม	ชุมชนเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส, วัดฉลอง, วัดมงคลนิมิตร, วิถีชีวิตชาวเล, ตลาดใหญ่, ชุมชนชาวเล ศาลเจ้าแสงธรรม, ศาลเจ้าปู่จ้อ, ศาลเจ้าคู่ยี่ไต้โบ้เก้ง, ศาลเจ้าบางเหนียว ฯลฯ
3	ทางการเกษตร	สวนยางพารา, สวนปาล์ม, ไร่สัปรด
4	มนุษย์สร้างขึ้นมาให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยว	อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส, ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต, สวนสาธารณะเขารัง, อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร

จาก สำนักปลัดเทศบาล. (2543). คู่มือการท่องเที่ยวเมืองภูเก็ต. ภูเก็ต: สำนักงานฯ

2.4.6.3 ธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร้อยละ 80 ของผู้ประกอบการทั้งจังหวัด ดังที่ทราบว่าเศรษฐกิจรายได้หลักของจังหวัดภูเก็ตมาจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และตลาดหลักของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่เดินทางเข้ามาเยือนจังหวัดภูเก็ตเป็นประจำทุกปี 5 อันดับ คือ ออสเตรเลีย สวีเดน สหราชอาณาจักร เยอรมันและรัสเซีย เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนจำนวนมากในแต่ละวัน ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการ ได้แก่

1. ที่พัก จังหวัดภูเก็ตมีการจัดเตรียมที่พักไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวทั้งที่พักแบบระยะยาว และระยะสั้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่ต้องการมาพักผ่อนอย่างแท้จริง และผู้เข้าพักส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เช่น รัสเซีย โรงแรมตั้งแต่ระดับสามดาว

ถึงระดับห้าดาว บังกาโล เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ อพาร์ทเมนต์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณชายหาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน และหาดบางเทา ส่วนในเมืองที่พักรจะมีโรงแรมลักษณะมาตรฐานทั่วไปสำหรับนักท่องเที่ยว และผู้ที่เดินทางมาเพื่อทำธุรกิจ หรือผู้มาเยือนซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่เข้าพักรจะเป็นชาวไทย นอกจากนั้นในเขตประวัติศาสตร์ “ชิโนโปรตุกีส” ยังมีบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศในลักษณะของเกสต์เฮาส์และโฮมสเตย์ ได้มีโอกาสการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าของบ้านในช่วงของการมาพักผ่อน

2. ร้านอาหาร ภายในจังหวัดภูเก็ตมีร้านอาหารจำนวนมากมาย หลากประเภท ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการจัดเตรียมวัสดุเพื่อการปรุงอาหาร การจัดร้าน บรรยากาศ และสังคมของผู้คนในแต่ละพื้นที่ เช่น บริเวณชายหาด จะเป็นแหล่งรวม ร้านอาหารประเภทซีฟู้ด และร้านอาหารนานาชาติ ส่วนเขตประวัติศาสตร์ “ชิโนโปรตุกีส” เป็นแหล่งรวมร้านอาหารประเภทท้องถิ่นดั้งเดิม มีบริการตั้งแต่อาหารเช้าจนถึงมื้อดึก

3. ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นแหล่งรวมสินค้าที่ผลิตจากฝีมือและวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และนำมาดัดแปลงเป็นสินค้าหลากหลายประเภท เน้นการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่

1) ทรัพยากรทางทะเล เช่น ไข่มุก หอยและเปลือกหอย ปะการัง นำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับ สิ่งของเครื่องใช้

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การประดิษฐ์รูปแบบอาหารและภาชนะบรรจุที่ใช้รูปแบบของอาคารชิโนโปรตุกีสมาผสมผสานให้เป็นของฝากที่มีคุณค่าของ วิวัฒนาการ เปี่ยมคุณค่า (ประธานบริษัท พรทิพย์ จำกัด) จนได้รับรางวัล Good Design Award จากประเทศญี่ปุ่น นอกจากนั้นยังเป็นสินค้าส่งออกไปขายยังต่างประเทศ เช่น ออสเตรเลีย ฮองกง สิงคโปร์ จีนและมาเลเซีย

4. ผู้แนะนำการท่องเที่ยว ส่วนของผู้แนะนำการท่องเที่ยวมี 2 ลักษณะ คือ

1) การประชาสัมพันธ์ เป็นการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการระบุความสำคัญของสถานที่แต่ละแห่งอย่างชัดเจน ในรูปแบบของแจ้งข่าวผ่านเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประกอบการประชาสัมพันธ์ และไม่ได้นำเสนอเฉพาะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ โทรทัศน์ วิทยุและระบบอินทราเน็ต เป็นต้น

2) มัคคุเทศก์ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ มาอย่างถูกต้อง เหมาะสมที่จะเป็นผู้แนะนำ ถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นต่อกลุ่มนักท่องเที่ยว เป้าหมาย ที่ได้มีการกำหนดไว้ ที่มาใช้บริการในแต่ละครั้ง ซึ่งในจังหวัดภูเก็ต สถาบันการศึกษาด้านการท่องเที่ยว จะมีการจัดอบรมพัฒนามัคคุเทศก์เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นการเพิ่มพูนความรู้ตลอดเวลา ดังนั้นมัคคุเทศก์ทุกคนจะต้องได้รับการใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ เขตการท่องเที่ยวเฉพาะถิ่น จึงจะสามารถไปเป็นผู้แนะนำได้ โดยเฉพาะ

มณฑลเทศาภิบาลประวัติศาสตร์ “ชินโปรตุกีส” จังหวัดภูเก็ต จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องของประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ของจังหวัดภูเก็ตกับรูปแบบสถาปัตยกรรมชินโปรตุกีสเป็นอย่างดี

2.4.6.4 บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเขตประวัติศาสตร์ “ชินโปรตุกีส” จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเขตประวัติศาสตร์แห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ภายใต้อาณัติของเทศบาลนครภูเก็ต

เทศบาลนครภูเก็ต ได้เข้ามามีบทบาทในการกระตุ้นให้เขตประวัติศาสตร์แห่งนี้ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ด้วยการจัดงานย้อนอดีตเมืองเก่าภูเก็ตขึ้นเป็นครั้งแรก บริเวณถนนถลาง ซอยรมณีย์ และสวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา ถนนดินบก เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมชินโปรตุกีส และสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการร่วมมือเพื่อพัฒนาเขตประวัติศาสตร์ “ชินโปรตุกีส” ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แห่งการเรียนรู้ ที่มีเอกลักษณ์ ความโดดเด่น ด้วยการนำรูปแบบอาคารชินโปรตุกีส

มูลนิธิเมืองเก่า จัดตั้งเมื่อ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทร่วมกับภาครัฐ ในการพัฒนาเขตประวัติศาสตร์ “ชินโปรตุกีส” ด้วยการรวมกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ร่วมมือในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้คงสภาพที่สมบูรณ์ และสวยงาม โดยมีโครงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และการรณรงค์การเปิด “หอนอกเกี” (หมายถึง ช่องทางเดินระหว่างอาคาร)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 เทศบาลนครภูเก็ตได้สนับสนุนให้ภาคประชาชน จัดตั้ง “ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต” ขึ้นเพื่อเป็นเครือข่ายในการประสานกลุ่มประชาชนที่อยู่ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาอาคารชินโปรตุกีส และภูมิทัศน์รอบเขตประวัติศาสตร์ “ชินโปรตุกีส” บทบาทที่สำคัญของชุมชนเมืองเก่า คือการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ความร่วมมือต่อภาครัฐในการพัฒนาชุมชน และความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของภาครัฐ และประสานกับกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยว เช่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว

2.5 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชินโปรตุกีส มีงานวิจัยเกี่ยวข้องที่สำคัญดังนี้

รายงานการศึกษาศึกษาของคณะกรรมการการท่องเที่ยวลพบุรี (2553) เรื่องการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ที่ได้เสนอว่า การเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบชิโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต จะเป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นโครงข่ายสมบูรณ์ โดยปรับปรุงอาคารสถานที่และวิถีชีวิตชุมชนแบบย้อนยุค เพื่อสร้างสรรค์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าภูเก็ต และในระยะยาวจะช่วยสืบสานการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างมีมาตรฐานคุณภาพและมีความยั่งยืน อันจะก้าวไปสู่การเป็นเมืองมรดกโลก ดังเช่นเมืองมะละกาและป็นัง ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมต้นแบบของอาคารในเขตเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต อีกทั้งยังจะต้องมีการบริหารการพัฒนาอย่างมีบูรณาการในการฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เกิดความสนใจเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จะช่วยสร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มขึ้นในเขตเมืองเก่าภูเก็ต ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอีกด้วย

เนจแกมปี และริกันตี (Nijkamp & Riganti, 2010) ได้วิจัยเรื่อง “Value Urban Cultural Heritage” คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว โดยเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในสังคม และกล่าวถึง มรดกทางวัฒนธรรมว่า มาจากลักษณะพิเศษที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ จากสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งสามารถศึกษาได้จาก วิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ภาษา สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ อาคาร บ้านเรือน และยังได้กล่าวถึงความหมายของ มรดก คือ สังคม ส่วน เศรษฐกิจและวัฒนธรรม คือ ทรัพยากร และจากสถิติการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม ยังมีปัญหาอยู่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ และรอคอยการแก้ไข เพื่อจะได้มีการศึกษาหาแนวทางพัฒนาและปรับปรุงในแต่ละพื้นที่ให้ยั่งยืนต่อไป

คอนสแตนติน และมิทราท (Constantin & Miitruț, 2010) ได้วิจัยเรื่อง Cultural Tourism ,Sustainability and Regional Development: Experiences from Romania การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและการพัฒนาเขตพื้นที่ กรณีศึกษา ประเทศโรมาเนีย ได้กล่าวถึง จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่มีขึ้นใน ศตวรรษที่ 21 และเป็นที่มาของรายได้ รวมทั้งความเจริญเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกว่า มีหลายประเทศที่ได้มีการลงทุนเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย สังคม เศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีผลกระทบต่อพื้นที่พัฒนาน้อยที่สุด ผลของการศึกษา พบว่า การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม และมรดกทางธรรมชาติ เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั่วไป เป็นการสร้างรายได้และมีผลต่อเศรษฐกิจของโรมาเนีย เป็นการเปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกเขตภูมิภาค ที่มีความแตกต่างกัน ในการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวภาครัฐ จะต้องพัฒนาทั้งในเขตพื้นที่ภูมิภาค และท้องถิ่น ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ข้อบังคับหรือการควบคุม ระบบสาธารณูปโภค สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น และจะต้องมีการสอบถามความคิดเห็นจากคนในท้องถิ่น ในการตัดสินใจพัฒนาไปสู่ความเจริญด้านการท่องเที่ยวและจะต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมุ่งหมายในการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวและความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและการบริหารจัดการที่ดี จึงได้นำเสนอรูปแบบใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วยการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนในท้องถิ่นและภาครัฐมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ตามแผนงานนโยบายของรัฐเช่น มีการจัดการศึกษาอบรม เพื่อให้ความรู้ต่อประชาชน และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีอยู่ รวมถึงการจัดทำแผนงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้น ๆ

กิตติรัตน์ ปิติพานิช (2552) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างแนวทางการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็น Asian World Creative Tourism Destination โดยความร่วมมือของภาคการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอก ประกอบไปด้วย 2 แนวทางด้วยกัน ได้แก่

1. จังหวัดภูเก็ตควรเป็น Creative Tourism ที่มีการผสมผสานที่สำคัญ เช่น เมืองแห่งอาหารการกิน เมืองแห่งการพักผ่อน เมืองแห่งหัตถกรรม สถาปัตยกรรม และศิลปะพื้นบ้าน ด้วยการผลักดันให้จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองที่มีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. การขับเคลื่อนจังหวัดภูเก็ตให้เป็น Creative Tourism แห่งอาเซียน จะต้องพิจารณาถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของบริบทพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก พร้อมทั้งต้องประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการร่วมกันผลักดันจังหวัดภูเก็ตไปสู่การเป็น Creative Tourism Destination เป็นเมืองที่มีความเป็นพลวัตตลอดเวลา ควบคู่กับการส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

วลัยพร ธีวตระกูลไพบูลย์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในอนาคต ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวในอนาคตให้ความสนใจมากขึ้น คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทการเรียนรู้ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น จึงควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น เช่น การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิพล ยอดสุรางค์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง “ การอนุรักษ์ศาลาโคมัส (อิคฮาลาซิมัธ)” แนวทางการอนุรักษ์และการปรับเปลี่ยนจากศาสนสถานเป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ของท้องถิ่น ด้วยการปรับเปลี่ยนการใช้สอย (adaptive-reuse) อาคารศาลาโคมัสจากอาคารศาสนสถานเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีความมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์อาคารอย่างยั่งยืน กล่าวคือ การปฏิสังขรณ์อาคารให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งด้วยการปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากตัวอาคารเดิมทำหน้าที่เป็นศาสนสถาน การปรับเปลี่ยนมาสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์จึงเป็นการนำศักยภาพของตัวอาคารมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด แต่ไม่ลดทอนคุณค่าด้านต่าง ๆ ของอาคารลงแต่อย่างใด เป็นการสร้างการเรียนรู้แก่คนในท้องถิ่นและผู้มาเยือนให้เห็นคุณค่าของอาคารผ่านนิทรรศการที่จะจัดแสดง และรวมไปถึงเป็นการสร้างรายได้เพื่อการอนุรักษ์อาคารต่อไปในระยะยาว เนื่องจากอาคารศาลาโคมัสเป็นอาคารที่มีคุณค่าในด้านต่าง ๆ สูง เพราะฉะนั้นตัวอาคารสามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของตนเอง เพื่อให้ผู้ที่สนใจใช้ศึกษาเรียนรู้ได้โดยตัวของตัวเอง เพียงแต่จัดเรียบเรียงเนื้อหา รวมไปถึงตีความเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาเพื่อนำเสนอให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ เนื้อหาเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่โล่งกลางอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ปริญญ์ สายสาครเศ (2550) ได้วิจัยเรื่อง ย่านเก่าเมืองจันทบุรี ความหมายแห่งชุมชนและวัฒนธรรม ได้กล่าวไว้ว่า นอกจากสถาปัตยกรรมจะเป็นบันทึกการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตแล้ว ยังมีความหมายและความสำคัญอีกหลายด้าน ทั้งที่เป็นกายภาพและจินตภาพ ด้วยเหตุผลที่สถาปัตยกรรมบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ของการอยู่อาศัย นอกจากนั้นสถาปัตยกรรมยังเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนด้วย ดังนั้นวิธีการจัดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนที่ดีจะส่งผลให้คนที่ไม่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เกิดความประทับใจ เข้าใจ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ การสื่อความหมายจะสร้างความเข้าใจเรื่องราวในประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต การอยู่อาศัย โดยถ่ายทอดผ่านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและทำให้คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมชุมชนเด่นชัดขึ้น

ปฐพี ขวัญสุวรรณ และปฏิพล ยอดสุรางค์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การสื่อความหมายเมืองเก่าผ่านแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม: การสื่อความหมายจากชุมชนท้องถิ่น ที่ได้กล่าวถึง เมืองเก่า หรือเมืองประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเมืองเก่าที่ยังคงมีการใช้งานและศูนย์กลางเมืองในปัจจุบัน มีความซับซ้อนในการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลาย มีประวัติศาสตร์สั่งสมมาตามช่วงอายุเวลา มีองค์ประกอบเมือง โบราณสถาน สถาปัตยกรรมและชุมชนตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมือง ซ้อนทับกันอยู่ในพื้นที่เมืองปัจจุบัน รวมไปถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติ ภูมิประเทศ ซึ่งมีผลต่อภูมิลักษณะการตั้งถิ่นฐานของเมืองมาแต่อดีต โดยมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งจาก

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาเมืองเก่าตามช่วงอายุเวลา

สันติ เล็กสุขุม (2550) ได้วิจัยเรื่อง สันนิษฐานรูปแบบโบราณสถานและการนำเสนอ: อภิมติของงานอนุรักษ์โบราณสถาน ได้เน้นย้ำถึงประเด็นความหมายของโบราณสถานร้างใด ๆ ก็ตามว่าเป็นหลักฐานโบราณที่มีชีวิต (living monument) เพราะอยู่ร่วมกับเราในสังคมปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่กำหนดว่าเป็นโบราณสถานร้าง (dead monument) ในความหมายนี้ไม่มีการใช้งาน ซึ่งมักทำให้การดำเนินงานอนุรักษ์ ผลอพลั้งเข้าข่าย “การแช่แข็ง” โบราณสถานใดก็ตาม อยู่ได้ด้วยความรู้ความเข้าใจของสังคม งานศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ ย่อมเป็นสิ่งจำเป็น เป็นส่วนสำคัญแรกเริ่มของงานอนุรักษ์แบบพัฒนา ซึ่งแตกต่างจากการแช่แข็ง

ปองขวัญ (สุขวัฒนา) ลาซุส (2550) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนซอยหวังหลี่ การสื่อความหมายที่สายเสียแล้ว ที่ได้กล่าวถึง ชุมชนซอยหวังหลี่ (ซอยเจริญกรุง 52) ว่ามีศักยภาพเพียบพร้อมทุกด้าน ที่จะสามารถได้รับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้ทางมรดกวัฒนธรรมระดับชาติของย่านชาวจีนที่มาตั้งรกรากในบางกอกและความรุ่งเรืองของย่านยานนาวาในอดีต โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่ทางวัดยานนาวา เจ้าของพื้นที่ธรณีสงฆ์แห่งนี้ มีดำริที่จะดำเนินการอย่างจริงจังในการพัฒนาซอยชุมชนหวังหลี่ให้มีผลตอบแทนสูงในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ตัวมากขึ้น โดยเริ่มจากการยกเลิกสัญญาเช่าตึกแถว (ต่อปี) ในซอยหวังหลี่ แก่ผู้เช่าที่อยู่อาศัยมา 3 ชั่วโมงคนลง และได้ทำสัญญาเช่าใหม่ให้กับ บริษัท เจ เอส พี. สาทร จำกัด เพื่อดำเนินการพัฒนาที่ดิน โดยจะต้องรื้ออาคารเดิมอายุ 80 ปี ซึ่งเป็นตึกแถวรวมกว่า 70 คูหาลง เพื่อสร้างอาคารพาณิชย์ทดแทน จนนำไปสู่ปัญหา “ไล่รื้อ” โดยรื้อถอนอาคารเก่า ทำลายหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน รวมทั้งคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ให้หายไปอย่างไม่มีวันหวนกลับคืนมาได้ นำเสียดายที่การสื่อความหมายนี้หายไปเสียแล้วในการรักษามรดกวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่คู่ประเทศไทย

อมฤต หมวดทอง (2547) ได้วิจัยเรื่อง นิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในชุมชนคลองจระเข้ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของระบบนิเวศในช่วงฤดูกาลต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวต้องปรับเข้าหาภูมิปัญญาอันเกี่ยวเนื่องกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตอันเป็นปกติของ ชวนาชาวคลอง ถูกเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพธรรมชาติที่แปรเปลี่ยนไปตามฤดูกาล เป็นดัง “พื้นที่แห่งการเรียนรู้” วิถีชีวิต ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ในความสัมพันธ์ของที่มาของแม่น้ำ ลำคลอง และต้นกำเนิดของสายน้ำ จนมาเป็นคลองที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ก่อเกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน อุปกรณ์ หรือสถานที่ในการประกอบอาชีพ เป็นการมองระบบความสัมพันธ์จากภาพกว้างสู่ภาพย่อยในแต่ละช่วงเวลา

2. เรือนพื้นดินพักอาศัย เป็นพื้นที่การเรียนรู้ทางวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการอยู่อาศัย เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งใน “วิถีชีวิตปกติ” ของคนในครัวเรือน โดยเรียนรู้คุณค่าและความหมายของการอยู่อาศัย ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม ที่ผสมผสานกับความเชื่อและศาสนาของกลุ่มชน แสดงออกเป็นรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม เช่น หน้าต่างหรือช่องเปิดระบายอากาศ ที่มีความเป็นเฉพาะตัวของพื้นที่ หรือทิศหัวนอน ทิศของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กับลักษณะกิจกรรมในเรือน

จากงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดได้แก่ (1) การเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (2) กระบวนการสร้างแนวทางการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็น Asian World Creative Tourism Destination (3) แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในอนาคต (4) การอนุรักษ์ท่าลาโคมัส (อิกซาลาซิมิธ) (5) ย่านเก่าเมืองจันทบุรี ความหมายแห่งชุมชนและวัฒนธรรม (6) การสื่อความหมายเมืองเก่าผ่านแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม: การสื่อความหมายจากชุมชนท้องถิ่น (7) สันนิษฐานรูปแบบโบราณสถานและการนำเสนอ: อิมิตีของงานอนุรักษ์โบราณสถาน (8) “Value Urban Cultural Heritage” คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว (9) การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและการพัฒนาเขตพื้นที่ กรณีศึกษา ประเทศโรมาเนีย (10) นิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในชุมชนคลองจระเข้ อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและ (11) ชุมชนซอยหัวหลัก การสื่อความหมายที่สาบสูญแล้ว แม้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่และอื่น ๆ ในประเทศไทยและต่างประเทศก็ตาม แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต แต่อย่างใด

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมีประเด็นที่ศึกษาประกอบไปด้วย ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรมและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีสและความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เนื่องจากองค์ความรู้ด้านงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย ยังคงมีอยู่ไม่มากนัก มีเพียงผลการศึกษาของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา (2553) เรื่องการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบ

สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ตและ กิตติรัตน์ ปิติพานิช (2552) เรื่อง กระบวนการสร้างแนวทางการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็น Asian World Creative Tourism Destination เท่านั้นที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ดังนั้นการวิจัยชิ้นนี้จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผลของการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต อีกทั้งยังจะเป็นข้อมูลเชิงวิจัยที่สำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของประเทศไทยในอนาคตได้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส ในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (mixed methodology research) ซึ่งเป็นเทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative) ด้วยการผสมผสานวิธีคิดและระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเข้าด้วยกัน (เนาวรัตน์ พลายน้อย และศุภวัตร พลายน้อย, 2549, หน้า 3) ใช้วิธีการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ที่ศึกษา ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนได้เก็บรวบรวมไว้ และจากแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต สำหรับประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวบนพื้นที่ที่ศึกษา

วิธีการวิจัยแบบผสมเป็นการออกแบบการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง ความเป็นเหตุเป็นผลของตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับของข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบทด้านต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการเสริมให้สมบูรณ์ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545, หน้า 13) ซึ่งเกิดขึ้นภายในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย เช่นในวิธีการเชิงปริมาณแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็นเชิงคุณภาพ หรือในทางกลับกันข้อมูลที่รวบรวมอาจจะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่วิเคราะห์เป็นเชิงปริมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งจากเอกสาร รายงานการวิจัย หนังสือ บทความ วารสารและข้อมูลทางระบบออนไลน์ต่าง ๆ ตลอดจน ปัญหา อุปสรรคอันเป็นประโยชน์และเป็นบทสรุปจากข้อเท็จจริงของงานวิจัยที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ที่เหมาะสมและเข้าสู่กระบวนการนำไปปฏิบัติได้

ดังนั้นผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ของการวิจัย ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมว่าด้วย “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2538 มีพื้นที่ประมาณ 175 ไร่ บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชีโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนรัชฎา (2) ถนนเขาวราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนดิบูก (5) ถนนกลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์ โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมทั้งสิ้น 3 ข้อ ดังนี้

3.1 วัตถุประสงค์ที่ 1

เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

การวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 มีเป้าหมายในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส และลักษณะบริบททางสังคมและวัฒนธรรม บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส จำนวน 7 เส้นทาง ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ครอบคลุมในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร

ผู้วิจัยได้จากการค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลที่หน่วยงานของภาครัฐ และเอกชนได้เก็บรวบรวมไว้ ครอบคลุมทั้งรายงานการศึกษาทางวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือบทความ วารสาร ข้อมูลทางระบบออนไลน์ โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดของสถาบันการศึกษา ฐานข้อมูลงานวิจัย เอกสาร ตำรา สื่อ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นสำคัญที่ศึกษาได้แก่

3.1.1.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

1. ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส
2. ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
3. การวางผังอาคารสถาปัตยกรรม
4. การประดับตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรม
5. สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในจังหวัดภูเก็ต
6. สภาพปัจจุบันของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในจังหวัดภูเก็ต

3.1.1.2 บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ประวัติและความเป็นมา ของเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส
2. ลักษณะที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์บนถนน 7 สายหลัก
3. โครงสร้างประชากรและการตั้งถิ่นฐาน
4. สภาพเศรษฐกิจและการปกครอง
5. ลักษณะทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ
6. สถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส

3.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ด้วยการเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ศึกษาโดยใช้วิธีการ ได้แก่

3.1.2.1 การสังเกตการณ์ (Observation) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เทศกาลและงานประเพณีต่าง ๆ ตามโอกาส เช่น กิจกรรมเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรม กิจกรรมไหว้เจ้า กิจกรรมไหว้พระเจ้า (คริสเตียนสถาน ถนนกลาง) และกิจกรรมตามร้านอาหารและสถานบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น

2. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) เพื่อสังเกตสภาพแวดล้อมของพื้นที่ศึกษา การสังเกตการณ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส แหล่งท่องเที่ยวผู้ประกอบการ และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นต้น

3.1.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และในบางสถานการณ์ใช้วิธีการสนทนาในระหว่างการสัมภาษณ์

3.1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การวิจัยวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 นี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

3.1.3.1 กลุ่มผู้บริหารภาครัฐและเอกชน คือ กลุ่มผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชน บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส

3.1.3.2 กลุ่มประชาชนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ที่ตั้งบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส

3.1.3.3 การสุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้บริหารภาครัฐและเอกชนใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 10 คน

2. กลุ่มประชาชนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 20 คน

3.1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 1 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแนวทางของคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ ประกอบด้วยคำถามตามประเด็นของการวิจัยหลัก โดยดำเนินกับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้บริหารภาครัฐและเอกชนและประชาชนผู้อยู่อาศัยและผู้เข้าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชโนโปรตุกีส โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

3.1.4.1 ข้อมูลทั่วไป ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบเดิมบันทึกข้อความ

3.1.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับการสัมภาษณ์ เป็นแบบเดิมบันทึกข้อความ

3.1.4.3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เป็นแบบเดิมบันทึกข้อความ

3.1.5 การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์จากการประมวลเอกสาร ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างประเด็นคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาส่วนต่าง ๆ ผ่านการตรวจสอบจากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่ศึกษา คือ ถนนระนอง จำนวนแบบสำรวจทดสอบ 5 ชุด เพื่อความเที่ยงตรงของประเด็นที่ศึกษา อีกทั้งเพื่อให้ทราบถึงความบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม

3.1.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 1 คือ การค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ และวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.1.6.1 การค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารข้อมูลที่หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนได้เก็บรวบรวมไว้ ครอบคลุมทั้งรายงานการศึกษาทางวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือ บทความ วารสาร ข้อมูลทางระบบออนไลน์ โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดของสถาบันการศึกษา ฐานข้อมูลงานวิจัย เอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

3.1.6.2 วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

1. การสังเกตการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เทศกาลและงานประเพณีต่าง ๆ ตามโอกาส โดยผู้วิจัยสวมบทบาทเป็นนักท่องเที่ยวไปพร้อมการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

2) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกตสภาพแวดล้อมของพื้นที่ศึกษา การสังเกตการณ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ยังหลงเหลืออยู่ในชุมชน ผู้ประกอบการและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์หลายแบบ พลิกแพลงตามสถานการณ์ ทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ในบางสถานการณ์อาจใช้วิธีการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ บางครั้งสวมบทบาทเป็นลูกค้าตามร้านค้าต่าง ๆ บนเส้นทางที่ศึกษา หากมีประเด็นที่น่าสนใจและคาดว่าจะอาจเชื่อมโยงกับหัวข้อในประเด็นการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนาและตั้งคำถามเจาะลึกในประเด็นนั้น ๆ

ส่วนข้อมูลทางด้านประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ผู้วิจัยจะใช้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องข้อมูลเพื่อขอข้อมูลที่หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนได้เก็บรวบรวมไว้

3.1.7 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ในกรณีการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลซ้ำไปซ้ำมา ส่วนในกรณีที่ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นนั้น ๆ กับคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ หรือสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คนเพื่อหาข้อสรุปรวมให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยมีโครงสร้างคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและเจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

3.2 วัตถุประสงค์ที่ 2

เพื่อศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

วัตถุประสงค์ที่ 2 มีเป้าหมายเพื่อศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยว (survey questions) จากดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ของ จีราร์ด และเทอริเออร์ (Girard & Torrieri, 2009, p. 230) มีองค์ประกอบ 10 ประการ ได้แก่ (1) ปริณพทลชุมชน ประวัติศาสตร์ (territorial) (2) วัฒนธรรมชุมชน (cultural) (3) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (historic) (4) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (civic) (5) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (social) (6) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (spirit of a community) (7) การมีส่วนร่วมของชุมชน (participation)

civic organizations) (8) การบริหารจัดการชุมชน (community management) (9) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (community infrastructure) และ (10) กิจกรรมในชุมชน (community activities)

นอกจากนี้ยังรวมถึงความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมจากดัชนีชี้วัดคุณค่าทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ ทรอสบี (Throsby, 2009, p. 21) ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (aesthetic value) (2) คุณค่าทางจิตใจ (spiritual value) (3) คุณค่าทางสังคม (social value) (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (historical value) (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (symbolic value) และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา (authenticity value) สำหรับประชาชนที่ผู้อาศัยและผู้เช่าอาศัยบนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส จำนวน 7 เส้นทาง ได้แสดงความคิดเห็น ด้วยการเข้าไปในพื้นที่ที่ศึกษา สถานประกอบการที่พำนักของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลในภาคสนามที่จะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาได้

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ในครั้งนี้ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่

3.2.1.1 ประชากรในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ได้แก่

กลุ่มครัวเรือนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนรัชฎา (2) ถนนเยาวราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนตีบุก (5) ถนนกลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์

3.2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ได้แก่

กลุ่มครัวเรือนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ได้มาจากข้อมูลสำรวจภาคสนามชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ในช่วงระหว่างวันที่ 19 เมษายน-15 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 664 ครัวเรือน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของตัวอย่างในกรณีทราบจำนวนประชากร (ดังตารางที่ 3.1) โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ณ ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 มาใช้ในการสุ่มขนาดตัวอย่าง โดยสูตรดังกล่าวคือ

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

ซึ่งในที่นี้

n = ขนาดของตัวอย่างที่สุ่ม

N = ขนาดประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ยอมรับได้

หากประชากรครัวเรือนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 7 เส้นทาง รวมจำนวน 664 ครัวเรือน

$$\begin{aligned} n &= \frac{664}{1 + 664(.05)} 2 \\ &= \frac{664}{266} \\ &= 249.62 \end{aligned}$$

ดังนั้น ณ ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 ครัวเรือน

ตารางที่ 3.1 จำนวนครัวเรือนบนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

อาคารสถาปัตยกรรม	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ครัวเรือน)							รวม
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ดินุ๊ก	ถลาง	พังงา	รมณีย์	
1. อาคารที่มีรูปแบบเก่า	5	42	30	31	53	16	12	189
2. อาคารที่มีการดัดแปลงด้านหน้า	26	42	12	19	71	20	23	213
3. อาคารที่สร้างรูปแบบสมัยใหม่	39	68	29	49	14	36	-	235
4. อาคารคฤหาสน์ (อิง มอ หลาว)	-	4	1	1	-	-	-	6
5. วัด/ ศาลเจ้า	-	-	-	1	-	1	-	2
6. ปิ๊มน้ำมัน	-	-	-	1	-	-	-	1
7. ธนาคาร	4	-	-	-	-	2	-	6
8. ศูนย์อาหาร	1	1	-	-	1	-	-	3
9. โรงเรียน	-	1	1	-	-	-	-	2
10. ที่จอดรถ	-	-	-	-	1	-	-	1
11. อยู่ระหว่างการก่อสร้าง	1	-	-	-	1	1	-	3
12. โรงแรมขนาดใหญ่	1	-	-	1	-	1	-	3
รวม	77	158	73	103	141	77	35	664

จาก ข้อมูลสำรวจภาคสนาม, ชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 19 เมษายน-15 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

3.2.1.3 การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน สำหรับประชากรที่มีจำนวนมากโดยสุ่มตัวอย่างมาประมาณ ร้อยละ 20-50 มากน้อยตามสัดส่วน (ทวีป ศิริรัศมี, 2550, หน้า 114) ของประชากรแต่ละเส้นทางได้แก่ (1) ถนนรัชฎา จำนวน 25 คน (2) ถนนเยาวราช

จำนวน 59 คน (3) ถนนกระบี่ จำนวน 23 คน (4) ถนนदीบุก จำนวน 33 คน (5) ถนนถลาง จำนวน 56 คน (6) ถนนพังงา จำนวน 39 คน และ (7) ซอยรมณีย์ จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 250 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการได้ข้อมูลที่กระจุกอยู่เฉพาะเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งเท่านั้น

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2 ได้แก่ แบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยการศึกษาจากตำรา เอกสาร ผลงานวิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวทางของคำถามสำหรับประชาชนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แสดงความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทั่วไป ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และเติมข้อความความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ใช้ดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ ของ จีราร์ด และทอริเอรี (Girard & Torrieri, 2009) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 10 ประการ ที่ใช้เป็นดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งด้านกายภาพและจินตภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกต่างในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นในแต่ละถิ่นที่ สร้างความได้เปรียบในด้านแหล่งท่องเที่ยว ที่จะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ เป็นแบบมาตราส่วนวัด ให้เลือกตอบ 5 ระดับเลือก ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสใช้ดัชนีชี้วัดคุณค่าทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ ทรอสบี (Throsby, 2009, p. 21) ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ เป็นดัชนีชี้วัดถึงระดับการรับรู้ของเจ้าของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนว่า มีการรับรู้ถึงคุณค่าและให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มากน้อยเพียงใด มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญหลายแห่งในโลก ที่ประชาชนเจ้าของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมไม่ให้ความสำคัญถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากความเคยชิน จนเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาจึงไม่ให้ความสำคัญหรือสนใจที่จะอนุรักษ์และดูแลรักษาให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนได้ เป็นแบบมาตราส่วนวัด ให้เลือกตอบ 5 ระดับเลือก ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดและเติมข้อความ

3. ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน เป็นแบบมาตราส่วนวัด ให้เลือกตอบ 5 ระดับเลือก ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดและเติมข้อความ

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นแบบเดิมบันทึกข้อความ

อย่างไรก็ตามแนวทางคำถามสำหรับประชาชนผู้อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับองค์ประกอบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น ใช้ดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน จีราาร์ด และเทอริเออริ (Girard & Torrieri, 2009) โดยตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบมี 5 ดัชนีชี้วัดดังนี้

1. ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์

- 1) อาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส
- 2) อาคารสถาปัตยกรรมร่วมสมัย
- 3) ภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- 4) อาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่คนในชุมชนถือครอง
- 5) อาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หน่วยงานภาครัฐถือครอง

2. วัฒนธรรมชุมชน

- 1) ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน
- 2) รูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของชุมชน
- 3) การแสดงและการละเล่นของชุมชน
- 4) การแต่งกายแบบท้องถิ่นในชุมชน
- 5) ภาษาและอาหารท้องถิ่นในชุมชน

3. สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน

- 1) สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน
- 2) สถานที่สำคัญทางด้านความเชื่อหรือศาสนา
- 3) ศาลเจ้าและศาลบรรพชน
- 4) ความหลากหลายทางชาติพันธุ์
- 5) ความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนกับต่างประเทศ

4. ความเป็นพลเมืองของชุมชน

- 1) ผู้คนในชุมชน
- 2) ผู้บริหารธุรกิจชุมชน
- 3) ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชน
- 4) องค์การสาธารณะในชุมชน
- 5) ระดับการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของคนในชุมชน

5. ลักษณะทางสังคมของชุมชน
 - 1) ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น
 - 2) ความเป็นมิตรไมตรีที่ดีของชุมชน
 - 3) สังคมหนุ่ม-สาวในชุมชน
 - 4) สังคมผู้นำ ผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนาในชุมชน
 - 5) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน
6. ความรู้สึกร่วมของชุมชน
 - 1) มีความภาคภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน
 - 2) มีความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน
 - 3) อนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชน
 - 4) มีเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น ๆ
 - 5) สร้างจิตสำนึกรักถิ่นเกิดให้กับลูกหลานในชุมชน
7. การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 1) ไม่รีรอ ถอน อาคารสถาปัตยกรรมเก่าทิ้ง
 - 2) ปรับปรุง ดูแลรักษาอาคารสถาปัตยกรรมให้สวยงามแข็งแรง
 - 3) สร้างสิ่งปลูกสร้างให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมเดิมให้กลมกลืนกัน
 - 4) รักษาอาคารสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชนไว้ให้นานที่สุด
 - 5) ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ในการรักษาอาคารสถาปัตยกรรม
8. การบริหารจัดการชุมชน
 - 1) มุลนิธิเมืองเก่า
 - 2) ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต
 - 3) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
 - 4) องค์กรธุรกิจชุมชน
 - 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
9. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ดัชนีชี้วัด 10 ประเด็น ดังนี้
 - 1) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงชุมชน
 - ก. เส้นทางคมนาคมเข้าถึงชุมชน
 - ข. คุณภาพของเส้นทางคมนาคม
 - ค. คุณภาพของเส้นทางเดินเท้า
 - ง. ความปลอดภัยในการเดินทาง

2) สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

- ก. ไฟฟ้า
- ข. น้ำประปา
- ค. โทรศัพท์
- ง. ที่พัก
- จ. ห้องน้ำ/ห้องสุขา
- ฉ. ป้ายแนะนำทาง ระบบสื่อความหมาย/ สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย

10. กิจกรรมในชุมชน

- 1) เดินเที่ยวชมอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสในชุมชน
- 2) ปั่นจักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในชุมชน
- 3) บ้านพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชน
- 4) การเรียนรู้ ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน
- 5) การทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้านในชุมชน

ส่วนแนวทางคำถามสำหรับประชาชนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับองค์ประกอบ ด้านการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ David Throsby โดยตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบมี 5 ดัชนีชี้วัดดังนี้

1. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม

- 1) มีความรู้และเข้าใจถึงสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส
- 2) มีความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส
- 3) อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสมีความโดดเด่น งดงาม
- 4) อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสประกอบไปด้วย อาคารสาธารณะ ดึกแถว และที่อยู่อาศัย
- 5) ลักษณะทางสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลจากสิงคโปร์และป็นัง

2. คุณค่าทางจิตใจ

- 1) เป็นสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า มีอิทธิพลต่อครอบครัวและชุมชน
- 2) เกิดจากภูมิปัญญาและการผสมผสานของวัฒนธรรมชุมชน
- 3) เป็นมรดกสืบทอดของครอบครัวและชุมชน
- 4) สร้างความรักและความสามัคคีในชุมชน
- 5) เป็นทั้งย่านการค้าและที่พักอาศัยที่ผูกพันกับชุมชน

3. คุณค่าทางสังคม

- 1) มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2) ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างมลายูและจีนฮกเกี้ยน เช่น วัฒนธรรม เพอรานากันและวัฒนธรรมบาป๋า

- 3) มีขนบ ธรรมเนียม ประเพณีที่โดดเด่นและงดงาม
- 4) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน
- 5) มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีมีความปลอดภัย

4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์

- 1) มีความรู้และเข้าใจถึงประวัติและที่มาสถาปัตยกรรมจีน โปรตุเกส
- 2) เป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่สร้างโดยชาวจีนโพ้นทะเล
- 3) เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน
- 4) แสดงถึงความรุ่งเรืองทางการค้าในอดีต
- 5) เป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุถึง 80-100 ปี

5. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์

- 1) เป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชนคนจีน
- 2) เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาค้าขายในภูเก็ต
- 3) เป็นสถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาทั้งเพื่อการค้าขายและพักอาศัยด้วยการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมต่างถิ่นอันโดดเด่น

- 4) เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงความรักและผูกพันบ้านเกิด
- 5) ที่ตั้งและทำเลของอาคารสถาปัตยกรรมมีการออกแบบ วางผังเมืองเป็นอย่างดี

6. คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

- 1) เป็นสถาปัตยกรรมผสมระหว่างสถาปัตยกรรมจีนและโปรตุเกส
- 2) โครงสร้างของสถาปัตยกรรมเป็นตึกก่ออิฐ ฉาบปูน
- 3) หน้าต่างหรือเฉลียงยื่นออกมาจากด้านหน้าอาคาร
- 4) กรอบหน้าต่างหรือประตูรูปโค้ง
- 5) ตกแต่งลวดลายปูนปั้นแบบจีนตามขอบหน้าต่าง ประตูและหัวเสา
- 6) ปูพื้นด้วยกระเบื้อง
- 7) มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผาวงกลมแบบจีน
- 8) ทาสีผนังอาคารด้วยโทนสีขาวหรือสีเหลืองอ่อน
- 9) มีทางเดินเท้า (หง่อ กา กี้)

10) มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่อับชื้นแสงสว่างส่องเข้าถึงตัวอาคารตามธรรมชาติได้ สำหรับแนวทางคำถามสำหรับประชาชนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นมีตัวแปรที่สำคัญดังนี้

- 1) ปรับปรุง ดูแลรักษาอาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสที่ทรุดโทรมหรือผุพัง ให้มีความแข็งแรงและสวยงาม
- 2) ไม่รื้อ ถอนและก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส
- 3) เปิดทางเดินเท้า (ห่อ กาก็) ตลอดแนวถนนเพื่อปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ภายในชุมชน
- 4) ไม่ติดตั้งสายไฟ สายโทรศัพท์และเครื่องปรับอากาศตลอดแนวทางเดินเท้า
- 5) อนุรักษ์สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสร่วมกับชุมชน
- 6) ไม่ทำลายศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน
- 7) จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการและจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชน

3.2.3 การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความเที่ยง ด้วยการแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่ศึกษา คือ ถนนระนอง จำนวนแบบสำรวจทดสอบ 30 ชุด เพื่อนำผลการวิเคราะห์และทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของประเด็นที่ศึกษา อีกทั้งเพื่อให้ทราบถึงความบกพร่องของแบบสำรวจ และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2 นี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่

3.2.4.1 การสังเกตการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยสวมบทบาทเป็นนักท่องเที่ยวไปพร้อมกันด้วย
2. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกตสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่ศึกษา การสังเกตการณ์แหล่งท่องเที่ยวและสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสที่ยังหลงเหลืออยู่ในชุมชน เป็นต้น

3.2.4.2 การสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ กล่าวคือ การสัมภาษณ์เจ้าของอาคารที่อยู่อาศัยสำหรับสูงอายุใช้วิธีการสนทนาเป็น

ประเด็นๆ ไปพร้อมกับการสนทนาประเด็นที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ส่วนผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยที่เปิดร้านค้า ผู้วิจัยใช้วิธีการขอความอนุเคราะห์ข้อมูลโดยมอบแบบสำรวจไว้และนัดวันไปรับคืนแบบสำรวจ ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีเวลาในการทำความเข้าใจและตอบแบบสำรวจอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในบางสถานการณ์อาจใช้วิธีการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งในระหว่างการสนทนา หากมีประเด็นใดที่น่าสนใจก็จะถามเจาะลึกในประเด็นนั้น ๆ

3.2.5 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลซ้ำไปซ้ำมา ส่วนในกรณีที่ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นนั้น ๆ กับคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ หรือสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งเพื่อหาข้อสรุปให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะมีโครงสร้างคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และเจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ ตามความเหมาะสมดังนี้

3.2.5.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา วิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วย SPSS Program for window ในการหาร้อยละและค่าเฉลี่ย

3.2.5.2 ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ ใช้การอธิบายผลโดยค่าคะแนนที่ได้จากการถ่วงน้ำหนักโดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในภาคสนาม วิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วย SPSS (program for window) ในการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเฉลี่ยมัธยฐาน ในแต่ละข้อคำถามที่ได้กำหนดของ อภินันท์ จันตะณี, จิรภา แสนเกษม, สุนันทา เลานันท์ และอุเทศ ศรีแก้ว (2545) ดังนี้

ตารางที่ 3.2 เกณฑ์การให้คะแนนเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละประเด็นคำถาม

ระดับความคิดเห็น/ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

นำค่าเฉลี่ยที่ได้มากำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหรือตัวกลางเลขคณิต (mean) ซึ่งได้กำหนดน้ำหนักเฉลี่ยเพื่อการสรุปผลที่ได้ดังนี้

ตารางที่ 3.3 การกำหนดน้ำหนักเฉลี่ยเพื่อการสรุปผล

ค่าน้ำหนักคะแนน	ระดับความคิดเห็น
4.51-5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

จากนั้นนำข้อมูลไปจัดกลุ่มระดับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยคัดแปลงมาจากเกณฑ์การจัดกลุ่มความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนรวมเฉลี่ย	ระดับความพร้อม
3.51-5.00	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.00-2.50	น้อย

นำผลคะแนนรวมเฉลี่ยที่ได้จากแบบสำรวจ มาจัดกลุ่มลำดับความสำคัญโดย สรุปดังนี้

1. คะแนนรวมเฉลี่ย 3.51-5.00 คะแนน หมายถึง มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก
2. คะแนนรวมเฉลี่ย 2.51-3.50 คะแนน หมายถึง มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
3. คะแนนรวมเฉลี่ย 1.00-2.50 คะแนน หมายถึง มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย

3.2.5.3 ข้อเสนอแนะของแบบสำรวจและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำข้อมูลไปจัดกลุ่มตามลำดับความสำคัญที่ได้จึงสรุปผลของการศึกษา

3.3 วัตถุประสงค์ที่ 3

วัตถุประสงค์ที่ 3 มีเป้าหมายเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กับตารางสรุปภาพรวมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิงโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ตารางที่ 3.4) ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยข้อมูลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้บริหารภาครัฐ และเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งบทสรุปผลการศึกษารับทสังคมและวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย พิจารณาเทียบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต บนพื้นที่ที่ศึกษา

หลังจากที่ได้ผลการประเมินจากแบบสำรวจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ของแต่ละองค์ประกอบของแต่ละเส้นทาง (ดังตารางที่ 3.4) จากนั้นนำมาบันทึกลงในตารางสรุปเปรียบเทียบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญ และน่าสนใจมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปของผลรวมของคะแนนค่าเฉลี่ยรวมที่ได้ จากนั้นนำผลคะแนนรวมเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ ไปจัดกลุ่มระดับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยดัดแปลงมาจากเกณฑ์การจัดกลุ่มความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนรวมเฉลี่ย	ระดับความพร้อม
3.51 – 5.00	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.00 – 2.50	น้อย

นำผลคะแนนรวมเฉลี่ยที่ได้จากแบบสำรวจ มาจัดกลุ่มลำดับความสำคัญโดย สรุปดังนี้

1. คะแนนรวมเฉลี่ย 3.51-5.00 คะแนน หมายถึง มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก
2. คะแนนรวมเฉลี่ย 2.51-3.50 คะแนน หมายถึง มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
3. คะแนนรวมเฉลี่ย 1.00-2.50 คะแนน หมายถึง มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย

วิธีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต ที่เป็นไปได้ขึ้นอยู่กับผลของตารางสรุปเปรียบเทียบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต รวมทั้งความคิดเห็นของประชาชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน พิจารณาเทียบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้ดำเนินไปกับบรรทัดฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกตามโครงสร้างคำถามจากผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ประกอบการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนได้เก็บรวบรวมไว้ จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหลักฐานข้อมูลจากระบบออนไลน์ต่าง ๆ และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต จากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 250 ครั้วเรือน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้วยวิธีการเก็บข้อมูลในภาคสนาม การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในเทศกาล งานประเพณีต่าง ๆ ตามโอกาส โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างบนพื้นที่ “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2538 ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนรัชฎา (2) ถนนเขวราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนคินุก (5) ถนนกลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์ โดยผลการศึกษาที่ได้เป็นบทสรุปเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร
2. ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร
3. เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

อีกทั้งยังใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและระดับชาติได้ โดยผู้วิจัยได้แยกผลการศึกษาที่ได้ตามพื้นที่ที่ศึกษา (ดังภาพที่ 4.1) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร

จาก ขงฉนิศร์ พิมลเสถียร. (2543). **คู่มือเดินชมเมือง ชุมเมืองเก่าภูเก็ต: แผนที่เส้นทางเดินชมเมือง.** ภูเก็ต: เทศบาลนครภูเก็ต.

ภาพที่ 4.1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จังหวัดภูเก็ต

4.1.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส (Sino Portuguese) มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนย่านการค้า ที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเล เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน จากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส ถูกสร้างขึ้นโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต เพื่อใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย ประกอบไปด้วย อาคารตึกแถว บ้านเรือน ที่พัก สำนักงาน ร้านค้า และหน่วยงานราชการ ตั้งอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนริษญา (2) ถนนเยาวราช (3) ถนนกระบี่

(4) ถนนदीบุก (5) ถนนกลาง (6) ถนนพังงาและ (7) ซอยรมณีย์ ของจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากเป็นทั้งพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย ค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนการพบปะสังสรรค์ของบรรดาพ่อค้าทั้งชาวจีน อินเดีย ไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาค้าขายแร่ดีบุกในสมัยนั้น จึงทำให้เกิดเป็นย่านการค้าที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดของเมืองภูเก็ตจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

4.1.1.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส

ชิโนโปรตุกีส มาจากคำว่า “ชิโน” (Sino) หมายถึง คนจีน ส่วนคำว่า โปรตุกีส (Portuguese) หมายถึง โปรตุเกส เป็นคำผสมของชาวจีนและยุโรป ที่ใช้เรียกอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมในยุโรป ตั้งแต่ยุคคลาสสิกประมาณ 400 ปีก่อนคริสตกาล มาจนถึงยุคอาร์ตเดโค (ช่วง ค.ศ.1920-1939) ศิลปะจีนและอินเดีย รวมทั้งลวดลายที่คล้ายลวดลายไทย (งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศบาลนครภูเก็ต, 2553, หน้า 17) ซึ่งเป็นการผสมผสานรูปแบบการตกแต่งอาคารที่มีความหลากหลายที่สามารถพบได้ทั้งในไทย สิงคโปร์ มาเลเซียและพม่า

สถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสเริ่มเกิดขึ้นครั้งแรกราวพุทธศตวรรษที่ 23 เมื่อโปรตุเกสปกครองและมีอิทธิพลเหนือเกาะมาเก๊าและได้เข้าไปเช่าเมืองเกาลูนจากประเทศจีนเพื่อใช้เป็นเมืองท่าในการทำการค้า ซึ่งขณะนั้นฮ่องกงเป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษ ทำให้อังกฤษมีส่วนเกี่ยวข้องในข้อตกลงดังกล่าว ชาวโปรตุเกสที่เข้าไปลงทุนทำการค้าในเกาะมาเก๊าและเกาลูน ได้นำเอาสถาปัตยกรรมแบบยุโรป เข้ามาวางผังเพื่อก่อสร้างอาคารแบบ “โคโลเนียล” (colonial style) เป็นลักษณะอาคารสองชั้นกึ่งร้านค้ากึ่งที่อยู่อาศัย (shop-house or Semi-residential) ด้านหน้าอาคารชั้นล่างมีช่องโค้ง (arch) ต่อเนื่องกันเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เป็นทางเดินเท้า “อาเขต” (arcade) มีการนำลวดลายศิลปะตะวันตกแบบกรีก โรมัน หรือเรียกว่า “สมัยคลาสสิก” เช่น หน้าต่างวงโค้ง หรือหัวเสาแบบไอโอนิก หรือออไอโอนิก (แบบม้วนกันหอย) และคอรีนเทียน (มีใบไม้ขนาดใหญ่ประดับ) ประดับตกแต่งอย่างสวยงามและเรียกสถาปัตยกรรมแบบนี้ว่า “นีโอคลาสสิก”

ต่อมาเมื่อชาวโปรตุเกสและชาวจีนอพยพจากเกาลูนและเกาะมาเก๊า ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าบริเวณเมืองท่ามอลากา จึงได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมและรูปแบบการก่อสร้างสถาปัตยกรรมจากเกาลูนและมาเก๊า มาเป็นผังในการก่อสร้างอาคารโดยช่างชาวจีน จึงได้ปรับเปลี่ยนผสมผสานศิลปะจีน ตกแต่งลวดลายและสัญลักษณ์ รวมทั้งวางผังตามคติความเชื่อแบบจีน โดยในตัวอาคาร มีสกายไลท์ (skylight) ช่องแสงสว่างจากหลังคาและมีบ่อน้ำภายในอาคารไว้สำหรับบริโภค (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส, ศาลเจ้าแสงธรรม ถนนพังงาจังหวัดภูเก็ต, วันที่ 26 เมษายน 2555) รวมทั้งลวดลายการตกแต่ง ไม่ว่าจะเป็นภาพประติมากรรมปูนปั้นหรือปูนสูงทำด้วยปูนปั้น

ระบายสีจากช่างฝีมือจีน ประดับอยู่บนโครงสร้างอาคารแบบโปรตุเกส บานประตูหน้าต่างตลอดจนการตกแต่งภายในที่มีลักษณะเป็นศิลปะแบบจีน

หลังจากอังกฤษเข้ามายึดครองและมีอิทธิพลเหนือสิงคโปร์และเกาะปีนังในแหลมมาลายู จึงทำให้สถาปัตยกรรมแบบชาวโปรตุเกสและชาวจีนในเมืองท่ามลกา ถูกถ่ายทอดมายังสิงคโปร์และเกาะปีนัง ซึ่งเป็นเมืองท่าค้าขายเล็กกว่าเมืองท่าขนส่งสินค้าของสิงคโปร์ที่อังกฤษได้พัฒนาและสร้างขึ้นเพื่อขนส่งสินค้า มีเรือกลไฟทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่เข้ามาจอดเทียบท่าเป็นประจำ อีกทั้งเมืองปีนังและสิงคโปร์ได้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ ๆ อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งย่านการค้าที่มีชาวจีนค้าขายอยู่ เกิดการผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมโปรตุเกส จีนและมาเลย์ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นในดินแดนแหลมมาลายู และมีชื่อเรียกลักษณะการก่อสร้างอาคารเหล่านี้ว่า สถาปัตยกรรม “ชิโนโปรตุกีส” (ดูภาพที่ 4.2) (ตำนานแผ่นดิน, 2552)

ภาพที่ 4.2 อาคารตึกแถวสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส บนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต

4.1.1.2 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

อาคารชิโนโปรตุกีส เป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูนในระบบผนังรองรับน้ำหนักผสมกับโครงไม้ในระบบคาน โครงสร้างต่อเนื่องกับอาคารบ้านพักอาศัยที่อยู่ข้างเคียงในลักษณะตึกแถว หลังคาเป็นโครงสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง มุงด้วยกระเบื้องดินเผารูปครึ่งวงกลมแบบจีนตัวอาคารมีความสูง 2 ชั้น ด้านหน้าหันออกถนน พื้นที่ชั้นล่างของด้านหน้าอาคารมีระเบียงเปิดโล่ง ถูกใช้เป็นช่องทางเดินเท้า เชื่อมโยงกับอาคารบ้านพักข้างเคียง สำหรับกันแดดกันฝนและกิจกรรมทางความเชื่อของชาวจีน เรียกว่า ห่ง กาก็ เป็นภาษาพื้นเมืองของท้องถิ่นภูเก็ตที่ได้รับมาจากภาษามลายู และภาษาจีนฮกเกี้ยน กาก็ แปลว่า เท้า จากภาษามลายู ส่วน ห่ง เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยนแปลว่า ห้า (5) เรียกรวมนั้น แปลตามความหมายว่า “ทางเดินเท้า 5 ฟุต” (ดูภาพที่ 4.3) (สัมภาษณ์: สมาคมกวางตุ้งจังหวัดภูเก็ต, ถนนพังงา, วันที่ 23 เมษายน 2555) มีซุ้มโค้งยาวต่อเนื่องเป็นทางเดินเท้าตลอดทั้งชุดของตึกแถว เพื่อให้ผู้ที่สัญจรไปมาได้รับความสะดวกในการจับจ่ายสินค้า ตลอดจนใช้เป็นที่ตั้งโต๊ะสำหรับให้ลูกค้าตามประเพณีสำคัญต่าง ๆ ของชาวจีนที่อาศัยอยู่

ภาพที่ 4.3 ห่ง กาก็ แปลตามความหมายว่า “ทางเดินเท้า 5 ฟุต”

คำว่า กาก็ ถูกนำมาใช้โดยช่างชาวจีนที่มาจากป็นังในสมัยนั้น โดยใช้เรียกกระยะความยาวของสิ่งปลูกสร้างให้มีขนาดเท่ากับ 1 สอก หรือ 1 ฟุต ตามมาตราวัดระยะของไทย โดยความกว้างของตึกแถวในภูเก็ต โดยส่วนใหญ่จะมีความกว้างห้องละ 16 กาก็ โดยเฉลี่ย ความกว้างของซุ้มโค้งทางเดินเท้าด้านหน้าตึกแถว มีความกว้างประมาณ 5 กาก็ จึงนิยมเรียกเป็นภาษาจีนผสมกับมาลายู ว่า “ ห่งอ กาก็ ” ซึ่งหมายถึงความกว้างของช่องทางเดินเท้าที่มีความกว้างตามมาตราวัดระยะของไทยเท่ากับ 5 สอก จึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อทางเดินเท้าว่า ห่งอ กาก็ มาจนถึงปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 151)

ส่วนที่ทำให้สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสแตกต่างจากอาคารที่พักอาศัยโดยทั่วไปคือ หน้าต่างและประตูทั้งชั้นล่างและชั้นบน มีการตกแต่งลวดลายแบบจีน ประตูหน้าต่างชั้นล่างเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ทางเข้าตรงกลาง มีหน้าต่างทั้งสองด้าน ด้านบนของประตูมีการแขวนป้ายประจำตระกูล (ดูภาพที่ 4.4) เมื่อเปิดประตูบ้านก็จะพบกับห้องรับแขก ซึ่งเป็นที่ตั้งของแท่นบูชาบรรพชนอยู่ตรงกลางของทางเข้าบ้าน และเห็นได้ทันทีเมื่อเปิดประตูบ้าน หน้าต่างทั้งสองข้าง เป็นรูปฟักแบบเรียบ มีช่องเปิดด้านบน เหนือหน้าต่างทั้งสองด้านนิยมทำเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความมั่งคั่งและร่ำรวย

ภาพที่ 4.4 ด้านบนของประตูมีป้ายประจำตระกูลแขวนไว้

เหนือขึ้นไปในส่วนชั้นที่สอง มีบันไดทางขึ้นด้านข้างของตัวอาคารแบ่งห้องออกเป็นห้องขนาดย่อมสำหรับใช้เป็นห้องพัก ด้านหน้าของอาคารชั้นบนเป็นเฉลียงติดกับห้องพัก มีบานหน้าต่างขนาดใหญ่ที่มีตั้งแต่ 2 หรือ 3 ช่องยาวถึงพื้น ลักษณะเด่นของซุ้มหน้าต่างมีทั้งแบบโค้งที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะแบบนีโอคลาสสิก แบบอาร์ตเดโคและแบบจีน (คณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, 2553, หน้า 64-65) โดยซุ้มหน้าต่างแบบนีโอคลาสสิก จะเป็นหน้าต่างบานเกล็ดไม้ มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้ (ดูภาพที่ 4.5) มีความยาวถึงพื้น ด้านบนและด้านล่างเป็นช่องลมลูกฟัก ช่องแสงเป็นรูปโค้งแบบครึ่งวงกลม ซึ่งเป็นพื้นที่ระบายอากาศได้ดีที่สุดของอาคารชั้นบน มีขอบปูนปั้นและลวดลายประดับงดงาม ส่วนซุ้มหน้าต่างแบบอาร์ตเดโค ลักษณะของหน้าต่างชั้นบนจะใช้เหล็กดัด ลวดลายแบบเรขาคณิตหรือกรูกระจกสีรูปแบบเรขาคณิต สำหรับซุ้มหน้าต่างแบบจีน จะเป็นลักษณะบานเกล็ดไม้ผสมบานกระทุ้งทั้งผนังด้านหน้า มีความยาวถึงพื้น

ภาพที่ 4.5 หน้าต่างบานเกล็ดไม้ มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้

ด้านหลังของอาคารจะมีทางเดินไปยังห้องครัว มีช่องสกาย ไลท์ หรือภาษาจีนสกเกี้ยนเรียกว่า สิมแจ เป็นช่องแสงสว่างตามธรรมชาติที่ส่องลงมาจากด้านบนของช่องว่างของหลังคาบ้าน เพื่อไม่ให้อากาศอบอ้าวหรืออับชื้น มีบ่อน้ำสำหรับใช้บริโภคภายในครัวเรือน (ดูภาพที่ 4.6) รอบ

บริเวณบ่อน้ำจะมีพื้นที่ว่างและมีการปูพื้นด้วยซีเมนต์ ไม่มีหลังคา เปิดโล่งไว้ระบายอากาศ เพราะคนจีนมีความเชื่อว่าแสงจากดวงอาทิตย์ที่ส่องลงสู่บ่อน้ำ จะช่วยทำลายเชื้อโรคที่อยู่ในบ่อน้ำและนำความสงบร่มเย็นแก่ผู้ที่อยู่อาศัย แต่ปัจจุบันบ่อน้ำไม่ได้ใช้แล้ว เนื่องจากนิยมใช้น้ำประปาเป็นส่วนใหญ่ สามารถพบเห็นได้ตามตึกแถวบางหลังที่ลูกหลานยังคงรักษาบ่อน้ำไว้เท่านั้น (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส ชุมชนถนนกระบี่, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 25 เมษายน 2555) ถัดออกไปจากบ่อน้ำเป็นที่ตั้งที่เรียกว่า อังหลอ เป็นเตาเผาขนาดใหญ่พร้อมปล่องควันไฟแบบชาวจีนสำหรับทำอาหาร มีพื้นที่สำหรับนั่งรับประทานอาหารและเครื่องใช้ มีห้องอาบน้ำและห้องสุขาพร้อมพื้นที่สำหรับซักล้าง อีกทั้งยังมีพื้นที่สำหรับไว้ตากผ้าและจัดเก็บสิ่งของ เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับในครัวเรือนไว้อีกด้วย

ภาพที่ 4.6 รอบบริเวณบ่อน้ำจะมีพื้นที่ว่างและมีการปูพื้นด้วยซีเมนต์ ไม่มีหลังคา เปิดโล่ง

4.1.1.3 การวางผังอาคารสถาปัตยกรรม

ผังอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส มีความซับซ้อนมาก เนื่องจากเกิดขึ้นจากการเชื่อมต่ออาคารเป็นลักษณะตึกแถวหลายหลังเข้าด้วยกันในหลาย ๆ ช่วงเวลา ทำให้เกิดความแตกต่างของลักษณะโครงสร้างของอาคารที่มีรูปแบบเก่า ซึ่งชั้นหน้าต่างหรือโครงสร้างลักษณะเดิมยังคงสมบูรณ์ อาจมีการชำรุดทรุดโทรมหรือซ่อมแซมบ้างก็ยังแข็งแรงและงดงาม ส่วนอาคารที่มี

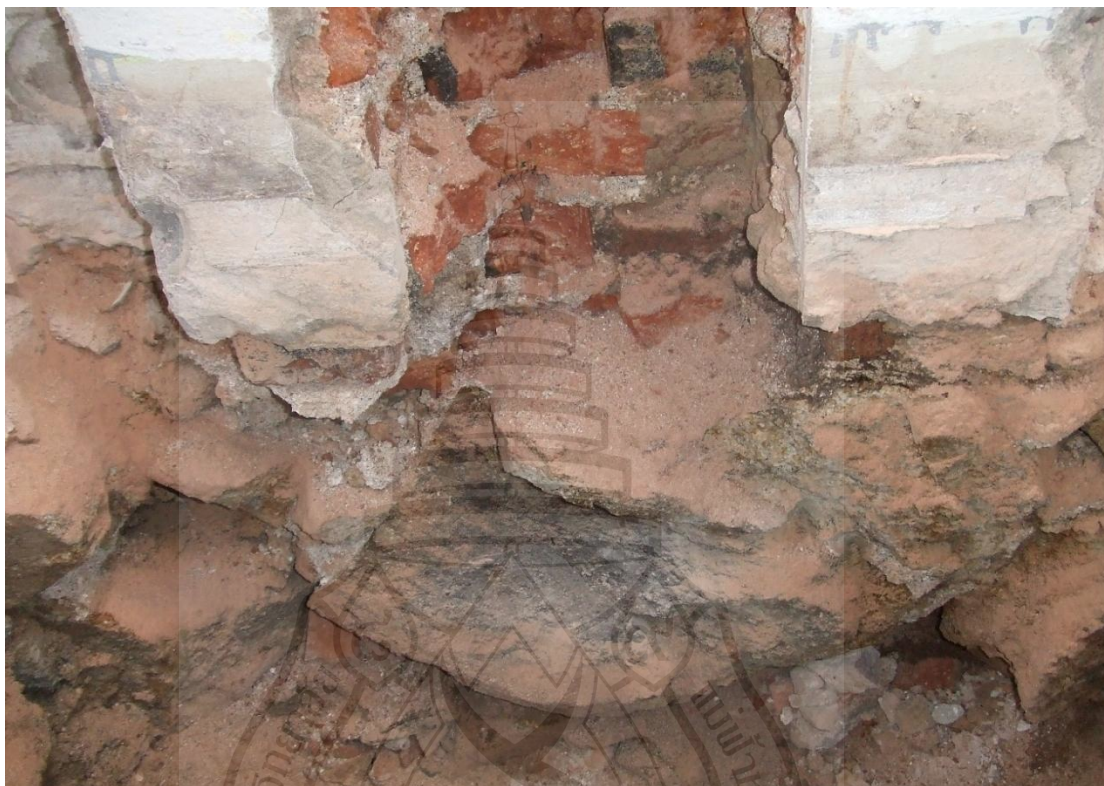
การดัดแปลงโครงสร้างของหลังคาและซุ้มด้านหน้าของอาคารเป็นแบบสมัยใหม่ จึงมีลักษณะของโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกันกับอาคารที่มีการรื้อถอนและสร้างเป็นรูปแบบสมัยใหม่จึงมีลักษณะโครงสร้างของอาคารที่แตกต่างออกไป ไม่สามารถจะเชื่อมต่อกับอาคารแบบเก่าได้อย่างลงตัวและสวยงาม (ดูภาพที่ 4.7)

ภาพที่ 4.7 โครงสร้างอาคารที่แตกต่างออกไป ไม่สามารถจะเชื่อมต่อกับอาคารแบบเก่าได้

การวางผังตัวอาคารในชั้นฐาน จะถูกวางชั้นฐานด้วยก้อนหินแข็งขนาดใหญ่ จากนั้นจึงก่อทับด้วยอิฐเผาขนาดใหญ่ (ดูภาพที่ 4.8) ฉาบด้วยปูนขาวผสมซีเมนต์ มีความหนาแข็งแรงและทนทานเชื่อมต่อกับเสาขนาดใหญ่และเจดีย์ ก่อด้วยอิฐฉาบปูนภายนอก มีทั้งแบบสี่เหลี่ยมและแบบย่อมุม พื้นชั้นล่างที่เป็นเจดีย์วางผังให้เป็นพื้นที่ว่าง เชื่อมต่อกับบ้านที่พักหรือดึกแถวข้างเคียง มีความแข็งแรงทนทานด้วยระบบคานโค้งก่อด้วยอิฐฉาบปูนหรือซีเมนต์ อาคารหันหน้าออกมาทางถนนที่มีขนาดใหญ่และกว้าง ด้านหลังชนกับอาคารที่อีกด้านหนึ่งซึ่งหันหน้าออกไปทางถนน เช่นเดียวกัน ด้านหน้าอาคารวางผังให้มีทางเดินเท้า ให้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ของอาคาร สำหรับใช้เป็นทางเดินเท้า ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในการค้าขาย การดำเนินชีวิตประจำวันและกิจกรรม

ทางความเชื่อและศาสนา อีกทั้งยังก่อให้เกิดการหมุนเวียนของอากาศ ทำให้เกิดสุขลักษณะที่ดีต่อการอยู่อาศัย มีความปลอดภัยในการอยู่อาศัย

ภาพที่ 4.8 ชั้นฐานวางด้วยก้อนหินแข็งแรงขนาดใหญ่ ก่อทับด้วยอิฐเผา

4.1.1.4 การประดับตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรม

การประดับตกแต่งที่สำคัญของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส คือ การตกแต่งลวดลายทั้งเสาและซุ้มประตูหน้าต่าง มีการตกแต่งด้านหน้าอาคารเป็นซุ้มโค้งยาวต่อเนื่องกันตลอดทั้งชุดอาคาร โดยได้รับอิทธิพลทางศิลปะทั้งแบบจีนและยุโรปผสมผสานเข้าด้วยกัน หน้าต่างหรือเฉลียงยื่นออกจากตัวอาคารแบบยุโรป ครอบบานหน้าต่างด้วยกระฉาก ตกแต่งลวดลายตามขอบหน้าต่าง ขอบประตู หัวเสาดตกแต่งด้วยลายปูนปั้นแบบจีน พื้นปูด้วยกระเบื้องลวดลายฝรั่งมีสีสรรและลวดลายงดงาม

การตกแต่งซุ้มหน้าต่างให้โดดเด่น นับเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส โดยมีทั้งที่เป็นแบบซุ้มโค้งครึ่งวงกลม ซุ้มโค้งสี่เหลี่ยมวงกลม ซุ้มโค้งสี่เหลี่ยมและแบบไม่มีซุ้มหน้าต่างผสมผสานเข้าด้วยกัน มีการประดับลวดลายปูนปั้นและเซาะร่องลวดลายแบบจีน อีกทั้ง

มีการประดับด้วยลายปูนปั้นที่ผนังด้านนอกและหัวเสาส่วนโค้งของซุ้มประตูด้วยความปราณีตและงดงาม (ดูภาพที่ 4.9)

ภาพที่ 4.9 การตกแต่งซุ้มหน้าต่าง เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส

4.1.1.5 สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในจังหวัดภูเก็ต

เมืองเก่าภูเก็ต ในอดีตเคยเป็นชุมชนเล็ก ๆ ชาวเลเป็นกลุ่มแรก ที่มาอาศัยอยู่บนเกาะภูเก็ต ต่อมากลุ่มชนอื่น ๆ จึงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทั้งชาวจีน ชาวมาเลเซีย ชาวไทย ฯลฯ โดยมีชาวโปรตุเกสและฮอลันดาเป็นชาติแรกเข้ามาทำการซื้อขายแร่ดีบุกตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยปลายรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2391-2411) หลวงพิทักษ์ทวีป (ทัต) เจ้าเมืองภูเก็ตเห็นว่าพื้นที่แห่งนี้ที่เรียกว่า “ทุ่งคา” มีแร่ดีบุกจำนวนมากจึงย้ายตัวเมืองจากบ้านเกิดโฮ้ (อำเภอกระทุ่มในปัจจุบัน) มาตั้งเมืองใหม่ที่ “ทุ่งคา” ซึ่งก็คือพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตในปัจจุบัน จนกระทั่งต่อมาทุ่งคาเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในสมัยรัชกาลที่ 5 ช่วงที่ “พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี” (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) มาเป็นสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต (พ.ศ. 2444-2456) มีการสร้างถนน วางผังเมืองใหม่ สร้างตึกแถวและบ้านเรือนขึ้นมาใหม่ โดยนำลักษณะของสถาปัตยกรรม “ชิโนโปรตุกีส” ที่เฟื่องฟู

มากในปีนังเข้ามาสร้างในเมืองภูเก็ตรวมถึง ระนอง กระบี่ ตะกั่วป่า พังงาและตรัง (ไลท์สไต์ล, 2552)

สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส ในเมืองภูเก็ต ถูกสร้างขึ้นโดยนักธุรกิจชาวจีนโพ้นทะเล ที่มีความร่ำรวยจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตสมัยนั้น เนื่องจากมีความสัมพันธ์ด้านการค้ากับมะลาคา สิงคโปร์และปีนัง จึงทำให้ได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในการวางผังออกแบบก่อสร้างอาคารและย่านการค้าในเมืองภูเก็ต ซึ่งสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ ด้วยกัน ได้แก่

1. อาคารสาธารณะ ได้แก่ อาคารส่วนราชการ สมาคม โรงเรียน ส่วนใหญ่สร้างใน สมัยที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี มีลักษณะเด่น เป็นอาคารก่ออิฐ ฉาบปูนผนังหนา มีลวดลายตกแต่งปูนปั้นสวยงามอิทธิพลศิลปะยุคยุคนีโอคลาสสิก เช่น ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว ฯลฯ (ดูภาพที่ 4.10)

ภาพที่ 4.10 อาคารโรงเรียนภูเก็ตไทยหัว (ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว) ถนนกระบี่

2. อัง มอ เหลา เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยน แปลว่า ดึกแบบฝรั่งหรือคฤหาสน์ ส่วนใหญ่เป็นเรือนปูน 2 ชั้นมีขนาดใหญ่ ผนังก่ออิฐฉาบปูน หลังคามุงกระเบื้องแบบดั้งเดิม มีลวดลาย

ปูนปั้นประดับตกแต่งอย่างสวยงาม เช่นคฤหาสน์หลวงอำนาจนารักษ์ (ดูภาพที่ 4.11) คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา บ้านหงส์หยกและฯลฯ

ภาพที่ 4.11 คฤหาสน์หลวงอำนาจนารักษ์ ถนนดินบก (อ้ง มอ หลาว) ตึกแบบคฤหาสน์

3. อาคารตึกแถว (เตี้ยมนู) มีลักษณะพิเศษคือมีช่องทางเดินเท้าด้านหน้าเรียกว่า หง่อ กากี้ เชื่อมยาวตลอดถึงกันใช้หลบฝนบังแดดได้เป็นอย่างดี ประดับลวดลายปูนปั้นทั้งซุ้มประตูและหน้าต่างแบบผสมทั้งศิลปะ จีน ยุโรป อินเดีย และไทย

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในเมืองภูเก็ต อาจแบ่งออกได้ 3 ยุค คือ ยุคแรก เป็นยุคของการพัฒนาเมือง ยุคที่สอง ยุคของการผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมเอเชียกับยุโรปและ ยุคที่สาม ยุคสถาปัตยกรรมสมัยใหม่หรือยุคโมเดิร์น (เทศบาลนครภูเก็ต, เรียนรู้สถาปัตยกรรมในเมืองเก่าภูเก็ต, จังหวัดภูเก็ต, 2552) โดยในแต่ละยุคมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีพัฒนาการที่แตกต่าง กันกล่าวคือ

ยุคที่ 1 ยุคของการพัฒนาเมือง ประมาณช่วง พ.ศ. 2411-2443 เป็นช่วงที่มีการย้ายเมืองจากบ้านเก็ตไธ้ มาตั้งที่ “ทุ่งคา” เป็นพื้นที่ที่มีแร่ดีบุกมาก จึงมีการตั้งถิ่นฐานกันมากขึ้น อาคารในยุคนี้เป็นอาคารแบบตึกแถวชั้นเดียวหรือสองชั้น โครงสร้างเป็นปูนหรือดินสอพอง โครงหลังคาและ

ประตุน้ำต่างเป็นไม้ ไม่มีลวดลายตกแต่งมากนัก รูปแบบอาคารเป็นไปตามวัฒนธรรมของผู้อยู่อาศัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนและมีการใช้พื้นที่ด้านหน้าเป็นช่องทางเดินเท้า มีหลังคาคลุม มีความกว้างเท่ากับ 5 ฟุตของจีน (ดูภาพที่ 4.12)

ภาพที่ 4.12 อาคารยุคของการพัฒนาเมือง ตึกแถวชั้นเดียวหรือสองชั้นไม่มีลวดลายตกแต่ง

ยุคที่ 2 ยุคของการผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมเอเชียกับยุโรป พ.ศ. 2444-2475 เป็นช่วงที่การค้าขายแร่ดีบุกเฟื่องฟู มีการติดต่อค้าขายกับเมืองสิงคโปร์และปีนัง ซึ่งอยู่ในความปกครองของอังกฤษ ชาวอังกฤษได้นำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นที่นิยมในยุโรปในช่วงนั้น คือนีโอคลาสสิกและเรอเนอซองส์ มาใช้ในการก่อสร้างอาคารที่ทำการของหน่วยงานราชการในสิงคโปร์และปีนัง ซึ่งได้มีอิทธิพลต่อการก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ตในเวลาต่อมา ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบนีโอคลาสสิก พบในส่วนชั้นบนของตึกแถวและบ้านคฤหาสน์ มีหน้าต่างแบบฝรั่งเศสยาวถึงพื้น มีบานเกล็ดไม้ปรับได้ มีซุ้มช่องแสงหรือหน้าต่างเป็นรูปโค้ง 3 ซุ้ม มีการตกแต่งลวดลายรูปสัตว์หรือดอกไม้ ชั้นล่างมีประตูหน้าต่างแบบจีน มีทางเดินเท้าอยู่ด้านหน้าอาคาร (ดูภาพที่ 4.13)

ยุคที่ 3 ยุคสถาปัตยกรรมสมัยใหม่หรือยุคโมเดิร์น พ.ศ. 2476-2499 เป็นช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเข้ามาของสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่รวมทั้งการก่อสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก อาคารในยุคนี้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบหน้าต่าง เป็นรูปทรงเรขาคณิตทั้งวงกลมและสี่เหลี่ยม มีการประดับตกแต่งด้วยกระจกสี มีการผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอาร์ต เดโค กับนีโอคลาสสิก คือ การใช้หน้าต่างด้วยลวดลายกรีกหรือโรมันคลาสสิก ตกแต่งด้วยลวดลายเรขาคณิตเป็นหลัก (ดูภาพที่ 4.14)

ภาพที่ 4.13 อาคารยุคผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมเอเชียกับยุโรป หน้าตารูปโค้ง 3 ชั้น

ภาพที่ 4.14 อาคารยุคสถาปัตยกรรมสมัยใหม่หรือยุคโมเดิร์น หน้าต่างเป็นรูปทรงเรขาคณิต

ปัจจุบันรูปแบบสถาปัตยกรรมในยุคที่ 1 ยังคงเหลืออยู่น้อยมาก ส่วนสถาปัตยกรรมในยุคที่ 2 และ 3 ยังคงหลงเหลืออยู่มากในย่านการค้าเขตประวัติศาสตร์จังหวัดภูเก็ต เนื่องจากตั้งแต่สมัยรัชการที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เริ่มมีการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นช่วงของการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก การค้าแร่ดีบุกเฟื่องฟู มีชาวต่างชาติทั้งชาวจีน อินเดีย อาหรับ มาเลย์และยุโรปเข้ามาค้าขายและทำเหมืองแร่อยู่อาศัยตามเมืองท่าต่าง ๆ ในแหลมมาลายู เช่นมะลากาลิงคโปรและปีนัง เป็นจำนวนมาก ลิงคโปรและเกาะปีนังในขณะนั้นอยู่ในความปกครองของอังกฤษ มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากทั้งด้านการค้า การศึกษา การคมนาคม การสื่อสารและสาธารณสุข ทำให้นักธุรกิจ พ่อค้า นายเหมือง และคหบดีในเมืองภูเก็ต ที่เดินทางไปค้าขายในลิงคโปรและปีนัง ได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมที่มาจากโปรตุเกสและอังกฤษ ซึ่งสวยงามหรูหรา มีเอกลักษณ์อันโดดเด่นและเป็นที่นิยมก่อสร้างอาคารบ้านพักอาศัยในหมู่นักธุรกิจผู้ร่ำรวยและมั่งคั่งด้วยกัน จึงได้นำเอาแบบแปลนและช่างผู้ก่อสร้างชาวจีนมาจากเกาะปีนังเข้ามาควบคุมก่อสร้างอาคารในเมืองภูเก็ต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 147)

แต่เนื่องจากเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น เป็นเมืองที่มีการทำเหมืองแร่และค้าแร่ดีบุกที่สำคัญของภูมิภาคนี้จึงมีชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวมลายู ชาวอินเดีย ที่เดินทางเข้ามาเป็นกรรมกรเหมืองแร่

จำนวนมากทั้งจากจีนแผ่นดินใหญ่ มะลาคา สิงคโปร์ มาลายาและอินเดีย ทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยในเมืองภูเก็ตเพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้นักธุรกิจชาวจีนและคหบดีที่ร่ำรวยมั่งคั่งจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ ได้ดำเนินการก่อสร้างตึกแถวแบบสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่พบเห็นในสิงคโปร์และปีนัง มาเป็นแบบก่อสร้างย่านตลาดในเมืองภูเก็ตขึ้น เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้าโดยเก็บค่าเช่าเป็นรายเดือน จนกระทั่งได้มีการเปลี่ยนสถานะการเป็นเจ้าของในอีกหลายสิบปีต่อมา แต่ก็ยังคงมีคหบดีบางตระกูลในเมืองภูเก็ต ที่ยังสามารถรักษาคู่ตึกแถวเอาไว้ได้ และปัจจุบันก็ยังเปิดให้เช่าอาศัย บางครอบครัวเช่าอาศัยมามากกว่า 40 ปี ทั้งเพื่ออยู่อาศัยและค้าขาย (สัมภาษณ์ ผู้อาวุโสถนนพังงา, ถนนพังงา, วันที่ 26 เมษายน 2555)

ด้วยความสำคัญของชุมชนย่านการค้าหรือเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส ที่มากด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่สั่งสมและสืบทอดกันมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและชุมชนใกล้เคียงจะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งด้านบวกและด้านลบก็ตาม หากแต่คุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสกลับยิ่งเพิ่มทั้งคุณค่าและมูลค่ามากยิ่งขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สามารถนารายได้มาสู่ชุมชนได้

จากการศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต กล่าวสรุปได้ว่า สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส ที่ได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากชาวโปรตุเกสและชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์ด้านการค้าบริเวณเมืองท่ามะลาคา สิงคโปร์และปีนัง เป็นองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญทั้งทางกายภาพและจินตภาพ ที่เป็นเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนย่านการค้าที่มีอายุกว่าร้อยปี ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส สร้างโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต

ดังนั้นการศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต สามารถที่จะเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมและการรับรู้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต จะช่วยส่งเสริมให้ท้องถิ่นเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง เป็นการนำเสนอคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม ที่สามารถนารายได้เข้ามาสู่ชุมชน จากรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาพสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนได้

4.1.1.6 สภาพปัจจุบันของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในจังหวัดภูเก็ต

ปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ที่เป็นตึกแถวย่านการค้าและที่อยู่อาศัย ตั้งอยู่ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ปีพ.ศ. 2538 ให้เป็น“เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” จังหวัดภูเก็ต บนเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง มีจำนวนทั้งสิ้น 408 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1 และ 4.2)

จากตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ยังหลงเหลืออยู่บน บนเส้นทางทั้ง 7 เส้นทาง รวมจำนวนทั้งสิ้น 408 หลังคาเรือน เป็นอาคารรูปแบบเก่าที่ยังคงรักษา สภาพเดิมได้ดีจำนวน 189 หลังคาเรือน โดยส่วนใหญ่อยู่บนถนนกลาง ถนนเยาวราช ถนนดิบูก และถนนกระบี่ ส่วนอาคารรูปแบบเก่าที่มีการดัดแปลงด้านหน้า มีจำนวนทั้งสิ้น 213 หลังคาเรือน โดยกลุ่มอาคารที่มีการดัดแปลงแก้ไขมากที่สุดอยู่บนถนนกลาง จำนวน 71 หลังคาเรือน รองลงมา ได้แก่ถนนเยาวราช จำนวน 42 หลังคาเรือน ส่วนเส้นทางอื่น ๆ มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

อาคารสถาปัตยกรรม	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ครัวเรือน)							รวม
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ดิบูก	กลาง	พังงา	รมณีย์	
1. อาคารที่มีรูปแบบเก่า	5	42	30	31	53	16	12	189
2. อาคารที่มีการดัดแปลงด้านหน้า	26	42	12	19	71	20	23	213
3. อาคารที่สร้างรูปแบบสมัยใหม่	39	68	29	49	14	36	-	235
4. อาคารคฤหาสน์ (อิง มอ หลาว)	-	4	1	1	-	-	-	6
5. วัด/ ศาลเจ้า	-	-	-	1	-	1	-	2
6. ปิ๊มน้ำมัน	-	-	-	1	-	-	-	1
7. ธนาคาร	4	-	-	-	-	2	-	6
8. ศูนย์อาหาร	1	1	-	-	1	-	-	3
9. โรงเรียน	-	1	1	-	-	-	-	2
10. ที่จอดรถ	-	-	-	-	1	-	-	1
11. อยู่ระหว่างการก่อสร้าง	1	-	-	-	1	1	-	3
12. โรงแรมขนาดใหญ่	1	-	-	1	-	1	-	3
รวม	77	158	73	103	141	77	35	664

หมายเหตุ. ข้อมูลสำรวจภาคสนาม,ชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 19-30 เมษายน 255

ตารางที่ 4.2 จำนวนอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต(คริวเรือน)							รวม
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ดินบก	กลาง	พังงา	รมณีย์	
1. อาคารที่มีรูปแบบเก่า	5	42	30	31	53	16	12	189
2. อาคารที่มีการดัดแปลงด้านหน้า	26	42	12	19	71	20	23	213
3. อาคารคฤหาสน์ (อั้ง มอ หลาว)	-	4	1	1	-	-	-	6
รวม	31	88	43	51	124	36	35	408

หมายเหตุ. ข้อมูลสำรวจภาคสนาม, ชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 19-30 เมษายน 255

แต่เดิมอาคารตึกแถว ชิโนโปรตุกีส ถูกใช้ประโยชน์เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย แต่หลังจากระยะเวลาผ่านไป อาคารหลายคูหาไม่มีการพักอาศัย เนื่องจากเจ้าของอาคารหรือทายาทที่รับมรดกอพยพโยกย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น ทำให้อาคารถูกทิ้งร้างหรือใช้เป็นโกดังสำหรับเก็บสินค้า ขาดการดูแลรักษา จึงชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา (ดูภาพที่ 4.15) อาคารบางส่วนให้คนเช่าอยู่อาศัย บ้างก็ถูกรื้อเพื่อสร้างอาคารใหม่ทดแทนหรือมีการดัดแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรม ชุมชนต่างชาติ บนถูกดัดแปลงไปเป็นรูปแบบสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

ภาพที่ 4.15 อาคารถูกทิ้งร้างหรือใช้เป็นโกดังเก็บสินค้า ขาดการดูแลรักษา ขำรุดทรุดโทรม

อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส กำลังตกอยู่ภายใต้การคุกคามอย่างสูง ทั้งโดยปัจจัยของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การเกิดแผ่นดินไหวที่บ่อยครั้งขึ้น และกาลเวลาที่สร้างความเสื่อมสลายให้กับองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ที่ใช้ตกแต่งอาคารที่ทำด้วยไม้และปูนปั้นของหัวเสา กรอบบานประตู กรอบหน้าต่างและซุ้มโค้งทางเดินเท้า มีความชำรุดทรุดโทรม (ดูภาพที่ 4.16) เสื่อมสภาพตามกาลเวลา ด้วยการขาดการดูแลรักษา ขาดงบประมาณในการปรับปรุงและขาดช่างผู้ชำนาญด้านสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ที่นับวันลดน้อยลงมากในจังหวัดภูเก็ต (สัมภาษณ์: ประชาชนชุมชนตลาด, ถนนตลาด จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

ภาพที่ 4.16 ปูนปั้นของหัวเสา กรอบบานประตู กรอบหน้าต่าง มีความชำรุดทรุดโทรม

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่ออาคาร คือ การถูกขายเปลี่ยนสถานะเจ้าของ เนื่องจากราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในภูเก็ตเพิ่มสูงขึ้น มีอาคารหลายหลังในถนนถลาง พังงา กระบี่ และภูเก็ต ที่เจ้าของอาคารขายให้กับคนต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาอาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติที่มีภรรยาเป็นคนไทย เพราะมีกำลังซื้อสูง ตึกแถว 1 ห้อง ราคาสูงถึง 20 ล้านบาท มีคนจองคิวเข้าจับจองเพื่อซื้อเป็นจำนวนมาก (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส, ศาลเจ้าแสงธรรม จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 26 เมษายน 2555) จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากอาคารโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมเดิม หรือทำการต่อเติมโดยพลการ ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของตัวอาคารและอาคารข้างเคียง อีกทั้งการใช้วัสดุก่อสร้างที่ทันสมัยในปัจจุบัน ยังมีผลกระทบต่ออาคารข้างเคียงและการออกแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จึงทำให้ มีรูปแบบขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ดูภาพที่ 4.17)

ภาพที่ 4.17 การออกแบบอาคารที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จัดแข่งกับสถาปัตยกรรมเดิม

4.1.2 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

สำหรับการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ การสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชนและประชาชน ในประเด็นของสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส ประกอบไปด้วย (1) ประวัติและความเป็นมา (2) ลักษณะที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ (3) โครงสร้างประชากรและการตั้งถิ่นฐาน (4) สภาพเศรษฐกิจและการปกครองและ (5) ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ เพื่อเป็นข้อมูลในการทำ ความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายหลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่และให้เป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในจังหวัดภูเก็ตตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ปีพ.ศ. 2538 บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชีโนโปรตุเกส” จำนวน 7 เส้นทาง โดยผู้วิจัยได้แบ่งรายงานผลการศึกษาที่ได้ดังนี้

4.1.2.1 ประวัติและความเป็นมาของชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส

ชุมชนเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติและความเป็นมาของการก่อตั้งยาวนานกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ในพื้นที่ใจกลางเมืองภูเก็ต เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับการค้ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับเป็นย่านการค้าปลีกที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของผู้คนในชุมชน รวมทั้งอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้จากการพึ่งพาการค้า เกิดการผสมผสานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นและชาวต่างชาติในอดีต โดยเฉพาะนักธุรกิจ พ่อค้า นายเหมืองและคหบดีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เดินทางเข้ามาทำเหมืองแร่และทำการค้าแร่ดีบุกในเมืองภูเก็ตมีความสัมพันธ์ทางสังคมกันมากยิ่งขึ้น ด้วยความรุ่งเรืองของเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น จึงนำไปสู่ การอพยพโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนฮกเกี้ยน มาเลย์และอินเดีย เกิดการก่อสร้างอาคารตึกแถว บ้านเรือนและที่พักอาศัย ที่มีการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมจีนและโปรตุเกส ที่เรียกว่า ชิโนโปรตุกีส ขึ้นเป็นแห่งแรกในเมืองภูเก็ต โดยได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมในยุคคลาสสิกและโรมันของยุโรป ซึ่งถูกก่อสร้างอย่างมากในเกาะลูน เกาะมาเก๊า มะลาคา สิงคโปร์และเกาะปีนัง จนกลายมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน จากการศึกษาสามารถอธิบายในรายละเอียดตามประเด็นดังต่อไปนี้

4.1.2.2 ลักษณะที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์

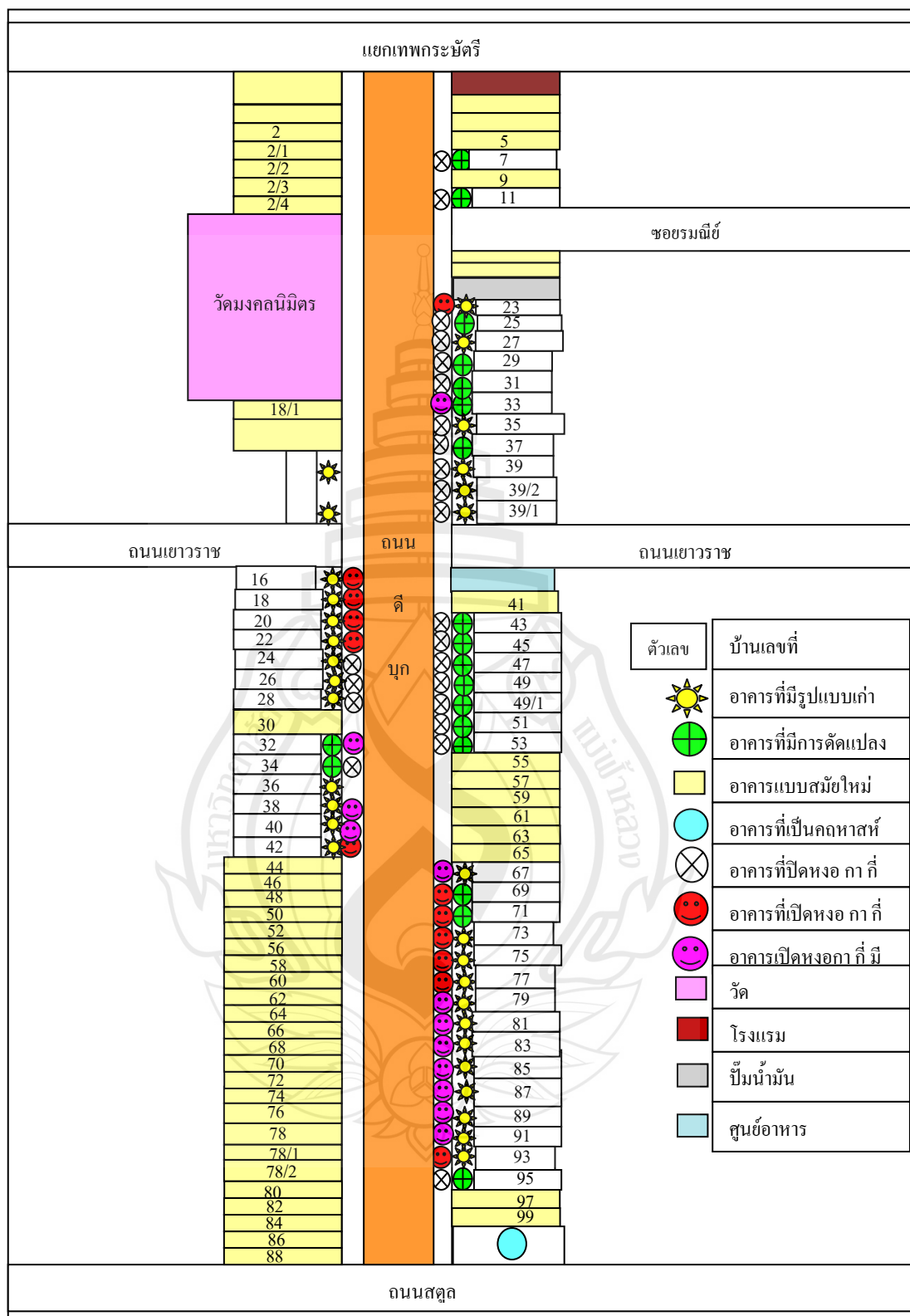
เขตชุมชนประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ตั้งอยู่บนที่ราบทางตอนใต้ของเกาะภูเก็ต มีพื้นที่โดยรวมประมาณ 175 ไร่ อยู่บริเวณใจกลางเมืองภูเก็ต ห่างจากสถานีขนส่งภูเก็ตประมาณ 1 กิโลเมตรและห่างจากสนามบินนานาชาติภูเก็ต 45 กิโลเมตร การเดินทางไปยังเขตชุมชนประวัติศาสตร์มีความสะดวก เนื่องจากมีถนนทางหลวงหลักจากจังหวัดพังงา ข้ามสะพานสารสิน ซึ่งเป็นสะพานเพียงแห่งเดียวที่เชื่อมเกาะภูเก็ตกับจังหวัดพังงา จึงเป็นที่สนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่นิยมเดินทางมาเที่ยวชมทัศนียภาพที่สวยงามของเกาะภูเก็ต สำหรับการเดินทางไปยังชุมชนเขตประวัติศาสตร์ สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลประจำทางหรือบริการแท็กซี่จากสนามบินและรถตุ๊กตุ๊กได้ โดยชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูภาพที่ 4.18) ดังนี้

ภาพที่ 4.18 ที่ตั้งของเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกสกับพื้นที่ข้างเคียง

- ทิศเหนือ ด้านถนนดิบูก ติดต่อกับถนนทุ่งคาและถนนแม่หลวน
- ทิศใต้ ด้านถนนรัชฎา ติดกับถนนตะกั่วป่าและถนนภูเก็ต
- ทิศตะวันออก ด้านถนนดิบูกติดกับถนนสตูล ส่วนด้านถนนกระบี่ ติดกับถนนปฎิพัทธ์
- ทิศตะวันตก ด้านถนนดิบูก ถนนกลาง ถนนพังงาและถนนรัชฎา ติดกับถนนเทพ
กระบี่และถนนภูเก็ต

จากลักษณะที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ ของเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกสกับพื้นที่ข้างเคียง สามารถแยกอธิบายรายละเอียดที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสของแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ภาพที่ 4.19 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนถนนดีบุก

1. ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนดินบุก

สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนดินบุก เป็นกลุ่มอาคารตึกแถวที่ยังคงรักษาสภาพสถาปัตยกรรมเก่าไว้ได้อย่างสมบูรณ์ เจ้าของอาคารส่วนใหญ่เป็นลูกหลานนายเหมืองผู้มั่งคั่งหลายตระกูล มีการออกแบบด้านหน้ากลุ่มอาคารให้เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน โดยมีอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 51 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1, 4.2 และภาพที่ 4.19) แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 31 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มี

การดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 19 หลังคาเรือน อาคารคฤหาสน์ 1 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 12 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 24 หลังคาเรือนและอาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่กั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ จำนวน 12 หลังคาเรือน ส่วนที่ตั้งของถนนดินบุกมีเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูภาพที่ 4.19) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนทุ่งคา
ทิศใต้	ติดต่อกับถนนตลาด
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนสตูล
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนเทพกระษัตรีและถนนสุทัศน์

ลักษณะทั่วไปของถนนดินบุก โดยส่วนใหญ่มีสภาพดี ยกเว้นบริเวณจากสี่แยกถนนเขวราชจนถึงสามแยกถนนสตูล ถนนขรุขระเป็นหลุมบ้างบางช่วง เนื่องจากอยู่ในช่วงระหว่างการดำเนินการเดินสายไฟฟ้าใต้ดิน (ดูภาพที่ 4.20) ส่วนทางฝั่งทิศเหนือ ทิศใต้และทิศตะวันออกที่ติดต่อกับถนนเขวราชและสตูล ถนนอยู่ในสภาพดี ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวร้านค้าทั่วไป สำหรับทางทิศตะวันตกถนนเทพกระษัตรีและถนนสุทัศน์ ด้านทิศใต้ข้ามสะพานคลองบางใหญ่เป็นที่ตั้งของสวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี เป็นสวนสาธารณะขนาดย่อมที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองใช้เป็นสถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชน เป็นสถานที่ออกกำลังกายและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตอนเย็นจะมีกิจกรรม นั่งฝึกโยคะ รำไท้เก๊กและออกกำลังกาย ส่วนด้านทิศใต้เป็นศูนย์อาหารและย่านการค้าสมัยใหม่ Lime Light สถานบันเทิงและผับขนาดกลาง ช่วงเย็นวันศุกร์และเสาร์ของสัปดาห์จะเป็นตลาดถนนคนเดิน ภาษาใต้เรียกว่า “ตลาดปล่อยของ” ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น

ส่วนลักษณะทั่วไปของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนดินบุก ทางฝั่งบ้านเลขที่สี่ ช่วงแรกจากสี่แยกเทพกระษัตรีเป็นที่ตั้งของโรงแรมสมัยใหม่ขนาดใหญ่ชื่อ ภูเก็ตทาวน์ อินน์ และร้านค้า ถัดจากนั้นเข้ามาประจบกับซอยรมณีย์ ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับวัดมงคลนิมิต พระอารามหลวง เป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เริ่มจากเลขที่ 23 เป็นอาคารเก่าที่สร้างในปี ค.ศ. 1924 เป็นที่ตั้งของสโมสรไทยหัว มีสภาพสมบูรณ์ ถัดจากนั้นไปเป็นกลุ่มอาคารเก่าสภาพดี มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าอาคารบ้าง เปิดและปิดทางเดินเท้าสลับกัน

ยกเว้นบ้านเลขที่ 39, 39/2 และ 39/1 ที่ยังคงรักษาสถาปัตยกรรมได้สมบูรณ์และสวยงาม (ดูภาพที่ 4.21)

ภาพที่ 4.20 ฟังสายไฟฟ้าใต้ดิน ถนนตีบก

ภาพที่ 4.21 บ้านเลขที่ 39, 39/2 และ 39/1 ถนนตีบก ยังคงรักษาสถาปัตยกรรมได้สมบูรณ์

จากบริเวณสี่แยกถนนเขาวราช อาคารตรงหัวมุมเป็นศูนย์อาหารและถัดมาเป็นร้านจำหน่ายชุดกีฬา จากนั้นจึงเริ่มเป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส นับตั้งแต่บ้านเลขที่ 43-53 ส่วนใหญ่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าอาคารและกระเบื้องมุงหลังคา (ดูภาพที่ 4.22) ยกเว้นบ้านเลขที่ 55-65 ที่เป็นอาคารสมัยใหม่ บางหลังสูงถึง 4 ชั้น ถัดจากนั้นไปเป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมเก่าที่มีสภาพสมบูรณ์ ตั้งแต่บ้านเลขที่ 67-95 อาคารส่วนใหญ่เปิดทางเดินเท้าตลอดแนว เพียงแต่กันด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ อาคารหลังสุดท้ายของถนนดีบุกฝั่งเลขที่คี่ เป็นที่ตั้งของคฤหาสน์ขนาดใหญ่ที่เก่าแก่ มีสภาพสมบูรณ์ ลักษณะเป็นบ้าน 2 ชั้นประดับด้วยลวดลายปูนปั้นสวยงาม มีการเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคาบ้านเป็นแบบสมัยใหม่ในปัจจุบัน บ้านดังกล่าวในอดีตเป็นบ้านของ หลวงอำนาจนารักษ์ (จิน ตัน คีต) ต้นตระกูล ตัณฑเวส สร้างในปี พ.ศ. 2454 โดยช่างชาวจีนจากป็นัง ปัจจุบันเป็นที่อยู่อาศัยของลูกหลาน

ภาพที่ 4.22 การดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าอาคาร และกระเบื้องมุงหลังคา

ส่วนสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสบนฝั่งบ้านเลขที่คู่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นอาคารสมัยใหม่ ยกเว้นกลุ่มอาคารตั้งแต่แยกถนนเขาวราช เริ่มตั้งแต่บ้านเลขที่ 16-42 ที่ยังคงเป็นอาคารตึกแถวชิโนโปรตุกีสแบบเก่าที่มีสภาพดี และสวยงามสมบูรณ์ มีทั้งที่เปิดและปิดทางเดินเท้า

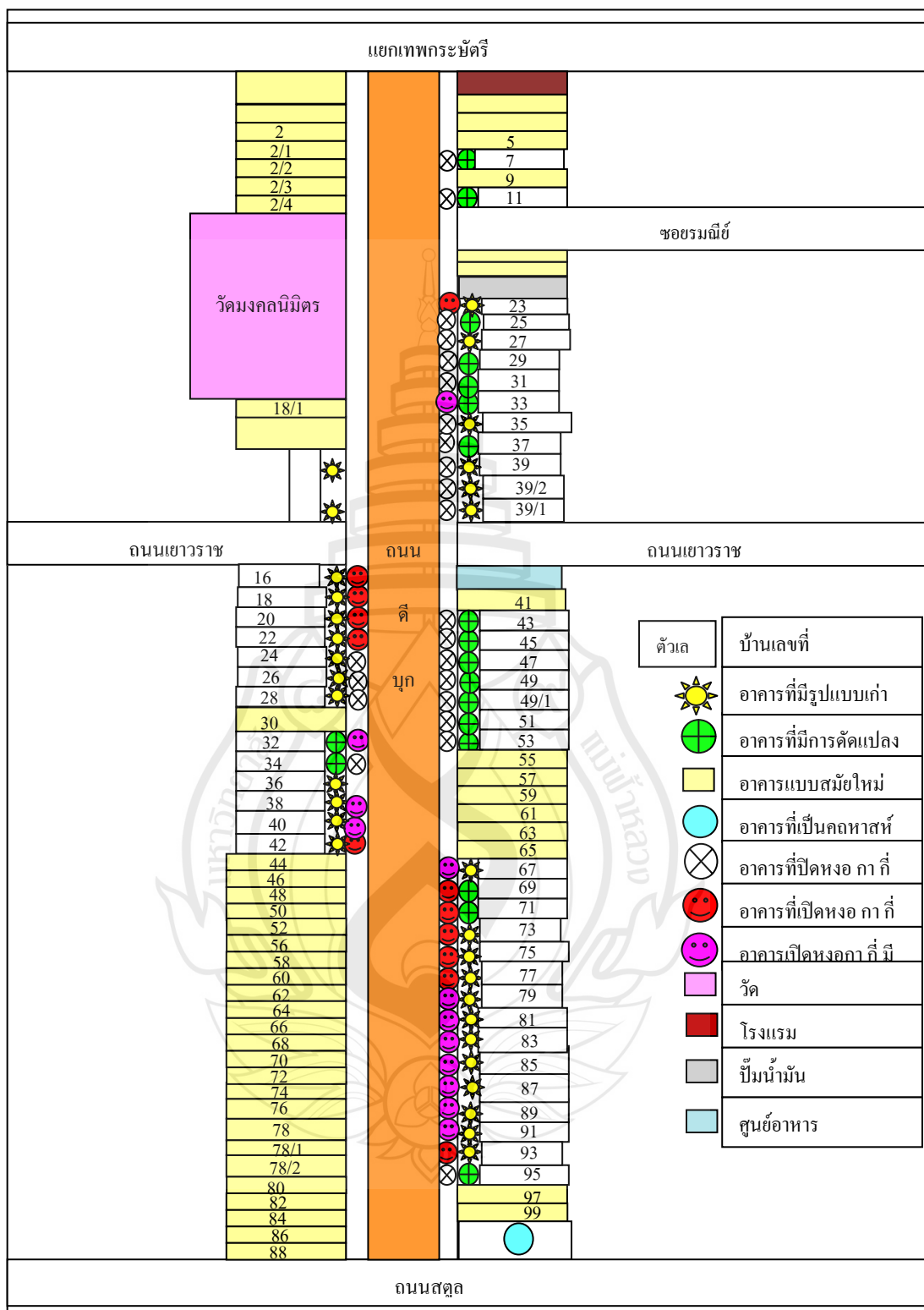
สลับกันไป แต่มีอาคารสมัยปัจจุบันก่อสร้างและแทรกอยู่ตรงกลางของกลุ่มอาคารดังกล่าว อาคารส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เป็นร้านค้าและที่อยู่อาศัย

อย่างไรก็ตามกลุ่มอาคารฝั่งเลขคี่ บนถนนดินบกนับได้ว่าเป็นกลุ่มอาคารตึกแถวที่ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งการเว้นช่องทางเดินเท้า หากแต่มีอาคารบางหลังที่มีการกั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย ในอดีตเจ้าของอาคารเหล่านี้เป็นนายเหมืองเก่าในตระกูลผู้มั่งคั่งของเมืองภูเก็ต (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโสชุมชนถนนดินบก, ถนนดินบก จังหวัด ภูเก็ต, วันที่ 4 พฤษภาคม 2555) ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมประตูและหน้าต่างชั้นล่างเป็นแบบจีน ส่วนชั้นบนเป็นซุ้มโค้งแบบครึ่งวงกลม มีที่เป็นรูปหน้าจั่วบ้าง มีลวดลายปูนปั้นละเอียดงดงาม คล้ายคลึงกันแต่ไม่เหมือนกันในแต่ละคูหา (ดูภาพที่ 4.23)

ภาพที่ 4.23 กลุ่มอาคารตึกแถวถนนดินบกที่ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์

ส่วนกลุ่มอาคารทางฝั่งเลขคู่บนถนนดินบก ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบอาร์ตเดโค มีรูปแบบการตกแต่งที่แตกต่างไปจากตึกแถวอาคารอื่น ชั้นล่างเปิดและปิดช่องทางเดินเท้าสลับกันไป แต่มีอาคารบางหลังที่มีการกั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ มีหน้าต่างสี่เหลี่ยมเป็นบานเปิดขนาดใหญ่อยู่ภายในซุ้มสี่เหลี่ยม คานด้านหน้าประดับด้วยลวดลายปูนปั้นสวยงาม

ภาพที่ 4.24 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนถนนกระบี่

2. ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนกระบี่

ถนนกระบี่เป็นถนนสายสำคัญสายหนึ่งของเมืองภูเก็ตในอดีต เนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวหรือโรงเรียนหัวบัน ซึ่งจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนแห่งแรกของเมืองภูเก็ต ในปีพ.ศ. 2454 ปัจจุบันโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวเดิม ซึ่งเป็นคฤหาสน์รูปแบบชิโนโปรตุกีสมีสภาพสมบูรณ์และสวยงามจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัว ส่วนโรงเรียนย้ายไปตั้งบนถนนวิชิตสงคราม ปัจจุบันถนนกระบี่มีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 43 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1, 4.2 และภาพที่ 4.24) แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 30 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 12 หลังคาเรือน อาคารคฤหาสน์ 1 หลังคาเรือนเป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 25 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 11 หลังคาเรือนและอาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่กั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ จำนวน 6 หลังคาเรือน โดยที่ตั้งของถนนกระบี่มีเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูภาพที่ 4.24) ดังนี้

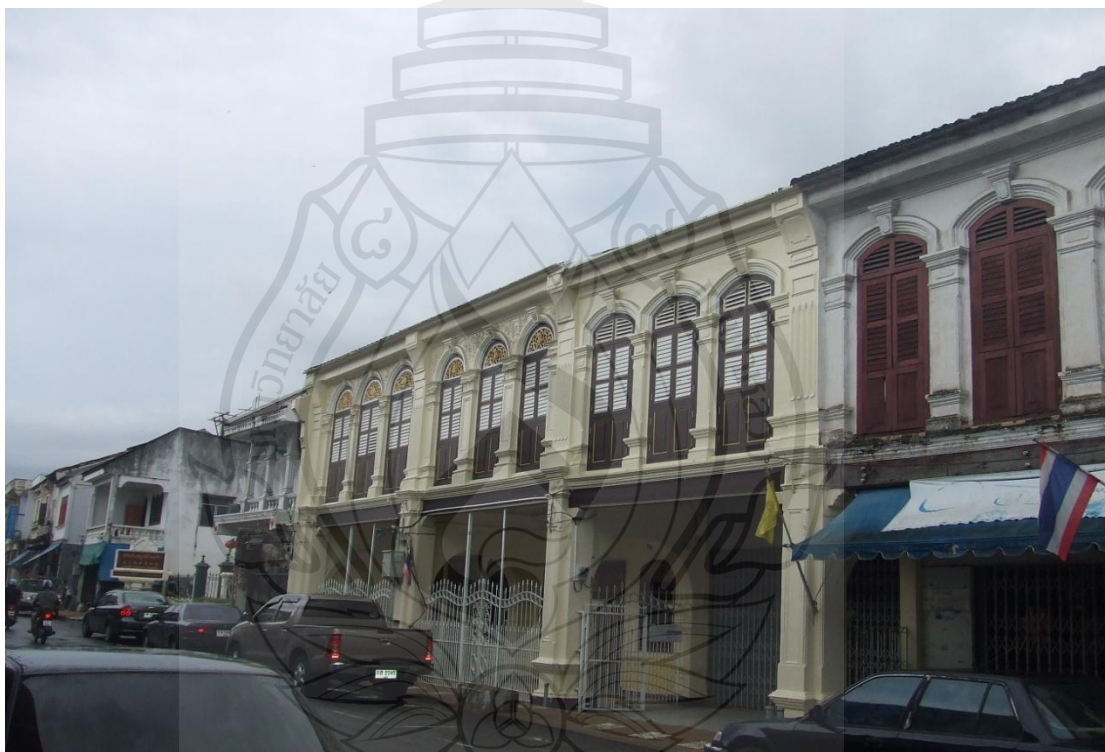
ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนดิบูก
ทิศใต้	ติดต่อกับถนนระนอง
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนปฏิพัทธ์
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนเขวราชและถนนกลาง

ลักษณะทั่วไปของถนนกระบี่ โดยส่วนใหญ่มีสภาพดี ยกเว้นบริเวณจากสี่แยกถนนกลางจนถึงสามแยกถนนสตูล ถนนขรุขระเป็นหลุมบ้างบางช่วง เนื่องจากอยู่ในช่วงระหว่างการดำเนินการเดินสายไฟฟ้าใต้ดิน ส่วนทางฝั่งทิศเหนือ ทิศใต้และทิศตะวันออกที่ติดต่อกับถนนดิบูก ถนนระนองและถนนปฏิพัทธ์ ถนนอยู่ในสภาพดี ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวร้านค้าทั่วไป สำหรับทางทิศตะวันตกเชื่อมต่อกับถนนเขวราชและถนนกลางถนนมีสภาพดี แต่มีการขุดเจาะถนนเพื่อวางท่อใต้ดิน การจราจรติดขัดเป็นช่วง ๆ

ส่วนลักษณะทั่วไปของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนกระบี่ทางฝั่งบ้านเลขที่คี่ ในช่วงแรกจากสี่แยกถนนเขวราชและถนนกลางเป็นที่ตั้งของอาคารสำนักงานสมัยใหม่ ถัดเข้ามาเป็นร้านค้า จากนั้นจึงเป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เริ่มจากเลขที่ 13 -29 เป็นอาคารเก่ามีสภาพสมบูรณ์ ส่วนใหญ่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าอาคารและกระเบื้องมุงหลังคา เปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนนจนถึงบ้านเลขที่ 21 กลุ่มอาคารหลายหลังถัดออกไปเป็นอาคารสมัยใหม่ตลอดแนวถนนจนถึงบ้านเลขที่ 41 จึงเริ่มเป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสอาคารหลังถัดไปถูกรื้อออกไปเป็นที่ว่าง ก่อนที่จะเป็นกลุ่มอาคารเก่าถัดต่อจากนั้นไปจนถึงตรอกขนาดเล็กที่ใช้เป็นทางเดินไปตลาดได้ สภาพอาคารส่วนใหญ่ทรุดโทรมแต่ยังคงสภาพ

สถาปัตยกรรมเดิมได้ดี ถัดจากตรอกออกไปเป็นกลุ่มอาคารเก่าที่สมบูรณ์และสวยงามแต่ปิดทางเดินเท้าตลอดแนวอาคารจากนั้นจึงเป็นอาคารสมัยใหม่ โรงเรียนจนบรรจบกับสามแยกถนนสดุด

ส่วนอาคารฝั่งบ้านเลขที่คู่ เริ่มต้นจากสี่แยกถนนเขวราชและถนนถางเป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสตลอดแนวของถนนจากอาคารหลังแรกที่สวยงาม ถัดออกไปเป็นอาคารสมัยใหม่เพียงหลังเดียวที่แทรกอยู่ระหว่างความเก่ากับความใหม่ ก่อนที่จะเป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสที่ยังคงสภาพสมบูรณ์และงดงาม ส่วนใหญ่เปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนน มีเพียงบางหลังเท่านั้นที่เปิดทางเดินเท้าแต่กันด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กคัต (ดูภาพที่ 4.25) ถัดจากนั้นจึงเป็นกลุ่มอาคารสมัยใหม่ที่สร้างขึ้นภายหลัง คงเหลือไว้เฉพาะคฤหาสน์หรืออสังหาฯ ปัจจุบันเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว ให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม

ภาพที่ 4.25 อาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่กันด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กคัต

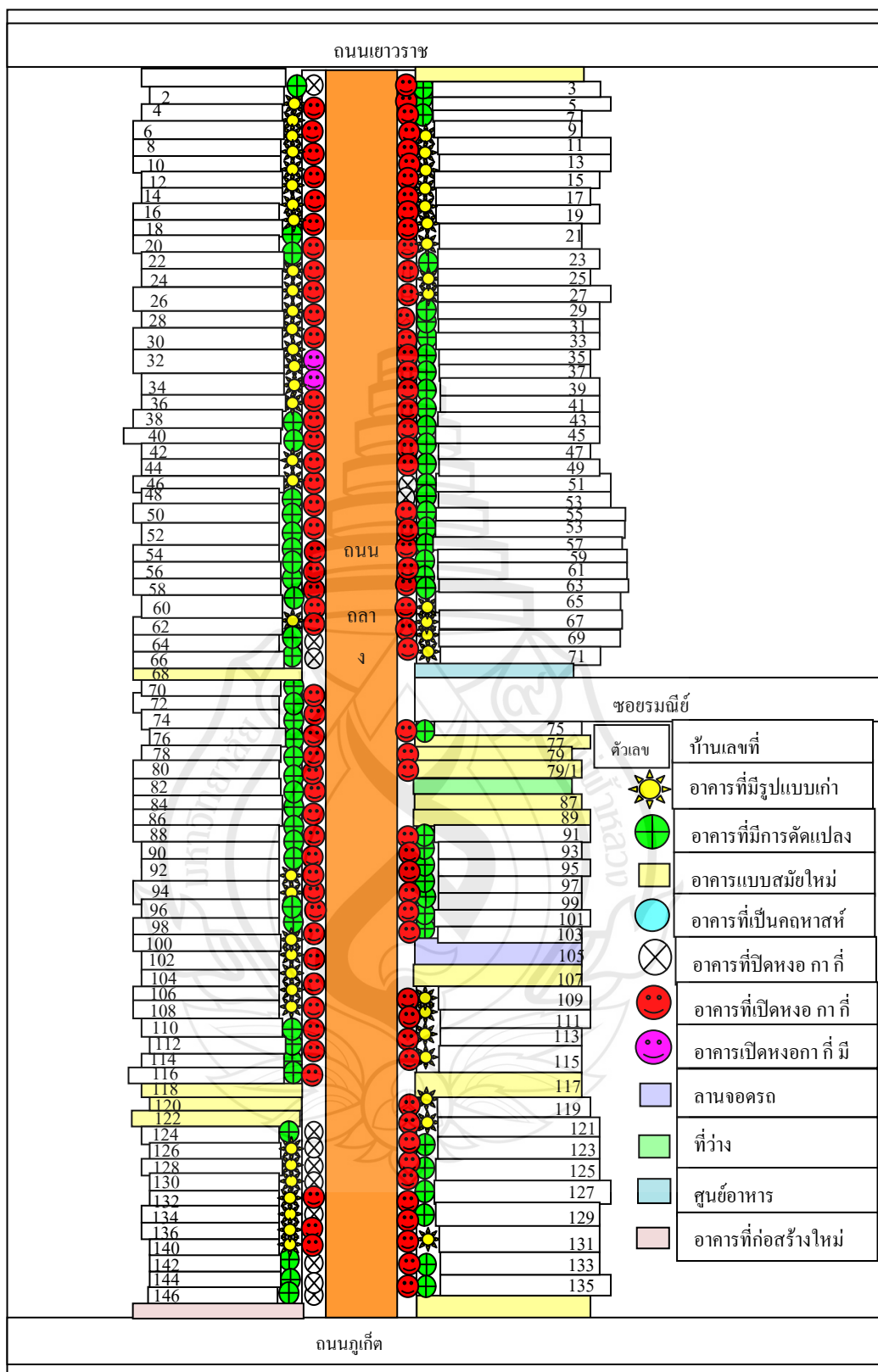
จากบริเวณหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว เป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสที่มีสภาพเก่าแก่ ดูทรุดโทรมไปบ้าง บางหลังผู้ผังรอกการซ่อมแซม แต่อาคารหลายหลังยังคงสภาพสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส ที่มีลวดลายปูนปั้นและลักษณะทางสถาปัตยกรรมจีนได้เป็นอย่างดี

สมบูรณ์ (ภาพที่ 4.26) โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นล่างของอาคาร ที่ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่เปิดทางเดินเท้าตลอดแนว

ภาพที่ 4.26 อาคารตึกแถวชิโนโปรตุกีส บนถนนกระบี่ ยังคงสภาพสมบูรณ์แล่งดงาม

อย่างไรก็ตามกลุ่มอาคารตึกแถวชิโนโปรตุกีสบนถนนกระบี่ ส่วนใหญ่ยังคงลักษณะสถาปัตยกรรมเดิมไว้ได้ดี เนื่องจากใช้เป็นที่พักอาศัยและร้านค้า อาคารฝั่งบ้านเลขที่คู่ ยังคงสภาพสมบูรณ์แล่งดงาม มีลวดลายปูนปั้นและลักษณะทางสถาปัตยกรรมจีนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นล่างของอาคาร ส่วนใหญ่เปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนน มีเพียงบางหลังเท่านั้นที่เปิดทางเดินเท้าแต่กั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ ส่วนกลุ่มอาคารฝั่งเลขที่คี่ ก็ยังคงรักษาสภาพสถาปัตยกรรมไว้อย่างสมบูรณ์ มีเพียงบางหลังเท่านั้นที่ชำรุดทรุดโทรม รอการแก้ไขซ่อมแซม อาคารชั้นล่างส่วนใหญ่ยังคงรักษาบานประตูหน้าต่างและช่องลมแบบจีนไว้เป็นอย่างดี ส่วนชั้นบนเป็นซุ้มโค้งแบบครึ่งวงกลม มีลวดลายปูนปั้นละเอียดสวยงาม อาคารส่วนใหญ่เปิดทางเดินเท้าแต่มีอาคารบางหลังที่มีการกั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ

ภาพที่ 4.27 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนถนนกลาง

3. ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนถลาง

ถนนถลางเป็นถนนสายประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่สายหนึ่ง ที่มีอาคารตึกแถวรูปแบบเก่าแก่กลุ่มกันมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดช่องทางเดินเท้า ที่มีจำนวนมากที่สุดสามารถเดินทะลุถึงกันได้ นอกจากนี้ยังเชื่อมต่อกับชอยรมณีย์ ที่ยังคงรักษากลุ่มสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสไว้อย่างสมบูรณ์และเป็นถนนสำคัญสายหนึ่งของเมืองภูเก็ตในอดีต

ถนนถลางในปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้นจำนวน 141 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1, 4.2 และภาพที่ 4.27) แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 53 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าจำนวน 71 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 115 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 13 หลังคาเรือนและอาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่มีการกั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กดัด จำนวน 2 หลังคาเรือน ส่วนที่ตั้งของถนนถลางมีเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูภาพที่ 4.27) ดังนี้

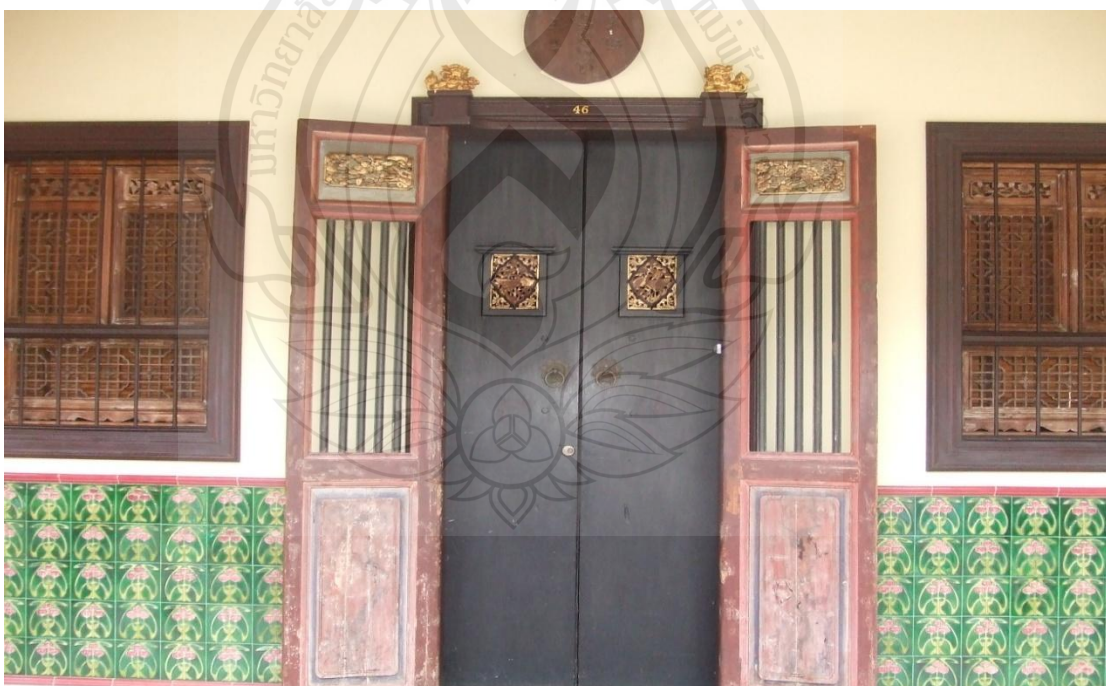
ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนดิบูก
ทิศใต้	ติดต่อกับถนนพังงา
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนกระบี่
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนภูเก็ต

ลักษณะทั่วไปของถนนถลางส่วนใหญ่มีสภาพดี มีการดำเนินการเดินสายไฟฟ้าได้ดินและปรับภูมิทัศน์ มีทางเดินเท้านอกอาคาร ความกว้าง 1 เมตร ตลอดแนวทั้งสองของถนน (ดูภาพที่ 4.28) ยกเว้นทางแยกจากถนนภูเก็ตทั้งสองทางด้านที่ปิดทางเดินเท้าและมีอาคารสูง 3 ชั้น กำลังอยู่ในช่วงระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง สำหรับอาคารสถาปัตยกรรมทั้งสองฟากมีสภาพสมบูรณ์ แต่อาคารโดยส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนด้านหน้าของอาคารให้ดูเป็นสมัยใหม่ขึ้น แต่ยังคงรักษาสภาพสถาปัตยกรรมและเปิดทางเดินเท้าไว้คงเดิม จึงทำให้สามารถกลมกลืนเข้ากับสถาปัตยกรรมเก่าของตึกแถวข้างเคียงได้ ในช่วงตอนเย็นและกลางคืนติดไฟฟ้าส่องสว่างทั้งสองข้าง สามารถเดินเที่ยวชมเมืองเก่าและสถาปัตยกรรมของถนนในสายนี้ได้อย่างสะดวก

ลักษณะทั่วไปของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนถลางทางฝั่งบ้านเลขที่สี่ ช่วงแรกจากสี่แยกถนนเขาวราชจะปิดทางเดินเท้า อีกหลังถัดจากนั้นมาจึงจะเปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนน อาคารในช่วงนี้มีความหลากหลายรูปแบบมาก ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวเก่าที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าอาคารและกระเบื้องหลังคา แต่ยังคงมีเค้าโครงของเดิมสมบูรณ์ ประตูทางเข้าด้านหน้าส่วนใหญ่เป็นบานเฟี้ยมไม้แบบจีน (ดูภาพที่ 4.29) มีลวดลายปูนปั้นสวยงาม การออกแบบลวดลายปูนปั้นที่มีลักษณะผสมผสานและมีความหลากหลายทั้งแบบของจีนและยุโรป อาคารส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้า ทั้งชาวจีน อินเดียและไทย

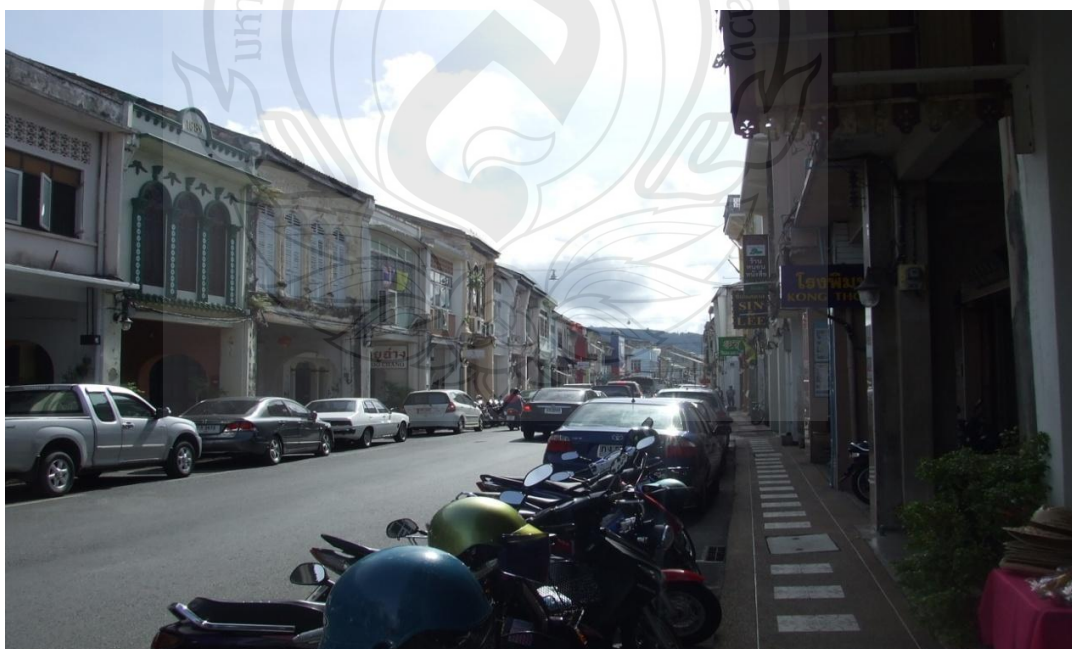
ภาพที่ 4.28 ทางเดินเท้านอกอาคาร ความกว้าง 1 เมตร ตลอดแนวทั้งสองฟากของถนนกลาง

ภาพที่ 4.29 ประตูทางเข้าด้านหน้าส่วนใหญ่เป็นบานเฟี้ยมไม้แบบจีน

กลุ่มอาคารทางฝั่งบ้านเลขที่คี่ตั้งแต่เลขที่ 29-63 โดยส่วนใหญ่ เป็นอาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าแต่ยังคงรักษาสภาพโครงสร้างเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี มีการเปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนนจนถึงทางแยกซอยรมณีย์ แต่อาคารช่วงก่อนถึงซอยรมณีย์ทั้ง 2 หลังได้ถูกรื้อถอนออกไปกลายเป็นที่ว่างและศูนย์อาหารที่มีการสร้างเพิงธรรมดา ไม่กลมกลืนกับสภาพของอาคารสถาปัตยกรรมของทั้งสองฟากของถนน ถัดต่อจากซอยรมณีย์ก็จะมีทั้งกลุ่มอาคารที่สร้างแบบสมัยใหม่และกลุ่มอาคารเก่าสลับกัน โดยเฉพาะกลุ่มอาคารบ้านเลขที่ 109 เป็นต้นไปเป็นกลุ่มอาคารเก่าที่ยังคงมีสภาพสมบูรณ์และงดงามมาก

ส่วนอาคารฝั่งบ้านเลขที่คู่ ช่วงแรกจากแยกถนนเขาวราช เป็นอาคารที่หันหน้าออกทั้งทางถนนเขาวราชและถนนกลางแต่เปิดทางเดินเท้า ถัดต่อจากนั้นไปเป็นกลุ่มอาคารแบบเก่าทั้งชุด ตั้งแต่บ้านเลขที่ 2-36 ที่ยังคงสภาพของอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสไว้อย่างสมบูรณ์ (ดูภาพที่ 4.30) ส่วนใหญ่เปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนน แต่มีอาคารหลายหลังในชุดเดียวกันที่มีการปรับยกระดับทางเดินเท้าให้มีความสูงกว่าระดับเดิม ทำให้ไม่สะดวกในการเดินเท้า ถัดจากนั้นไปก็จะเป็นกลุ่มอาคารที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าตั้งแต่บ้านเลขที่ 38-98 แต่ยังคงรักษาโครงสร้างเดิมของอาคารไว้เป็นอย่างดี อาคารหลายหลังทาสีใหม่ มีสีสันทันที่แตกต่างออกไปแต่ก็กลมกลืนกับอาคารข้างเคียงได้เป็นอย่างดี ยกเว้นอาคารกลุ่มสุดท้ายตั้งแต่บ้านเลขที่ 124 จนถึงทางแยกถนนภูเก็ตที่ปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนน

ภาพที่ 4.30 อาคารแบบเก่าที่ยังคงรักษาสภาพอย่างสมบูรณ์บนถนนกลาง

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2552 เจ้าของในกลุ่มอาคารบนถนนกลางได้ร่วมมือกับเทศบาลนครภูเก็ต ในการซ่อมแซมอาคารและทาสีอาคารใหม่ รวมทั้งการร่วมใจกันเปิดทางเดินเท้า สำหรับอาคารที่ก่ออิฐฉาบด้วยปูนไว้ จำนวน 4 หลัง ได้แก่ บ้านเลขที่ 96, 98, 100 และ 102 ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 ได้เปิดทางเดินเท้า เพิ่มอีก 2 หลัง คือ บ้านเลขที่ 4 และ 132 โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลผ่านมาทางมูลนิธิเมืองเก่า (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555) ในทางตรงกันข้ามอาคารหลายหลังเปิดทางเดินเท้า แต่กลับใช้พื้นที่ดังกล่าวสำหรับวางจำหน่ายสินค้า (ดูภาพที่ 4.31) ทำให้ดูไม่เป็นสัดส่วนสวยงาม อีกทั้งไม่สามารถใช้เป็นทางเดินเชื่อมกับอาคารหลังอื่นได้

ภาพที่ 4.31 อาคารที่เปิดทางเดินเท้า แต่กลับใช้พื้นที่ดังกล่าวสำหรับวางจำหน่ายสินค้า

อย่างไรก็ตามทั้งกลุ่มอาคารฝั่งเลขคี่และบ้านเลขที่คู่ บนถนนกลางเป็นกลุ่มอาคารตึกแถวที่ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ มีการเว้นช่องทางเดินเท้า ตลอดสองข้างของถนนอาคารสถาปัตยกรรมมีลักษณะผสมผสานทั้งแบบนีโอคลาสสิกและแบบอาร์ตเดโค โดยกลุ่มตึกแถวบ้านเลขที่คี่ ชั้นล่างจะมีบานประตู และช่องหน้าต่างแบบจีน ส่วนชั้นบนตกแต่งช่องหน้าต่างเป็นรูปโค้ง 3 ช่อ หน้าต่างบานเกร็ดไม้มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้ (ดูภาพที่ 4.32) แต่ก็มีบางคูหาที่

เป็นลักษณะของกรอบหน้าต่างเป็นรูปจั่ว มีบานหน้าต่างและช่องแสง ที่ประดับตกแต่งด้วยลวดลายเรขาคณิตแบบอาร์ตเดโค

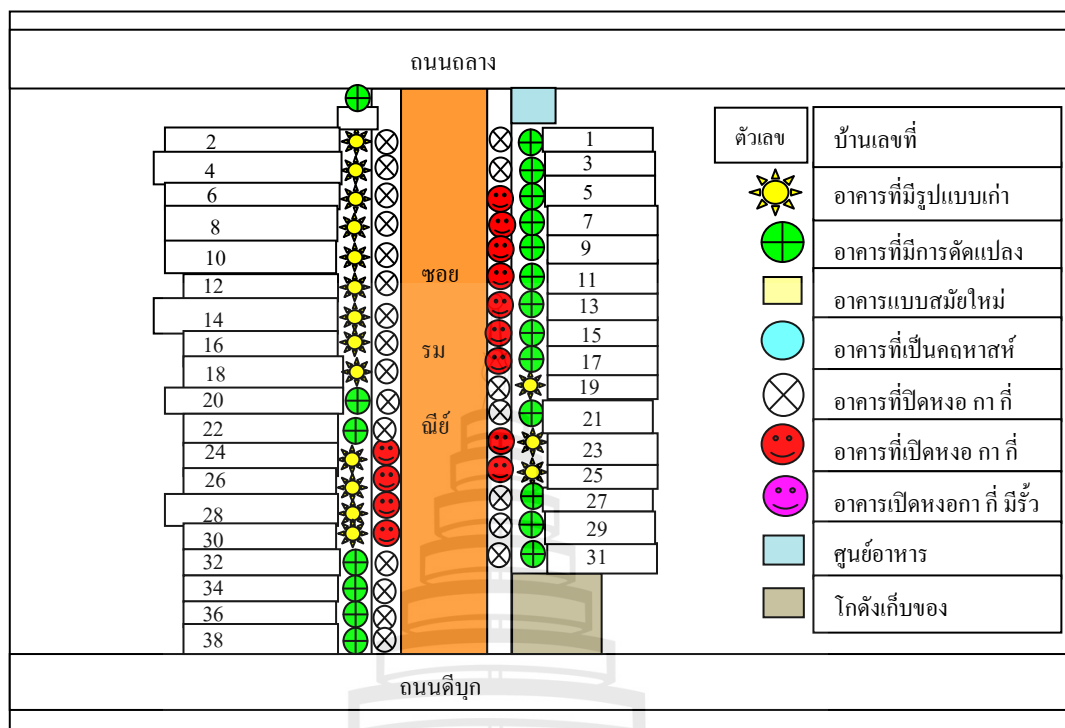

ภาพที่ 4.32 หน้าต่างบานเกร็ดไม้มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้

ส่วนอาคารตึกแถวทางฝั่งบ้านเลขที่คู่ โดยส่วนใหญ่เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมนีโอคลาสสิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประดับตกแต่งลวดลายซุ้มโค้งของหน้าต่างชั้นบนเป็นแบบ 3 ซุ้มและ 4 ซุ้ม ลวดลายกรอบหน้าต่างมีลายปูนปั้นตกแต่งสวยงามผสมผสานทั้งแบบนี้โอคลาสสิกและแบบอาร์ตเดโค ชั้นล่างมีบานประตูเพ็ชร์ไม้และช่องลมแบบจีนประดับลวดลายประติมากรรม

4. ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนซอยรมณีย์

ซอยรมณีย์หรือถนนโคมแดง สถานที่ให้ความรื่นรมย์บันเทิงใจในอดีต ซอยรมณีย์แห่งนี้เคยเป็นย่านเรณูของชาวเมืองในสมัยก่อน ที่ครึกครื้นไปด้วยผู้คนเข้ามาใช้บริการในสถานบันเทิงต่าง ๆ ตอนกลางคืนติดโคมแดงตลอดสองฟากถนนเพื่อส่องแสงสว่างให้สำหรับลูกค้าได้สัญจรไปมา (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโสถนนกลาง, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 4 พฤษภาคม 2555) ปัจจุบันเป็นย่านพักอาศัย ร้านค้า สปาและนวดแผนโบราณ บรรยากาศแบบเมืองเก่าในรูปแบบใหม่

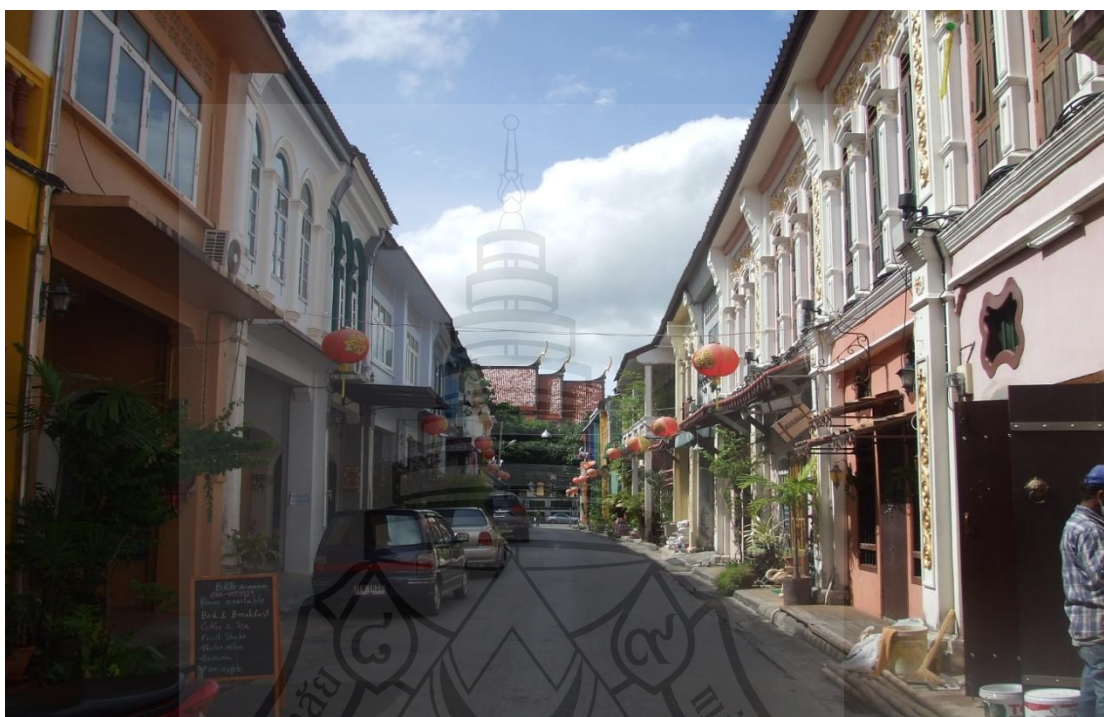
ภาพที่ 4.33 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บนซอยรมณีย์

ปัจจุบันซอยรมณีย์มีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้นจำนวน 35 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1, 4.2 และภาพที่ 4.33) แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่าจำนวน 16 หลังคาเรือนอาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าจำนวน 19 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้าจำนวน 13 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้าจำนวน 22 หลังคาเรือน ส่วนที่ตั้งของซอยรมณีย์มีเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูภาพที่ 4.33) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนดิบูก
ทิศใต้	ติดต่อกับถนนกลาง
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนเขาวราช
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนภูเก็ต

ลักษณะทั่วไปของถนนในซอยรมณีย์โดยส่วนใหญ่มีสภาพดี มีการฝังสายไฟฟ้าใต้ดินและปรับปรุงภูมิทัศน์เรียบร้อยแล้ว แต่มีข้อเสียบริเวณถนนคับแคบไม่มีช่องทางเดินเท้าต้องเดินหลบรถยนต์โดยสารที่สัญจรไปมา (ดูภาพที่ 4.34) มีเพียงบ้านเลขที่ทางฝั่งเลขที่คี่บางคูหา ที่เปิดทางเดินเท้า จึงใช้เป็นสถานที่หลบรถที่สัญจรไปมาได้ แต่ก็มีข้อดีจากช่องทางเดินถนนที่คับแคบเช่นกัน ทำให้รถโดยสารที่มีขนาดใหญ่ไม่สามารถขับขึ้นเข้ามาในซอยนี้ได้ จึงเหมาะสำหรับการเดินเที่ยวชม

สถาปัตยกรรมได้โดยสะดวก อาคารโดยส่วนใหญ่ใช้เป็นที่พัก และมีโรงแรมขนาดเล็กที่เก่าแก่อันหนึ่ง
แห่ง บ้านเลขที่ 24-28 คือ โรงแรมวิบูลสิน โดยยังคงรักษาอาคารไว้ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.34 ซอยรมณีรัตนคัณคาบ ไม่มีช่องทางเดินเท้า ต้องเดินหลบรถที่สัญจรไปมา

ลักษณะทั่วไปของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนซอยรมณีรัตนคัณคาบ บ้านเลขที่ ๒๔ ยังคงลักษณะสถาปัตยกรรมที่สมบูรณ์ ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นและลวดลายตกแต่ง กรอบประตูหน้าต่างทั้งชั้นล่างและชั้นบนได้อย่างงดงาม (ดูภาพที่ 4.35) ช่วงแรกจากสามแยกถนน ถกลางปิดทางเดินเท้า อาคารหลังแรกหันหน้าออกถนนถกลาง ถัดจากนั้นไปจึงเป็นกลุ่มอาคารชิโน โปรตุกีสแบบเก่าทั้งกลุ่มตั้งแต่บ้านเลขที่ 2-18 ยกเว้นสี่หลังสุดท้ายก่อนถึงสามแยกถนนดิบุกที่มี การดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า แต่ยังคงรักษาโครงสร้างเดิมและกลมกลืนกับอาคารข้างเคียงได้

ส่วนอาคารสถาปัตยกรรมทางฝั่งบ้านเลขที่ ๑ เริ่มจากบ้านเลขที่ 1 ถัดจากศูนย์อาหาร ที่หันหน้าออกทั้งสองข้างของถนนถกลางและซอยรมณี ส่วนใหญ่อาคารในฝั่งนี้มีการดัดแปลงและ แก้ไขด้านหน้า แต่ยังคงรักษาโครงสร้างเดิมไว้ เปิดทางเดินเท้าตลอดแนวเพียงแต่มีอาคารบางหลังที่ นำกระถางต้นไม้มาวางกั้นพื้นที่ทางเดินเท้าเอาไว้ แต่ก็ยังคงสภาพโครงสร้างของตัวอาคาร สถาปัตยกรรมไว้ ถัดต่อจากนั้นไปบ้านเลขที่ 23 และ 25 ยังคงรักษาสภาพเดิมของโครงสร้างอาคาร

และลวดลายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากอาคารหลังสุดท้ายของฝั่งนี้เป็นอาคาร โกดังที่หันหน้าออกถนนดิบูก มีทางเดินคับแคบ จึงต้องระมัดระวังรถโดยสารที่วิ่งสวนมาบนถนนดิบูก

ภาพที่ 4.35 ซอยรมณีย์ ยังคงลักษณะสถาปัตยกรรมที่สมบูรณ์ ด้วยลวดลายปูนปั้นงดงาม

อาคารหลายหลังในซอยรมณีย์ดูใหม่และมีสีสันสดใส เนื่องจากในปี พ.ศ 2551 มูลนิธิเมืองเก่า ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากบริษัท TOA ประเทศไทย จำกัด ในการบริจาคสีทาภายนอกสำหรับใช้ทาตกแต่งภายนอกอาคารกว่า 20 หลังคาเรือน จึงทำให้อาคารหลายหลังที่เคยดูเก่าหรือสีซีดจางลง ให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง จึงส่งผลทำให้อาคารสถาปัตยกรรมในซอยนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ที่นิยมมาเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในเขตเดียวกัน (สัมภาษณ์: ประชาชน, ซอยรมณีย์, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

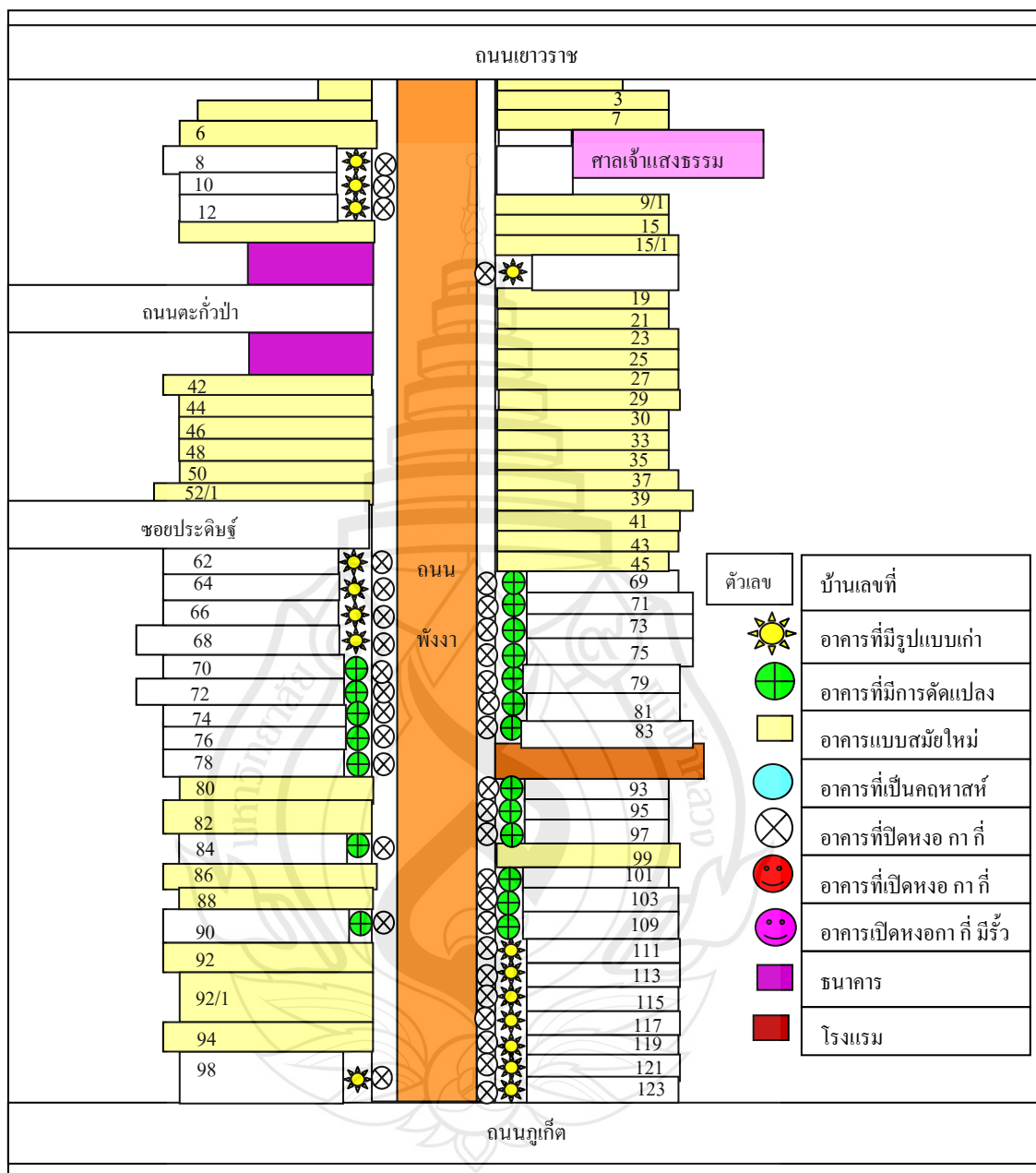
อย่างไรก็ตามอาคารสถาปัตยกรรมทั้งสองฝั่งของซอยรมณีย์ ส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ได้ดี ทั้งประตูหน้าต่างแบบจีนที่ชั้นล่าง มีการประดับลวดลายและสัญลักษณ์สวยงาม ชุมชนต่างบานเกล็ด และบานลูกฟักไม้ที่ยาวถึงพื้น รวมทั้งการ ตกแต่งลวดลายปูนปั้นที่สวยงาม บางช่วงมีระเบียงยื่นออกมาเพื่อใช้ในการบังแสงแดด และสายฝน อาคารเกือบทั้งหมดในฝั่งบ้านเลขที่คู่ ปิดช่องทางเดินเท้า ทำให้ไม่สามารถเดินทะลุถึงกันได้ แต่ยังคงรักษากลุ่มสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสไว้อย่างสมบูรณ์

5. ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนพังงา

ถนนพังงาเป็นเส้นทางย่านการค้าที่สำคัญสายหนึ่งของเมืองภูเก็ตในอดีต เป็นที่ตั้งของอาคารศูนย์รวมชาวพรหมเทพ อาคารตึกสีขาว 2 ชั้น โดดเด่นด้วยหอนาฬิกาสูง 4 ชั้น มีหลังคาคล้ายรูปหมวกของตำราวจในอดีต ช่องประตูหน้าต่างที่ตัวอาคารแบ่งเป็นซุ้มช่องโค้งมีเสาแบ่งเป็นช่วง ๆ มีลายปูนปั้นระดับบนยอดซุ้มโค้งสวยงาม (ดูภาพที่ 4.36) อาคารหลังนี้เดิมสร้างเพื่อเป็นที่ทำการของตำรวจรักษากาการซึ่งอยู่ตรงข้ามกับธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์บาบา (baba) เมืองภูเก็ต โดยมีการดำเนินการติดตั้งนาฬิกาในช่วง สงครามโลกครั้งที่ 1 (ราว พ.ศ. 2457) ชาวเมืองภูเก็ตได้เรียกรวบรวมเงินเพื่อ ชื้อนาฬิกามาติดตั้งที่หอนาฬิกาแห่งนี้จากยุโรป แต่เรือที่ขนส่งได้จมลงระหว่างทาง หอนาฬิกาจึงมีช่องว่างโดยไม่มีนาฬิกา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2519 สโมสรไลออนส์ภูเก็ต ได้จัดหาฬิกามาติดตั้งจนเป็นหอนาฬิกาสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่สมบูรณ์และเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต

ภาพที่ 4.36 อาคารศูนย์รวมชาวพรหมเทพ ตึกสีขาว 2 ชั้น โดดเด่นด้วยหอนาฬิกาสูง 4 ชั้น

ภาพที่ 4.37 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนพัง

ถนนพังงาปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้นจำนวน 36 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1, 4.2 และภาพที่ 4.37) แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 16 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าจำนวน 20 หลังคาเรือน

ส่วนใหญ่เป็นอาคารที่ปิดทางเดินเท้าทั้งหมด จำนวน 36 หลังคาเรือน ส่วนที่ตั้งของถนนพังงา มีเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูแผนภาพที่ 4.37) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนกลาง
ทิศใต้	ติดต่อกับถนนรัชฎา
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนเขาวราช
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนภูเก็ต

ลักษณะทั่วไปของถนนพังงาโดยส่วนใหญ่มีสภาพดี แต่มีข้อเสียที่ไม่มีช่องทางเดินเท้าทั้งสองฟากของถนน ต้องเดินหลบรถยนต์โดยสารที่สัญจรไปมาตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะมีทางเดินเท้ากว้างประมาณ 1 เมตรตลอดแนวทั้งสองข้างของถนนก็ตาม แต่เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินถึง 2 แห่ง (ดูภาพที่ 4.38) จึงพลุกพล่านไปด้วยผู้คนมีรถยนต์โดยสารและจักรยานยนต์สัญจรไปมาตลอดทั้งวัน จึงต้องระมัดระวังในการเดินที่ขงวมสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 4.38 ธนาคารกสิกรไทยและธนาคารกรุงเทพ จำกัด มหาชนก่อสร้างแบบสมัยใหม่

ลักษณะทั่วไปของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนพังงา ทางฝั่งบ้านเลขที่คี่ เริ่มจากบ้านเลขที่ 3-45 อาคารทั้งหมดเป็นที่ตั้งของอาคารสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เกือบ

ทั้งหมด ยกเว้นบ้านเลขที่ 17-21 เป็นที่ตั้งของโรงแรมออน ถัดจากบ้านเลขที่ 45 เป็นต้นมา เป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าหรือโครงหลังคา ไปตลอดแนว จนถึงโรงแรมสินทวิ ถัดจากนั้นจึงเป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสแบบเก่าที่มีสภาพสมบูรณ์และมีลวดลายการตกแต่งกรอบหน้าต่างชั้นบนได้อย่างสวยงามทั้งชุดกลุ่มอาคารด้วยกัน (ดูภาพที่ 4.39) โดยเฉพาะอาคารบ้านเลขที่ 123 มีการก่อสร้างทางเดินเท้าและโครงสร้างให้เข้ากับโค้งของเส้นทางสี่แยกถนนพังงากับถนนภูเก็ต ตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นอย่างสวยงาม

ภาพที่ 4.39 อาคารชิโนโปรตุกีสแบบเก่าที่มีสภาพสมบูรณ์ บนถนนพังงา

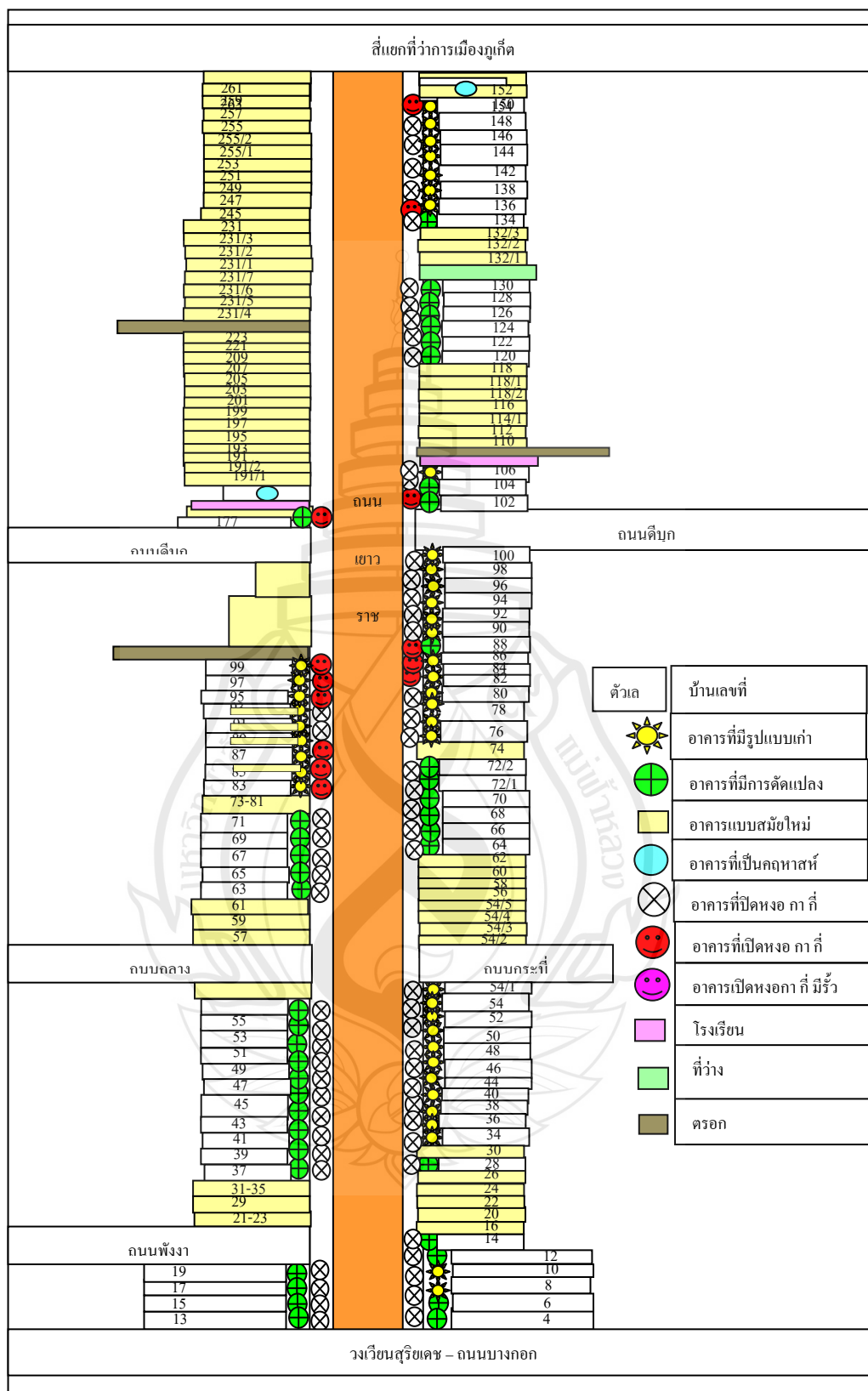
ส่วนอาคารสถาปัตยกรรมทางฝั่งบ้านเลขที่คู่ จากบริเวณสามแยกถนนเยาวราช เข้ามาจะพบกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสกลุ่มแรกมีจำนวน 3 หลัง เป็นที่ตั้งของร้านอาหารตั้งแต่บ้านเลขที่ 6-10 เป็นอาคารชิโนโปรตุกีส ที่ปรับปรุงให้มีสภาพสมบูรณ์ (ดูภาพที่ 4.40) ถัดต่อมาเป็นสามแยกถนนตะกั่วป่ากับถนนพังงา เป็นที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทยและธนาคารกรุงเทพ จำกัดมหาชน ซึ่งเป็นอาคารสมัยใหม่ขนาดใหญ่ ไม่ได้มีการออกแบบการก่อสร้างให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่มีอยู่เดิม ถึงแม้ว่าอาคารหลายหลังในบริเวณเดียวกันจะมีการก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ แต่ก็ยังคงประยุกต์ให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมเดิมได้เช่นอาคารของบ้านเลขที่ 50 และ 51/1

ภาพที่ 4.40 อาคารชิโนโปรตุกีส ถนนพังงาที่ปรับปรุงให้มีสภาพสมบูรณ์และสวยงาม

จากสามแยกถนนพังงากับซอยประดิษฐ์ตั้งแต่บ้านเลขที่ 62-78 จึงเป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสทั้งแบบเก่าและอาคารที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าหรือโครงหลังคา แต่ยังคงสภาพที่สมบูรณ์ มีการประดับลวดลายปูนปั้นตามขอบหน้าต่างอย่างสวยงาม ถัดจากนั้นต่อไปเป็นอาคารสมัยใหม่ ที่ก่อสร้างขึ้นขัดแย้งกับกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมเดิม ยกเว้นอาคารหอนาฬิกาที่ได้รับการฟื้นฟูและปรับปรุงให้สวยงามดังเดิมในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามอาคารสถาปัตยกรรมทั้งสองฝั่งของถนนพังงา ส่วนหนึ่งยังคงมีตึกแถวเก่าที่มีความสวยงาม มีการตกแต่งซุ้มหน้าต่างชั้นบนเป็นแบบซุ้มโค้ง 3 ซุ้ม ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นแบบนีโอคลาสสิกและแบบอาร์ตเดโคอย่างผสมผสานได้อย่างงดงาม ซุ้มหน้าต่างบานเกล็ดและบานลูกฟักไม้ยาวถึงพื้น ชั้นล่างตกแต่งด้วยประตุน้ำต่างแบบจีน ประดับลวดลายและสัญลักษณ์สวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารพิพิธภัณฑน์บาบ๋า จังหวัดภูเก็ต ที่ออกแบบก่อสร้างให้เข้ากับมุมของถนนพังงากับถนนภูเก็ต มีช่องทางเดินเท้าตลอดแนวทั้งด้านถนนพังงาและถนนภูเก็ต ลักษณะของสถาปัตยกรรมโดดเด่นด้วยเสารับซุ้มโค้งครึ่งวงกลมกับทางเดินเท้าและระเบียงชั้นบน ประดับลวดลายหัวเสาเป็นรูปก้นหอย มีคานรับซุ้มเสาดกแต่งลวดลายสวยงาม

ภาพที่ 4.41 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนเขวราช

6. ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนเขวราช

ถนนเขวราชเป็นเส้นทางที่ตั้งของศูนย์กลางย่านการค้า เชื่อมโยงกับถนนทุกเส้น ในย่านการค้าจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในย่านการค้าแห่งนี้ จึงทำให้ยังคงรักษากลุ่มสถาปัตยกรรมไว้อย่างสมบูรณ์ ปัจจุบันถนนเขวราชมีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 88 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1, 4.2 และภาพที่ 4.41) แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 42 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 42 หลังคาเรือน อาคารคลุหาสน์ 4 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 13 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 71 หลังคาเรือน อาคารส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้า ถนนเขวราชมีเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูแผนภาพที่ 4.41) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนทุ่งคา
ทิศใต้	ติดต่อกับวงเวียนสุริยเดชและถนนบางกอก
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนสตูล
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนภูเก็ตและถนนเทพกระษัตรี

ลักษณะทั่วไปของถนนเขวราช โดยส่วนใหญ่มีสภาพดี แต่มีช่องทางเดินเท้ากับแคบ ถึงแม้ว่าจะมีทางเดินเท้ากว้างประมาณ 1 เมตร ตลอดแนวทั้งสองข้างของถนนก็ตาม แต่เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของย่านการค้ามีเส้นทางเชื่อมโยงกับถนนทุกเส้นในเขตเดียวกัน จึงพลุกพล่านไปด้วยผู้คน รถยนต์โดยสารและจักรยานยนต์ที่สัญจรไปมาตลอดทั้งวัน จึงต้องเดินทางด้วยความระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการข้ามถนนเขวราชบริเวณทางแยกต่าง ๆ เนื่องจากเป็นเส้นทางเดินรถทางเดียวตลอดไปจนถึงถนนดินุ๊ก

ลักษณะทั่วไปของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนเขวราช ทางฝั่งบ้านเลขที่สี่ เริ่มจากบริเวณสี่แยกที่ว่าการเมืองภูเก็ต หลังแรกเป็นคลุหาสน์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสขนาดใหญ่ มีบริเวณกว้างขวางไม่มีผู้พักอาศัย ถัดจากนั้นมาเป็นกลุ่มอาคารแบบสมัยปัจจุบันจนก่อนถึงแยกถนนดินุ๊ก จึงมีอาคาร คลุหาสน์เก่าแก่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ มีสภาพสมบูรณ์สวยงาม นอกจากนี้ยังมีอาคารบริเวณมุมทางแยกถนนดินุ๊กที่เป็นอาคารแบบเก่าปรับปรุงด้านหน้าและมีเพียงหลังเดียวของฝั่งถนนด้านนี้ที่เปิดทางเดินเท้า (ดูภาพที่ 4.42)

จากสี่แยกถนนดินุ๊กบรรจบกับตรอกสุนัขทิศเป็นที่ตั้งของศูนย์อาหารและอาคารจำหน่ายเครื่องประดับตกแต่งบ้านซึ่งเป็นโชว์รูมสมัยใหม่ที่มิขนาดใหญ่ ถัดต่อไปจากตรอกสุนัขทิศเป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสแบบเก่าทั้งหมดจนถึงบ้านเลขที่ 83 ส่วนใหญ่เป็นอาคารที่มีสภาพสมบูรณ์ มีลวดลายปูนปั้นหัวเสาและกรอบหน้าต่างชั้นบนที่สวยงาม เปิดทางเดินเท้าเกือบตลอดแนวของกลุ่มอาคารทั้งหมด ถัดจากนั้นไปจนถึงสี่แยกถนนกลางเป็นกลุ่มอาคารสูง 3 ชั้น

สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ซ้ำมีแยกถนนกลางจึงจะเป็นกลุ่มของอาคารชิโนโปรตุกีสที่เป็นแบบเก่ามีการตัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า และปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนนไปจนก่อนถึงสามแยกถนนพังงา จึงเป็นกลุ่มอาคารสุดท้ายที่มีการตัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าทั้งหมด

ภาพที่ 4.42 อาคารชิโนโปรตุกีส ถนนพังงาที่ปรับปรุงให้มีสภาพสมบูรณ์และสวยงาม

ส่วนอาคารทางฝั่งบ้านเลขที่คู่ จากบริเวณสี่แยกที่ว่าการเมืองภูเก็ต หลังแรกเป็นคฤหาสน์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสขนาดใหญ่ มีบริเวณกว้างขวางจัดเป็นร้านอาหาร ถัดต่อจากนั้นมาเป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสแบบเก่าอยู่ในสภาพสมบูรณ์และงดงาม หน้าอาคารส่วนใหญ่เปิดทางเดินเท้า ลักษณะอาคารเป็นที่อยู่อาศัยที่ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี สลับกับอาคารสมัยใหม่และสมัยเก่าที่ยังคงสภาพสมบูรณ์สวยงามของสถาปัตยกรรมเช่นเดียวกันกับกลุ่มแรก

จากสี่แยกถนนดิบุกเป็นที่ตั้งของกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมที่มีสภาพสมบูรณ์ เชื่อมโยงกับถนนดิบุก มีทั้งอาคารแบบ 2 ชั้นและ 3 ชั้น ที่ยังคงสภาพของลวดลายปูนปั้นขอบประตูและกรอบหน้าต่างทั้งงดงาม (ดูภาพที่ 4.43) ส่วนใหญ่เป็นอาคารเก่าปิดทางเดินเท้าจนถึงบ้านเลขที่ 76 จึงจะเป็นอาคารสมัยใหม่ ถัดต่อจากนั้นไปเป็นกลุ่มอาคารชิโนโปรตุกีสที่บรรจบกับถนนกลาง จึงจะเป็นกลุ่มอาคารแบบเก่าที่มีการตัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าหรือโครงหลังคา ไปตลอดแนว

จนถึงกลุ่มอาคารสมัยใหม่ ที่ก่อสร้างบรรจบกับถนนกระบี่ ถัดจากแยกถนนกระบี่เป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสแบบเก่าที่ยังคงรักษาสภาพอาคารได้ดี มีลวดลายปูนปั้นทั้งขอบประตูและหน้าต่างที่สมบูรณ์และสวยงาม แต่มีข้อเสียตรงที่ปิดทางเดินเท้าตลอดทั้งสองข้างของแนวถนนรวมไปจนถึงอาคารชิโนโปรตุกีสกลุ่มสุดท้ายที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าเกือบทั้งหมด (ดูภาพที่ 4.44)

ภาพที่ 4.43 อาคารแบบ 2 ชั้น และ 3 ชั้น ที่ยังคงสภาพของลวดลายปูนปั้น บนถนนเขาวราช

อย่างไรก็ตามอาคารสถาปัตยกรรมทั้งสองฝั่งของถนนเขาวราช โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตึกเก่าที่มีสภาพสมบูรณ์ มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิก มีช่องแสงหน้าต่างชั้นบนเป็นรูปโค้งครึ่งวงกลม มีหินประดับตรงยอดโค้ง ชั้นล่างตกแต่งด้วยประตูหน้าต่างแบบจีนประดับลวดลายและสัญลักษณ์สวยงาม ส่วนชั้นบนเป็นซุ้มโค้งแบบครึ่งวงกลม มีลวดลายปูนปั้นละเอียดสวยงามซุ้มหน้าต่างบานเกล็ดมีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีอาคารตึกแถว 3 ชั้นที่ยังคงสภาพสมบูรณ์ ตั้งอยู่ตรงมุมถนนติดกับถนนเขาวราช (บ้านเลขที่ 96) เป็นอาคารผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมจีนกับยุโรป โดยชั้นล่างเป็นชุดประตูหน้าต่างเกาส์ลักษณะแบบจีน ช่องระบายอากาศมีลายฉลุไม้ ส่วนชั้น 2 เป็นชุดหน้าต่างซุ้มโค้งครึ่งวงกลมประดับลวดลายปูนปั้น ส่วนชั้น 3 เป็นซุ้มหน้าต่างรูปจั่วประดับปูนปั้น

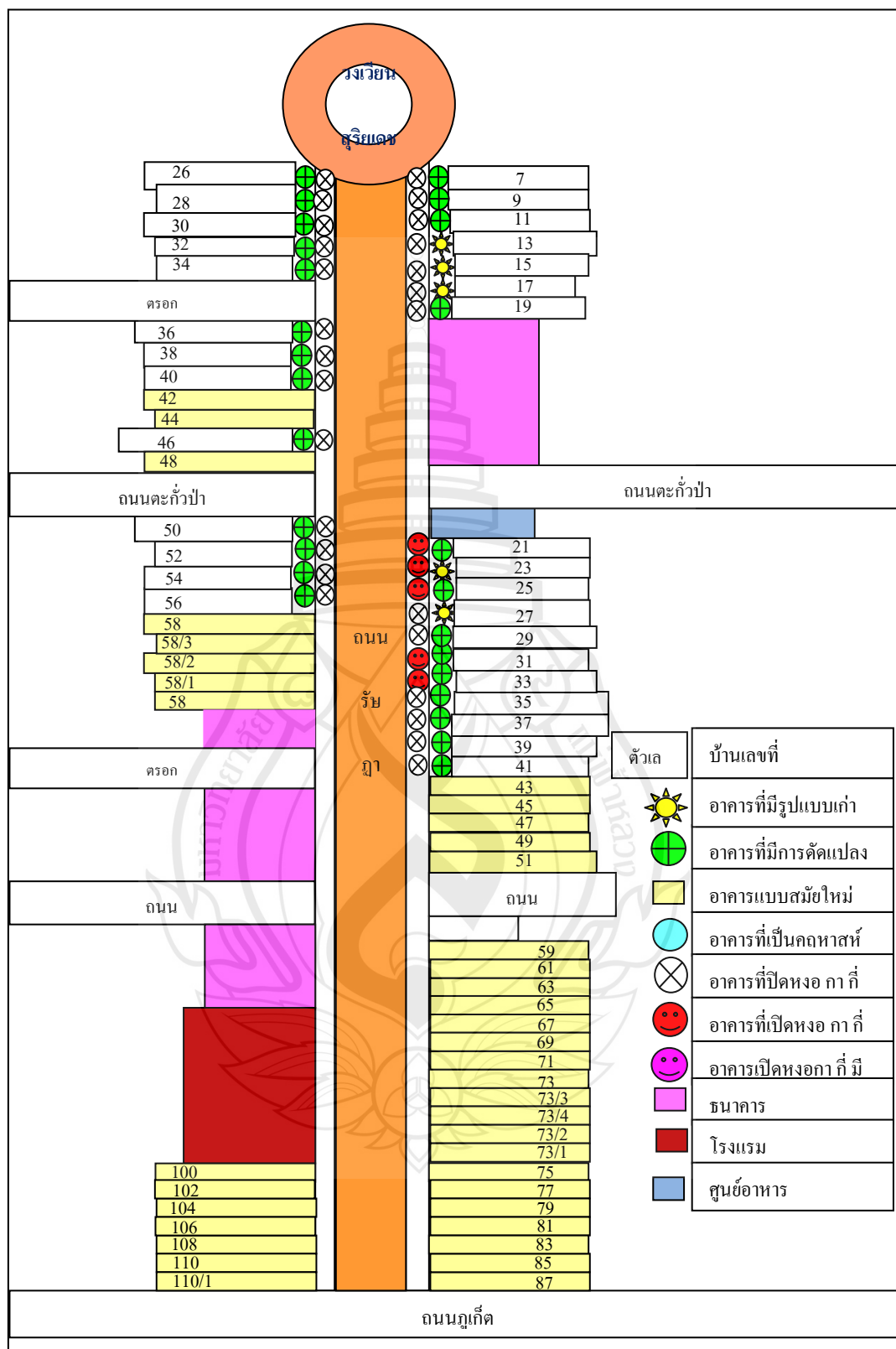

ภาพที่ 4.44 อาคารชินโพรตุกิส ที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า บนถนนเขาวราช

7. ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชินโพรตุกิสบนถนนรัชฎา

ถนนรัชฎาเป็นเส้นทางที่เป็นที่ตั้งของวงเวียนสุริยเดชหรือวงเวียนน้ำพุ ที่เชื่อมเส้นทางถนนเขาวราช ถนนระนอง ถนนบางกอกและถนนตะกั่วป่า ส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนเรียกว่า “วงเวียนน้ำพุ” เนื่องจากมีการออกแบบบ่อน้ำพุเป็นรูปปลา โคยรอบได้มีการนำอุปกรณ์ท่อฉีดน้ำจากเหมืองแร่ในสมัยก่อนมาใช้ ปัจจุบันถนนรัชฎาเป็นย่านธุรกิจและเป็นที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์ถึง 5 แห่ง จึงถูกแทนที่ด้วยการก่อสร้างอาคารสมัยใหม่เป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรม ชินโพรตุกิสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 31 หลังคาเรือน (ดูตารางที่ 4.1, 4.2 และภาพที่ 4.45) แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 5 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 26 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 5 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้าจำนวน 26 หลังคาเรือน อาคารส่วนใหญ่เป็นที่ยู่ออาศัยและร้านค้า มีเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง (ดูภาพที่ 4.45) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนพังงา
ทิศใต้	ติดต่อกับถนนตะกั่วป่า
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนระนอง
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนภูเก็ต

ภาพที่ 4.45 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของสถาปัตยกรรมชินโพรตุเกส บนถนนรัชฎา

ลักษณะทั่วไปของถนนโดยส่วนใหญ่มีสภาพดี มีช่องทางเดินเท้ากว้างขวางตลอดแนวทั้งสองฝั่ง เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับถนนหลายสายบริเวณวงเวียนสุริยเดช แต่เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินและร้านจำหน่ายนาฬิกาและแว่นตาชื่อดังต่าง ๆ จึงพลุกพล่านไปด้วยผู้คนและรถยนต์โดยสารและจักรยานยนต์ที่สัญจรไปมาตลอดทั้งวัน ต้องเดินทางด้วยความระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณทางเท้าข้ามถนนบริเวณทางแยกวงเวียนสุริยเดช เนื่องจากมีรถวิ่งสวนทางไปมาตลอดเวลาและไม่มีสัญญาณไฟ (ดูภาพที่ 4.46)

ภาพที่ 4.46 วงเวียนสุริยเดช (วงเวียนน้ำพุ) ทางเชื่อมถนนรัชฎากับถนนเขาวราช

สภาพโดยทั่วไปของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนรัชฎา ทางฝั่งบ้านเลขที่ ๓ จากบริเวณทางแยกวงเวียนสุริยเดช โดยส่วนใหญ่เป็นอาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้ามีสภาพดี แต่ปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนน (ดูภาพที่ 4.47) ถัดออกไปเป็นที่ตั้งของอาคารสมัยใหม่ ได้แก่ ธนาคารธนชาติ กรุงศรีอยุธยาและไทยพาณิชย์ ส่วนใหญ่ก่อสร้างเป็นรูปแบบสมัยใหม่ ยกเว้นธนาคารกรุงศรีอยุธยาเท่านั้น ที่มีการออกแบบการก่อสร้างประยุกต์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมให้กลมกลืนกับรูปแบบอาคารชิโนโปรตุกีส (ดูภาพที่ 4.48)

ภาพที่ 4.47 อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้ามีสภาพดี บนถนนรัชฎา

ภาพที่ 4.48 อาคารธนาคารกรุงศรีอยุธยา ออกแบบประยุกต์กับรูปแบบอาคารชิโนโปรตุกีส

ส่วนอาคารสถาปัตยกรรมด้านฝั่งเลขที่สี่ จากบริเวณทางแยกวงเวียนสุริยเดช ส่วนใหญ่เป็นอาคารแบบเก่าและอาคารที่มีการตัดแปลงและแก้ไขด้านหน้ามีสภาพดี แต่ปิดทางเดินเท้าตลอดแนวถนน จนบรรจบกับที่ตั้งของธนาคารกรุงไทย ซึ่งก่อสร้างเป็นอาคารรูปแบบสมัยใหม่ ไม่เข้ากับบรรยากาศของสถาปัตยกรรมเดิมแต่อย่างใด ถัดจากถนนตะกั่วป่าเป็นที่ตั้งของศูนย์อาหารที่สร้างเป็นอาคารเปิดโล่งแบบธรรมชาติ ก่อนที่จะเป็นกลุ่มของอาคาร ชิโนโปรตุกิส ที่เป็นอาคารแบบเก่ามีการตัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า

ลักษณะอาคารสถาปัตยกรรมโดยส่วนใหญ่บนถนนรัชฎาชั้นล่างมีการเปลี่ยนไปใช้ประตูเหล็กยึด ส่วนชั้นบนยังคงมีลวดลายปูนปั้นและกรอบหน้าต่างยอดโค้งประดับด้วยปูนปั้นอยู่ตรงกลางมีช่องหน้าต่างแบบซุ้มโค้ง 2 และ 3 ซุ้ม มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ระเบียงด้านในชั้นบนมีบานเกล็ดไม้กรองแสง บานหน้าต่างเป็นสีเหลี่ยมแบบลูกฟัก ประดับด้วยลวดลายปูนปั้น

4.1.2.3 โครงสร้างประชากรและการตั้งถิ่นฐาน

ประชากรในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกิส ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน มีจำนวนทั้งสิ้น 664 ครัวเรือน แบ่งเป็น (1) ถนนรัชฎา 78 ครัวเรือน (2) ถนนเยาวราช 158 ครัวเรือน (3) ถนนกระบี่ 73 ครัวเรือน (4) ถนนดินุ๊ก 100 ครัวเรือน (5) ถนนกลาง 141 ครัวเรือน (6) ถนนพังงา 79 ครัวเรือนและ (7) ซอยรมริย์ 35 ครัวเรือน (คูตารางที่ 4.1 ข้อมูลสำรวจภาคสนาม, ชุมชนย่านเมืองเก่า, จังหวัดภูเก็ต, 19-30 เมษายน 2555) มีจำนวนประชากรประมาณ 3,000 คน

ประชากรในชุมชนโดยส่วนใหญ่มีฐานะดี มีการศึกษาสูง เนื่องจากครอบครัวชาวจีนให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลาน ทุกคนในครอบครัวต้องได้รับการศึกษา โดยการเรียนรู้หนังสือของบุตรหลานชาวจีนในเมืองภูเก็ตและเมืองอื่น ๆ ในยุคแรกมี 3 แหล่งด้วยกัน คือ (1) เรียนตามศาลเจ้า (2) ไปเรียนต่างประเทศ คือ ประเทศจีนและปีนัง และ (3) เรียนที่โรงเรียนสอนภาษาจีนในเมืองภูเก็ต โดยมีชาวจีนที่มีฐานะดีและกรมการเมืองเป็นผู้อุปการะโรงเรียนสอนภาษาจีนที่ตั้งขึ้นในเมืองภูเก็ต เพราะเชื่อว่าเป็นการส่งเสริมการศึกษาและเป็นประโยชน์แก่บุตรหลานของตน (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดภูเก็ต, โรงเรียนสอนภาษาจีนในจังหวัดภูเก็ต: จากฮั่วนุ่นถึงภูเก็ตไทยหัว, 2543, หน้า 22)

โรงเรียนสอนภาษาจีนในเมืองภูเก็ตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2456 เป็นต้นมามีการเปิดสอนถึง 3 แห่ง มีคณะกรรมการจีนเป็นผู้จัดการหาเงินด้วยการเรียไรในหมู่ชาวจีนที่ทำการค้าด้วยกันสำหรับจ่ายเป็นเงินเดือนครูและค่าใช้สอยต่าง ๆ โดยมีโรงเรียนฮั่วนุ่น ซึ่งตั้งอยู่ถนนกระบี่ เป็นโรงเรียนแห่งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2460 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนภูเก็ตงิ้วหัว ในปี พ.ศ. 2489 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนภูเก็ตไทยหัว อีกครั้งในปี พ.ศ. 2491 จนถึงปัจจุบัน (ปัจจุบันโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวเดิมที่ตั้งอยู่บนถนนกระบี่ ได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว โดยย้ายโรงเรียนไปตั้งที่สามแยกถนน

แม่หลวนกับถนนวิจิตรสงครามใกล้กับสนามกีฬาสุระกุล) แม้ว่าโรงเรียนสอนภาษาจีนในภูเก็ตทุกแห่งจะถูกเพิกถอนใบอนุญาตและสั่งปิด ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484 ด้วยเหตุผลทางการเมืองในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม และเปิดสอนอีกครั้งในปี พ.ศ. 2489 (เพ็งอ้าง) อย่างไรก็ตาม หากแต่เป็นเรื่องชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาของชาวจีนในเขตชุมชน

นอกจากชาวจีนจะให้ความสำคัญกับการศึกษาแล้ว ยังนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อที่เกาะปีนังและสิงคโปร์ เมื่อสำเร็จการศึกษายังได้นำเอาสถาปัตยกรรมและวิทยาการใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้กับกิจการในครอบครัว จนทำให้สามารถรักษาประเพณี ความเชื่อของเชื้อชาติ ที่ยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงและยอมรับวัฒนธรรมของไทย และของตะวันตกที่ทันสมัยมากขึ้นก็ตาม แต่ธรรมเนียมปฏิบัติของครอบครัวและชุมชนคนจีนในเขตประวัติศาสตร์ ยังคงวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อให้ลูกหลานในอนาคตได้ภาคภูมิใจ ในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโสชุมชน, ถนนพังงา, วันที่ 25 เมษายน 2555)

สำหรับการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนฮกเกี้ยนในเขตชุมชนประวัติศาสตร์ เดิมอพยพเข้ามาค้าขายในคาบมหาสมุทรมลายู และตั้งถิ่นฐานในเมืองมะลากาและปีนัง ตอนต้นทศวรรษที่ 14 โดยแต่งงานกับชาวมาเลย์ซึ่งเป็นคนท้องถิ่น โดยมีลูกครึ่งระหว่างชายชาวจีนกับหญิงชาวมาเลย์ หากเป็นผู้ชายจะเรียกว่า บ๊าบ่า (baba) ส่วนผู้หญิงเรียกว่า ย่าหย่าหรือโนนหย่า (Nyonya) เมื่อจำนวนลูกครึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมร่วมกันขึ้น เรียกว่า วัฒนธรรมเพอรานากัน หมายถึง กลุ่มลูกครึ่งมลายู-จีน ต่อมากลุ่มลูกครึ่งเหล่านี้ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในภูเก็ต จึงได้นำเอาวัฒนธรรมเพอรานากันติดตัวมาด้วย ดังนั้นบรรพบุรุษของชาวจีนฮกเกี้ยนที่อาศัยอยู่ในชุมชนประวัติศาสตร์ โดยส่วนใหญ่อพยพมาจากมะลากาและปีนัง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553 หน้า 7-8)

แต่ก็มีกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนบางส่วนที่อพยพมาจากเมืองเอหมิง เข้ามาทำงานเป็นกuli รับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่จะเป็นกuliเหมือง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ เนื่องจากความแห้งแล้ง ภัยธรรมชาติและสงครามกลางเมืองในจีน (ราวปลายศตวรรษที่ 18 และต้นศตวรรษที่ 19) ที่เดินทางเข้ามาแสวงโชคและทำงานเป็นกuliเหมืองหรือทำประมง เนื่องจากชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้พาครอบครัวมาด้วย เมื่อมีที่อยู่ถาวรมากขึ้น ส่วนหนึ่งจึงสมรสกับผู้หญิงไทยในภูเก็ต บ้างก็เดินทางไปรับครอบครัวมาจากเมืองจีน เข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรในย่านการค้าติดกับคลองบางใหญ่เชื่อมต่อกับอ่าวพังงา ซึ่งมีเรือสินค้าเข้ามาจอดเทียบท่าในคลองบางใหญ่ เพื่อขนส่งแร่ดีบุกและสินค้าต่าง ๆ จึงทำให้มีชาวจีนอพยพเข้ามาทำงานและอาศัยในย่านการค้าเป็นจำนวนมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 237-238)

4.1.2.4 สภาพเศรษฐกิจและการปกครอง

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส เป็นสังคมเมืองที่มีรายได้จากการค้าขายและการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นชุมชนย่านการค้าปลีกที่เก่าแก่และมีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งยังมีอาคารสถาปัตยกรรมที่ใช้ประโยชน์เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกสสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เดินทางมาพักผ่อนและท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์เพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้ชุมชนมีรายได้จากธุรกิจบริการการท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึก ฯลฯ นอกเหนือจากรายได้ที่มาจากการค้าขาย แต่โดยวิถีชีวิตหลักของชุมชนก็ยังคงเป็นการค้าขาย ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะ “กงสี” หรือเครือญาติ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กงสี เป็นวัฒนธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่ญาติพี่น้องร่วมแซ่และถิ่นเกิดเดียวกัน เป็นระบบการบริหารจัดการสินทรัพย์ภายในครอบครัวของชาวจีน ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากครอบครัวคนจีนมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ อยู่อาศัยรวมกันหลายครอบครัว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสภาพรายได้และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว กิจกรรมภายในครอบครัวทุก ๆ คนจะต้องมีส่วนร่วม เงินทุกบาททุกสตางค์ต้องเก็บเข้ากงสี ไม่มีใครเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียว แม้แต่ที่พักอาศัยก็ต้องมีการแบ่งส่วนปันส่วนให้ทุกคนภายในครอบครัวได้อยู่อาศัยอย่างทัดเทียมกัน (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส, ถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555)

การอยู่อาศัยและค้าขายระบบกงสีในดึกแถวปฏิบัติสืบทอดกันมากกว่า 3ชั่วอายุคนในทางปฏิบัตินั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องมีความอดทนสูงมาก ไม่มีสิทธิ์ที่จะไปทะเลาะหรือเอาเปรียบกับผู้อยู่อาศัยข้างเคียงโดยเด็ดขาด ห้ามส่งเสียงดังในชีวิตประจำวัน ไม่มีความเป็นส่วนตัว มีแต่ส่วนรวมทุก ๆ คนที่อยู่ร่วมกันต้องมีความอดทน ขยันทำงาน หมั่นเพียรศึกษา อดออม ห้ามทะเลาะซึ่งกันและกัน โดยต้องนึกถึงผู้อื่นก่อนเสมอ บุคคลข้างนอกที่ไม่คุ้นเคยกับระบบกงสีไม่มีทางอยู่ได้ภายในดึกแถวที่มีความแคบและยาว ตื่นขึ้นมาที่กว้างสินค้าสำหรับขาย เย็นมาก็เก็บสินค้าเข้าที่เก็บทานข้าวด้วยกัน ทุกคนต้องแบ่งงานกันทำ ที่ต้องมีหน้าที่ดูแลน้อง ๆ ทุกคน จนกว่าจะออกเรือนไปค่าใช้จ่ายและรายได้เป็นของส่วนรวมทั้งหมด หากมีความจำเป็นต้องใช้ต้องขออนุญาตจากผู้ใหญ่เสมอ (สัมภาษณ์: ประชาชน, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 28 เมษายน 2555)

สำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนเขตประวัติศาสตร์ เริ่มต้นจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น ได้เสนอกำหนดเขตอนุรักษ์เมืองเก่าภูเก็ตให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” โดยใช้ถนนถลางเป็นโครงการนำร่องในปีพ.ศ. 2532 นับเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเขตประวัติศาสตร์ในเวลาต่อมา มี

การอนุรักษ์และซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส ที่ชำรุดทรุดโทรมให้กลับมาแข็งแรง สวยงามและมีชีวิตชีวาดังเดิม มีการจัดงานย้อนอดีตภูเก็ตและงานบุนเต้สังสรรค์ขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2541 บริเวณถนนกลาง ซอยรมณีย์และสวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา เพื่อกระตุ้นจิตสำนึก ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐ และเอกชน ในการพัฒนาและรักษาชุมชนเขตประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน เป็นการสร้างโอกาสทาง การค้าและส่งเสริมการท่องเที่ยว (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต, ถนนกลาง, วันที่ 27 เมษายน 2555) ส่วนงานบุนเต้สังสรรค์ เป็นงานออกร้านถนนคนเดิน แฝงขายของและการแสดงบนเวที เพื่อ การฟื้นฟูเขตเมืองเก่า ให้มีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเป็นการ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

ซึ่งภายหลังการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทำให้การ ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส มีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น มีการลงทุนเกี่ยวกับการ ให้บริการการท่องเที่ยว เช่นบริษัทนำเที่ยว ตัวแทนนำเที่ยว (tour agency) ที่พักทั้งที่เป็นโรงแรม ขนาดใหญ่ ที่ตั้งอยู่ในชุมชนถึง 6 แห่ง โรงแรมขนาดเล็กหรือ Boutique Hotel ร้านอาหาร ร้าน จำหน่ายสินค้าที่ระลึก สถานบันเทิง (ผับหรือบาร์) ห้องแสดงภาพ ร้านกาแฟ สปาและนวดแผนไทย ฯลฯ มีปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาพักผ่อนและเที่ยวชม สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น (สัมภาษณ์: เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์, ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว, ถนนกลาง, วันที่ 27 เมษายน 2555)

ลักษณะการปกครองของชุมชนเขตประวัติศาสตร์ในอดีต เมืองภูเก็ตอยู่ในการ ปกครองของขุนนางเชื้อสายจีน ตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ 4- 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ขุนนางเชื้อสายจีน มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาเมืองภูเก็ต แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทางสังคมและ วัฒนธรรมของประชาชนเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ในสมัยนั้น เนื่องจากเมืองภูเก็ตเป็นเมือง การค้าแร่ดีบุกที่สำคัญในแหลมมลายู มีพ่อค้าทั้งชาวจีน อินเดีย มาเลย์และยุโรป เดินทางเข้ามา ค้าขายและทำเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัย พระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี” (คอซิมบี๊ ณ ระนอง)เป็นสมุหนเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต ซึ่งเป็นนักปกครอง เชื้อสายจีน ผู้มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาเมืองภูเก็ตและชุมชนเขตประวัติศาสตร์ด้วย สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสในเมืองภูเก็ต (พิพิธภัณฑน์ภูเก็ตไทยหัว ประเทศไทย, 2553)

นอกจากนี้ยังมีขุนนางนักปกครองเชื้อสายจีน ที่มีส่วนอย่างมากต่อการก่อสร้างอาคาร สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสในเวลาต่อมา คือ พระพิทักษ์ชินประชา ต้นตระกูล ตันทะวณิชผู้มั่งคั่ง รับราชการในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้รับพระราชทานนามสกุลในสมัยรัชกาลที่ 6 จากเดิม คือ ตันมาเสียง เป็น ตันทะวณิช เนื่องจากทำความดีความชอบต่อบ้านเมือง ได้ก่อสร้าง

อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสขึ้นเป็นบ้าน อัง มอ หลาว (คฤหาสน์ฝรั่ง) เป็นหลังแรกของเมืองภูเก็ต ควบคุมการก่อสร้างโดยช่างชาวปีนังและต่อมาได้สร้างบ้าน จีนประชา (ดูภาพที่ 4.49) อันใหญ่โต หรูหราอีกหลังหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 151) ปัจจุบันเจ้าของคุณจรรยารัตน์ ตัณฑะวิช จัดเป็นพิพิธภัณฑสถานบ้านจีนประชา เปิดบริการให้นักท่องเที่ยวเข้าชมศิลปวัฒนธรรมและข้าวของเครื่องใช้สมัยโบราณ โดยคิดค่าบริการเป็นค่าบำรุงรักษาสถานที่สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ คนละ 150 บาท ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทย คนละ 100 บาท

ภาพที่ 4.49 คฤหาสน์พระพิทักษ์จีนประชา ถนนกระบี่

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันได้มีการสร้างบ้าน พระอร่ามสาครเขต (ตันเพ็กฮวด) ดันตระกูล ตันชัย ขณะที่ได้รับราชการได้รับบรรดาศักดิ์สูงถึงอำมาตย์ตรีผู้มั่งคั่งจากการค้าแร่ดีบุกและสวนยางพารารายใหญ่ในภูเก็ตสมัยนั้น ปัจจุบันเป็นของการบินไทย ส่วนนักปกครองที่มีบทบาทอย่างมากเช่นกันในการพัฒนาย่านการค้าเขตประวัติศาสตร์ ได้แก่ หลวงอำนาจนารักษ์ ชื่อเดิม จินตันควัด เป็นดันตระกูล ตันทเวส (ดูภาพที่ 4.50) สร้างบ้านคฤหาสน์ที่สวยงาม หรูหราและใหญ่โตที่สุด บนถนนกระบี่ ในปี พ.ศ. 2454 (เพ็งอั้ง) ซึ่งบ้านคฤหาสน์แบบฝรั่งทั้ง 3 หลังต่างมีบทบาทอย่างมากต่อการก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในเมืองภูเก็ต เนื่องจากเป็นนักปกครอง

นักธุรกิจผู้มั่งคั่งและเป็นผู้มีชื่อเสียงที่ได้รับการยอมรับจากสังคม อีกทั้งยังได้นำช่างก่อสร้างและวัสดุอุปกรณ์มาจากปิ่นัง จึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการก่อสร้างอาคารในเวลาต่อมา

ภาพที่ 4.50 คลุหาสน์หลวงอำนาจนารักษ์ ถนนดินบก

ส่วนการปกครองในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีสปัจจุบัน เป็นลักษณะการบริหารของคณะกรรมการชุมชน โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นส่วน ๆ ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลนครภูเก็ต กำหนดให้เป็นพื้นที่ควบคุมและกำกับดูแลพิเศษตามประกาศ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดความสูงของอาคารไม่ให้เกิน 12 เมตร และต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 16 ของพื้นที่ดินที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคาร สำหรับอาคารที่จัดให้มีช่องว่างทางเดินด้านหน้าอาคารทะลุถึงอาคารข้างเคียงตามลักษณะสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีส ตามรูปแบบที่สภาท้องถิ่นกำหนด หรือต้องมีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคาร สำหรับอาคารที่มีรูปแบบอื่น (คณะกรรมการการทอ่งเทียว วุฒิสภา, 2553, หน้า 6)

นอกจากนี้ชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ยังได้มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อการร่วมมือในการทำงานอนุรักษ์ย่านการค้าเมืองเก่าภูเก็ตขึ้น ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2546 กับเทศบาลนครภูเก็ต จัดตั้ง “มูลนิธิเมืองเก่า” เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและแนวความคิดในการพัฒนาร่วมกัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการจดทะเบียนจัดตั้ง “ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต” (old Phuket town) ขึ้นเป็นภาคีร่วมของเทศบาล ในการอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น มีการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยจัดตั้งเป็นกองทุนชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต ปัจจุบันมีสมาชิก 600คน เก็บค่าสมัครเป็นสมาชิกในชุมชนหุ้น ๆ ละ 100 บาท เพื่อนำมาใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นเงินสำรองในการจัดงานแข่งขันงานย้อนรอยอดีตเมืองเก่าภูเก็ต ถนนคนเดินและกิจกรรมอื่น ๆ ภายในชุมชน

ส่วนหนึ่งเก็บค่าเช่าสถานที่สำหรับผู้เช่าแผงขายของเข้ากองทุน ส่วนการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับชุมชนอื่น ๆ ภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ด้วยวิธีการจัดสรรผลประโยชน์สำหรับกิจการที่เข้าร่วม โครงการและเป็นสมาชิก เช่นกิจกรรมที่พักแบบ โฮมสเตย์ การบริการอาหาร การจัดเลี้ยงและนำท่องเที่ยวในชุมชน โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเป็น 5 ส่วนคือ (1) จ่ายให้เจ้าของกิจการที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย ร้อยละ 30 (2) จ่ายค่าเดินทางหรือวัดจุดบริการ ร้อยละ 30 (3) จ่ายค่าบริการมัคคุเทศก์หรือพนักงานต้อนรับ ร้อยละ 25 และ (5) จ่ายเข้ากองทุนร้อยละ 15 โดยเมื่อสิ้นปีที่ผ่านมา มีการจ่ายเงินปันผลเป็นค่าตอบแทนสำหรับสมาชิกสูงถึง 47 บาทต่อหุ้น ที่ได้ผลตอบแทนสูงก็เพราะมีรายได้จากเครือข่ายการท่องเที่ยวในต่างจังหวัดที่เดินทางเข้ามาศึกษาดูงานและท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ทำให้เกิดรายได้สะสมเพิ่มมากขึ้น (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต, ถนนกลาง, วันที่ 27 เมษายน 2555)

4.1.2.5 ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม

ลักษณะทางสังคมของคนไทยเชื้อสายจีน ในย่านการค้าเขตประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เป็นสังคมค้าขายแบบครอบครัวใหญ่ ที่มีความแตกต่างจากสังคมชาวจีนในย่านการค้าอื่น ๆ ในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดใกล้เคียงของประเทศ เนื่องจากบรรพบุรุษเป็นชาวจีนฮกเกี้ยนและเป็นลูกครึ่งที่อพยพมาจากมะลาคาและปีนังในอดีต จึงเป็นลักษณะของวัฒนธรรมแบบผสมผสานที่เรียกว่า “เพอรานากัน” (Peranakan) ซึ่งในประเทศไทยส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับกลุ่มเพอรานากันในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซียและสิงคโปร์ ต่างกันตรงที่เพอรานากันในประเทศไทยใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ปะปนกับภาษามลายู จีนและภาษาอังกฤษ เป็นสังคมชาวจีนที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น มีการผสมผสานวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ หล่อหลอมเข้าด้วยกันทั้งของไทย จีน อินเดีย มาเลย์และตะวันตกที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

เพอรานากันคือ กลุ่มลูกครึ่งมลายู-จีน ที่มีวัฒนธรรมผสมผสาน และสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมา โดยการนำเอาส่วนที่ีระหว่างวัฒนธรรมจีนและมลายูมารวมกัน โดยเฉพาะชื่อเพอรานากัน เป็นภาษา มลายู แปลว่า “เกิดที่นี่” เอกลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ภาษาที่มีสำเนียงภาษาจีนฮกเกี้ยนและภาษามลายูปนอยู่มาก ทำให้กลายเป็นภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในภูเก็ต (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553 หน้า 7-8) เรียกว่าภาษาไทยถิ่นภูเก็ต เป็นศัพท์เฉพาะถิ่นทั้งที่เป็นคำไทยและคำยืม โดยยืมมาจากภาษาจีนฮกเกี้ยน นับเป็นจุดเด่นที่สุดของภาษาไทยถิ่นภูเก็ต

นอกจากนี้ยังมีการยืมภาษามลายูมาใช้โดยชาวจีนฮกเกี้ยนที่เคยอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะที่เป็นคำที่มาจากป็นจนกลายเป็นคำยืมในภาษาไทยถิ่นภูเก็ต ดังเช่นคำที่ยืมมาจากภาษามลายู คำว่า จันจี (Janji) หมายถึง สัญญาหรือนัดหมาย หย่านัด (Nanas) หมายถึง สับปะรด ฯลฯ ส่วนที่ยืมมาจากภาษาจีนฮกเกี้ยนเช่นคำว่า ล้อหลี่ (Lorry) หมายถึงรถบรรทุก เต็กส์ (Texi) ที่หมายถึง รถสามล้อ ฯลฯ เป็นภาษาถิ่นภูเก็ตโดยมีเอกลักษณ์เฉพาะไม่เหมือนภาษาถิ่นไทยในจังหวัดอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 163-167)

สำหรับอาหารเพอรานากันมีลักษณะผสมระหว่างส่วนประกอบของอาหารจีน เช่น หมูซีอิ้ว เต้าหู้ยี้ ปรุงกับริมปะห์ (Rempah) เครื่องผัดของชาวมลายู กะทิ และน้ำมะขาม ส่วนใหญ่อาหารจะมีหมูเป็นส่วนประกอบ เช่น บาปี อาซัม (แกงหมูน้ำมะขาม) และหมูสะเต๊ะ ซึ่งคนไทยในถิ่นอื่นก็นิยมรับประทานเช่นกัน ส่วนอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากไทยไปเข้าสู่ป็นัง ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวปลาน้ำใส ไร้ยั่วแดงกวางดิบและใบสาระแน กระนั้นก็ตามอาหารเพอรานากัน เป็นอาหารที่อร่อย แต่มีข้อเสียในการใช้เวลาในการปรุงนาน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553 หน้า 13)

ส่วนอาหารจะเน้นไปทางอาหารจีน นิยมรับประทานเป็นอาหารเช้า จำพวกขนม น้ำชา กาแฟหรือขนมจีนแทนการรับประทานข้าว อาหารที่ขึ้นชื่อในเขตประวัติศาสตร์ มีมากมายหลายประเภท แต่ที่ได้รับความนิยมมาก ได้แก่ หมี่ฮกเกี้ยนบนถนนกลาง เป็นหมี่เหลืองผัดสุต รสฮกเกี้ยน ซึ่งเป็นสูตรดั้งเดิม มีกุ้ง ปลา หอย หมูและปลาหมึก ไร้ยั่วแดงเจียนผัสดังหรือหอมเจียวรับประทานคู่กับหอมแดง อีกทั้งยังมีหมี่ตัว ที่มีลักษณะคล้ายเส้นหมี่มีขนาดเล็ก แต่มีรสชาติที่แตกต่างกันออกไปและน้ำซุปรสเปรี้ยวเหมาะสำหรับในช่วงที่มีอากาศร้อน สำหรับอาหารหวานที่นิยมรับประทานได้แก่ อังกู่ (ขนมเต่าสีแดง) ฮวดโก้ย (ขนมฟู) และอาโป้ง ฯลฯ ซึ่งมีกลิ่นหอม รสไม่หวานจัดจนเกินไป นับเป็นเอกลักษณ์ของขนมที่ขึ้นชื่อของจังหวัดภูเก็ต (สัมภาษณ์: ประชาชน, ถนนกระบี่ , จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

4.1.2.6 ประเพณีและความเชื่อ

ประเพณีและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชโนโปรตุกีสนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นประเพณีจีน ที่สืบทอดกันมากับชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน ในเมืองภูเก็ต ซึ่งมีลักษณะผสมผสานระหว่างไทย จีนและมาเลย์ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นเสน่ห์ ของเมืองภูเก็ต ที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศนิยมเดินทางมาร่วม งาน พักผ่อนและท่องเที่ยว ในช่วงประเพณีหรือเทศกาลสำคัญ ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เทศกาลกินเจ เป็นงานเทศกาลสำหรับการปฏิบัติเพื่อถือศีลกินผัก หรือ เจียน่าย เป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวจีนในภูเก็ต นิยมมาร่วมกินผักเพื่อชำระล้างร่างกายและจิตใจให้ สะอาด รวมถึงการมาชมขบวนแห่พระรอบเมืองหรืออ้วกั๋งของเหล่าม้าทรง จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น 1-9 ค่ำ เดือน 11 ของจีนหรือช่วง เดือนกันยายน-ตุลาคมของทุกปี

2. ประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นประเพณีสำคัญที่ชาวจีนถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัย โบราณนานนับพันปี ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ของจีน เป็นการไหว้เพื่อรำลึกถึงองค์ไท่ฮิมเนี่ย เทพผู้สุขสงบแก่สรรพสิ่งในโลกและถือว่าเป็นเทพที่มีความงามมากที่สุดองค์หนึ่ง ซึ่งจะเสด็จมาโปรด สัตว์โลกในคืนวันพระจันทร์เต็มดวงของเดือน 8 สิ่งของที่ใช้สักการะได้แก่ ขนมไหว้พระจันทร์ และ ผลไม้ เพื่อขอให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนและครอบครัว

3. ประเพณีไหว้ทวดา เป็นประเพณีที่จัดขึ้นหลังวันตรุษจีน 9 วัน เป็นวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 1 ตามปฏิทินจีน เป็นการบูชาทวดาเพื่อให้ท่านปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข ผู้คนชาวจีน จะจัดของไหว้ ขนมมงคล ผลไม้มงคล รวมถึงสัญลักษณ์ในประเพณี ต้นอ้อย 1 คู่ และขนมเจดีย์ น้ำตาล จัดตั้งไหว้ในช่วงเช้ามืด บริเวณหน้าบ้านของแต่ละบ้าน ตั้งแต่ 5 ทุ่มเป็นต้นไป

4. ประเพณีผ้อต้อ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือน 7 ตามปฏิทินจีน ช่วงเดือนสิงหาคม หรือกันยายนของทุกปี โดยจะจัดขึ้นในแต่ละชุมชนของชาวจีน เพื่อเป็นการระลึกถึงผู้ที่ล่วงลับ ที่ แต่ก่อนเคยใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชน ไม่จำเป็นต้องเป็นญาติกันเท่านั้น มีการนำอาหารคาวหวาน ผัก ผลไม้ รวมถึงเมล็ดถั่วมาจัดเป็นรูปร่างต่าง ๆ อย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีขนมเต่า ที่ทำด้วยแป้ง สาลีผสมน้ำตาล แล้วปั้นเป็นรูปเต่ามีขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้าง ทาด้วยสีแดง

5. งานตรุษจีน-ย้อนรอยอดีตเมืองภูเก็ต เป็นงานแสดงวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ ของชาวจีนภูเก็ต บนถนนสายประวัติศาสตร์ของความเจริญในอดีต คือ ถนนถลาง ถนนกระบี่และ ซอยรมณีฯ ภายในงานจัดขึ้นเพื่อย้อนรำลึกถึงวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นมีนาคม

4.1.2.7 การท่องเที่ยว ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

สถาปัตยกรรมในเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยได้รับอิทธิพลการก่อสร้างด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมผสมผสานระหว่างจีนและยุโรป มาตั้งแต่สมัยการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกเจริญรุ่งเรือง เป็นอาคารเก่าที่แฝงไว้ด้วยเรื่องราวมากมายในประวัติศาสตร์ มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน สำหรับนโยบายและสถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกสมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. นโยบายการท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส

นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส เป็นนโยบายยุทธศาสตร์ร่วมของจังหวัดภูเก็ต ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในเชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม การอำนวยความสะดวกในการคมนาคม การขนส่ง การบริการที่มีคุณภาพ การประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการตลาด และการบริหารจัดการที่เหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวใหม่ เช่น อินเดีย รัสเซีย เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในต่างประเทศ เพื่อแนะนำการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจ นอกจากการส่งเสริมตลาด Sea Sand Sun ที่ติดต่อกันมาหลายปี โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งหลายปีที่ผ่านมาได้จัดงานส่งเสริมวัฒนธรรม จังหวัดภูเก็ต บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส ตามนโยบายและแผนที่ประชุมอนุกรรมการพิจารณาศึกษาเสริมสร้างกิจกรรมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการวุฒิสภา ครั้งที่ 19 เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2553 เพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ศิลปวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย 3 แผนหลัก (คณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, 2553, หน้า 102) เพื่อให้เกิดการขยายตัวของนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่

1) แผนงานปรับปรุงเส้นทางศึกษาประวัติศาสตร์เมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต โดยเน้นการสร้างบรรยากาศในการชมเมืองให้เหมือนอยู่ในพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ที่มีชีวิต ด้วยการใช้อาคารที่ถูกทิ้งร้างหรือพื้นที่ว่างให้เป็นส่วนหนึ่งของอาคารพิพิธภัณฑ์หลัก

2) แผนงานสนับสนุนเส้นทางการศึกษาประวัติศาสตร์เขตเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต เพื่อการปรับปรุงฟื้นฟูและอนุรักษ์อาคารและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ถูกทิ้งร้างหรือชำรุดทรุดโทรมให้คืนมาอีกครั้ง

3) แผนงานปรับปรุงซ่อมแซมตึกแถวในเขตเมืองเก่าภูเก็ต กรณีศึกษาดนกลาง นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมถนนคนเดิน เพื่อการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่น ในช่วงเทศกาล

ตรุษจีน ซึ่งเป็นช่วงการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีน มีการประดับประดาบ้านเรือนด้วยวัสดุอุปกรณ์ตามความเชื่อของชาวจีน เพื่อให้มีโชคลาภและความอยู่ดีมีสุข เช่น การประดับขอบ้านบนของประตูเข้าบ้านด้วยผ้าสีแดง สำหรับบ้านผู้ที่มีฐานะดี จะใช้เป็นแบบลวดลายที่มีความสวยงาม รวมทั้งงานเทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อที่ได้รับวัฒนธรรมตกทอดมาจากบรรพบุรุษของชาวจีน มีการไหว้ขอพรจากพระจันทร์ด้วยการไหว้เทพเจ้าด้วยขนมไหว้พระจันทร์ (ตงซิวเปี้ย) และขนมโก๋ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ของจีน รวมทั้งยังมีกิจกรรมอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย เช่น การแสดงศิลปะพื้นเมือง การจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง การสาธิตการประกอบอาหาร โดยใช้สถานที่จัดกิจกรรมเหล่านี้ ตลอดเส้นทางสายประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมร่วมกันของชุมชนกับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

2. สถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส

ภายหลังจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่นได้เสนอเขตนุรักษ์เมืองเก่าภูเก็ตให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” โดยใช้ถนนถลางเป็นโครงการนำร่องในปีพ.ศ. 2532 เป็นต้นมา นับเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเขตประวัติศาสตร์ในเวลาต่อมา เกิดการขยายตัวจากการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น มีการลงทุนด้านที่พักมากยิ่งขึ้น เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการค้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น อาคารหลายแห่งถูกเปลี่ยนสถานการณเป็นเจ้าของ มีการปรับปรุงเป็นโรงแรมที่พักหรือเกสต์เฮ้าส์ขนาดเล็ก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านแสดงศิลปะ ฯลฯ มีปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาพักผ่อนและเที่ยวชมสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสเพิ่มสูงขึ้น (สัมภาษณ์: เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์, ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว, ถนนถลาง, วันที่ 27 เมษายน 2555)

ด้วยแผนการฟื้นฟูอนุรักษ์และพัฒนาอาคารสิ่งก่อสร้างและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ฟื้นฟูวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้เกิดความสนใจและเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้เพิ่มขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่น แต่จากแผนการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังมีเพียงการดำเนินงานในเรื่องการปรับปรุงภูมิทัศน์ ด้วยการนำสายไฟฟ้าใต้ดินเท่านั้นที่ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนแผนการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ยังไม่ได้ปฏิบัติในเชิงรูปธรรมมากนัก เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชนจึงทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องได้ (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน, ถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 28 เมษายน 2555) จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุกีส เนื่องจากขาดการบริหารจัดการ การพัฒนาเชิงบูรณาการในการ

ฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาศิลปกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก (คณะกรรมการการทอ่งเทียว วุฒิสภา, 2553, หน้า 101)

จากผลการศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส กล่าวสรุปได้ว่า ชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ เป็นชุมชนย่านการค้า ที่มีประวัติและความเป็นมาของการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานยาวนานกว่า 100 ปี ตั้งอยู่บนที่ราบทางตอนใต้ใจกลางเมืองภูเก็ต โครงสร้างประชากรโดยส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน ที่บรรพบุรุษอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจากจีนแผ่นดินใหญ่และมณฑลฮกเกี้ยน มีวิถีชีวิตและเศรษฐกิจผูกพันกับการค้าแบบครอบครัวใหญ่ ในลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมแบบกงสีหรือเครือญาติ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตามแบบอย่างวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของชาวจีน มีลักษณะการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชน ภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาลนครภูเก็ต ที่กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พ.ศ 2538

ปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุเกส บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนริษยา (2) ถนนเขาราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนดินุ๊ก (5) ถนนถลาง (6) ถนนพังงาและ (7) ซอยรมณีชัย รวมทั้งสิ้น 480 หลังคาเรือน เป็นอาคารสถาปัตยกรรมรูปแบบเก่า 189 หลังคาเรือน แบบที่ดัดแปลงด้านหน้าหรือโครงสร้าง 213 หลังคาเรือนและคฤหาสน์ 6 หลังคาเรือน อาคารสถาปัตยกรรมโดยส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่สมบูรณ์ มีเพียงบางส่วนที่ถูกทิ้งร้างหรือใช้เป็นโกดังเก็บสินค้า ขาดการดูแลรักษา ซ้ำรูดทรุดโทรมตามกาลเวลาหรือเปลี่ยนสถานะการเป็นเจ้าของถูกดัดแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมและรื้อถอนเพื่อสร้างอาคารใหม่ทดแทน

ดังนั้นการศึกษานี้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุเกส จึงเป็นที่มาของการทำความเข้าใจถึงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน โดยใช้สถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ของการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเล สร้างความรู้และความเข้าใจถึงเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมและการรับรู้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่เกี่ยวเนื่องกับสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุเกสซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อให้เกิดแรงผลักดันและสร้างจิตสำนึกรักชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น สามารถที่จะพัฒนาและรักษามรดกอย่างยั่งยืนด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

4.2 ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร

การศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยว (survey questions) โดยใช้ดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ของ ของ จีราร์ด และเทอร์เรียริ (Girard & Torrieri, 2009, p. 230) ที่มีองค์ประกอบ 10 ประการ เป็นดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งด้านกายภาพและจินตภาพ ที่จะสามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาพักผ่อนหรือท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกต่างในแหล่งท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ยังรวมถึงการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม จากดัชนีชี้วัดคุณค่าทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ ทรอสบี (Throsby, 2009, p. 21) ที่มีองค์ประกอบ 6 ประการ เป็นดัชนีชี้วัดถึงระดับการรับรู้ของเจ้าของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนว่า มีการรับรู้ถึงคุณค่าและให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มากน้อยเพียงใด

สรุปความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ใช้วิธีการพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการถ่วงน้ำหนัก ด้วยการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละประเด็นคำถาม เป็นค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละเส้นทาง จากนั้นนำค่าเฉลี่ยรวมไปจัดกลุ่มระดับความพร้อม โดยคัดแปลงมาจากเกณฑ์การจัดกลุ่มความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) ค่าเฉลี่ยรวม 3.51-5.00 หมายถึง ระดับความพร้อมมาก (2) ค่าเฉลี่ยรวม 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพร้อมปานกลาง และ (3) ค่าเฉลี่ยรวม 1.00-2.50 หมายถึง ระดับความพร้อมน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้แบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต สำหรับประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส จำนวน 7 เส้นทาง ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมจำนวน 250 คนในพื้นที่ที่ศึกษาได้แก่ (1) ถนนรัชฎา จำนวน 25 คน (2) ถนนเยาวราช จำนวน 59 คน (3) ถนนกระบี่ จำนวน 23 คน (4) ถนนดิบูก จำนวน 33 คน (5) ถนนถลาง จำนวน 56 คน (6) ถนนพังงา จำนวน 39 คนและ (7) ซอยรมณีย์ จำนวน 15 คน โดยผลการศึกษาที่ได้อธิบายตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ลักษณะทั่วไปของประชาชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของประชาชน บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส (ดูตารางที่ 4.3 และรายละเอียดภาคผนวก ก) จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ สถานะภาพการเป็นเจ้าของ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน การใช้ประโยชน์จากอาคาร สถาปัตยกรรม ระยะเวลาที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและความเป็นคนในท้องถิ่น พบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 54.00 มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการ ร้อยละ 56.00 อายุเฉลี่ย อยู่ช่วงระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 31.60 การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและปริญญาตรี ร้อยละ 42.40 และ 50.00 อาชีพปัจจุบันคือ ค้าขาย ร้อยละ 73.20 ใช้ประโยชน์จากอาคารสถาปัตยกรรมเป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย ร้อยละ 64.40 ระยะเวลาที่อยู่อาศัย มากกว่า 30 ปีขึ้นไป ร้อยละ 36.40 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 5 คนขึ้นไป ร้อยละ 33.20 และร้อยละ 75.60 เป็นคนภายในท้องถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของประชาชนระหว่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน ยกเว้นประชาชนบนถนนกลางและซอยรมณีย์ ที่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานะภาพการเป็นเจ้าของบนถนนริษญา ส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าอาศัย และระยะเวลาที่อยู่อาศัย มีความแตกต่างกัน จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสถนนริษญาและถนนภูเก็ต (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส, ถนนริษญาและถนนภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2554) พบว่า ตึกแถวถนนริษญาในอดีต เป็นของนายเหมืองผู้มั่งคั่งของหลายตระกูล ที่สร้างขึ้นมาทั้งเพื่ออยู่อาศัยและค้าขาย แต่ต่อมาหลายครอบครัวได้อพยพไปอยู่ที่อื่นเนื่องจากถนนริษญาปัจจุบันกลายเป็นที่ตั้งของธนาคาร เป็นย่านการค้าที่มีราคาเช่าสูง อีกทั้งยังเป็นย่านที่ได้รับความนิยมจากการเปิดร้านจำหน่ายสินค้าประเภท นาฬิกาและแว่นตา ร้านอาหารและร้านกาแฟ สำหรับบริการนักท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้ประกอบการในพื้นที่และต่างถิ่นเข้ามาเช่าอาศัยเพื่อเปิดกิจการเพิ่มมากขึ้น โดยราคาค่าเช่าอยู่ที่ประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตึกเก่าชีโนโปรตุเกสทรงฝรั่ง ที่เริ่มเปิดดำเนินการมาได้ประมาณ 4-5 ปีที่ผ่านมา และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่เข้ามาพักผ่อนและใช้บริการเพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	เส้นทางในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส							รวม	
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	กลาง	พังงา	รมณีย์	(61 คน)	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	จำนวน	ร้อยละ
อพยพเข้ามาในพื้นที่									
1-5 ปี	28.57	66.66	66.66	33.33	55.56	22.23	100.00	32	52.46
6-10 ปี	28.57	26.67	16.67	66.67	38.89	33.33	-	19	31.15
11-15 ปี	14.29	6.67	-	-	5.55	33.33	-	6	9.83
16-20 ปี	14.29	-	16.67	-	-	-	-	2	3.28
21-30 ปี	14.28	-	-	-	-	11.11	-	2	3.28
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	61	100.00

4.2.2 ความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน

การศึกษาความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต (survey questions) โดยใช้ดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนของ จีราด์ และเทอริเออริ (Girard & Torrieri, 2009, p. 230) ที่มีองค์ประกอบ 10 ประการ ได้แก่ (1) ปริณพทลชุมชนประวัติศาสตร์ (territorial) (2) วัฒนธรรมชุมชน (cultural) (3) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (historic) (4) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (civic) (5) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (social) (6) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (spirit of a community) (7) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation civic organizations) (8) การบริหารจัดการชุมชน (community management) (9) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (community infrastructure) และ (10) กิจกรรมในชุมชน (community activities) โดยผลการศึกษาที่ได้อธิบายตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2.1 ความพร้อมด้านปริณพทลชุมชนประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาความพร้อมด้านปริณพทลชุมชนประวัติศาสตร์ในเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.4) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านปริณพทลชุมชนประวัติศาสตร์ พบว่าความเก่าแก่ของอาคารสถาปัตยกรรม ความเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ลักษณะภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมของชุมชนและอาคารสถาปัตยกรรมที่ชุมชนถือครอง มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นอาคารสถาปัตยกรรมย่านการค้าที่มีขนาดใหญ่ มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรมที่สำคัญของชุมชน ความเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ที่

เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส โดยได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมในยุคคลาสสิกและโรมันในยุโรป ถูกสร้างขึ้นโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต ตั้งอยู่ใจกลางของเมืองภูเก็ต ตัวอาคารสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่เป็นตึกแถวที่มีการวางแผนผังให้สามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางต่าง ๆ หันหน้าออกถนนทั้งสองฟาก มีการออกแบบทางเดินเท้ากว้าง 5 ฟุต ที่เรียกว่าห่อง กา ก็ ใช้หลบแดดและสายฝน เชื่อมกับอาคารหลังอื่น ๆ อาคารสถาปัตยกรรมโดยส่วนใหญ่ประชาชนเป็นผู้ถือครอง

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านปริณทลชุมชนประวัติศาสตร์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านปริณทล ชุมชนประวัติศาสตร์ (Territorial)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ คิดเห็น
	ริษฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ติบุก (33 คน)	ถลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
1. ความเก่าแก่ของอาคาร สถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส	4.32	4.08	4.13	4.03	4.29	4.38	4.43	4.24	มาก
2. ความเป็นอาคาร สถาปัตยกรรมร่วมสมัย	3.84	3.83	4.04	3.66	3.87	3.87	3.43	3.79	มาก
3. ลักษณะภูมิทัศน์และ สิ่งแวดล้อมของชุมชน	3.96	3.75	3.91	3.56	3.65	3.69	3.36	3.70	มาก
4. อาคารสถาปัตยกรรม ที่ คนในชุมชนถือครอง	3.92	3.34	3.52	3.66	3.55	3.64	4.14	3.68	มาก
5. อาคารสถาปัตยกรรม ที่ หน่วยงานภาครัฐถือครอง	2.25	2.25	2.31	2.22	2.24	2.21	2.43	2.27	น้อย
รวม	3.66	3.45	3.58	3.43	3.52	3.56	3.56	3.54	มาก

หมายเหตุ. ค่าเฉลี่ยรวม: ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางศึกษา บนเส้นทางในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

ระดับความคิดเห็น ได้จากการถ่วงน้ำหนักของระดับคะแนนความคิดเห็น

ส่วนอาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสที่ภาครัฐถือครอง มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย เนื่องจาก มีเพียงอาคารสถาปัตยกรรมที่อยู่ในย่านการค้า เขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส

เพียง 4 หลังเท่านั้นที่เป็นอาคารของราชพัสดุถือครองจำนวน 3 หลัง และอีกหลังหนึ่งเป็นอาคารที่ตั้งของศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวโดยเทศบาลนครภูเก็ตเป็นผู้ถือครองเท่านั้น

หากเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านปริณทลชุมชนประวัติศาสตร์ พบว่า โดยส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ยกเว้นความคิดเห็นต่อความพร้อมอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ชุมชนถือครอง ของประชาชนถนนเยาวราช ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าความคิดเห็นของเส้นทางอื่น ๆ เนื่องจาก อาคารตึกแถวที่ประชาชนบางส่วนเช่าอาศัยเพื่อทำการค้ามีค่อนข้างมาก จึงทำให้ผู้เช่าอาศัยเข้าใจว่าอาคารส่วนใหญ่เป็นของคนต่างถิ่นที่เข้ามาซื้อและเปิดให้เช่า จึงคิดว่าเป็นอาคารของบุคคลอื่นต่างชุมชน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านปริณทลชุมชนประวัติศาสตร์ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก มีเพียงอาคารสถาปัตยกรรมที่ภาครัฐถือครองเท่านั้น ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย

4.2.2.2 ความพร้อมด้านวัฒนธรรม

ผลการศึกษาความพร้อมด้านวัฒนธรรมในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.5) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

จากความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านวัฒนธรรม พบว่า ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน รูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตชุมชน ภาษาและอาหารท้องถิ่นในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ประชาชนโดยส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนประวัติศาสตร์เป็นชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอดีต ทั้งที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ มะลาคา สิงคโปร์ ปีนัง มาเลเซีย อินเดียนและคนในท้องถิ่นเกิดการผสมผสานด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่ออันหลากหลายที่ชุมชนยังคงยึดถือปฏิบัติด้วยดีตลอดมาเช่นประเพณีไหว้เจ้า เทศกาลกินเจ ตรุษจีน ฯลฯ ในแต่ละปีมีประชาชนและนักท่องเที่ยวเดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก อีกทั้งด้วยความโดดเด่นของวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย มีวิถีชีวิตของชุมชนแบบการค้าจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับภาษาที่ใช้โดยทั่วไปในชุมชนก็ยังนิยมใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสารซึ่งกันและกัน แต่บางครั้งก็เข้าใจยากเนื่องจากมีภาษาจีนปนอยู่ด้วย เรื่องอาหารในท้องถิ่นนั้น ในชุมชนมีการเปิดสอนหลักสูตรการทำอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้เข้าร่วมศึกษาและปฏิบัติด้วยกัน มีการเดินทางไปตลาดเพื่อหาซื้อวัตถุดิบ ตำพริกแกงและปรุงรสด้วยตนเอง ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากพอสมควร (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555)

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านวัฒนธรรมชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์
จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านวัฒนธรรม ชุมชน (Cultural)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ คิดเห็น
	รับภา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ดีบุก (33 คน)	กลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
1. ประเพณี /วัฒนธรรมและ ความเชื่อของชุมชน	4.32	4.10	3.83	4.03	4.15	4.13	3.93	4.07	มาก
2. รูปแบบการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตของชุมชน	4.20	4.06	3.87	3.84	4.13	4.15	4.15	4.06	มาก
3. การแสดงและการละเล่น ของชุมชน	2.92	2.71	2.57	2.41	2.75	2.85	2.85	2.72	ปาน กลาง
4. การแต่งกายแบบท้องถิ่น ในชุมชน	2.84	2.67	2.70	2.53	2.62	2.72	2.72	2.69	ปาน กลาง
5. ภาษาและอาหารท้องถิ่น ในชุมชน	3.88	3.58	3.65	3.59	3.76	3.74	3.74	3.70	มาก
รวม	3.63	3.42	3.32	3.28	3.48	3.52	3.48	3.45	ปาน กลาง

ส่วนการแสดงและการละเล่นของชุมชนและการแต่งกายแบบท้องถิ่นในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก การแสดงหรือการละเล่นของชุมชนที่สามารถเข้าชมมีน้อยมาก นอกจากในช่วงเทศกาลหรืองานสำคัญ ๆ ของหน่วยงานทางราชการของจังหวัดเท่านั้นที่ประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวจะเข้าร่วมได้ เช่นเดียวกันกับการแต่งกายที่ปัจจุบันนี้มีเพียงผู้สูงอายุในชุมชนเท่านั้น หรือโรงแรมและร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าและบริการที่นิยมให้พนักงานแต่งกายสวมใส่ชุดยาหา ด้วยผ้าถุงลายดอกสดใส สวมเสื้อผ้าปักทอลายดอกคาดด้วยเข็มขัดเงิน ส่วนผู้ชายก็ไม่นิยมสวมใส่เสื้อโหล่งปาเต๊ะให้เห็นอีกแล้ว มีแต่สวมใส่เสื้อผ้าสมัยใหม่ สำหรับความเชื่อก็ยังคงยึดถือตามบรรพชนที่ได้ปฏิบัติติดต่อกันมา แต่ในอนาคตก็คงมีการเปลี่ยนแปลง เพราะเด็กสมัยปัจจุบันเชื่อคอมพิวเตอร์มากกว่า (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส ศาลเจ้าแสงธรรม, ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

เมื่อเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านวัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ยกเว้นความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านภาษาและอาหารท้องถิ่นในชุมชน ของประชาชนถนนกระบี่ ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าความคิดเห็นของเส้นทางอื่น ๆ เนื่องจากถนนกระบี่

มีร้านอาหารที่จำหน่ายให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวไม่น้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านพักอาศัยหรือร้านค้าเล็ก ๆ ที่จำหน่ายผลไม้ สำหรับภาษาท้องถิ่นปัจจุบันนี้ ยังคงมีเฉพาะผู้ใหญ่ในชุมชนเท่านั้น ที่ยังพูดภาษาถิ่นได้ของภูเก็ตนับเป็นสำเนียงภาษาจีนฮกเกี้ยนอยู่ ส่วนเด็กสมัยใหม่นิยมพูดแต่ภาษาไทยกลางเป็นส่วนใหญ่ พูดภาษาถิ่นในชุมชนอยู่น้อยมาก เด็กไปโรงเรียนก็พูดภาษาไทยกลาง (สัมภาษณ์: ประชาชนถนนกระบี่, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความพร้อมด้านวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน รูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตชุมชน ภาษาและอาหารท้องถิ่นในชุมชน มีความพร้อมในระดับมาก มีเพียงการแสดงและการละเล่นของชุมชน การแต่งกายแบบท้องถิ่นในชุมชนเท่านั้น ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

4.2.2.3 ความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.6) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน พบว่า สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน สถานที่สำคัญทางด้านความเชื่อหรือศาสนา ศาลเจ้าและศาลบรรพชนและความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนกับต่างประเทศ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อาคารสถาปัตยกรรมในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส บนถนนรัชฎา ถนนเยาวราช ถนนกระบี่ ถนนดิบุก ถนนถลาง ถนนพังงาและซอยรมณีย์ รวมทั้งบริเวณถนนใกล้เคียง เริ่มมีการก่อสร้างมาตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2411 ซึ่งเดิมเรียกว่า ทุ่งคา เป็นพื้นที่มีแหล่งดิบูกมาก จึงมีการตั้งถิ่นฐานขึ้นโดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาในสมัยนั้นเรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเริ่มมีการพัฒนารูปแบบของสถาปัตยกรรมให้เป็นแบบผสมผสานมากขึ้น อาคารตึกแถวต่าง ๆ จึงเปรียบเสมือนเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่บันทึกเรื่องราวของความรุ่งเรืองทั้งทางด้านศิลปกรรม สังคม วัฒนธรรมและความเชื่อต่าง ๆ เอาไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน

ในเขตพื้นที่ที่ศึกษายังมีสถานที่สำคัญทางด้านความเชื่อหรือศาสนา ที่เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าและศาลบรรพชนต่าง ๆ ไว้หลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาลเจ้าแสงธรรม ถนนพังงาหรือศาลเจ้าเต่งก้องตอง เป็นศาลเจ้าของตระกูล แซ่ตัน โดยหลวงอำนาจนรารักษ์ (ตันคิวค) สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2434 โดยมีพระอึ้งซุนต่าย เป็นประธานศาลเจ้าและพระตัน เซ่ง อึ้ง ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ตระกูลตันและตระกูลอื่น ๆ ในชุมชนเคารพนับถือ (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส ศาลเจ้าแสงธรรม, ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555) นอกจากนี้ยังมีศาลเจ้าปู่จ้อ เป็นศาลเจ้าเก่าแก่อีกศาลหนึ่งที่มียุกว่า 120 ปี มีองค์กวนอิมปู่จ้อเป็นประธาน ประชาชนนิยมมาสะเดาะเคราะห์ ขอยารักษาโรค

และขอบุตร ตั้งอยู่ติดกับศาลเจ้าจู้ต๋วยเต้าโป๊เก้ง ศาลเก่าแก่อายุไร่ร้อยกัน เป็นศาลเจ้าที่ได้รับความนิยมเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ในแต่ละปีจะจัดให้มีประเพณีถือศีลกินผัก มีอาหารเจสำหรับแจกจ่ายประชาชนที่มาเคารพและทานอาหารในโรงเจนับหมื่นคนในแต่ละวัน (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส ศาลเจ้าจู้ต๋วยเต้าโป๊เก้ง, ถนนระนอง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 4 พฤษภาคม 2555)

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (Historic)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความคิดเห็น
	รัชฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ตีบุก (33 คน)	ถลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
1. สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	4.16	4.03	3.78	3.84	4.13	4.07	4.07	4.01	มาก
2. สถานที่สำคัญทางด้านความเชื่อหรือศาสนา	3.76	3.98	3.91	3.53	4.05	4.03	3.79	3.86	มาก
3. มีศาลเจ้าและศาลบรรพชน	3.96	3.93	3.69	3.71	4.12	4.15	3.93	3.93	ปาน
4. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์	2.76	2.86	3.17	2.96	3.44	2.97	2.86	3.00	กลาง
5. ความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนกับต่างประเทศ	3.42	3.42	3.61	3.78	3.29	3.46	3.57	3.51	มาก
รวม	3.61	3.64	3.63	3.56	3.81	3.74	3.76	3.66	มาก

นอกจากนี้อาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสยังบอกเล่า ถึงความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนกับต่างประเทศ เมื่อครั้งชาวจีนได้อพยพเข้ามาทำงานในเหมืองแร่ดีบุก และขยับขยายมาตั้งถิ่นฐานค้าขายในเมือง เนื่องจากมีคลองบางใหญ่เชื่อมต่อกับอ่าวพังงา จึงมีเรือสินค้าเข้ามาจอดเทียบท่า เพื่อขนส่งลำเลียงสินค้าตามโกดังต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทั้งสองฝั่งของคลองบางใหญ่ในอดีต จึงทำให้มีชาวต่างชาติทั้งจีน อินเดีย อาหรับ มาเลย์ และยุโรปเข้ามาทำการค้า เช่นเดียวกับเมืองท่าในมะลาคา สิงคโปร์และปีนัง จึงทำให้การออกแบบอาคารได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศเข้าไปด้วย โดยชาวจีนที่อาศัยอยู่บริเวณย่านการค้ายังคงดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของบรรพชนชาวจีน นำเอาวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ เข้ามาด้วย เช่น กลุ่มชาวจีนที่อาศัยบริเวณถนนถลาง ที่มีวิถีชีวิตแบบคนจีน มีภาษาพูดและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ส่วนความคิดเห็นด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนโดยส่วนใหญ่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาหลายชั่วอายุคน เกิดการผสมผสานทั้งทางด้านเชื้อชาติ ทั้งคนไทยเชื้อสายจีน อินเดียและมาเลย์ จนคนรุ่นหลังมีความรู้สึกเป็นคนไทย ถึงแม้ว่าจะมีเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ที่แตกต่างออกไปก็ตาม

เมื่อเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนพบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ยกเว้นความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ของประชาชนถนนกลาง ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของเส้นทางอื่น ๆ เนื่องจาก บนถนนกลางมีคนไทยเชื้อสายอินเดียที่เป็นเจ้าของอาคารเปิดร้านจำหน่ายเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก อยู่อาศัยและทำการค้าเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ค่าคะแนนความคิดเห็นต่อประเด็นดังกล่าวสูงกว่าเส้นทางอื่น กล่าวสรุปได้ว่า ความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน สถานที่สำคัญทางด้านการเชื่อหรือศาสนา มีศาลเจ้าและศาลบรรพชนและความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนกับต่างประเทศ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก มีเพียงความหลากหลายทางชาติพันธุ์เท่านั้น ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

4.2.2.4 ความพร้อมด้านความเป็นพลเมืองชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านความเป็นพลเมืองของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.7) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านความเป็นพลเมืองของชุมชน โดยส่วนใหญ่ พบว่า ผู้คนในชุมชน ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคนในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้คนในชุมชนทั้งเจ้าของอาคารและผู้เช่าอาศัย ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส ต่างก็ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส และวิถีชีวิตร่วมกับภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนใกล้เคียงมาโดยตลอด มีเพียงบางช่วงเวลาที่เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน เกิดความขัดแย้งในด้านความคิดเห็นบ้างแต่ก็เป็นไปในลักษณะเชิงสร้างสรรค์ ดังจะเห็นได้จากบทบาทของคนในชุมชน ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชน ที่สามารถทำงานด้วยกันอย่างดี มีการจัดตั้งมูลนิธิเมืองเก่า และชุมชนเมืองเก่า ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ร่วมกับภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จนนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดทางเดินเท้าหรือ ห่อ กากี ของบ้าน 4 หลังบนถนนกลาง ในปี พ.ศ. 2552 และเปิดทางเดินเท้าเพิ่มเติมอีกในปี พ.ศ. 2553 จำนวน 2 หลัง นำมาซึ่งความร่วมมือและร่วมใจของชุมชน (สัมภาษณ์: ประชาชนชุมชนกลาง คริสเตียนสถาน, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555)

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านความเป็นพลเมืองชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านความเป็น พลเมืองของชุมชน (Civic)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ คิดเห็น
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
1. ผู้คนในชุมชน	3.96	3.83	3.70	3.91	3.65	3.72	3.93	3.81	มาก
2. ผู้บริหารธุรกิจชุมชน	3.47	3.46	3.57	3.53	3.34	3.43	3.50	3.47	ปาน
3. ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชน	3.84	3.69	3.65	3.72	3.64	3.74	3.64	3.70	มาก
4. องค์กรสาธารณะในชุมชน	3.48	3.24	3.30	3.22	3.59	3.20	3.66	3.38	ปาน
5. การมีส่วนร่วม									กลาง
6. ตัดสินใจของคนในชุมชน	3.58	3.37	3.52	3.66	3.86	3.49	3.37	3.55	มาก
รวม	3.67	3.52	3.55	3.61	3.62	3.52	3.62	3.58	มาก

นอกจากนี้ชุมชนยังได้ร่วมกับเทศบาลนครภูเก็ต การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและบริษัท ทีโอ ที (มหาชน) จำกัด ในการปรับปรุงระบบเคเบิลใต้ดิน โดยนำสายไฟฟ้าและสื่อต่าง ๆ ท่อประปา ระบบท่อระบายน้ำและปรับปรุงพื้นผิวจราจรบนถนนกลาง ซึ่งสำเร็จไปแล้วในปีพ.ศ. 2553 ส่วนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 เป็นช่วงดำเนินการของถนนตึก ถนนกระบี่ ถนนเยาวราชและถนนเทพกระษัตรี (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553)

ส่วนความคิดเห็นต่อผู้บริหารธุรกิจชุมชนและองค์กรสาธารณะในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก บทบาทของผู้บริหารธุรกิจชุมชนและองค์กรสาธารณะในชุมชน ยังไม่มีความโดดเด่นมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารองค์กรขนาดใหญ่หลายองค์กรในชุมชน ส่วนใหญ่มีหน้าที่บริหารกิจการและงานส่วนรวมด้วย จึงไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชน แต่ก็ยังให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับองค์กรสาธารณะในชุมชนได้แก่ สมาคมกวางตุ้งภูเก็ต สโมสรไทยหัว และคริสเตียนสถาน ที่ต่างก็มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารองค์กรอย่างเด่นชัดในการให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในองค์กรด้วยกัน แต่ก็มีไม่มากนัก

หากเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านความเป็นพลเมืองของชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านความเป็นพลเมืองของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีผู้คนในชุมชน ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคนในชุมชน มีความ

พร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหารธุรกิจชุมชนและองค์กรสาธารณะในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

4.2.2.5 ความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.8) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

หากพิจารณาความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความเป็นมิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน สังคมผู้นำผู้อาวุโส ผู้นำทางศาสนาในชุมชนและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส เป็นชุมชนที่ส่วนใหญ่ผู้อาศัยเป็นลูกหลานของชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานจากมณฑลฮกเกี้ยน จีนแผ่นดินใหญ่และจากมะลาลิงคโปรและปีนัง เป็นชุมชนที่เป็นย่านการค้าที่มีสภาพสังคม ค่านิยมและความเชื่อของคนในชุมชนที่ยังรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมที่นำมาจากถิ่นเกิด ผสมผสานเข้ากับสังคมวัฒนธรรมมาเลย์และคนในท้องถิ่นกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชุมชนและของจังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน (Social)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความคิดเห็น
	รัชฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ตึกก (33 คน)	ตลาด (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
1. ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น	3.64	3.71	3.57	3.87	3.65	3.69	3.64	3.68	มาก
2. ความเป็นมิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน	3.93	4.17	3.91	4.03	4.11	4.05	3.93	4.02	มาก
3. สังคมหนุ่ม-สาวในชุมชน	3.29	2.85	2.91	3.09	2.82	2.97	3.29	3.03	ปานกลาง
4. สังคมผู้นำ ผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนาในชุมชน	3.57	3.59	3.21	3.65	3.58	3.67	3.57	3.55	มาก
5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน	3.36	3.64	3.65	3.84	3.49	3.59	3.36	3.56	มาก
รวม	3.56	3.59	3.45	3.70	3.53	3.59	3.56	3.57	มาก

ด้วยวัฒนธรรมและประเพณีจีนที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความเคารพนับถือ และให้เกียรติผู้นำ ผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนาตามความเชื่อของบรรพชนจีน ความเป็นมิตรไมตรี กับบุคคลอื่นทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาต่อจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีก รุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโสและผู้นำทาง ศาสนา, ศาลเจ้าแสงธรรม, ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555) เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง หรือลบเลือนได้ยาก เพราะความหลากหลายของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชน ต่างก็นำเอา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ตนเองเคารพยึดถือติดตัวมาด้วย เมื่อบุคคลหลายกลุ่มมาอยู่รวมกันจึงเกิด การผสมผสานวัฒนธรรมขึ้น กลายเป็นค่านิยมร่วมของชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาที่ใช้ภายในชุมชน เป็นภาษาที่ผสมทั้งภาษาจีนฮกเกี้ยน ภาษาอังกฤษ มาลายูและไทย (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555)

รวมทั้งชุมชนยังมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง เนื่องจาก อาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถวที่ใช้ประโยชน์เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย เชื่อมต่อกันตลอดแนวถนน ทั้งสองฟากของถนน อาคารแต่ละหลังหันหน้าออกถนนใหญ่ ส่วนด้านหลังชนกับบ้านข้างเคียงที่ หันหน้าออกถนนอีกด้านหนึ่งเช่นกัน จึงมีความปลอดภัยสูง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเครือญาติ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนเก่า คนใหม่ที่เช่าอาศัยต่างก็ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สำหรับสังคมหนุ่ม-สาวในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ชาวจีน ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีชาตินิยมสูง รักษาไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่น จนกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ให้ค่อยลงได้ อย่างเช่นในครอบครัว คนจีนผู้ชายจะเป็นใหญ่ในบ้าน เมื่อลูกสาวจากครอบครัวคนไทยแต่งงานกับลูกชายคนจีน หัวหน้า ครอบครัวเป็นคนจีนก็จะนำสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตามไปด้วย ที่สำคัญครอบครัวคนจีนให้ ความสำคัญกับการเลี้ยงดูลูกชายแบบฮองเต้ ไม่ให้ทำงานหนัก นิยมส่งลูกและหลานไปเรียน หนังสือในกรุงเทพฯ หรือต่างประเทศ จึงทำให้คนหนุ่มสาวเหล่านี้ให้ความสำคัญกับประเพณีและ คุณค่าทางสังคมในครอบครัวและชุมชนลดน้อยลง (สัมภาษณ์: ประชาชน, ร้านกาแฟ ถนนรัชฎา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

จากความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะที่ สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโน โปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่น ความเป็นมิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน สังคมผู้นำ ผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนาในชุมชน และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นของสังคม หนุ่ม-สาวในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

4.2.2.6 ความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.9) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน พบว่า ความภาคภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน ความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อาคารตึกแถวสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส ในย่านการค้าเขตชุมชนประวัติศาสตร์ เป็นรูปแบบผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและยุโรปเข้าด้วยกัน เป็นตัวแทนของความเป็นชาตินิยมของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต ที่ได้รับอิทธิพลจากสิงคโปร์และป็นังซึ่งได้วางรากฐานทางการค้าที่สำคัญ เป็นที่มาของรายได้ของประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนได้พึ่งพาอาศัยในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคง จึงส่งผลทำให้ลูกหลานเกิดความภาคภูมิใจในความเสียสละและความอดทนของบรรพบุรุษ จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา สภากาลังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ถูกถ่ายทอดมาทางสถาปัตยกรรม จึงทำให้เกิดความรักความหวงแหนสถาปัตยกรรมภายในชุมชน

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน (Spirit of a community)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความคิดเห็น
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	ถลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
1. มีความภาคภูมิใจในศิลปะ และวัฒนธรรมของชุมชน	4.21	4.11	3.90	3.84	4.35	4.15	4.21	4.11	มาก
2. มีความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน	4.07	4.15	3.65	3.75	4.36	4.21	4.07	4.04	มาก
3. อนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชน	3.86	4.14	3.70	3.92	4.25	4.18	3.86	3.98	มาก
4. การสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น ๆ	2.85	2.76	2.93	2.84	3.38	2.87	2.86	2.93	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ความพร้อมด้านความรู้ รักของชุมชน (Spirit of a community)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ คิดเห็น
	รัชฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ตึก (33 คน)	กลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
5.สร้างจิตสำนึกรักถิ่นเกิด ให้กับลูกหลานในชุมชน	2.93	2.97	3.30	3.31	3.02	3.23	2.93	3.10	ปาน กลาง
รวม	3.58	3.63	3.50	3.53	3.87	3.73	3.59	3.63	มาก

ด้วยความร่วมมือของประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชน ที่ต้องการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของชุมชนเอาไว้ เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญของชนรุ่นหลัง จึงได้ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดตั้งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตขึ้น ในปี พ.ศ 2523 เป็นต้นมา จนนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ทั้งภาครัฐและเอกชนในปี ต่อมา จนในมาถึงในปีพ.ศ 2532 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น จึงได้เสนอให้กำหนดเป็นเขตอนุรักษ์และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กระทั่งในปี 2537 กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต เทศบาลเมืองภูเก็ตและองค์กรความร่วมมือ แห่งสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมัน ได้จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาและอนุรักษ์เมือง ภูเก็ต โดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม จนในที่สุดปี พ.ศ. 2538 กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ได้ประกาศให้มีการควบคุมการพัฒนาในเขตประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้เป็นเขต อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จังหวัดภูเก็ต (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553)

การสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น ๆ และการสร้างสำนึกรักถิ่นเกิดให้กับลูกหลานใน ชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการสร้างเครือข่ายร่วมกันในชุมชนท้องถิ่นอื่น ๆ ทำงานได้ค่อนข้างลำบาก ด้วยแนวความคิด การบริหารจัดการของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน จึงทำงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งในต่างจังหวัดหรือจังหวัด ใกล้เคียงเท่านั้นที่มีการลงพื้นที่และศึกษาปัญหาาร่วมกัน อีกทั้งในเรื่องการขาดงบประมาณ สนับสนุน ส่วนใหญ่เป็นงบประมาณที่ได้จากความช่วยเหลือกันในกลุ่มชุมชนหรือสมาชิกให้ ความสำคัญจึงต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายของตนเอง สำหรับการสร้างกิจกรรมสำนึกรักถิ่นเกิด ให้กับลูกหลานในชุมชนนั้นมีอยู่บ้างไม่บ่อยครั้ง โดยการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในช่วงตรุษจีน ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต และกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสถาบันการศึกษาเท่านั้น (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555)

หากเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ยกเว้นความคิดเห็นต่อความพร้อมในประเด็นการสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น ๆ ของประชาชนถนนกลาง ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของเส้นทางอื่น ๆ เนื่องจาก ถนนถนนกลางเป็นเส้นทางที่ใช้เป็น โครงการนำร่องในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา บุรณะ พื้นฟูและอนุรักษ์วิถีชีวิตศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของอาคารในชุมชน จึงทำให้ชุมชนถนนกลางได้รับความสนใจจากสื่อ นักท่องเที่ยว ชุมชนใกล้เคียงและต่างจังหวัด ที่เดินทางเข้ามาศึกษาดูงานมาโดยตลอด จึงทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในถนนกลางมีความรู้สึกว่ามีเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก

กล่าวสรุปได้ว่า ความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ด้านความภาคภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน มีความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนการสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น ๆ และการสร้างสำนึกรักถิ่นเกิดให้กับลูกหลานในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

4.2.2.7 ความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.10) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การไม่รื้อถอนอาคารสถาปัตยกรรมเก่าทิ้ง ปรับปรุงดูแลและรักษาอาคารสถาปัตยกรรมให้สวยงามแข็งแรง สร้างสิ่งปลูกสร้างให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมเดิมให้กลมกลืนกัน รักษาอาคารสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชนไว้ให้นานที่สุด ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนและชุมชนในการรักษาอาคารสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าไว้ ทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้เนื่องจาก ตั้งแต่ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้จัดตั้งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตขึ้นในปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ทำให้ประชาชนภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงได้เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2532 ได้มีนักวิจัยและนักวิชาการชาวญี่ปุ่นที่เดินทางเข้ามาศึกษาและสำรวจในพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น จนนำไปสู่การกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่าและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งในปีต่อมาสมาคมสถาปนิกสยาม ได้มอบประกาศเกียรติบัตร พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้แก่เจ้าของอาคารบนถนนกลาง จึงทำให้

เกิดเป็นกระแสการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในหมู่ประชาชนในชุมชนบนเส้นทางอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น (ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 5 พฤษภาคม 2555) ส่งผลทำให้ชุมชนต่าง ๆ เกิดการรวมตัวกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับสืบทอดมาจากรพชน ด้วยการไม่รื้อถอนอาคารสถาปัตยกรรมเก่าทิ้ง ปรับปรุงดูแลและรักษาอาคารสถาปัตยกรรมให้สวยงามแข็งแรง เพื่อที่จะสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้ลูกหลานในอนาคตได้

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation civic organizations)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความคิดเห็น
	ริษฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ตีมุก (33 คน)	ถลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
1. ไม่รื้อถอน อาคารสถาปัตยกรรมเก่าทิ้ง	3.86	4.19	3.74	3.53	4.24	4.23	3.86	3.95	มาก
2. ปรับปรุง ดูแลและรักษาอาคารสถาปัตยกรรมให้สวยงามแข็งแรง	3.64	4.12	3.65	3.59	4.18	4.10	3.64	3.85	มาก
3. สร้างสิ่งปลูกสร้างให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมเดิมเพื่อให้กลมกลืนกัน	3.36	3.58	3.78	3.34	3.69	3.74	3.36	3.55	มาก
4. รักษาอาคารสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชนไว้ให้นานที่สุด	4.07	3.95	3.69	3.72	3.98	4.07	4.07	3.94	มาก
5. ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ/เอกชนและชุมชนในการรักษาอาคารสถาปัตยกรรม อันทรงคุณค่าไว้	3.57	3.59	3.48	3.47	3.75	3.87	3.57	3.61	มาก
รวม	3.70	3.89	3.67	3.53	3.97	4.00	3.70	3.78	มาก

จากการนำเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเข้าสู่โครงการในระดับจังหวัดในปี พ.ศ. 2535 จึงทำให้โครงการนี้มีความสำคัญอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมทั้งในระดับจังหวัด

และระดับชาติในเวลาต่อมา จนมาถึงปี พ.ศ. 2538 จึงได้รับการพิจารณาประกาศให้เป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในเขตพื้นที่ 175 ไร่ โดยมีการกำหนดความสูงของอาคารไม่ให้เกิน 12 เมตร และมีที่ว่างในที่ดิน ร้อยละ 16 หากออกแบบอาคารรูปแบบชิโนโปรตุกีส ยกเว้นออกแบบอาคารเป็นรูปแบบอื่น ต้องมีที่ว่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553)

ภายหลังจากประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้รับการรับรองและกำหนดใช้จึงทำให้มีการควบคุมการพัฒนาในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีสเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับอาคารที่ชำรุด ทรุดโทรม ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลนครภูเก็ตในปี พ.ศ. 2541 เพื่อปรับปรุงดูแลและรักษาอาคารสถาปัตยกรรมให้สวยงามแข็งแรง เป็นโครงการนำร่องบนถนนถลาง จำนวน 15 คูหา อีกทั้งยังกำหนดให้เจ้าของอาคารสถาปัตยกรรมที่มีอาคารที่ชำรุด ทรุดโทรม จนไม่สามารถซ่อมแซมได้ ให้สามารถดำเนินการรื้อถอนและก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมเดิมเพื่อให้กลมกลืนกันกับอาคารข้างเคียงและภูมิทัศน์ของชุมชนมากที่สุด ซึ่งต่างก็ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของอาคารในชุมชนเป็นอย่างดี (สัมภาษณ์: ประชาชน, ซอชมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

สาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การยอมรับและมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากเจ้าของอาคารโดยส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีน ที่ต้องการจะเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้อยู่แล้ว ต่อมาเมื่อได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณในการปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในชุมชน จึงทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับการตอบรับในทางบวก ประกอบกับภายหลังจากที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ได้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างเดินทางเข้ามาพักผ่อนและเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในชุมชนอย่างเห็นได้ชัด มีการลงทุนในด้านที่พัก บริษัททัวร์ ร้านอาหาร ขนส่ง ร้านกาแฟ สถานบันเทิง รวมทั้งสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ ทำให้ชุมชนที่เคยเงียบสงบในอดีต กลับมามีชีวิตชีวาด้วยผู้คนและนักท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่ง (สัมภาษณ์: ประชาชน, ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว, ถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

ดังนั้นความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ด้านไม้รื้อถอนอาคารสถาปัตยกรรมเก่าทิ้งปรับปรุงดูแลและรักษาอาคารสถาปัตยกรรมให้สวยงามแข็งแรง สร้างสิ่งปลูกสร้างให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมเดิมเพื่อให้กลมกลืนกัน รักษาอาคารสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชนไว้ให้นานที่สุด ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนและชุมชนในการรักษาอาคารสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าไว้ ทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

4.2.2.8 ความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.11) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน พบว่า การบริหารจัดการโดย มูลนิธิเมืองเก่า ชุมชนเมืองเก่าและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก มูลนิธิเมืองเก่า ถูกจัดตั้งขึ้นในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 โดยได้รับความเห็นชอบจากชุมชนและเทศบาลนครภูเก็ต เพื่อสร้างความร่วมมือจากชุมชนให้สามารถทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการได้แก่

1. เพื่อพัฒนา บูรณะ พื้นฟูและอนุรักษ์วิถีศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของอาคารเก่าในเขตอนุรักษ์ศิลปกรรม ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2540

2. กระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้อยู่อาศัยในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมและประชาชนจังหวัดภูเก็ต เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์เมืองเก่า

3. ส่งเสริมงานวัฒนธรรมต่าง ๆ ในเมืองเก่า

นับตั้งแต่วันก่อตั้งมูลนิธิเมืองเก่าจนถึงปัจจุบัน มูลนิธิได้มีบทบาทอย่างมากในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลนครภูเก็ต ดังจะเห็นได้จากการดำเนินงานขอความร่วมมือกับชุมชน ในการเปิดห้อง กากี หรือทางเดินเท้าในครั้งแรกจำนวน 4 คูหา บนถนนถลาง ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณปี พ.ศ. 2547 จากเทศบาลนครภูเก็ต และต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ได้ดำเนินการเปิดห้อง กากี ครั้งที่ 2 บนถนนถลางอีก จำนวน 4 คูหา และล่าสุดในปีพ.ศ. 2553 ได้เปิดห้อง กากี ครั้งที่ 3 บนถนนถลาง จำนวน 2 คูหา ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านการบริหาร จัดการชุมชน (Community Management)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ คิดเห็น
	รับญา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ตึก (33 คน)	กลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
1. มุลินีเมืองเก่า	3.57	3.64	3.65	3.78	3.56	3.89	3.57	3.67	มาก
2. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต	3.71	3.47	3.43	3.66	3.42	3.56	3.71	3.56	มาก
3. หน่วยงานภาครัฐและ เอกชน	2.93	3.15	3.48	3.41	3.09	3.03	3.03	3.16	ปาน กลาง
4. องค์กรธุรกิจชุมชน	3.07	3.13	3.21	3.34	3.18	3.26	3.26	3.21	ปาน กลาง
5. องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	3.64	3.63	3.56	3.53	3.69	3.59	3.57	3.60	มาก
รวม	3.38	3.40	3.47	3.54	3.39	3.47	3.43	3.44	ปาน กลาง

ต่อมาในปีพ.ศ. 2550 มุลินีเมืองเก่าได้ออกหนังสือ “ภูเก็ตภูมิ” เพื่อเป็นสื่อของมุลินีในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภูเก็ต ทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตทั้งอดีตและร่วมสมัย อีกทั้งในปีพ.ศ. 2551 มุลินีเมืองเก่าได้ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างให้แก่บริเวณหอง กากี บนถนนกลางถนนกระบี่และถนนเยาวราชบางส่วน ภายใต้งบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลนครภูเก็ตและในปีเดียวกัน ยังได้รับการสนับสนุนจากบริษัท TOA ประเทศไทย จำกัด จัดสรรงบประมาณในการทาสีอาคาร จำนวน 20 หลัง จึงนับได้ว่ามุลินีเมืองเก่ามีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนงานทางด้านอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีสซึ่งเป็นมรดกของชุมชน

ส่วนองค์กร “ชุมชนเมืองเก่า” ได้รับการจดทะเบียนขึ้นเป็นภาคีร่วมของเทศบาลนครภูเก็ต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา ในการอนุรักษ์ทั้งอาคารเก่าและวัฒนธรรมประเพณี โดยมีการมีส่วนร่วมในงานตรุษจีน-ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต งานแสดงและถนนคนเดิน นำเสนอด้านวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูเก็ต ภายในงานมีกิจกรรมย้อนรำลึกถึงประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนชาวจีนในอดีต นอกจากนี้ชุมชนเมืองเก่ายังจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ร่วมกับเครือข่ายชุมชนใกล้เคียงและต่างจังหวัดเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังได้จัดตั้งกองทุนขึ้นในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับ ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงทำให้

ชุมชนเมืองเก่ามีความโดดเด่นและมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชน (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน เมืองเก่าภูเก็ต, ถนนถลาง, วันที่ 27 เมษายน 2555)

สำหรับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทอย่างมากต่อการบริหารจัดการในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส ได้แก่ เทศบาลนครภูเก็ต ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ในการดำเนินโครงการอนุรักษ์และกิจกรรมด้านต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน ทำการสำรวจ รวบรวม ข้อมูลและศึกษาความเป็นไปได้ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชน นอกจากนี้ยังได้ให้การสนับสนุน งบประมาณในโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงย่านเมืองเก่าในถนนบางสายให้มี สภาพแวดล้อมที่สวยงาม โดยใช้ถนนถลางเป็นโครงการนำร่อง ขึ้นในปี พ.ศ. 2540 จนนำไปสู่การ ดำเนินงานพัฒนา อนุรักษ์ ซ่อมแซม ปรับปรุง อนุรักษ์ศิลปกรรมและวิถีชีวิตชุมชน

นอกจากนี้เทศบาลนครภูเก็ตยังมีบทบาทในด้านการเป็นตัวแทนของภาครัฐในการ เจรจาเพื่อขอความร่วมมือกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนงบประมาณในการสนับสนุน การเปิดทางเดินเท้า ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2547-2553 และการจัดหางบประมาณสนับสนุนในการจัด กิจกรรมในช่วงเทศกาลถือศีลกินผัก เทศกาลตรุษจีน ถนนคนเดินและโครงการก่อสร้างระบบเคเบิล ได้ดิน บนถนนถลางและซอยรมณีย์ ในปีพ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบันได้สำเร็จไปแล้ว ยังคงค้างอยู่ ระหว่างดำเนินการบนถนนดิบูก ถนนกระบี่ ถนนเขาวราช ถนนเทพกระษัตรีและถนนพังงา มีส่วน สำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553)

ส่วนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและองค์กรธุรกิจชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับ ปานกลาง เนื่องจากการทำงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน และการติดตามผล การทำงานได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในชุมชนไม่มากนัก เนื่องจากประชาชนในชุมชน ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย จึงยุ่งยากในเรื่องของเวลาในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัวหรือชุมชนกับหน่วยงานราชการซึ่งมีความล่าช้าเป็นอย่างมาก ทำให้ต้องเสียเวลารอนาน (สัมภาษณ์: ประชาชน, ซอยรมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 26 เมษายน 2555) และที่สำคัญอีกประการ หนึ่งก็คงเป็นเรื่องของความไม่โปร่งใสเรื่องงบประมาณในการดำเนินงานต่าง ๆ การทำงานไม่ ต่อเนื่องนี้ก็จะทำให้ทำอะไรก็ทำหรือทำอะไรก็หยุดก็หยุดอย่างเช่น การรณรงค์ในเรื่องของการรักษา ความปลอดภัย การจับขีปปลอดภัยหรือการลดอุบัติเหตุ ฯลฯ ไม่มีความเสมอต้นเสมอปลายในการ ทำงาน (สัมภาษณ์: ประชาชน, ถนนดิบูก จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 5 พฤษภาคม 2555)

สำหรับภาคเอกชนและองค์กรธุรกิจชุมชนนั้น มีบทบาทไม่มากนักในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกับชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ต่าง ๆ

เท่านั้น ปัจจุบันมีเพียงตลาดปล่อยของหรือถนนคนเดินบนถนนคีนุก ผังแยกจากถนนเทพกระษัตรี ข้ามคลองบางใหญ่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ที่เปิดกิจกรรมถนนคนเดินเอกชนในทุกวันศุกร์และวันเสาร์ ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นที่มาวางจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ แต่ก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีร้านจำหน่ายสินค้าและอาหารจำนวนมากในทุกสัปดาห์ แต่ไม่ได้บรรยากาศของชุมชนเก่าแก่ของภูเก็ต หากภาครัฐและเอกชนและองค์กรธุรกิจในชุมชน เปิดถนนคนเดินได้ทุกอาทิตย์บนถนนถลาง นักท่องเที่ยวก็จะมาเดินซื้อสินค้าต่าง ๆ พร้อมกับชมทัศนียภาพของตึกเก่าในตอนเย็นหรือตอนกลางคืน ก็จะเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวไปด้วย (สัมภาษณ์: ผู้ประกอบการตลาดปล่อยของ, ถนนคีนุก จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 28 เมษายน 2555)

เมื่อเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน แต่โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ด้วยการบริหารจัดการโดย มูลนิธิเมืองเก่า ชุมชนเมืองเก่าและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและองค์กรธุรกิจชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

4.2.2.9 ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.12) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

หากพิจารณาความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน พบว่า เส้นทาง การเข้าถึงชุมชน ได้แก่ เส้นทางคมนาคมขนส่ง คุณภาพของเส้นทางคมนาคม และคุณภาพของเส้นทางเดินเท้า มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก เส้นทางคมนาคมขนส่งมีการเชื่อมโยงกับโครงข่ายเส้นทางภายในเขตชุมชนประวัติศาสตร์ ได้ทุกเส้นทางสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารประจำทาง รถสามล้อเครื่อง (ตุ๊ก ตุ๊ก) จักรยานยนต์ จักรยานและการเดินเท้า มีบริการรถโดยสารประจำทางผ่านตลอด อีกทั้งรถโดยสารไปหาดป่าตอง หาดกระรน สถานีขนส่งเก่าในเมืองและสถานีขนส่งใหม่นอกเมือง ส่วนสถานีขนส่งใหม่เริ่มเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ วันที่ 1 พฤษภาคม 2555 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร ตั้งอยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (Community infrastructure)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับความคิดเห็น
	รัชฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	दीบุก (33 คน)	ถลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ยรวม	
เส้นทางคมนาคมเข้าถึงชุมชน									
1. เส้นทางคมนาคมขนส่ง	4.16	4.10	4.13	4.03	3.89	3.84	3.71	3.98	มาก
2. คุณภาพของเส้นทางคมนาคม	4.32	4.14	4.35	4.09	3.93	3.77	3.79	4.06	มาก
3. คุณภาพของเส้นทางเดินเท้า	4.24	3.94	4.39	3.97	3.84	3.74	3.86	3.99	มาก
4. ความปลอดภัยในการเดินทาง	3.76	3.39	3.61	3.72	3.25	3.28	3.29	3.47	ปานกลาง
สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน									
1. ไฟฟ้า	4.45	4.15	4.43	4.29	4.05	4.10	4.29	4.25	มาก
2. น้ำประปา	4.52	4.14	4.39	4.22	3.96	4.03	3.86	4.16	มาก
3. โทรศัพท์	4.44	4.12	4.34	4.09	3.94	3.92	3.79	4.09	มาก
4. ที่พัก	3.68	3.85	3.96	3.59	3.90	3.95	3.86	3.82	มาก
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขา	2.44	2.58	2.78	2.38	2.55	2.61	2.29	2.42	น้อย
6. ป้ายแนะนำทาง ระบบสื่อความหมาย/สัญลักษณ์เข้าใจง่าย	3.12	4.12	2.83	2.78	3.07	3.05	3.29	3.18	ปานกลาง
รวม	3.91	3.84	3.88	3.72	3.64	3.61	3.60	3.74	มาก

การเดินทางมีความสะดวก รวดเร็ว เนื่องจากคุณภาพของเส้นทางคมนาคมอยู่ในสภาพดี ถนนทุกสายมีการปรับผิวจราจรอย่างดี ยกเว้นบริเวณถนนดิบูกช่วงสี่แยกถนนเยาวราชและถนนกระบี่ช่วงสี่แยกถนนเยาวราช-ถนนถลาง ที่อยู่ในช่วงระหว่างการก่อสร้างวางสายไฟฟ้าใต้ดิน พื้นผิวถนนเป็นหลุมบ่อเป็นบางช่วง นอกจากนี้ยังมี เส้นทางเดินเท้ากว้าง 1 เมตร ตลอดแนวสองฟากถนนทำให้สามารถเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกสได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนถนนถลางที่มีการเปิดทางเดินเท้าตลอดแนวสองฟากของถนน สามารถเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชนได้ แต่สำหรับเส้นทางอื่นที่เปิดทางเดินเท้าบ้างปิดบ้าง ก็สามารถเดินหลบแดดและหลบฝนได้เป็นบางช่วง

ส่วนความปลอดภัยในการเดินทาง มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการคมนาคมขนส่ง บนถนนในแต่ละสายที่เชื่อมโยงกับโครงข่ายในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ การจราจรที่คับคั่ง มีรถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารประจำทาง รถจักรยานยนต์สามล้อเครื่องและรถจักรยานยนต์ ที่นิยมขับขึ้นด้วยความเร็วสูง แม้อยู่ในเขตเมืองก็ตาม บางเส้นทางกำหนดให้เดินได้ทางเดียว ได้แก่ วงเวียนสุริยเดช ถนนเขวราชช่วงจากวงเวียนสุริยเดชจนถึงสี่แยกถนนดินุ๊ก ถนนเทพกระษัตรีและถนนภูเก็ต มีการจราจรคับคั่งตลอดทั้งวัน ทำให้ประชาชน นักท่องเที่ยวและผู้ขับขี่จักรยานพาหนะต้องมีความระมัดระวังในการเดินทางเป็นพิเศษ เนื่องจากมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งในย่านการค้าภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงเป็นประจำ

แต่เนื่องจากย่านการค้าในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ไม่มีที่จอดรถ ดังนั้นทางเทศบาลนครภูเก็ต จึงกำหนดให้สองฟากของถนนต่อจากทางเดินเท้าเป็นเขตจอดเฉพาะรถยนต์ส่วนบุคคลขนาดกลางและเล็กได้ โดยเก็บค่าบริการชั่วโมงละ 15 บาทต่อคัน ยิ่งทำให้เส้นทางจราจรคับแค้น การเดินทางต้องใช้ความระมัดระวังสูง อีกทั้งทางเดินเท้าบนถนนหลายสายที่ไม่เปิดทางเดินเท้ายังต้องระมัดระวังในการเดิน เนื่องจากเส้นทางเท้าบนมีความกว้างเพียง 1 เมตร เวลาเดินสวนทางกันต้องขยับหลบไปทางฟากถนน จึงทำให้ต้องระมัดระวังรถที่จอดอยู่ข้างทางด้วย

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน พบว่า ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์และที่พักรับมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนป้ายแนะนำทาง ระบบสื่อความหมายและสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นห้องน้ำหรือห้องสุขาเท่านั้น ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยเท่านั้น

จากความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกระบบ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์และที่พัก มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากในชุมชนมีการให้บริการกระแสไฟฟ้า น้ำประปาและโทรศัพท์แจกจ่ายให้เข้าถึงทุกครัวเรือน อีกทั้งเทศบาลนครภูเก็ตร่วมกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและบริษัท ทีโอที (มหาชน) จำกัด ได้ดำเนินการปรับปรุงระบบเคเบิลใต้ดินโดยนำสายไฟฟ้า และสื่อต่าง ๆ พร้อมปรับปรุงส่งน้ำประปา ระบบท่อระบายน้ำบนถนนกลางและซอยริมฝั่ง เพื่อปรับปรุงทัศนียภาพให้สามารถมองเห็นสถาปัตยกรรมได้อย่างสวยงาม ปราศจากสายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ที่รุงรัง ปัจจุบันอยู่ช่วงระหว่างดำเนินการอยู่บนถนนกระบี่ ถนนดินุ๊กและถนนเทพกระษัตรี

สำหรับที่พักในชุมชนแบ่งออกเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ 3 แห่ง ได้แก่ (1) โรงแรม ภูเก็ต ทาวอินน์ บนถนนดินุ๊ก (2) โรงแรมสินทวี บนถนนพังงาและ (3) โรงแรมถาวร บนถนนรัชฎา นอกจากนี้ยังมีโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก อีกจำนวน 7 แห่งที่ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้แก่ (1) บ้านสุตรา ถนนดินุ๊ก (2) Thalang Guest House ถนนกลาง (3) โกลดัน บูติก เกสเฮ้าส์ ถนนกลาง (4) Rout 68 Guest House ถนนกลาง (5) D,s Carder ถนน

กลาง (6) โรงแรมวิบูลย์ สอชมณีย์ และ (7) โรงแรมออน ออน ถนนพญา อีกทั้งยังมีบริการที่พักแบบโฮมสเตย์อีกหลายหลังคาเรือนบนถนนกลาง ถนนกระบี่และซอยชมณีย์ รวมทั้งสิ้นกว่า 500 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ (ข้อมูลสำรวจภาคสนาม, ชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชโนโปรตุกีส, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 19 เมษายน-6 พฤษภาคม 2555)

ส่วนระบบสื่อความหมายและสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการนำเสนอสื่อในลักษณะของหนังสือนำเที่ยว แผนที่และแผ่นพับที่นำเสนอเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ของเมืองภูเก็ตมีบริการเฉพาะศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวบนถนนกลางเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ป้ายแสดงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีนยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะมีเฉพาะป้ายที่แสดงชื่อถนน ตรอกหรือซอยเท่านั้น

สำหรับการให้บริการห้องน้ำหรือห้องสุขา มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยเท่านั้น เนื่องจากการบริการห้องน้ำหรือห้องสุขาสาธารณะ ปัจจุบันมีเปิดให้บริการเพียง 2 แห่งเท่านั้น ได้แก่ ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวบนถนนกลางและอาคารชั้นล่างของสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินีเท่านั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องไปใช้บริการห้องสุขาของร้านค้าแฟฟหรือร้านอาหารต่าง ๆ แทน (ดูภาพที่ 4.51) จึงทำให้ไม่สะดวกมากนัก บริการห้องสุขาของศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวมีความสะอาด แต่เปิดให้บริการเพียง 2 ห้อง แยกชายและหญิง ส่วนห้องน้ำสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเป็นห้องน้ำอย่างดี มีจำนวนกว่า 10 ห้องทั้งชายและหญิง หากแต่ที่ตั้งของห้องสุขาอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวและไม่มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกอย่างชัดเจน จึงต้องเสียเวลาในการค้นหาพอสมควร

ภาพที่ 4.51 บริการห้องสุขาของศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว เปิดบริการ 2 ห้อง

หากเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีเส้นทางการเข้าถึงชุมชน ได้แก่ เส้นทางคมนาคมขนส่ง คุณภาพของเส้นทางคมนาคมและคุณภาพของเส้นทางเดินเท้า มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนความปลอดภัยในการเดินทาง มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์และที่พักรับ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนป้ายแนะนำทาง ระบบสื่อความหมายและสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการให้บริการห้องน้ำหรือห้องสุขา มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยเท่านั้น

4.2.2.10 ความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.13) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน พบว่า การเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาว

ไทยและชาวต่างประเทศโดยส่วนใหญ่ นิยมมาถ่ายรูปและเดินเที่ยวชมบรรยากาศของความเก่าแก่ ความงดงาม ของอาคารสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตในชุมชน มีความสะดวกและปลอดภัย มีรถประจำทางผ่านตลอดทั้งวัน

ส่วนกิจกรรมบ้านพักโฮมสเตย์ร่วมกับชาวบ้านในชุมชน การเรียนรู้ ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนและการทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้าน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากปัจจุบันมีเจ้าของอาคารหลายครัวเรือนที่เข้ากลุ่มอนุญาตให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนและการทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้านแต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก เพราะลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชน อีกทั้งด้วยอาคารที่ใช้เป็นทั้งที่พักอาศัยและร้านค้า มีลักษณะการอยู่อาศัยเป็นครอบครัวใหญ่ จึงไม่นิยมเปิดบ้านพักแบบโฮมสเตย์มากนัก (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต, ถนนกลาง, วันที่ 27 เมษายน 2555)

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน (Community activities)	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความคิดเห็น
	รัชฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ตึก (33 คน)	กลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่าเฉลี่ย รวม	
1. เดินเที่ยวชมอาคาร สถาปัตยกรรม ชีโน โปรตุเกสในชุมชน	4.52	4.41	4.22	3.97	4.51	4.49	4.43	4.36	มาก
2. ปั่นจักรยานเที่ยวชมวิถี ชีวิต และสถาปัตยกรรม ในชุมชน	2.16	2.41	2.56	1.97	2.33	2.62	2.14	2.31	น้อย
3. บ้านพักโฮมสเตย์ร่วมกับ ชาวบ้านในชุมชน	3.04	3.27	2.61	2.63	3.49	3.56	3.14	3.11	ปาน กลาง
4. การเรียนรู้ ประเพณี และ วัฒนธรรมในชุมชน	2.96	3.15	2.78	2.69	3.38	3.36	3.28	3.09	ปาน กลาง
5. การทำอาหารท้องถิ่น ร่วมกับชาวบ้านในชุมชน	3.04	3.05	2.57	2.44	3.22	3.23	3.07	2.95	ปาน กลาง
รวม	3.14	3.26	2.95	2.74	3.39	3.45	3.21	3.16	ปาน กลาง

สำหรับกิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยเท่านั้น เนื่องจากบนถนนสายต่าง ๆ การจราจรแออัดและพลุกพล่านไปด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารประจำทางและรถจักรยานยนต์ ที่สัญจรไปมาตลอดเวลา อีกทั้งสองข้างถนนใช้เป็นที่จอดรถ จึงทำให้ถนนคับแคบ ไม่มีช่องสำหรับปั่นจักรยานได้อย่างสะดวก จึงส่งผลทำให้การปั่นจักรยานท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรมมีจำนวนน้อยมากและไม่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการเดินทางเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญ

เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนกิจกรรมบ้านพักโฮมสเตย์ร่วมกับชาวบ้านในชุมชน การเรียนรู้ ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนและการทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้าน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นกิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยเท่านั้น

4.2.3 ความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม

การศึกษาความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยว (survey questions) โดยใช้ดัชนีชี้วัดเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมชุมชนของ ทรอสบี (Throsby, 2009, p. 21) ที่มีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (aesthetic value) (2) คุณค่าทางจิตใจ (spiritual value) (3) คุณค่าทางสังคม (social value) (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (historical value) (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (symbolic value) และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา (authenticity value) โดยผลการศึกษาที่ได้อธิบายตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.3.1 ความพร้อมด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

พ. ภูเก็ตภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.14) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม พบว่า ทุกประเด็นมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความรู้ ความเข้าใจและความสำคัญของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส อาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสมีความโดดเด่นและงดงาม ประกอบด้วยอาคารสาธารณะ ดิเกอวและที่อยู่อาศัย และลักษณะทางสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลจากสิงคโปร์และจีน ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนโดยส่วนใหญ่ทั้งผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยทราบถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีสเป็นอย่างดี อีกทั้งยังรู้และเข้าใจถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่บรรพชนชาวจีน ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตได้วางรากฐานมรดกทางวัฒนธรรมไว้ จึงมีความโดดเด่น

เด่น มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง (สัมภาษณ์: ประชาชน, ถนนคีนุก จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

ไม่เพียงแต่ชาวจีนเท่านั้นที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น ยังมีชาวมอญและชาวอินเดีย ในเวลาต่อมาได้มีชาวโปรตุเกส ชาวฮอลันดา แต่ชนชาติเหล่านี้ไม่ได้ปลูกสร้างบ้านเรือนหรืออาคารที่อยู่อาศัยตามรูปแบบสถาปัตยกรรมหรือวัฒนธรรมของชนชาติของตนไว้ หรือหากจะปลูกสร้างไว้ก็จะเป็นเพียงที่อยู่อาศัยชั่วคราวไม่ใช่ถาวรวัตถุ จึงผุพังและสูญหายไปตามกาลเวลา ซึ่งแตกต่างจากชาวจีนที่ได้นำเอาวัฒนธรรมของตนผสมผสานกับสถาปัตยกรรมยุโรปที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิงคโปร์และปีนัง นำมาเป็นแบบอย่างก่อสร้างอาคารตึกแถวที่ใช้เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขายให้กลายมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้กับลูกหลานชาวจีนในปัจจุบันได้ (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโสถนนคีนุก, ถนนคีนุก จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านคุณค่าทาง สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส (Aesthetic value)	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ คิดเห็น
	ทราบ	ไม่ทราบ	รับทราบ	เยาวราช	กระบี่	ตีนก	ตลาด	พังงา	รมณีย์	ค่า	
	(242 คน)	(8 คน)	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	เฉลี่ยรวม	
1. มีความรู้และเข้าใจถึง สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส		0.40	3.88	3.86	3.70	3.88	3.89	3.69	3.93	3.83	มาก
2. มีความรู้และเข้าใจถึง ความสำคัญของสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีส		0.40	3.76	3.77	3.87	3.69	3.75	3.61	3.64	3.72	มาก
3. อาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปร ตุกีสมีความโดดเด่นและงดงาม		0.40	3.84	3.81	3.43	3.65	3.64	3.64	3.57	3.65	มาก
4. อาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปร ตุกีสประกอบด้วยอาคาร สาธารณะ ดึกแถวและที่อยู่อาศัย		0.40	3.80	3.93	3.35	3.63	3.94	3.37	3.87	3.70	มาก
5. ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ได้รับอิทธิพลจากสิงคโปร์และ ป็นัง		1.60	3.64	3.49	3.52	3.53	3.55	3.52	3.57	3.55	มาก
รวม	96.80	3.20	3.78	3.77	3.57	3.68	3.75	3.57	3.72	3.69	มาก

สำหรับลูกหลานชาวจีนย่อมต้องรับรู้และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพชนที่ได้สร้างสรรค์ผลงานทางสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสเอาไว้ การรักษาอาคารเก่าแก่เหล่านี้ต้องอาศัยความเชื่อตามแบบอย่างชาวจีนถึงจะสามารถรักษาไว้ได้ เพราะชาวจีนอยู่อาศัยกันเป็นลักษณะครอบครัวใหญ่ ลูกชายคนโตจะต้องรักษาและสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษเอาไว้ แม้ว่าจะเกิดความอึดอัดขัดสนด้วยทุนทรัพย์หรือเงินทอง ต้องไม่ขายมรดกของบรรพชนโดยเด็ดขาด นี่คือ คำสอนของบรรพชนจีนที่สืบทอดกันอย่างเคร่งครัด (สัมภาษณ์: สมาคมกวางตุ้ง, ถนนพังงา, วันที่ 27 เมษายน 2555) ด้วยการรับรู้ถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้จึงทำให้อาคารสถาปัตยกรรมในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ยังคงหลงเหลือให้ลูกหลานได้อยู่อาศัยในปัจจุบัน

หากเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

4.2.3.2 ความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ

จากตารางที่ 4.15 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ พบว่า ทุกประเด็นมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เป็นสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า มีอิทธิพลต่อครอบครัวและชุมชน เกิดจากภูมิปัญญาและการผสมผสานของวัฒนธรรมชุมชน เป็นมรดกสืบทอดของครอบครัวและชุมชน สร้างความรักและความสามัคคีในชุมชนและเป็นที่ย่านการค้าและที่พักอาศัยที่ผูกพันกับชุมชน เนื่องจากอาคารสถาปัตยกรรมไม่ได้เป็นเพียงอาคารที่พักอาศัยและค้าขายเหมือนอาคารย่านค้าในเขตอื่น ๆ ของเมืองภูเก็ต หากแต่เป็นอาคารที่ทรงคุณค่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตได้สร้างไว้ แสดงออกถึงภูมิปัญญาของช่างผู้ก่อสร้างและความเชื่อของผู้อยู่อาศัย ที่สามารถผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมแบบยุโรปและวัฒนธรรมของชาวจีนไว้ ผ่านกาลเวลาที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของครอบครัวและชุมชน

นอกจากจะเป็นย่านการค้าที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนแล้ว ยังก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีในชุมชนจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยวัฒนธรรมและคติความเชื่อตามแบบอย่างของชาวจีนที่ยึดถือมาแต่โบราณ ซึ่งชาวจีนถือว่า “สร้างบ้านหนึ่งหลังให้อยู่ได้ 100 ปี” มีการใช้วัสดุก่อสร้างที่เกิดจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยใช้อิฐหรือดินเผาแทนที่จะใช้ไม้เป็นโครงสร้างหลัก อิฐที่ชาวจีนในสมัยนั้นใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน มีการผสมด้วยวัสดุหลายอย่างเข้าด้วยกัน มีการผสมเกลือ น้ำตาลแดงและเกลือที่ได้จากการสีข้าว วัสดุดังกล่าวมีคุณสมบัติในการยึดดินเหนียวไม่ให้เปราะหรือผุพังง่าย ดินผสมจะถูกอัดแน่นกระทุ้งให้เรียบเป็นก้อนอิฐ ก่อนนำไปผึ่งลมให้แห้งและนำไปเผาให้มีสีน้ำตาลแดง จึงนำมาก่อสร้างเป็นกำแพงหนา ซึ่งจะเป็นส่วนรับน้ำหนัก

โครงสร้างของอาคารทั้งหมด จึงมีความคงทนและมีอายุอยู่ได้ถึง 100 ปี (สัมภาษณ์: ช่างอาวุโส,
ชอขรมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ (Spiritual value)	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความเห็น
	ทราบ (246 คน)	ไม่ทราบ (4 คน)	รับทราบ (25 คน)	ย่ำแย่ (59 คน)	กระอัก (23 คน)	ดี (33 คน)	กลาง (56 คน)	ฟัง (39 คน)	รสนิยม (15 คน)	ค่า เฉลี่ย	
										รวม	
1. เป็นสถาปัตยกรรมที่ ทรงคุณค่า มี อิทธิพลต่อครอบครัวและชุมชน		0.40	3.92	3.98	3.83	3.81	3.96	3.89	3.79	3.88	มาก
2. เกิดจากภูมิปัญญาและการผสมผสาน ของวัฒนธรรมชุมชน		0.40	3.84	3.78	3.70	3.78	3.76	3.87	3.57	3.76	มาก
3. เป็นมรดกสืบทอดของครอบครัวและ ชุมชน		-	3.88	3.63	3.43	3.84	3.65	3.79	3.86	3.73	มาก
4. สร้างความรักและความสามัคคีใน ชุมชน		-	3.76	3.49	3.52	3.75	3.47	3.74	3.93	3.67	มาก
5. เป็นทั้งย่านการค้าและที่พักอาศัยที่ ผูกพันกับชุมชน		0.80	4.16	3.73	3.48	3.91	3.89	3.89	4.07	3.88	มาก
รวม	98.40	1.60	3.91	3.72	3.59	3.82	3.75	3.84	3.84	3.78	มาก

อีกทั้งการก่อสร้างอาคารในสมัยก่อนใช้แรงงานภายในครอบครัวและชุมชน มีการจ้างหัวหน้าช่างชาวจีนที่มีฝีมือจากป็นังและจากชุมชนใกล้เคียงเข้ามาช่วยทำงานในการก่อสร้าง จึงทำให้สมาชิกภายในครอบครัวและญาติต่างได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เป็นการสร้างความรัก ความผูกพันภายในครอบครัวและชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ไม่มีปัญหาระหว่างชุมชน เพราะคุณค่าทางจิตใจที่เชื่อมสายใยของผู้คนในชุมชนให้ผูกพันรักใคร่ซึ่งกันและกันผ่านอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ย่านการค้าในชุมชน (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส ,ถนนเขาวราช ร้านกาแฟ .ถนนเขาวราช จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

เมื่อเปรียบเทียบผลสำรวจความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

4.2.3.3 ความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม

ผลการศึกษาความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.16) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม พบว่า ความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีขนบ ธรรมเนียม ประเพณีที่โดดเด่นและงดงาม มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชนและมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีมีความปลอดภัย มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีน จึงยังคงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตการดำเนินแบบอย่างของชาวจีน แต่ก็มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและมาเลย์ ในแถบมลายู กลายเป็นกลุ่มวัฒนธรรม เพอรานากัน มีวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง มีความผูกพันกับวิถีชีวิตชุมชนทั้งทางด้าน ภาษา อาหารและการแต่งกายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่แตกต่างและโดดเด่น เนื่องจากความหลากหลายของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองภูเก็ต ต่างก็นำเอาวัฒนธรรมของตนมาเผยแพร่ เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมขึ้น เกิดประเพณีที่สำคัญขึ้นและนำไปสู่การยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาดังเช่น ประเพณีการถือศีลกินเจหรือการกินผักในหมู่ชุมชนชาวจีนและในเวลาต่อมาได้เกิดการเลื่อมใสและศรัทธามากยิ่งขึ้น ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยได้รับการและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้อย่างเหนียวแน่น

สำหรับธรรมเนียมปฏิบัติอีกมากมายที่ชุมชนชาวจีนในเขตประวัติศาสตร์ยึดถือและปฏิบัติร่วมกันมา ในแต่ละวันจะต้องมีการจุดธูปและเทียนพร้อมจัดเตรียมอาหารและผลไม้สำหรับเช่นไหว้บรรพชน ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ขาดไม่ได้ เพื่อเป็นการขอพรจากเทพเจ้าให้ปกป้องรักษาดูแลสมาชิกในครอบครัว วงศ์ตระกูลและชุมชนให้อยู่ดี มีความสุข ช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและ

กันทั้งในตระกูลและชุมชนให้เกิดความมั่งคั่ง มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินร่วมกัน เนื่องจากผู้คนในชุมชนก็เปรียบเสมือนเป็นเครือญาติตระกูลเดียวกัน ต้องเกื้อกูลดูแลซึ่งกันและกันตามธรรมเนียมปฏิบัติตามแบบอย่างบรรพชนได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา (สัมภาษณ์: ประชาชนถนนกระบี่, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 4 พฤษภาคม 2555)

ตารางที่ 4.16 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซิโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม (Social value)	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซิโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับความ ความเห็น
	ทราบ	ไม่ทราบ	รักษา	เยาวราช	กระบี่	ดิบก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่า	
	(244 คน)	(6คน)	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	เฉลี่ยรวม	
1. มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน		0.40	4.12	3.81	3.48	3.97	3.90	3.89	4.07	3.89	มาก
2. ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างมลายูและจีนฮกเกี้ยน เช่น วัฒนธรรม เพอรานากัน		2.00	3.67	3.39	3.09	3.28	3.50	3.59	3.57	3.44	ปานกลาง
3. มีขนบ ธรรมเนียม ประเพณีที่โดดเด่นและงดงาม		-	4.08	3.69	3.61	3.81	3.73	3.87	4.07	3.84	มาก
4. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน		-	3.96	3.71	3.74	3.91	3.84	3.95	4.21	3.90	มาก
5. มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีมีความปลอดภัย		-	3.88	3.67	3.87	3.81	3.69	3.85	3.71	3.78	มาก
รวม	97.60	2.40	3.94	3.65	3.56	3.76	3.73	3.83	3.93	3.77	มาก

การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างมลายูและจีนฮกเกี้ยน คือวัฒนธรรมเพอรานากัน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากในอดีตกลุ่มพ่อค้าชาวจีนฮกเกี้ยน ที่ได้เดินทางมาค้าขายในคาบมหาสมุทรมลายูและตั้งถิ่นฐานในเมืองมะละกา และแต่งงานกับชาวมาเลย์ในท้องถิ่น โดยมีทายาทสืบเชื้อไว้สืบสกุล และเรียกทายาทที่เป็นชายว่า บาบา ส่วนทายาทที่เป็นหญิงเรียกว่า ย่าหย่า เมื่อคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากขึ้น จึงได้สร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่แตกต่างออกไป ต่อมาเมื่อกลุ่มทายาทรุ่นต่อมาอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต จึงได้นำเอาแบบอย่างทางวัฒนธรรมเพอรานากันมาปฏิบัติด้วยเช่น การแต่งกายแบบย่าหย่า อาหารและภาษาที่ผสมผสานคำทั้งมลายู จีนและอังกฤษเข้าไว้ด้วยกัน แต่เนื่องจากปัจจุบันทายาทรุ่นต่อ ๆ มานิยมแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนใกล้เคียงหรือคนไทยในท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต, ถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555)

จากผลสำรวจความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ยกเว้น การก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างมลายูและจีนฮกเกี้ยน เช่น วัฒนธรรมเพอรานากัน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่โดดเด่นและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีมีความปลอดภัย ส่วนประเด็นก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างมลายูและจีนฮกเกี้ยน เช่น วัฒนธรรมเพอรานากัน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

4.2.3.4 ความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.17) พบว่า โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

สำหรับความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ พบว่าทุกประเด็นมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความรู้และเข้าใจถึง ประวัติและที่มาว่าเป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่สร้างโดยชาวจีนโพ้นทะเล แสดงถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ความรุ่งเรืองทางการค้าในอดีตและเป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุถึง 80-100 ปี เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยและเช่าอาศัย โดยส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต ทั้งที่มาจากจีนแผ่นดินใหญ่ มะลาคา สิงคโปร์และปีนัง ต่างก็รับรู้ถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมมาจากเกาะปีนัง เนื่องจากเมืองปีนังในสมัยนั้นมีความรุ่งเรืองทางการค้าและเป็นเมืองท่าขนส่งสินค้าที่สำคัญอยู่ในความดูแลของอังกฤษ การเดินทางโดยทางเรือจากเมืองภูเก็ตมีความสะดวกและรวดเร็วกว่าเดินทางไปกรุงเทพฯ ที่ต้องใช้เวลานาน 3-4 วัน จึงทำให้สถาปัตยกรรมที่ก่อสร้างเป็นอย่างมากมายในเกาะปีนัง

ได้ถูกถ่ายทอดมากับแบบแปลนก่อสร้างสถาปัตยกรรมกับพ่อค้าชาวจีนที่ค้าขายแร่ดีบุกและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น (สัมภาษณ์: ผู้อาวุโส, ชุมชนถนนเขาวราช, ถนนเขาวราช จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

ด้วยการทำเหมืองแร่ดีบุกช่วยทำให้เศรษฐกิจของชุมชนในเมืองภูเก็ตดีขึ้น ทั้งจากการค้าขายและการใช้แรงงานของชุมชนใกล้เคียงและต่างถิ่น ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะชาวจีนฮกเกี้ยน ทั้งที่มาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่และจากสิงคโปร์และไต้หวัน ทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยและค้าขายเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากความต้องการเครื่องอุปโภคบริโภค ของผู้คนที่มีอาชีพอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทำเหมืองแร่ดีบุก เกิดการขยายตัวจากชุมชนขนาดเล็กเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จนนำไปสู่การก่อสร้างย่านการค้าชุมชนเขตเมืองชั้นในของเมืองภูเก็ต ที่มีการคมนาคมขนส่งสินค้าผ่านคลองบางใหญ่ออกสู่อ่าวพังงา โดยนักธุรกิจชาวจีนที่มั่งคั่งจากการทำธุรกิจเหมืองและค้าขายแร่ดีบุกในสมัยนั้น โดยนำแบบแปลนการก่อสร้างมาจากเกาะปีนังและว่าจ้างช่างชาวจีนจากปีนังมาเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง จนกลายมาเป็นชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังหลงเหลือของชุมชนมาจวบจนถึงปัจจุบัน (สัมภาษณ์: ประชาชนถนนเขาวราช, ถนนเขาวราช จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 30 เมษายน 2555)

ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

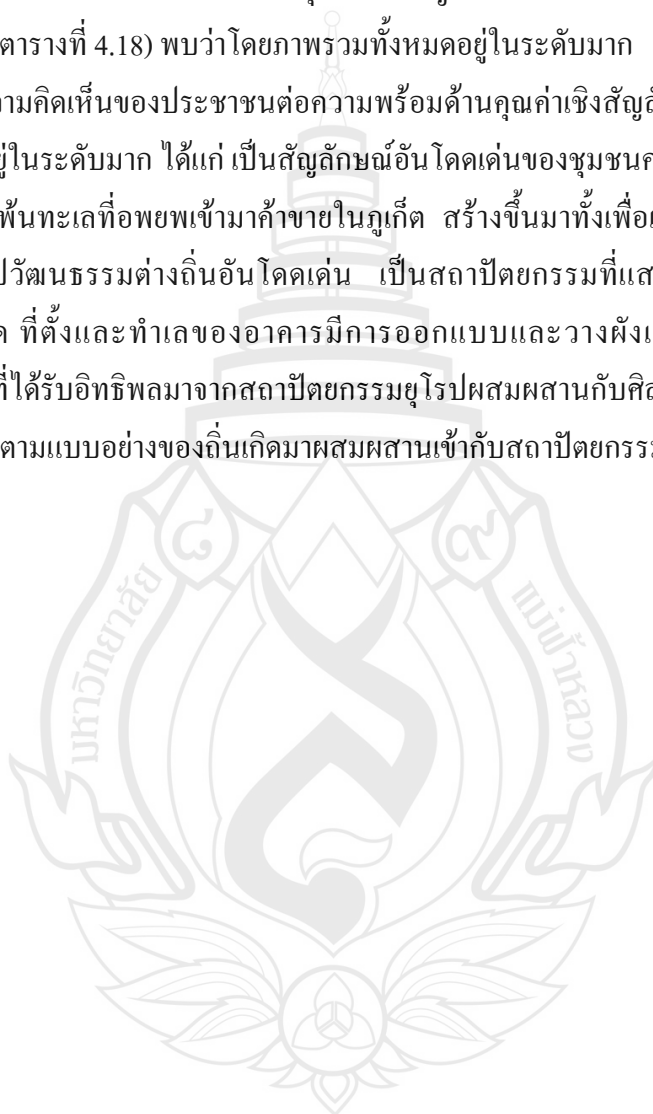
ความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historical value)	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับความคิดเห็น
	ทราบ	ไม่ทราบ	รักษา	เยาวราช	กระบี่	ตีนก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(223 คน)	(27 คน)	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
1. มีความรู้และเข้าใจถึงประวัติและที่มาของ สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสเป็นสถาปัตยกรรมทาง		0.40	3.84	3.95	3.78	3.75	3.96	3.85	3.86	3.86	มาก
2. ประวัติศาสตร์ที่สร้างโดยชาวจีนโพ้นทะเล		4.80	3.54	3.52	3.55	3.68	3.63	3.48	3.49	3.56	มาก
3. เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน		4.40	3.64	3.53	3.61	3.44	3.48	3.46	3.48	3.52	มาก
4. แสดงถึงความรุ่งเรืองทางการค้าในอดีต		0.40	3.96	3.73	3.78	3.81	3.56	3.56	3.79	3.74	มาก
5. เป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุถึง 80-100 ปี		0.80	3.88	3.64	3.57	3.75	3.45	3.64	3.71	3.66	มาก
รวม	89.20	10.80	3.77	3.67	3.65	3.68	3.62	3.60	3.67	3.67	มาก

จากผลสำรวจความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

4.2.3.5 ความพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์

ผลการศึกษาความพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.18) พบว่าโดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ พบว่า ทุกประเด็นมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชนคนจีน เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาค้าขายในภูเก็ต สร้างขึ้นมาทั้งเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมต่างถิ่นอันโดดเด่น เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงความรักและความผูกพันบ้านเกิด ที่ตั้งและทำเลของอาคารมีการออกแบบและวางผังเป็นอย่างดี เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมยุโรปผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมจีน ที่นำเอาศิลปวัฒนธรรมตามแบบอย่างของถิ่นเกิดมาผสมผสานเข้ากับสถาปัตยกรรมแบบยุโรป

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซิโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านคุณค่า เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic value)	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซิโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับความ คิดเห็น
	ทราบ	ไม่ทราบ	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตีนก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(220 คน)	(30คน)	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
1. เป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน คนจีน		3.20	3.54	3.86	3.52	3.59	3.80	3.95	3.86	3.73	มาก
2. เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนชาวจีนโพ้น ทะเลที่อพยพเข้ามาค้าขายในภูเก็ต		6.00	3.58	3.46	3.48	3.22	3.30	3.18	3.29	3.56	มาก
3. สร้างขึ้นมาทั้งเพื่อการค้าและพักอาศัย ด้วยการผสมผสานศิลปวัฒนธรรม		0.80	3.96	3.73	3.78	3.75	3.64	3.64	3.57	3.72	มาก
4. ต่างถิ่นอันโดดเด่นเป็นสถาปัตยกรรมที่ แสดงถึงความรักและความผูกพันบ้าน เกิด		1.60	3.92	3.37	3.65	3.72	3.33	3.31	3.50	3.54	มาก
5. ที่ตั้งและทำเลของอาคารมีการ ออกแบบและวางผังเมืองเป็นอย่างดี		0.40	4.28	4.17	3.96	4.16	3.96	3.92	3.86	4.04	มาก
รวม	88.00	12.00	3.86	3.72	3.68	3.69	3.60	3.60	3.62	3.68	มาก

จากเดิมเมื่อครั้งชาวโปรตุเกสได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเกาะมาเก๊าและทำการค้าบริเวณเมืองท่ามะลาคา ได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมตลอดจนวิทยาการและความก้าวหน้าของโปรตุเกสและยุโรป เข้ามาก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมแต่เนื่องจากต้องใช้ช่างชาวจีนที่เป็นแรงงานภายในท้องถิ่นเป็นผู้ก่อสร้าง จึงทำให้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเกิดการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมชาวจีนกับโปรตุเกสขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายและสัญลักษณ์ตามคติความเชื่อของชาวจีน จึงทำให้สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต (สัมภาษณ์: ช่างอาวูโส, ขอยรมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

ลักษณะความแตกต่างของอาคารแบบจีนผสมโปรตุเกส ได้แก่ การวางแผนผังของอาคารสิ่งปลูกสร้างให้เข้ากับคติความเชื่อของชาวจีน มีการเว้นช่องหลังคาด้านบนตรงกลางของอาคารแต่ละหลังที่เชื่อมติดกัน เพื่อให้แสงแดดได้ส่องสว่างถึงพื้นเรียกว่า สัมแจ้ (ดูภาพที่ 52) เพื่อไม่ให้เกิดการอับชื้นหรือร้อนอบอ้าวภายในตัวอาคาร มีการขุดบ่อน้ำไว้สำหรับเพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือน โครงสร้างอาคารประยุกต์ใช้แบบยุโรปกับจีน โครงสร้างของเสาก่อด้วยอิฐมีขนาดใหญ่ มีเกลี้ยงด้านหน้าสำหรับเป็นทางเดินเท้า ชั้นบนเป็นโครงไม้มุงด้วยกระเบื้องดินเผารูปครึ่งวงกลมแบบจีน (ดูภาพที่ 53) ตกแต่งลวดลายตามขอบหน้าต่าง ประตูและหัวเสาด้วยลวดลายปูนปั้นแบบจีน กรอบหน้าต่างยาวถึงพื้นแบบฝรั่ง เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นชาตินิยมของชาวจีน

ภาพที่ 4.52 สัมแจ้ เป็นช่องแสงสว่างตามธรรมชาติที่ส่องลงมาจากช่องว่างของหลังคาบ้าน

นอกจากนี้การก่อสร้างอาคารมีการออกแบบและวางแผนผังของอาคารให้เชื่อมต่อกันเป็นตึกแถวตั้งอยู่ทั้งสองฟากของถนนในย่านการค้า ลักษณะเสามีโครงสร้างก่อด้วยอิฐฉาบด้วยปูนภายนอก มีทั้งที่เป็นเหลี่ยมและเป็นแบบผนังหนา ฐานของเสาใช้หินขนาดใหญ่วางเป็นฐานเพื่อรองรับน้ำหนักจากตัวอาคาร เชื่อมต่อกับตัวอาคารข้างเคียง มีซุ้มรูปโค้งด้านหน้าอาคารเชื่อมต่อกันตลอดแนวใช้สำหรับเป็นทางเดินเท้าให้สามารถใช้เดินทางสัญจรผ่านไปมาได้สะดวก ในการจับจ่ายสินค้าในย่านการค้าทั้งหมด เป็นการวางผังและออกแบบอาคารสถาปัตยกรรมที่มีการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมทั้งของยุโรปและของจีนได้อย่างลงตัวมากที่สุด (ดูภาพที่ 54)

จากพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 4.53 กระเบื้องดินเผารูปครึ่งวงกลมแบบจีน ใช้มุงอาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส

ภาพที่ 4.54 ชูมรูปโค้งด้านหน้าอาคารเชื่อมต่อกันตลอดแนวใช้สำหรับเป็นทางเดินเท้า

4.2.3.6 ความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

ผลการศึกษาความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.19) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา พบว่า เกือบทุกประเด็นมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นปูพื้นด้วยกระเบื้องเท่านั้น ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยและเช่าอาศัยโดยส่วนใหญ่รับรู้ถึงคุณค่าของอาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสว่าเป็นสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชน

ตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้ จำลองขึ้นมา ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านคุณค่าของ สถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา (Authenticity value)	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับความ คิดเห็น
	ทราบ	ไม่ทราบ	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ดิบูก	ถลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(235 คน)	(15 คน)	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
1. เป็นสถาปัตยกรรมผสม ระหว่าง สถาปัตยกรรมจีน และโปรตุเกส		0.40	4.36	4.32	4.35	4.56	4.22	4.33	4.43	4.37	มาก
2. โครงสร้างสถาปัตยกรรม ก่อด้วย อิฐฉาบปูน		0.40	4.56	4.31	4.22	4.47	4.25	4.18	4.07	4.29	มาก
3. หน้าต่างหรือเฉลียงยื่นออก จากตัว หน้าบ้านอย่างเด่นชัด		0.40	4.44	4.34	4.13	4.66	4.36	4.38	4.14	4.35	มาก
4. กรอบหน้าต่างหรือบาน ประตูรูป โค้ง		0.40	4.36	4.35	4.09	4.59	4.51	4.41	4.36	4.38	มาก
5. ตกแต่งลวดลายตามขอบ หน้าต่าง ประตูและหัวเสา ด้วยลวดลายปูน ปั้นแบบจีน		0.40	4.28	4.30	4.13	4.47	4.31	4.38	4.07	4.28	มาก
6. ปูพื้นด้วยกระเบื้องลวดลาย แบบ ฝรั่ง		1.60	3.84	3.64	3.61	3.56	3.34	3.17	3.28	3.49	ปานกลาง

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

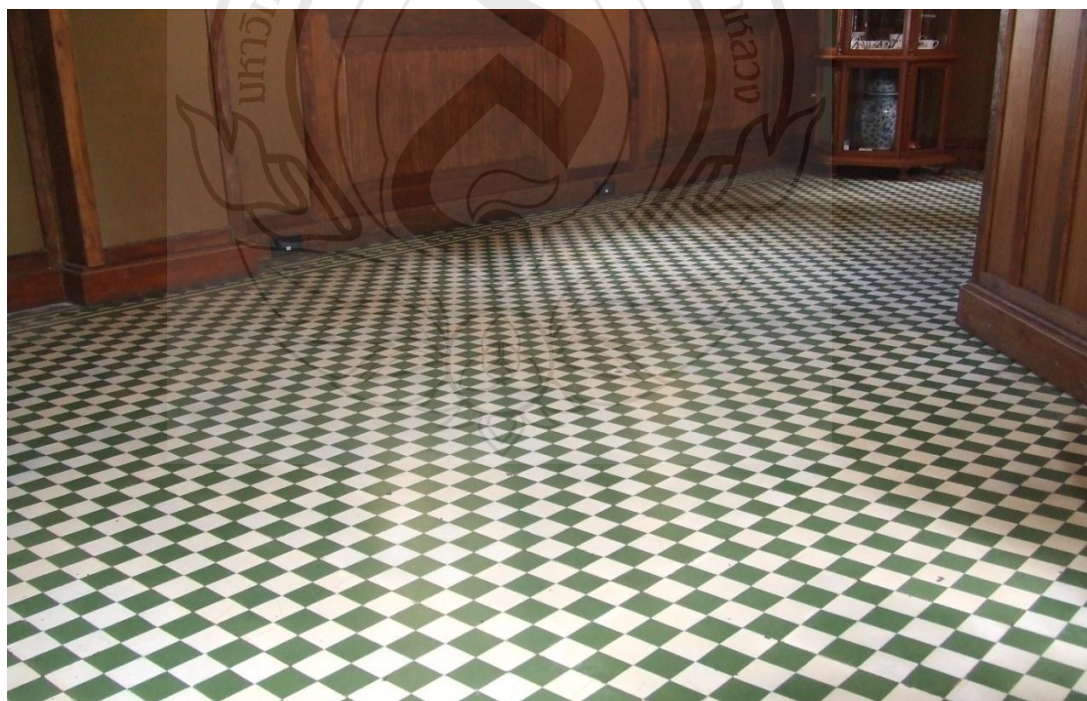
ความพร้อมด้านคุณค่าของ สถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา (Authenticity value)	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับความ คิดเห็น
	ทราบ	ไม่ทราบ	รักษา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(235 คน)	(15 คน)	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
7. มุ่งหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผา วงกลมแบบจีน		1.20	3.76	3.54	3.43	3.47	3.45	3.28	3.79	3.53	มาก
8. ทาสีผนังอาคารด้วยโทนสีขาวหรือ สีเหลืองอ่อน		0.40	4.36	4.27	3.78	4.15	4.35	4.51	4.29	4.24	มาก
9. มีทางเดินเท้า (หอง กากี)		0.40	4.56	4.14	3.22	4.38	4.16	4.28	4.36	4.16	มาก
10. มีอากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่าง เข้าถึงตัวอาคารได้		0.40	3.96	3.59	3.56	3.81	3.64	3.74	3.86	3.74	มาก
รวม	94.00	6.00	4.25	4.08	3.85	4.21	4.06	4.07	4.07	4.08	มาก

ด้วยลักษณะสถาปัตยกรรมแบบผสมผสานระหว่างจีนและโปรตุเกส มีโครงสร้างส่วนใหญ่เป็นตึกก่อด้วยอิฐหรือเทคอนกรีต มีหน้าต่างหรือเฉลียงหรือระเบียงยื่นออกมาจากตัวอาคารแบบยุโรป ชั้นล่างของระเบียงเปิดเป็นทางเดินทำทะลุค้ำข้างเคียงเป็นรูปโค้งประตูตลอดด้านหน้าของอาคารตึกแถว ภาษาจีนสกเกี้ยนเรียกว่า ห่ง ก่า ก็ กรุหน้าต่างหรือบานประตูด้วยเป็นเกล็ดไม้มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้ หรือกรุด้วยกระจกหลากสีสวยงาม ตกแต่งลวดลายตามขอบหน้าต่าง ประตู หัวเสาและผนังด้านบนของขอบหน้าต่าง ด้วยลวดลายปูนปั้นลายจีน มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผารูปครึ่งวงกลมแบบจีน ชั้นล่างของอาคารเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ เกาะสลักลวดลายเครือเถาแบบจีน ด้านในอาคารมีการเปิดหลังคาให้เป็นช่องโถงเพื่อให้แสงสว่างสำหรับตัวอาคารทำให้ไม่อบอ้าวหรืออับชื้นเป็นสัญลักษณ์ที่ดีในการอยู่อาศัย ในอดีตที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสีขาวหรือโทนสีเหลืองอ่อน แต่ปัจจุบันมีการทาสีอาคารให้มีสีที่สดใสมากขึ้น

ส่วนการปูพื้นด้วยกระเบื้อง มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากตึกแถว ส่วนใหญ่เป็นอาคารสองชั้น การใช้พื้นที่แต่ละคูหาที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน หากเป็นที่พักอาศัยพื้นบริเวณชั้นล่างที่ใช้เป็นห้องรับแขก และตั้งแท่นบูชาบรรพบุรุษ จะเห็นได้ในทันทีที่เปิดประตูบ้าน (ดูภาพที่ 4.55) นิยมปูด้วยกระเบื้องลวดลายฝรั่ง เช่นเดียวกับบ้านอัง มอ หลาวหรือคฤหาสน์แบบฝรั่ง (ดูภาพที่ 4.56) แต่หากพื้นที่ชั้นล่างของอาคารถูกใช้ประโยชน์เป็นร้านค้า ก็นิยมเทพื้นด้วยปูนขัดให้เรียบ ไม่นิยมปูด้วยกระเบื้อง (สัมภาษณ์: ประชาชนถนนกระบี่, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555)

ภาพที่ 4.55 ที่ตั้งของแท่นบูชาบรรพชนอยู่ตรงกลางบ้าน เห็นได้ทันทีเมื่อเปิดประตูบ้าน

ภาพที่ 4.56 กระเบื้องลวดลายฝรั่ง ใ้ปูพื้นคฤหาสน์อาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส

จากความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา พบว่าการปูพื้นด้วยกระเบื้อง มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจาก ส่วนใหญ่เป็นอาคารสองชั้นใช้พื้นที่ชั้นล่างสำหรับค้าขาย จึงไม่นิยมปูด้วยกระเบื้องลวดลายฝรั่ง จึงสรุปได้ว่าความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

4.2.4 ภาพรวมความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน

การสรุปความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ใช้วิธีการพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการถ่วงน้ำหนัก การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละประเด็นคำถาม เป็นค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละเส้นทาง จากนั้นนำค่าเฉลี่ยรวมไปจัดกลุ่มระดับความพร้อม โดยจัดแบ่งมาจากเกณฑ์การจัดกลุ่มความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) ค่าเฉลี่ยรวม 3.51-5.00 หมายถึง ระดับความพร้อมมาก (2) ค่าเฉลี่ยรวม 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพร้อมปานกลาง และ (3) ค่าเฉลี่ยรวม 1.00-2.50 หมายถึง ระดับความพร้อมน้อย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลสรุปความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.20) พบว่า ในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก 7 องค์ประกอบด้วยกันได้แก่ (1) ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (3) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (5) ความรู้สึกภูมิใจของชุมชน (6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและ (7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน โดยผลสรุปแต่ละองค์ประกอบดังนี้

ตารางที่ 4.20 สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

ความพร้อมด้านเอกลักษณ์ มรดกวัฒนธรรมของชุมชน	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ระดับ ความ พร้อม
	ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								
	รัชฎา (25 คน)	เยาวราช (59 คน)	กระบี่ (23 คน)	ตึก (33 คน)	กลาง (56 คน)	พังงา (39 คน)	รมณีย์ (15 คน)	ค่า เฉลี่ย รวม	
1. ปริมาณชุมชน ประวัติศาสตร์	3.66	3.45	3.58	3.43	3.52	3.56	3.56	3.54	มาก
2. วัฒนธรรมชุมชน	3.63	3.42	3.32	3.28	3.48	3.52	3.48	3.45	ปาน กลาง
3. สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ของชุมชน	3.61	3.64	3.63	3.56	3.81	3.74	3.76	3.66	มาก
4. ความเป็นพลเมืองของชุมชน	3.67	3.52	3.55	3.61	3.62	3.52	3.62	3.58	มาก
5. ลักษณะทางสังคมของชุมชน	3.56	3.59	3.45	3.70	3.53	3.59	3.56	3.57	มาก
6. ความรู้สึกร่วมของชุมชน	3.58	3.63	3.50	3.53	3.87	3.73	3.59	3.63	มาก
7. การมีส่วนร่วมของชุมชน	3.70	3.89	3.67	3.53	3.97	4.00	3.70	3.78	มาก
8. การบริหารจัดการชุมชน	3.38	3.40	3.42	3.54	3.39	3.47	3.43	3.44	ปาน กลาง
9. ด้านโครงสร้างพื้นฐานใน ชุมชน	3.91	3.84	3.88	3.72	3.64	3.61	3.60	3.74	มาก
10. กิจกรรมในชุมชน	3.14	3.26	2.95	2.74	3.39	3.45	3.21	3.16	ปาน กลาง
รวม	3.58	3.56	3.48	3.46	3.62	3.61	3.55	3.56	มาก

4.2.4.1 ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์

ความพร้อมด้านปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสที่เป็นตึกแถวย่านการค้ามีอายุกว่า 100 ปี มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรมที่สำคัญของชุมชน เป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกสเข้าด้วยกัน ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมยุคคลาสสิกและโรมันในยุโรป จากเมืองมะลากา สิงคโปร์และป็นัง สร้างโดยชาวจีนพื้นทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต

ตั้งอยู่ใจกลางของเมืองภูเก็ต อาคารสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่เป็นตึกแถวที่มีการวางแผนผังให้สามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางต่าง ๆ ของย่านการค้า หันหน้าออกทางถนนทั้งสองฟาก มีการออกแบบทางเดินเท้าหน้าอาคารกว้าง 5 ฟุต เรียกว่า ห่งอ กาก็ ใช้หลบแดดและสายฝนเชื่อมติดกับอาคารหลังอื่น ๆ อาคารส่วนใหญ่ ประชาชนเป็นผู้ถือครอง

4.2.4.2 สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน

ความพร้อมด้านสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากอาคารสถาปัตยกรรมในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส บนถนนรัชฎา ถนนเยาวราช ถนนกระบี่ ถนนดิวก ถนนถลาง ถนนพังงาและซอยรมณีย์ รวมทั้งบริเวณถนนใกล้เคียง เริ่มมีการก่อสร้างมาตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2411 ซึ่งเดิมเรียกว่า พังงา เป็นพื้นที่มีแหล่งดินบุกมาก จึงมีการตั้งถิ่นฐานขึ้นโดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาในสมัยนั้นจนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเริ่มมีการพัฒนารูปแบบของสถาปัตยกรรมให้เป็นแบบผสมผสานมากขึ้น อาคารตึกแถวชีโนโปรตุกีสจึงเปรียบเสมือนเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกเรื่องราวของความรุ่งเรืองทั้งทางด้านศิลปกรรม สังคม วัฒนธรรมและความเชื่อต่าง ๆ เอาไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังบอกเล่าถึงความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนกับต่างประเทศเมื่อครั้งชาวต่างชาติทั้งจีน อินเดีย อาหรับ มาเลย์ และยุโรปเข้ามาทำการค้าในเมืองภูเก็ตในอดีต

4.2.4.3 ความเป็นพลเมืองของชุมชน

ความพร้อมด้านความเป็นพลเมืองของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนในชุมชนทั้งเจ้าของอาคารและผู้เช่าอาศัยต่างก็ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีสและวิถีชีวิตของชุมชนร่วมกับภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนใกล้เคียง สามารถทำงานร่วมกันในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี มีการจัดตั้งมูลนิธิเมืองเก่า และชุมชนเมืองเก่า ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ร่วมกับภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จนนำไปสู่การมีส่วนร่วมเปิดห่งอ กาก็ ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 4 หลังและในปี พ.ศ. 2553 จำนวนอีก 2 หลังบนถนนถลางร่วมกับเทศบาลนครภูเก็ต การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยโครงการระบบเบเบิ้ลไดดิน นำสายไฟฟ้าและสื่อต่าง ๆ ท่อส่งประปา ท่อระบายน้ำและปรับปรุงพื้นผิวจราจรบนถนนถลาง ซึ่งสำเร็จไปแล้วในปีพ.ศ. 2553 ส่วนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 เป็นช่วงดำเนินการของถนนดิวก ถนนกระบี่ ถนนเยาวราช และถนนเทพกระษัตรี

4.2.4.4 ลักษณะทางสังคมของชุมชน

ความพร้อมด้านลักษณะทางสังคมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานจากจีนแผ่นดินใหญ่และมณฑลฮกเกี้ยน รวมทั้งจากมะลาคาลิงคโปร์และปีนัง เป็นชุมชนย่านการค้าที่สำคัญของเมืองภูเก็ตจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันจึงทำให้สภาพสังคม ค่านิยมและความเชื่อของคนในชุมชนยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีตามแบบอย่างชาวจีนที่นำมาจากถิ่นเกิด ผสมผสานเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลย์และคนในท้องถิ่น มีความเคารพนับถือและให้เกียรติผู้นำ ผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนาตามความเชื่อของบรรพชนจีนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและค่านิยมร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาที่ใช้ภายในชุมชน เป็นภาษาที่ผสมทั้งภาษาจีนฮกเกี้ยน ภาษาอังกฤษ มาลายูและไทย รวมทั้งการแต่งกายที่แตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ

4.2.4.5 ความรู้สึกร่วมของชุมชน

ความพร้อมด้านความรู้สึกร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากอาคารตึกแถว ในย่านการค้าเขตประวัติศาสตร์ เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมจีนและยุโรป เป็นตัวแทนของความเป็นชาตินิยมของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต ที่ได้รับอิทธิพลจากสิงคโปร์และปีนัง สร้างขึ้นโดยบรรพบุรุษชาวจีนของชุมชนที่ได้วางรากฐานด้านการค้าที่สำคัญ ส่งผลทำให้ลูกหลานชาวจีนที่อยู่อาศัยและค้าขายในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในความเสถียรและความอดทนของบรรพบุรุษ ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา สภาพสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ถูกถ่ายทอดมาทางสถาปัตยกรรม จึงทำให้เกิดความรักความหวงแหนและ ต้องการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเอาไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม จึงได้ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดตั้งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตขึ้นในปี พ.ศ. 2523 จนนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ทั้งภาครัฐและเอกชน จนปี พ.ศ. 2538 กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้ประกาศให้มีการควบคุมการพัฒนาในเขตประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้พื้นที่ 175 ไร่ ในย่านการค้าเมืองเก่าภูเก็ต เป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จังหวัดภูเก็ต

4.2.4.6 การมีส่วนร่วมของชุมชน

ความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ภายหลังจากชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้จัดตั้งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตขึ้น ทำให้ประชาชนภายในชุมชนและ

ชุมชนใกล้เคียงได้เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสมากยิ่งขึ้น ด้วยเจ้าของอาคารโดยส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีน ที่ต้องการจะเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ เมื่อได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณในการปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในชุมชน จึงทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประกอบกับภายหลังจากที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างเดินทางเข้ามาพักผ่อนและเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมเพิ่มสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในชุมชน จนนำไปสู่การกำหนดเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่าและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น ทำให้ชุมชนต่าง ๆ เกิดการรวมตัวกันเพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน จนได้รับการพิจารณาประกาศให้เป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” โดยมีการกำหนดความสูงของอาคารไม่ให้เกิน 12 เมตร และมีที่ว่างในที่ดิน 16% หากออกแบบอาคารรูปแบบชิโนโปรตุกีส ยกเว้นออกแบบอาคารเป็นรูปแบบอื่น ต้องมีที่ว่างไม่น้อยกว่า 30% นำไปสู่การยอมรับและมีส่วนร่วมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

4.2.4.7 โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเส้นทางคมนาคมสามารถเชื่อมโยงกับโครงข่ายเส้นทางภายในเขตชุมชนประวัติศาสตร์ได้ทุกเส้นทาง การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารประจำทาง รถสามล้อเครื่อง (ตุ๊ก ตุ๊ก) จักรยานยนต์ จักรยานและการเดินเท้ามีความสะดวก มีบริการรถโดยสารประจำทางผ่านตลอด คุณภาพของเส้นทางคมนาคมอยู่ในสภาพดี ถนนทุกสายมีการปรับผิวจราจรและมีทางเดินเท้ากว้าง 1 เมตร ตลอดแนวสองฟากถนน มีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งระบบ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์เข้าถึงทุกครัวเรือน มีที่พักในชุมชนแบ่งออกเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ 3 แห่ง ขนาดกลางและขนาดเล็ก อีกจำนวน 7 แห่ง ที่เปิดให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมทั้งยังมีบริการที่พักแบบโฮมสเตย์บนถนนกลาง ถนนกระบี่และซอยรมณีย์ รวมทั้งสิ้นกว่า 500 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

ส่วนองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง มีอยู่ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) วัฒนธรรมชุมชน (2) การบริหารจัดการชุมชนและ (3) กิจกรรมในชุมชนโดยผลสรุปแต่ละองค์ประกอบดังนี้

4.2.4.8 วัฒนธรรมชุมชน

ความพร้อมด้านวัฒนธรรมชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการแสดงหรือการเล่นของชุมชนที่สามารถเข้าชมมีน้อยมาก นอกจากในช่วงเทศกาลหรืองานสำคัญ ๆ ของหน่วยงานทางราชการของจังหวัดเท่านั้นที่ประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวจะได้เข้าร่วม การแต่งกายปัจจุบันมีเพียงผู้สูงอายุในชุมชนหรือโรงแรมและร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าและบริการที่นิยมให้พนักงานแต่งกายสวมใส่ชุดย่าหยา ด้วยผ้าถุงลายดอกสดใส สวมเสื้อผ้าปักทอลายดอกคาดด้วยเข็มขัดเงิน ส่วนผู้ชายก็ไม่นิยมสวมใส่เสื้อโหล่งปาเต๊ะ มีแต่สวมใส่เสื้อผ้าสมัยใหม่ ส่วนความเชื่อก็ยังยึดถือตามบรรพชนที่ได้ปฏิบัติติดต่อกันมาแต่ในอนาคตก็คงมีการเปลี่ยนแปลง การใช้ภาษาท้องถิ่นปัจจุบันลดน้อยลง ยังคงมีเฉพาะผู้ใหญ่ในชุมชนเท่านั้นที่ยังพูดภาษาถิ่นใต้ของภูเก็ตปนสำเนียงภาษาจีนฮกเกี้ยน ส่วนเด็กสมัยใหม่นิยมพูดแต่ภาษาไทยกลางเป็นส่วนใหญ่

4.2.4.9 การบริหารจัดการชุมชน

ความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการทำงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน การติดตามผลการดำเนินงานได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในชุมชนไม่มากนัก การดำเนินงานต่าง ๆ กับหน่วยงานราชการมีความล่าช้าเป็น ไม่มีความโปร่งใสเรื่องงบประมาณในการดำเนินงานและทำงานไม่ต่อเนื่อง ส่วนภาคเอกชนและองค์กรธุรกิจชุมชนมีบทบาทไม่มากในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกับชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ต่าง ๆ เท่านั้น ปัจจุบันมีเพียงตลาดพลอยของหรือถนนคนเดินบนถนนดินุ๊กฝั่งแยกจากถนนเทพกระษัตรีข้ามคลองบางใหญ่เพียงแห่งเดียว ที่เปิดกิจกรรมถนนคนเดินโดยเอกชนในทุกเย็นวันศุกร์และวันเสาร์ ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นที่มาวางจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ แต่ก็ได้รับความนิยมน้อยอย่างมาก มีร้านจำหน่ายสินค้าและอาหารจำนวนมากในทุกสัปดาห์

4.2.4.10 กิจกรรมในชุมชน

ความพร้อมด้านกิจกรรมในชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยส่วนใหญ่ นิยมมาถ่ายรูปและเดินเที่ยวชมบรรยากาศของความเก่าแก่ ความงดงาม ของอาคารสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตในชุมชน มีอาคารหลายครัวเรือนที่เข้ากลุ่มอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนและการทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับชุมชนแต่มีจำนวนไม่มากนัก เพราะลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชน อีกทั้งด้วยอาคารที่ใช้เป็นทั้งที่พักอาศัยและร้านค้า มีลักษณะการอยู่อาศัยเป็น

ครอบครัวใหญ่ จึงไม่นิยมเปิดบ้านพักแบบโฮมสเตย์มากนัก อีกทั้งบนถนนสายต่าง ๆ มีการจราจรที่แออัดและพลุกพล่านไปด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารประจำทางและรถจักรยานยนต์ ที่สัญจรไปมาตลอดเวลา รวมทั้งสองข้างถนนใช้เป็นทั้งจอดรถ จึงทำให้ถนนคับแคบ ไม่มีช่องสำหรับปั่นจักรยานได้อย่างสะดวก จึงส่งผลทำให้การปั่นจักรยานท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรมมีจำนวนน้อยมาก และไม่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการเดินทางเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญ

4.2.5 ภาพรวมเปรียบเทียบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน

ผลสรุปเปรียบเทียบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.21) พบว่าโดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาความพร้อมด้านองค์ประกอบเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน พบว่าโดยส่วนใหญ่เกือบทุกเส้นทางมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนกลางและถนนพังงา ที่มีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าเส้นทางอื่นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนถนนรัชฎา ถนนเขาวราช และซอยรมณีย์ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก มีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นถนนกระบี่และถนนดิบุกที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าทุกเส้นทาง โดยมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน บนถนนกลาง โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากถนนกลางเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น ได้เสนอกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่าภูเก็ต ให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” โดยใช้ถนนกลางเป็นโครงการนำร่องเป็นแห่งแรกในจังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา เป็นเส้นทางที่ประชาชนในชุมชนต่างมีส่วนร่วมในการเปิดทางเดินเท้าตลอดแนวสองฟากถนน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายจากเทศบาลนครภูเก็ตผ่านมายังมูลนิธิเมืองเก่าจำนวน 10 หลังคาเรือนในปี พ.ศ. 2547-2553 และในปี พ.ศ. 2552-2553 เทศบาลนครภูเก็ต ร่วมกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ของถนนกลาง ด้วยการดำเนินการเคเบิลไวด์ดิน โดยนำสายไฟฟ้า และสื่อต่าง ๆ ปรับปรุงท่อส่งน้ำประปา ระบบท่อระบายน้ำและปรับปรุงผิวจราจร จึงทำให้ถนนกลางในปัจจุบันมีความสวยงาม ไม่มีเสาไฟฟ้าหรือสายไฟฟ้ารุงรังบดบังความงดงามของอาคารสถาปัตยกรรมสองฟากของถนน รวมทั้งการใช้บริเวณถนนกลางเป็นสถานที่จัดกิจกรรมถนนคนเดินและตรุษจีนย้อนอดีตเมืองภูเก็ตที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ตารางที่ 4.21 สรุปเปรียบเทียบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม									
ความพร้อมด้านเอกลักษณ์ มรดกวัฒนธรรมของชุมชน	ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ พร้อม
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
1. ปริมาณพลชุมชนประวัติศาสตร์	3.66	3.45	3.58	3.43	3.52	3.56	3.56	3.54	มาก
2. วัฒนธรรมชุมชน	3.63	3.42	3.32	3.28	3.48	3.52	3.48	3.45	ปานกลาง
3. สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	3.61	3.64	3.63	3.56	3.81	3.74	3.76	3.66	มาก
4. ความเป็นพลเมืองของชุมชน	3.67	3.52	3.55	3.61	3.62	3.52	3.62	3.58	มาก
5. ลักษณะทางสังคมของชุมชน	3.56	3.59	3.45	3.70	3.53	3.59	3.56	3.57	มาก
6. ความรู้สึกร่วมของชุมชน	3.58	3.63	3.50	3.53	3.87	3.73	3.59	3.63	มาก
7. การมีส่วนร่วมของชุมชน	3.70	3.89	3.67	3.53	3.97	4.00	3.70	3.78	มาก
8. การบริหารจัดการชุมชน	3.38	3.40	3.42	3.54	3.39	3.47	3.43	3.44	ปานกลาง
9. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	3.91	3.84	3.88	3.72	3.64	3.61	3.60	3.74	มาก
10. กิจกรรมในชุมชน	3.14	3.26	2.95	2.74	3.39	3.45	3.21	3.16	ปานกลาง
รวม	3.58	3.56	3.48	3.46	3.62	3.61	3.55	3.56	มาก

หมายเหตุ. ระดับความพร้อมมาก = 3.51-5.00, ปานกลาง = 2.51-3.50, น้อย = 1.00-2.50

เช่นเดียวกันกับถนนพังงาซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวคู่ขนานกับถนนกลางที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างดีในการดำเนินงานด้านอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีส ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในการสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงพื้นที่ผิวจราจร และทางเดินเท้าตลอดสองฟากของถนน สำหรับให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมได้อย่างสะดวก เป็นที่ตั้งของโรงแรม ออน ออน โรงแรมเก่าแก่แห่งแรกของเมืองภูเก็ต สร้างในปี

พ.ศ. 2473 โดยช่างจากเมืองปิ้ง ลักษณะสถาปัตยกรรมของตัวอาคารได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี เป็นที่พักที่มีราคาย่อมเยาและใช้เป็นสถานที่ในการแสดงภาพยนตร์ระดับชาติและนานาชาติหลายเรื่องด้วยกัน จึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ส่วนถนนรัชฎา ถนนเขาวราชและซอยรมณีย์ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากถนนรัชฎาเป็นเส้นทางที่มีโครงสร้างพื้นฐานสมบูรณ์เป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินหลายแห่ง ถนนมีขนาดใหญ่เดินทางได้อย่างสะดวก มีทางเดินเท้าขนาดความกว้าง 1.5 เมตร ทั้งสองฟากของถนนมีความปลอดภัยในการเดินทางสูง อีกทั้งยังมีกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่ยังคงมีสภาพสมบูรณ์และสวยงาม ลักษณะทางสังคมของชุมชนการมีส่วนร่วมของทั้งเจ้าของอาคารและผู้เช่าอาศัยมีมิตรไมตรีที่ดี ยกเว้นการบริหารจัดการชุมชนที่เป็นไปค่อนข้างยุ่งยากเนื่องจากอาคารบนถนนรัชฎาโดยส่วนใหญ่เป็นอาคารสมัยใหม่และสถาบันการเงินขนาดใหญ่ รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ บนถนนรัชฎาย่อมเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นเส้นทางเดินรถทางเดียว เชื่อมต่อวงเวียนน้ำพุหรือวงเวียนสุริยเดช มีการจราจรพลุกพล่าน จึงจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มากนัก

สำหรับถนนเขาวราชเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อกับถนนรัชฎาตรงบริเวณวงเวียนสุริยเดช มีอาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ยังรักษาสภาพของลักษณะสถาปัตยกรรมไว้เป็นอย่างดี แต่มีอาคารจำนวนมากเช่นกันที่มีการปรับปรุงต่อเติมด้านหน้าหรือดัดแปลงบางส่วน ปิดทางเดินเท้าตลอดสองฟากถนน แต่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีทางเดินเท้านอกอาคารกว้าง 1 เมตร ทั้งสองฟากตลอดแนวของถนน การจราจรพลุกพล่านต้องระมัดระวังในการเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรม การให้ความร่วมมือของชุมชนค่อนข้างดี แต่การบริหารจัดการในเรื่องที่เกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีไม่มากนัก ด้วยเพราะเป็นย่านการค้าที่สำคัญเชื่อมต่อกับเส้นทางต่าง ๆ ภายในเขตประวัติศาสตร์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ค่อนข้างยาก ไม่สามารถปิดถนนได้

เช่นเดียวกันกับซอยรมณีย์ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคารตึกเก่าทั้งสองฟากถนน ที่ยังคงรักษารูปแบบเดิมของสถาปัตยกรรมไว้ได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากเป็นซอยแยกจากถนนกลางไปบรรจบกับถนนดิบุก สภาพโครงสร้างพื้นฐานโดยทั่วไปดี แต่ถนนคับแคบ ไม่มีทางเดินเท้าและปิดทางเดินเท้าทั้งสองฟากของถนน จึงทำให้ต้องระมัดระวังในการเดินทางเที่ยวชมสถาปัตยกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนค่อนข้างดี จึงทำให้อาคารสถาปัตยกรรมโดยส่วนใหญ่ยังคงสภาพสมบูรณ์

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส ยังพบว่า ถนนดิบุกและถนนกระบี่ มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากถนนดิบุกเป็นเส้นทางที่มีกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่มีสภาพสมบูรณ์หลงเหลืออยู่มาก แต่กระจุกตัวเป็นกลุ่มอยู่เฉพาะบริเวณสี่แยกถนนเขาวราชเชื่อมต่อกับ

ถนนสตูล มีโครงสร้างพื้นฐานดี แต่ไม่มีทางเดินเท้า การจราจรช่วงถนนคิบุกเชื่อมกับถนนเทพกระษัตรีพลุกพล่านต้องใช้ความระมัดระวังในการเดินทาง การจัดกิจกรรมมีน้อย เนื่องจากมีพื้นที่จำกัดและไม่มีที่จอดรถ

เช่นเดียวกันกับถนนกระบี่ ที่มีกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ยังคงสภาพสมบูรณ์เป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีทางเดินเท้า มีการเปิดทางเดินเท้าของอาคารสถาปัตยกรรมบ้างแต่ส่วนใหญ่มีรั้วโครงเหล็กกันไม่สามารถใช้เป็นทางเดินได้ การจราจรไม่พลุกพล่าน แต่ไม่มีที่จอดรถ การจัดกิจกรรมมีไม่มากนักนอกจากช่วงเทศกาลตรุษจีนเท่านั้นที่จะมีกิจกรรมถนนคนเดินจากถนนถลางเชื่อมกับถนนกระบี่ ร้านค้าหรือกิจการที่เปิดให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวมีน้อย

4.2.6 ภาพรวมความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน

การสรุปความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ใช้วิธีการพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการถ่วงน้ำหนัก การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละประเด็นคำถาม เป็นค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละเส้นทาง จากนั้นนำค่าเฉลี่ยรวมไปจัดกลุ่มระดับความพร้อม โดยจัดแบ่งมาจากเกณฑ์การจัดกลุ่มความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2551) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) ค่าเฉลี่ยรวม 3.51-5.00 หมายถึง ระดับความพร้อมมาก (2) ค่าเฉลี่ยรวม 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพร้อมปานกลาง และ (3) ค่าเฉลี่ยรวม 1.00-2.50 หมายถึง ระดับความพร้อมน้อย โดยผลสรุปแต่ละองค์ประกอบดังนี้

ผลสรุปความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต พบว่า (ดูตารางที่ 4.22) โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษาขององค์ประกอบความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม พบว่า องค์ประกอบทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา โดยสรุปผลการศึกษาในภาพรวมของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 4.22 สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

องค์ประกอบความพร้อมด้าน การรับรู้ถึงคุณค่าทาง วัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ คิดเห็น
	รักษา	ยาวราช	กระบี่	ตีบูก	ถลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ย	
	(25คน)	(59คน)	(23คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	รวม	
1. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส	3.78	3.77	3.57	3.68	3.75	3.57	3.72	3.69	มาก
2. คุณค่าทางจิตใจ	3.91	3.72	3.59	3.82	3.75	3.84	3.84	3.78	มาก
3. คุณค่าทางสังคม	3.94	3.65	3.56	3.76	3.73	3.83	3.93	3.77	มาก
4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.77	3.67	3.65	3.68	3.63	3.60	3.67	3.67	มาก
5. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์	3.86	3.72	3.68	3.69	3.60	3.60	3.62	3.68	มาก
6. คุณค่าของสถาปัตยกรรม จริงไม่ได้จำลอง	4.25	4.08	3.85	4.21	4.06	4.07	4.07	4.08	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.92	3.77	3.65	3.81	3.75	3.75	3.80	3.77	มาก

4.2.6.1 คุณค่าทางสถาปัตยกรรม

ความพร้อมด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนโดยส่วนใหญ่ทั้งผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยทราบถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกสเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของบรรพชนชาวจีน ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต ที่ได้วางรากฐานมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานวัฒนธรรมทั้งของจีนและยุโรปเอาไว้ จึงมีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ด้วยบรรยากาศของชุมชนที่แตกต่างจากย่านการค้าชาวจีนอื่น ๆ ไม่เพียงแต่ชาวจีนเท่านั้นที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น ยังมีชาวมอญ อินเดีย โปรตุเกสและชาวฮอลันดา แต่ชนชาติเหล่านี้ไม่ได้ปลูกสร้างบ้านเรือนหรืออาคารที่อยู่อาศัยตามรูปแบบสถาปัตยกรรมหรือวัฒนธรรมของชนชาติของตนไว้ หรือหากจะปลูกสร้างไว้ก็จะเป็นเพียงที่อยู่อาศัยชั่วคราวไม่ใช่ถาวรวัตถุ จึงสูญไปตามกาลเวลา ซึ่งแตกต่างจากชาวจีนที่ได้นำเอาวัฒนธรรมของตนผสมผสานกับสถาปัตยกรรมยุโรป ที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิงคโปร์และปีนัง นำมาเป็นแบบอย่างก่อสร้างอาคารตึกแถวที่ใช้เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าได้

4.2.6.2 คุณค่าทางจิตใจ

ความพร้อมด้านคุณค่าทางจิตใจ โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสเป็นอาคารที่ทรงคุณค่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษชาวจีน ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตได้สร้างไว้ แสดงออกถึงภูมิปัญญาของช่างผู้ก่อสร้าง และความเชื่อของผู้อยู่อาศัย ที่สามารถผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมแบบยุโรปและวัฒนธรรมของจีนได้อย่างงดงาม เป็นมรดกสืบทอดของครอบครัวและชุมชน ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชน ก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีในชุมชนจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยวัฒนธรรมและคติความเชื่อตามแบบอย่างของชาวจีนที่ยึดถือมาแต่โบราณ มีการใช้วัสดุก่อสร้างที่เกิดจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น การก่อสร้างอาคารใช้แรงงานภายในครอบครัวและชุมชน มีการจ้างหัวหน้าชาวจีนที่มีฝีมือจากป็นังและจากชุมชนใกล้เคียงเข้ามาช่วยในการก่อสร้าง จึงทำให้สมาชิกภายในครอบครัว และญาติต่างได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการสร้างความรักความผูกพันภายในครอบครัว และชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชน เป็นคุณค่าทางจิตใจที่เชื่อมสายใยของผู้นในชุมชนให้ผูกพันรักใคร่ซึ่งกันและกัน

4.2.6.3 คุณค่าทางสังคม

ความพร้อมด้านคุณค่าทางสังคม โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีน จึงยังคงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตการดำเนินแบบอย่างของชาวจีน ที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมระหว่างชาวจีนและชาวมาเลย์ในแถบมลายู กลายเป็นกลุ่มวัฒนธรรม เพอรานากัน มีวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง มีความผูกพันกับวิถีชีวิตชุมชนทั้งด้านภาษา อาหารและการแต่งกายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันและความหลากหลายของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองภูเก็ต ต่างก็นำเอาวัฒนธรรมของตนมาเผยแพร่ เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม เกิดเป็นประเพณีและนำไปสู่การยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมเนียมปฏิบัติประจำวัน ที่ต้องมีการจัดรูปและเทียนพร้อมจัดเตรียมอาหารและผลไม้สำหรับเซ่นไหว้บรรพชน ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ขาดไม่ได้ เป็นการขอพรจากเทพเจ้าให้ปกป้องรักษาดูแลสมาชิกในครอบครัว วงศ์ตระกูลและชุมชนให้อยู่ดี มีความสุข ให้ความช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันทั้งในตระกูลและชุมชนให้เกิดการค้าที่มั่งคั่ง มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินร่วมกันในชุมชน เปรียบเสมือนเป็นเครือญาติตระกูลเดียวกัน เกื้อกูลดูแลซึ่งกันและกันตามธรรมเนียมปฏิบัติของบรรพชนที่สืบต่อกันมา เป็นคุณค่าทางสังคมร่วมกัน

4.2.6.4 คุณค่าทางประวัติศาสตร์

ความพร้อมด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับสูง เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยและเช่าอาศัยในชุมชนส่วนใหญ่ เป็นลูกหลานชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต ทั้งที่มาจากจีนแผ่นดินใหญ่ มณฑลฮกเกี้ยน มะลาคา สิงคโปร์และปีนัง ต่างก็รับรู้ถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสถาปัตยกรรมและมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีประวัติและที่มาอย่างยาวนาน โดยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมมาจากปีนัง ด้วยความรู้เรื่องทางการค้าและเป็นเมืองท่าขนส่งสินค้าที่สำคัญอยู่ในความดูแลของอังกฤษ จึงทำให้สถาปัตยกรรมที่ปลูกสร้างเป็นอย่างมากในเกาะปีนัง ได้ถูกถ่ายทอดมาเป็นแบบแปลนก่อสร้างสถาปัตยกรรมกับพ่อค้าชาวจีนที่เข้ามาทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแร่ดีบุก ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวน เกิดการขยายตัวจากชุมชนขนาดเล็กเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีการคมนาคมขนส่งสินค้าผ่านคลองบางใหญ่ออกสู่อ่าวพังงา จนนำไปสู่การก่อสร้างย่านการค้าชุมชนเขตเมืองชั้นในของเมืองภูเก็ต โดยนักธุรกิจชาวจีนที่มั่งคั่งจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกและค้าขายแร่ดีบุกในสมัยนั้น ได้นำแบบแปลนการก่อสร้างมาจากเกาะปีนังและว่าจ้างช่างชาวจีนจากปีนังมาเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง จนกลายมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

4.2.6.5 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์

ความพร้อมด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบสถาปัตยกรรม ชิโน โปรตุเกส เป็นรูปแบบศิลปวัฒนธรรมตามแบบอย่างของถิ่นเกิดมาผสมผสานเข้ากับสถาปัตยกรรมแบบยุโรป จากเดิมที่ชาวโปรตุเกสได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเกาะมาเก่าและทำการค้าบริเวณเมืองท่ามะลาคา ได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมตลอดจนวิทยาการและความก้าวหน้าของโปรตุเกสและยุโรป เข้ามาก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมตามรูปแบบโปรตุเกสผสมยุโรป แต่เนื่องจากต้องใช้ช่างชาวจีนที่เป็นแรงงานภายในท้องถิ่นเป็นผู้ก่อสร้าง ทำให้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเกิดการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมชาวจีนกับโปรตุเกสขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลาย สัญลักษณ์และคติความเชื่อของชาวจีน มีการออกแบบและวางแผนผังของอาคารให้เชื่อมต่อกันเป็นดึกแถวตั้งอยู่ทั้งสองฟากของถนนในย่านการค้า สร้างซุ้มโค้งด้านหน้าอาคารเชื่อมต่อกันตลอดแนวอาคาร ใช้สำหรับเป็นทางเดินเท้าให้สามารถใช้เดินทางสัญจรผ่านไปมา เป็นสัญลักษณ์ของชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต

4.2.6.6 คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

ความพร้อมด้านคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยและเช่าอาศัยโดยส่วนใหญ่รับรู้ถึงคุณค่าของอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุเกสว่าเป็นสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา เป็นมรดกทาง

วัฒนธรรม แบบผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมจีนและโปรตุเกส มีโครงสร้างส่วนใหญ่เป็นตึกก่อด้วยอิฐหรือเทคอนกรีต มีหน้าต่างหรือเฉลียงหรือระเบียงยื่นออกมาจากตัวอาคารแบบยุโรป ชั้นล่างของระเบียงเปิดเป็นทางเดินเท้าทะเล่ตึกข้างเคียงเป็นรูปโค้งประตูตลอดด้านหน้าของอาคาร ตึกแถว ภาษาจีนสกเกี้ยนเรียกว่า ห่งอ กาก็ กรุหน้าต่างหรือบานประตูด้วยแป้นเกล็ดไม่มีทั้งปรับได้ และปรับไม่ได้ หรือกรูดด้วยกระจกหลากสีสวยงาม ตกแต่งลวดลายตามขอบหน้าต่าง ประตู หัวเสา และผนังด้านบนของขอบหน้าต่างชั้นด้วยลวดลายปูนปั้นลายจีน มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผารูปครึ่งวงกลมแบบจีน ชั้นล่างของอาคารเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ เกะสลักลวดลายเครือเถาแบบจีน ด้านในอาคารมีการเปิดหลังคาให้เป็นช่องโล่งเพื่อให้แสงสว่างทำให้ไม่อบอ้าวหรืออับชื้นเป็นสัญลักษณ์ที่ดีในการอยู่อาศัย สีที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสีขาวหรือโทนสีเหลืองอ่อน

4.2.7 ภาพรวมเปรียบเทียบความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน

ผลสรุปเปรียบเทียบความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 2.23) พบว่า โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

จากความคิดเห็นของประชาชนต่อความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของทุกเส้นทางในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนนรัชฎาที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าเส้นทางอื่น ส่วนถนนเยาวราช ถนนดินบุก ถนนถลาง ถนนพังงา และซอยรมณีย์ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้น ถนนกระบี่ที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าทุกเส้นทาง โดยมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

ความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม บนถนนรัชฎา ที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด เนื่องจาก ประชาชนที่อยู่อาศัยและผู้เช่าอาศัยโดยส่วนใหญ่ มีการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส สูงเกือบทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา คุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางจิตใจ เนื่องจากในอดีตมีอาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสตั้งอยู่ทั้งสองฟากถนนเช่นเดียวกันกับเส้นทางอื่น ๆ ในเขตประวัติศาสตร์ แต่ได้มีการรื้อ ถอนอาคารตึกเก่าแก่และก่อสร้างอาคารสมัยใหม่แทน มีการเปลี่ยนสถานะการเป็นเจ้าของให้กับกลุ่มสถาบันการเงินต่าง ๆ หลายแห่ง จนกระทั่งมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้ประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ในปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา เกิดการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชน มีความต้องการเช่าหรือซื้อตึกเก่าแก่เพื่อปรับปรุงเป็นร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น ราคาซื้อ-ขายตึกเก่า สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกสสูงถึง 20 ล้านบาทหนึ่งคูหา ขณะที่ราคาเช่าใช้ประโยชน์อาคารสูงถึง

30,000 บาทต่อเดือน จึงส่งผลทำให้เจ้าของอาคารที่อยู่อาศัยและเช่าอาศัยได้ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.23 สรุปความความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส

องค์ประกอบความพร้อม ด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทาง วัฒนธรรมของ สถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ พร้อม
	ริษฎา	เยาวราช	กระบี่	ดิบูก	ถลาง	พังงา	รมณีย์	ค่า	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	เฉลี่ย	
	รวม								
1. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส	3.78	3.77	3.57	3.68	3.75	3.57	3.72	3.69	มาก
2. คุณค่าทางจิตใจ	3.91	3.72	3.59	3.82	3.75	3.84	3.84	3.78	มาก
3. คุณค่าทางสังคม	3.94	3.65	3.56	3.76	3.73	3.83	3.93	3.77	มาก
4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.77	3.67	3.65	3.68	3.63	3.60	3.67	3.67	มาก
5. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์	3.86	3.72	3.68	3.69	3.60	3.60	3.62	3.68	มาก
6. คุณค่าของ สถาปัตยกรรม จริงไม่ได้จำลอง	4.25	4.08	3.85	4.21	4.06	4.07	4.07	4.08	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.92	3.77	3.65	3.81	3.75	3.75	3.80	3.77	มาก

หมายเหตุ. ระดับความพร้อมมาก = 3.51-5.00, ปานกลาง = 2.51-3.50, น้อย = 1.00-2.50

สำหรับถนนเยาวราช ถนนดิบูก ถนนถลาง ถนนพังงาและซอยรมณีย์ มีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจาก ประชาชนที่อยู่อาศัยและเช่าอาศัย โดยส่วนใหญ่รับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก มีการจัดตั้งมูลนิธิเมืองเก่าภูเก็ต และชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตขึ้น เพื่อเป็นภาคร่วมกับชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมร่วมกัน อีกทั้งสนับสนุนให้เจ้าของอาคารในชุมชน องค์ภาครัฐและเอกชน ในการปรับปรุงอาคารเก่าให้คงสภาพเดิมไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

ส่วนถนนกระบี่ มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าทุกเส้นทาง เนื่องจาก กลุ่มอาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ยังคงรักษาคุณค่าของสถาปัตยกรรมให้มีสภาพสมบูรณ์และสวยงาม มีอยู่จำนวนมาก แต่กลุ่มอาคารที่เริ่มจากสามแยกถนนสตูลเข้ามาเกือบครึ่ง ทั้งสองฟากถนนถูกรื้อ

ถอนและสร้างเป็นอาคารสมัยใหม่ มีอาคารเก่าแก่หลายหลังถูกเปลี่ยนสถานะการเป็นเจ้าของโดยขายให้แก่ชาวต่างชาติที่มีภรรยาเป็นคนไทย มีการปรับเปลี่ยน ซ่อมแซมด้านหน้าของอาคาร ทาสีอาคารใหม่ เปิดทางเดินเท้าแต่มีรั้วเหล็กโปร่งกั้นไว้ไม่สามารถใช้เป็นทางเดินเท้าได้

4.2.8 สรุปความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

การสรุปความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ใช้วิธีการพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการถ่วงน้ำหนัก กำหนดเกณฑ์เป็นค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละเส้นทาง จากนั้นนำค่าเฉลี่ยรวมไปจัดกลุ่มระดับความพร้อม โดยตัดแปลงมาจากเกณฑ์การจัดกลุ่มความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ (1) ค่าเฉลี่ยรวม 3.51-5.00 หมายถึง ระดับความพร้อมมาก (2) ค่าเฉลี่ยรวม 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพร้อมปานกลาง และ (3) ค่าเฉลี่ยรวม 1.00-2.50 หมายถึง ระดับพร้อมน้อย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.24) พบว่าโดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

ความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีองค์ประกอบด้าน (1) ปริมาณแหล่งชุมชนประวัติศาสตร์ (2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (3) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (5) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและ (7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีองค์ประกอบด้าน (8) วัฒนธรรมชุมชน (9) การบริหารจัดการชุมชนและ (10) กิจกรรมในชุมชน มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีองค์ประกอบทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

ตารางที่ 4.24 สรุปภาพรวมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส									
ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	(จำนวน 250 คน)								ระดับความพร้อม
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ยรวม	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)		
ความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน									
1. ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์	3.66	3.45	3.58	3.43	3.52	3.56	3.56	3.54	มาก
2. วัฒนธรรมชุมชน	3.63	3.42	3.32	3.28	3.48	3.52	3.48	3.45	ปานกลาง
3. สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	3.61	3.64	3.63	3.56	3.81	3.74	3.76	3.66	มาก
4. ความเป็นพลเมืองของชุมชน	3.67	3.52	3.55	3.61	3.62	3.52	3.62	3.58	มาก
5. ลักษณะทางสังคมของชุมชน	3.56	3.59	3.45	3.70	3.53	3.59	3.56	3.57	มาก
6. ความรู้สึกร่วมของชุมชน	3.58	3.63	3.50	3.53	3.87	3.73	3.59	3.63	มาก
7. การมีส่วนร่วมของชุมชน	3.70	3.89	3.67	3.53	3.97	4.00	3.70	3.78	มาก
8. การบริหารจัดการชุมชน	3.38	3.40	3.42	3.54	3.39	3.47	3.43	3.44	ปานกลาง
9. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	3.91	3.84	3.88	3.72	3.64	3.61	3.60	3.74	มาก
10. กิจกรรมในชุมชนความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส	3.14	3.26	2.95	2.74	3.39	3.45	3.21	3.16	ปานกลาง
1. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม	3.78	3.77	3.57	3.68	3.75	3.57	3.72	3.69	มาก
2. คุณค่าทางจิตใจ	3.91	3.72	3.59	3.82	3.75	3.84	3.84	3.78	มาก
3. คุณค่าทางสังคม	3.94	3.65	3.56	3.76	3.73	3.83	3.93	3.77	มาก
4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.77	3.67	3.65	3.68	3.63	3.60	3.67	3.67	มาก
5. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์	3.86	3.72	3.68	3.69	3.60	3.60	3.62	3.68	มาก
6. คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลอง	4.25	4.08	3.85	4.21	4.06	4.07	4.07	4.08	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.71	3.64	3.55	3.59	3.67	3.67	3.65	3.64	มาก

หมายเหตุ. ระดับความพร้อมมาก = 3.51-5.00, ปานกลาง = 2.51-3.50, น้อย = 1.00-2.50

4.2.9 สรุปภาพรวมเปรียบเทียบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

ผลสรุปภาพรวมเปรียบเทียบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.25) พบว่าโดยภาพรวมทุกเส้นทางมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนกลางและถนนพังงา ที่มีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าเส้นทางอื่น ๆ ส่วนถนนรัชฎา ถนนเขาวราชและซอยรมณีย์ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก มีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นถนนกระบี่และถนนดิบุกที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าทุกเส้นทาง โดยมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต พบว่า โดยภาพรวมทุกเส้นทางมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนรัชฎาที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าเส้นทางอื่น ส่วนถนนเขาวราช ถนนดิบุก ถนนกลาง ถนนพังงาและซอยรมณีย์ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นถนนกระบี่ที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าทุกเส้นทาง โดยมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมทุกเส้นทางมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนรัชฎา ที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ถนนเขาวราช ถนนกลาง ถนนพังงาและซอยรมณีย์ มีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยรวมที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นถนนกระบี่และถนนดิบุกที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าทุกเส้นทาง แต่อย่างไรก็ตามทุกเส้นทางทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

4.2.10 สรุปความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

ผลสรุปความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.24 และ 4.25) โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ด้วยองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก 7 องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ (1) ปริมาณพลชุมชนประวัติศาสตร์ (2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (3)ความเป็นพลเมืองของชุมชน (4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (5) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (6) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ (7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

ตารางที่ 4.25 สรุปภาพรวมเปรียบเทียบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)							
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่า
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	เฉลี่ยรวม
ความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดก								
วัฒนธรรมของชุมชน								
1. ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์	3.66	3.45	3.58	3.43	3.52	3.56	3.56	3.54
2. วัฒนธรรมชุมชน	3.63	3.42	3.32	3.28	3.48	3.52	3.48	3.45
3. สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ของชุมชน	3.61	3.64	3.63	3.56	3.81	3.74	3.76	3.66
4. ความเป็นพลเมืองของชุมชน	3.67	3.52	3.55	3.61	3.62	3.52	3.62	3.58
5. ลักษณะทางสังคมของชุมชน	3.56	3.59	3.45	3.70	3.53	3.59	3.56	3.57
6. ความรู้สึกร่วมของชุมชน	3.58	3.63	3.50	3.53	3.87	3.73	3.59	3.63
7. การมีส่วนร่วมของชุมชน	3.70	3.89	3.67	3.53	3.97	4.00	3.70	3.78
8. การบริหารจัดการชุมชน	3.38	3.40	3.42	3.54	3.39	3.47	3.43	3.44
9. ด้านโครงสร้างพื้นฐานใน ชุมชน	3.91	3.84	3.88	3.72	3.64	3.61	3.60	3.74
10. กิจกรรมในชุมชน	3.14	3.26	2.95	2.74	3.39	3.45	3.21	3.16
ความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่า ทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม								
ชีโนโปรตุเกส	3.78	3.77	3.57	3.68	3.75	3.57	3.72	3.69
1. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม	3.91	3.72	3.59	3.82	3.75	3.84	3.84	3.78
2. คุณค่าทางจิตใจ	3.94	3.65	3.56	3.76	3.73	3.83	3.93	3.77
3. คุณค่าทางสังคม	3.77	3.67	3.65	3.68	3.63	3.60	3.67	3.67
4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.86	3.72	3.68	3.69	3.60	3.60	3.62	3.68
5. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์								
6. คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริง ไม่ได้จำลอง	4.25	4.08	3.85	4.21	4.06	4.07	4.07	4.08
รวมเฉลี่ย	3.71	3.64	3.55	3.59	3.67	3.67	3.65	3.64
ระดับความพร้อม	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก

หมายเหตุ. ระดับความพร้อมมาก = 3.51-5.00, ปานกลาง = 2.51-3.50, น้อย = 1.00-2.50

เขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต เป็นชุมชนย่านการค้าเก่าแก่ที่มีขนาดใหญ่ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมและศิลปกรรมที่สำคัญยิ่ง เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส โดยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากมะละกา สิงคโปร์และปีนังในอดีต สร้างโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการค้าและเหมืองแร่ดิบบุกเบิกเมืองภูเก็ตสมัยนั้น นับเป็นสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น ที่บรรพบุรุษได้ก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าขึ้นมา เป็นเสมือนสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่บันทึกเรื่องราวของความรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและศิลปกรรม ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนจนถึงปัจจุบัน

ด้วยความเป็นพลเมืองของชุมชนที่มีวิถีชีวิตตามแบบอย่างชาวจีน ซึ่งต่างก็ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสและวิถีชีวิตของชุมชนเอาไว้ โดยร่วมกับทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ร่วมกับภาคีต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะทางสังคม ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งสภาพทางสังคม ค่านิยมและความเชื่อตามแบบอย่างของบรรพชนชาวจีน ผสมผสานกับวัฒนธรรมมาเลย์และคนในท้องถิ่นจนกลายเป็นลักษณะทางสังคมอันโดดเด่นของชุมชน

จากความรู้สึกร่วมของประชาชนภายในชุมชน ที่อาศัยอยู่ในย่านการค้าสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ที่เป็นตัวแทนของความเป็นชาตินิยมของชาวจีนที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยได้รับอิทธิพลจากสิงคโปร์และปีนัง จึงทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ในความเสียสละและความอดทนของบรรพบุรุษชาวจีน ทำให้รู้สึกรักและหวงแหน พร้อมทั้งจะอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน จนนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์ร่วมทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชน และได้รับการประกาศจากกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กำหนดให้เป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย นำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนด้านการท่องเที่ยวและบริการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเพิ่มสูงขึ้น

ส่วนองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง มีอยู่ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) วัฒนธรรมชุมชน (2) การบริหารจัดการชุมชนและ (3) กิจกรรมในชุมชน เนื่องจากวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ในชุมชนมีอยู่มากมาย แต่ไม่ได้รับการพัฒนา ฟันฟู หรือจัดการแสดงและการละเล่นต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก นอกจากในช่วงเทศกาลและงานประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ของชุมชนเท่านั้น ถึงจะมี

การแต่งกายและการแสดงแบบท้องถิ่นให้ได้ชม การสื่อสารด้วยภาษาพื้นบ้านเริ่มลดลง หนุ่ม-สาว หรือคนรุ่นใหม่ในชุมชนให้ความสำคัญกับการสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางมากกว่าภาษาท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่มากนัก นอกจากกิจกรรมเดินเที่ยวชมอาคารสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเท่านั้นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว กิจกรรมเดินเที่ยวชมอาคารสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเท่านั้น รวมทั้งการบริหารจัดการในชุมชน ทั้งของภาครัฐและเอกชนตลอดจนองค์กรในชุมชนท้องถิ่นยังไม่โดดเด่นมากนัก เกิดความล่าช้าและไม่ต่อเนื่องในขั้นตอนการดำเนินการที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมได้

ด้านผลสรุปองค์ประกอบความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา เนื่องจากคุณค่าทางสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ที่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมทั้งของจีนและยุโรป ในย่านการค้าที่ใช้ประโยชน์เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน เกิดเป็นคุณค่าทางจิตใจที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาของช่างผู้ก่อสร้างและผู้อยู่อาศัย ตามแบบอย่างของวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวจีน เป็นคุณค่าทางสังคมร่วมกัน ด้วยวิถีชีวิตและสังคมการค้าในชุมชนเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมต่างถิ่นซึ่งกันและกัน อันเป็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน เป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและศิลปกรรมของชุมชน ที่เกิดจากกิจกรรมการค้าขายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมร่วมกัน ผ่านรูปแบบของอาคารสถาปัตยกรรมจริงที่ไม่ได้ลอกเลียนแบบหรือจำลองขึ้นมา หากแต่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส จนกลายมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกันจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

4.2.11 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

ผลการศึกษามีร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.26) พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 72.40 เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีเพียงร้อยละ 27.60 ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว

จากผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า การปรับปรุง การดูแล และรักษาอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ทรุดโทรมหรือผุพังให้มีความแข็งแรงและสวยงาม ไม่รื้อถอนและก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ไม่ติดตั้งสายไฟสายโทรศัพท์และเครื่องปรับอากาศตลอดแนวทางเดินเท้า อนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสร่วมกับชุมชน ไม่ทำลายศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชนและจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการและจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากในปี พ.ศ. 2535 จังหวัดภูเก็ตได้บรรจุให้โครงการอนุรักษ์เมืองเก่าอยู่ในแผนสิ่งแวดล้อมของจังหวัด จึงทำให้โครงการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ ต่อจากนั้นในปี พ.ศ. 2537 สำนักพัฒนาเมือง กรมการปกครอง ได้ร่วมมือกับองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศสาธารณรัฐเยอรมัน กับเทศบาลเมืองภูเก็ตและชุมชน รวมทั้งกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ได้จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วย การพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเก่าภูเก็ตโดยประชาชนมีส่วนร่วม ขึ้น นับเป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมของการดำเนินงานจัดตั้งโครงการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเก่าขึ้น (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553)

โดยในปี พ.ศ. 2538 กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้ออกประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ให้มีการควบคุมการพัฒนาในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต และได้กำหนดให้พื้นที่ 175 ไร่ ในย่านการค้าเมืองเก่าภูเก็ตเป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กำหนดความสูงของอาคารไม่ให้เกิน 12 เมตร และมีที่ว่างในที่ดินร้อยละ 16 หากออกแบบอาคารในรูปแบบชิโนโปรตุกีส หากเป็นอาคารในรูปแบบอื่นต้องมีที่ว่างไม่น้อยกว่า ร้อยละ 30 และในปีต่อมาพ.ศ. 2539 เทศบาลเมืองภูเก็ตได้มอบหมายให้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและรังวัดเฉพาะรูปด้านหน้าอาคารบนถนนถลางจำนวนทั้งหมด 51 คูหา เพื่อหาแนวทางพัฒนา บูรณะ พื้นฟูและไม่ทำลายศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชนในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (คณะกรรมการท่องเที่ยว วุฒิสภา, 2553, หน้า 2)

ตารางที่ 4.26 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส

การมีส่วนร่วม ของชุมชนในท้องถิ่น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)		คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุกีส (จำนวน 250 คน)								ระดับความ คิดเห็น
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รับทราบ	เยาะแหยะ	กระป๋อง	ดีบุก	ถลุง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ยรวม	
	(181 คน)	(69 คน)	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)		
1. ปรับปรุง ดูแล รักษาอาคารสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุกีส ที่ทรุดโทรมหรือผุพังให้มี ความแข็งแรงและสวยงาม		-	4.40	4.34	3.96	4.28	4.16	4.20	4.14	4.21	มาก
2. ไม่รื้อ ถอนและก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ ขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส		-	4.56	4.30	3.67	4.15	4.25	4.43	3.86	4.17	มาก
3. เปิดทางเดินเท้า (หรง กากี) ตลอดแนว ถนนเพื่อปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ภายในชุมชน		27.20	2.45	2.47	2.57	2.53	2.64	2.31	1.71	2.38	น้อย
4. ไม่ติดตั้งสายไฟสายโทรศัพท์ และเครื่อง ปรับอากาศตลอด แนวทางเดินเท้า		-	4.24	3.68	3.83	3.90	3.65	3.82	3.86	3.85	มาก
5. อนุรักษ์สถาปัตยกรรมชีโน โปรตุกีส ร่วมกับชุมชน		-	4.28	3.95	3.70	4.13	3.72	3.97	3.78	3.93	มาก
6. ไม่ทำลายศิลปกรรมอัน ทรงคุณค่าของ ชุมชน		-	4.36	3.91	3.82	4.90	3.96	4.03	4.36	4.19	มาก
7. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อ บริหารจัดการ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชน		0.40	3.68	3.56	3.65	3.66	3.42	3.46	3.93	3.62	มาก
รวม	72.40	27.60	3.99	3.74	3.60	3.94	3.96	3.75	3.63	3.76	มาก

นอกจากนี้เทศบาลนครภูเก็ต ร่วมกับชุมชนใกล้เคียงและประชาชนบนถนนกลางในการประชุมประชาชนชาวถนนกลาง เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2540 และมีมติเห็นชอบในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรวม ได้แก่ (1) การนำสายไฟฟ้าลงดิน (2) ปรับปรุงทางเดินเท้าหรือหอง กาก็ (3) การใช้วัสดุผนังหลังคาแบบเดิม (4) การนำป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ออก (5) การย้ายเครื่องปรับอากาศ (6) การปรับปรุงรูปทรงหน้าต่าง และ (7) การปรับปรุงป้ายร้านค้า (เทศบาลนครภูเก็ต, 2553) จนนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการดำเนินโครงการก่อสร้างระบบเคเบิลใต้ดิน โดยเทศบาลนครภูเก็ต ร่วมกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและบริษัท ทีโอที (มหาชน) จำกัด ปรับปรุงระบบเคเบิลใต้ดิน โดยนำสายไฟฟ้า และสื่อสารต่าง ๆ พร้อมปรับปรุงท่อส่งประปา ท่อระบายน้ำและปรับปรุงผิวจราจรบริเวณถนนกลาง โดยดำเนินการบนถนนกลางจนเสร็จสิ้นไปเรียบร้อยแล้วในปี พ.ศ. 2553 ปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่บนถนนกระบี่ ถนนเทพกระษัตรี ถนนภูเก็ตและถนนคึกคักคาดว่าจะแล้วเสร็จและส่งมอบปลายปี พ.ศ. 2555 (สัมภาษณ์: วิศวกรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

ส่วนประเด็นเปิดทางเดินเท้า ตลอดแนวถนนเพื่อปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ภายในชุมชน อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากมีประชาชนร้อยละ 27.20 ไม่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว โดยเฉพาะประชาชนบนถนนรัชฎา ถนนเขาวราช ถนนพังงาและซอยรมณีย์ เนื่องจากขาดงบประมาณในการดำเนินการ อีกทั้งอาคารส่วนใหญ่บนเส้นทางดังกล่าวได้ปิดทางเดินเท้ามาเป็นระยะเวลานาน มีการคัดแปลงด้านหน้าอาคารช่วงทางเดินเท้าให้เป็นบริเวณพื้นที่จำหน่ายสินค้า หรือปรับปรุงเป็นแบบสมัยใหม่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการปรับปรุงเปิดทางเดินเท้าให้สามารถทะลุเชื่อมกับบ้านข้างเคียงได้ แต่ก็มีเจ้าของอาคารจำนวนมากที่เสนอให้ใช้งบประมาณจากเทศบาลในการดำเนินงานเช่นเดียวกันกับที่ได้ดำเนินการเปิดทางเดินเท้าบนถนนกลางจำนวน 10 หลัง เมื่อปีพ.ศ 2547-2553 เป็นต้นมา อีกทั้งยังเห็นว่าการปรับปรุงเส้นทางเดินเท้าควรเร่งดำเนินการตลอดทั้งเส้นทาง ขยายให้เป็นขอบึงอาเขตทั้งถนนและควรอนุญาตให้วางสินค้าจำหน่ายได้บ้างแต่ต้องมีกฎเกณฑ์ในการใช้พื้นที่ (สัมภาษณ์: ผู้นำชุมชน, ถนนเขาวราช ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

จากการสัมภาษณ์เจ้าของอาคารซอยรมณีย์ (สัมภาษณ์: ประชาชน, ซอยรมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นของการเปิดทางเดินเท้าในซอยรมณีย์ว่าเป็นเรื่องที่สามารถดำเนินการได้แต่ต้องทำความเข้าใจและมีการกำหนดค่าใช้จ่ายชัดเจนจากเทศบาลให้ชัดเจน เนื่องจากอาคารแต่ละหลังมีการปิดทางเดินเท้าด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน บางหลังใช้อิฐหรือปูนกันผนังฉาบไว้เท่านั้น ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสถาปัตยกรรมเดิมแต่อย่างใด แต่

สำหรับอาคารบางหลัง มีการรื้อ หรือสร้างปิดทับและดัดแปลงเป็นส่วนหนึ่งของร้านค้า จึงต้องใช้ค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการปรับปรุงหรือดัดแปลงให้เหมือนเช่นดั้งเดิมได้

เช่นเดียวกันกับผู้เช่าอาคารหลายหลังที่มีการดัดแปลงด้านหน้าอาคารและปิดทางเดินเท้า ทำประตูกระจกเข้าออกแบบอาคารสมัยใหม่ เพื่อเปิดเป็นร้านอาหาร ร้านจำหน่ายเสื้อผ้าและร้านกาแฟ ที่มีทัศนียภาพในเรื่องของความชัดเจนในเรื่องค่าใช้จ่ายชัดเจนหรือช่วงระยะเวลาดำเนินการและเห็นว่าควรจะดำเนินการเปิดทางเดินเท้าตลอดทั้งถนนให้เหมือนกันทั้งหมด ในช่วงฤดูกาลนักท่องเที่ยวล้น เพื่อจะได้ไม่กระทบต่อรายได้และนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวได้ (สัมภาษณ์: ผู้เช่าอาศัย, ถนนพญา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555)

จากความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็นการปรับปรุง ดูแลและรักษาอาคารสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสที่ทรุดโทรมหรือผุพังให้มีความแข็งแรงและสวยงาม ไม่รื้อถอนและก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส ไม่ติดตั้งสายไฟสายโทรศัพท์และเครื่องปรับอากาศตลอดแนวทางเดินเท้า อนุรักษ์สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีสร่วมกับชุมชน ไม่ทำลายศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน และจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการและจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชน ยกเว้นประเด็นเปิดทางเดินเท้า ตลอดแนวถนนเพื่อปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ภายในชุมชน ยังคงอยู่ในระดับน้อยเท่านั้น

4.3 เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต ที่เป็นไปได้ขึ้นอยู่กับผลการศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนด้านต่าง ๆ รวมทั้งผลการศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ที่มีองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน 10 ประการ และองค์ประกอบความพร้อมด้านการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส 6 ประการและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำเอาจุดเด่นด้านประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความคิดเห็นของประชาชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รูปแบบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต เป็นอันดับแรก จากนั้นจึงนำแนวทางที่ได้ไปกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ตได้

โดยจะต้องสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส รวมทั้งการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน พิจารณา เทียบเคียงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้เกิด กระบวนการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้ดำเนินไป กับบรรทัดฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

ผลสรุปความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต (ดูตารางที่ 4.27) โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก จากองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (3) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (5) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและ (7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน โดยองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมปานกลาง 3 ประการ ได้แก่ (1) วัฒนธรรมชุมชน (2) การบริหารจัดการชุมชนและ (3) กิจกรรมในชุมชน

ส่วนองค์ประกอบความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

จากผลการศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนด้านต่าง ๆ ตลอดจนความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ที่มีองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน 10 ประการ และองค์ประกอบความพร้อมด้านการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส 6 ประการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า ชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต มีความพร้อมทุกด้าน ที่จะสามารถได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้

เนื่องจากเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส ที่ถูกสร้างขึ้นโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่มีความร่ำรวยจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส โดยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากชาวโปรตุเกสและชาวจีน ที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์ด้านการค้า

บริเวณเมืองท่ามะลาคา สิงคโปร์และปีนัง มีความพร้อมขององค์ประกอบทางด้านเอกลักษณ์มรดก วัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมสูง

ตารางที่ 4.27 สรุปภาพรวมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

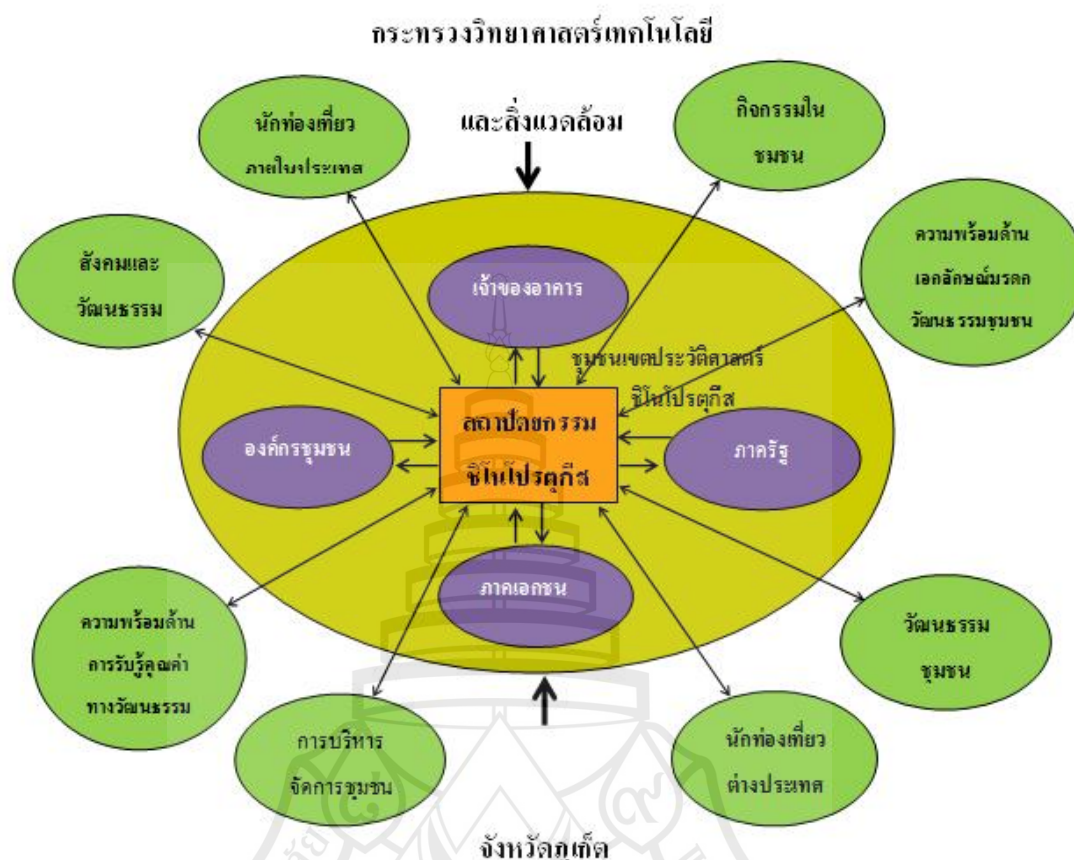
ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ พร้อม
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตีนก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่าเฉลี่ยรวม	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)		
ความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดก									
วัฒนธรรมของชุมชน									
1. ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์	3.66	3.45	3.58	3.43	3.52	3.56	3.56	3.54	มาก
2. วัฒนธรรมชุมชน	3.63	3.42	3.32	3.28	3.48	3.52	3.48	3.45	ปานกลาง
3. สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	3.61	3.64	3.63	3.56	3.81	3.74	3.76	3.66	มาก
4. ความเป็นพลเมืองของชุมชน	3.67	3.52	3.55	3.61	3.62	3.52	3.62	3.58	มาก
5. ลักษณะทางสังคมของชุมชน	3.56	3.59	3.45	3.70	3.53	3.59	3.56	3.57	มาก
6. ความรู้สึกร่วมของชุมชน	3.58	3.63	3.50	3.53	3.87	3.73	3.59	3.63	มาก
7. การมีส่วนร่วมของชุมชน	3.70	3.89	3.67	3.53	3.97	4.00	3.70	3.78	มาก
8. การบริหารจัดการชุมชน	3.38	3.40	3.42	3.54	3.39	3.47	3.43	3.44	ปานกลาง
9. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	3.91	3.84	3.88	3.72	3.64	3.61	3.60	3.74	มาก
10. กิจกรรมในชุมชน	3.14	3.26	2.95	2.74	3.39	3.45	3.21	3.16	ปานกลาง
ความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส									
1. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม	3.78	3.77	3.57	3.68	3.75	3.57	3.72	3.69	มาก
2. คุณค่าทางจิตใจ	3.91	3.72	3.59	3.82	3.75	3.84	3.84	3.78	มาก
3. คุณค่าทางสังคม	3.94	3.65	3.56	3.76	3.73	3.83	3.93	3.77	มาก
4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.77	3.67	3.65	3.68	3.63	3.60	3.67	3.67	มาก

ตารางที่ 4.27 (ต่อ)

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	คะแนนความคิดเห็นของประชาชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จีโนโปรตุเกส (จำนวน 250 คน)								ระดับ ความ พร้อม
	รัชฎา	เยาวราช	กระบี่	ตึก	กลาง	พังงา	รมณีย์	ค่า	
	(25 คน)	(59 คน)	(23 คน)	(33 คน)	(56 คน)	(39 คน)	(15 คน)	เฉลี่ยรวม	
5. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์	3.86	3.72	3.68	3.69	3.60	3.60	3.62	3.68	มาก
6. คุณค่าของสถาปัตยกรรม จริง ไม่ได้จำลอง	4.25	4.08	3.85	4.21	4.06	4.07	4.07	4.08	มาก
รวมเฉลี่ย	3.71	3.64	3.55	3.59	3.67	3.67	3.65	3.64	มาก
ระดับความพร้อม	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	

หมายเหตุ. ระดับความพร้อมมาก = 3.51-5.00, ปานกลาง = 2.51-3.50, น้อย = 1.00-2.50

นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่อยู่ในระดับมาก จึงทำให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางและความต้องการจากเจ้าของอาคารสถาปัตยกรรมและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐและเอกชน องค์กรชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทบทวน แก้ไขและพัฒนาความพร้อมด้าน การบริหารจัดการชุมชน วัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมในชุมชนที่เหมาะสม ให้สามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้ดำเนิน ไปกับบรรทัดฐานของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้

ภาพที่ 4.57 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

องค์ประกอบเพื่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ตนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน (ดังภาพที่ 4.57) ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ดังที่ชุมชนท้องถิ่นและจังหวัดภูเก็ตได้เสนอต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จนได้รับการประกาศให้เป็น “เขตอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม” ในปีพ.ศ. 2538 เป็นต้นมา โดยได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเป็นทางการในปัจจุบัน

ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญด้านเอกลักษณ์ของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งประชาชนที่เป็นเจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาศัยและประชาชนภายในชุมชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชน ที่จะเข้าใจร่วมกันว่า เขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส เป็นพื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน จังหวัดและประเทศ เพราะคุณค่าความสำคัญที่เกิดจากชุมชน มิใช่เพียงเกิดจากอาคารใดอาคารหนึ่งเท่านั้น แต่เกิดจากสิ่งที่เป็นองค์ประกอบทั้งหมดของชุมชนร่วมกัน

ดังนั้นจากองค์ประกอบสำคัญเพื่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต (ดูภาพที่ 4.57) จำเป็นจะต้องบูรณาการความร่วมมือจากประชาชน ที่เป็นเจ้าของอาคารผู้เช่าอาศัย และประชาชนภายในชุมชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชน ในการพัฒนาความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการชุมชน วัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมในชุมชน ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

เนื่องจากอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศ ได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านอาคารสถาปัตยกรรม เพียงแต่ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมในงานประเพณีและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและกิจกรรมใหม่ ๆ ของชุมชน ที่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความหมายและมีนัยสำคัญอย่างมากต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ชุมชนย่านการค้าเก่าแก่ที่เคยเงียบเหงากลับมาเป็นชุมชนที่มีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชุมชน ก่อให้เกิดจิตสำนึกรักถิ่นเกิด เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ระหว่างประชาชนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษามรดกวัฒนธรรมและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองให้สามารถรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ตได้

4.3.1 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต

จากผลการศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนด้านต่าง ๆ รวมทั้งความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ที่มีองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน 10 ประการ และองค์ประกอบความพร้อมด้านการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส 6 ประการและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต มีความพร้อมทุกด้าน ที่จะสามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

องค์ประกอบที่สำคัญของประวัติและความเป็นมาที่สามารถบอกเล่าประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนมีอายุยาวนานกว่า 100 ปี มีสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่มีลักษณะแบบผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในย่านการค้าสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสแห่งนี้ด้วยความโดดเด่นด้านเอกลักษณ์ของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก จึงก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ นำมาซึ่งความรู้และความเข้าใจ พร้อมให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งประชาชนที่เป็นเจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาศัยและประชาชนภายในชุมชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชนที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน เพราะคุณค่าความสำคัญที่เกิดจากชุมชน มิใช่เพียงเกิดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรืออาคารสถาปัตยกรรมใดอาคารหนึ่งเท่านั้น แต่เกิดจากสิ่งที่เป็นองค์ประกอบทั้งหมดของชุมชนร่วมกัน

เนื่องจากอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีส เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศ ได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านอาคารสถาปัตยกรรม เพียงแต่ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมในงานประเพณีและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความหมายและมีนัยสำคัญอย่างมากต่อชุมชน

ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะทำให้ชุมชนย่านการค้าเก่าแก่ที่เคยเงียบเหงา กลับมาเป็นชุมชนที่มีชีวิตชีวากครั้งหนึ่ง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชุมชน ก่อให้เกิดจิตสำนึกรักถิ่นเกิด เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ระหว่างประชาชนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟู ดูแลรักษามรดกวัฒนธรรมและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองให้สามารถรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

หลักการและเหตุผลในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เขตวัฒนธรรมชิโนโปรตุกีส เป็นการนำเสนอรูปแบบที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองภูเก็ต และมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะแหล่ง อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่เป็นเส้นทางเชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชน สังคม วัฒนธรรมประเพณี ดั้งเดิมของชาวภูเก็ต ที่ใช้รูปแบบอาคารในแต่เส้นทางที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินผ่านไปมา จะได้ศึกษาเรียนรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของสถานที่แห่งนี้ นอกจากนั้นยังทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ในทางเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ จากผลผลิตทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น เช่น รูปแบบของสินค้า อาหาร ที่พักอาศัย และอื่น ๆ ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ของการกำหนดรูปแบบ 3 ประการ คือ

1. สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงและถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ของเมืองภูเก็ต

2. สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่น อาคาร บ้านเรือน วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

3. กระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน

รูปแบบการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส

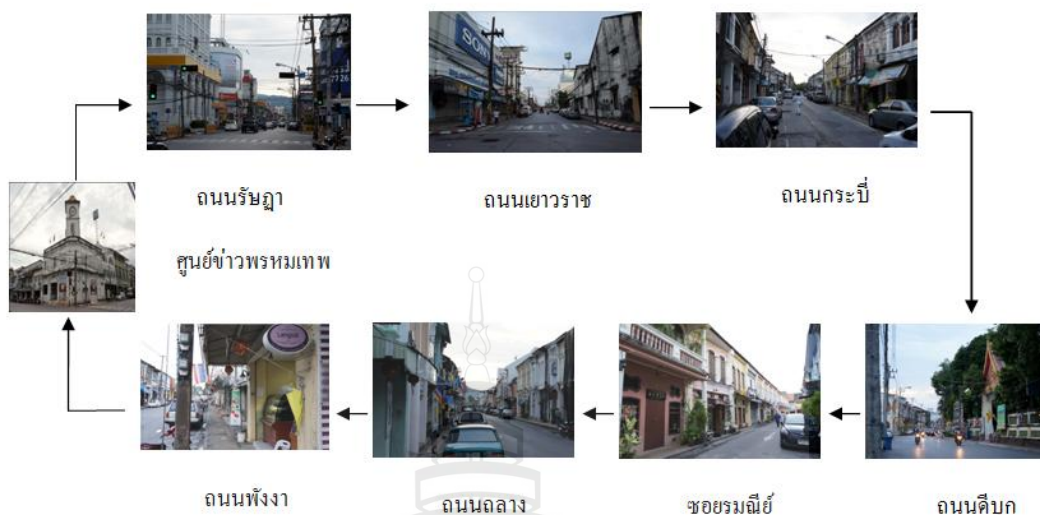
1. เป็นโครงข่าย (Looping) เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตชุมชน สังคมวัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่

2. เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส เช่น ภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ ประชาชน และชุมชน

3. เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยอาศัยเส้นทางและกลุ่มสถาปัตยกรรมที่ยังคงมี ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่าง ยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต ด้วยรูปแบบ 4 รูปแบบการท่องเที่ยว

1) รูปแบบที่ 1 การท่องเที่ยวเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมล้ำค่า ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

การเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะนำพานักท่องเที่ยวได้ย้อนกลับเข้าไปสู่อดีตของย่านการค้า ที่เคยเจริญรุ่งเรืองเมื่อ กว่า 100 ปี ที่ผ่านมามีกาลเวลาที่เปลี่ยนไป ประกอบกับกลิ่นไอและเสน่ห์ของเมืองเก่า ย่อมจะทำให้ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการผสมผสานระหว่าง ศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส ที่มีความอลังการ งดงาม ทำให้ชวนหลงใหลในเสน่ห์แห่ง สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชน ไม่ว่านักท่องเที่ยวหรือแขกผู้มาเยือนจะเริ่มต้นจากจุดไหนหรือ เส้นทางใดในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส ก็จะสามารถสัมผัสได้ถึงคุณค่ามรดกวัฒนธรรมแห่งนี้ให้อยู่ในความทรงจำตลอดไปอย่างชื่นชม

ภาพที่ 4.58 เส้นทางชมสถาปัตยกรรมล้ำค่า ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

ก. เส้นทางที่ 1 จากศูนย์ข่าวพรหมเทพเข้าสู่ถนนริษญา

ถนนริษญาเป็นเส้นทางที่เป็นที่ตั้งของวงเวียนสุริยเดชหรือวงเวียนน้ำพุ ที่เชื่อมเส้นทางถนนเขวราช ถนนระนอง ถนนบางกอกและถนนตะกั่วป่า ส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนเรียกว่า “วงเวียนน้ำพุ” เป็นย่านธุรกิจและเป็นที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์ถึง 5 แห่ง ปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 31 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 5 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าจำนวน 26 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 5 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้าจำนวน 26 หลังคาเรือน อาคารส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้า เป็นอาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้ามีสภาพดี แต่ยังคงมีลวดลายปูนปั้นและกรอบหน้าต่างยอดโค้ง ประดับด้วยปูนปั้นอยู่ตรงกลางมีช่องหน้าต่างแบบซุ้มโค้ง 2 และ 3 ซุ้ม มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ระเบียงด้านในชั้นบนมีบานเกล็ดไม้กรองแสง บานหน้าต่างเป็นสีเหลี่ยมแบบลูกฟัก ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นที่สวยงาม

ข. เส้นทางที่ 2 จากถนนริษญาเข้าสู่ถนนเขวราช

ถนนเขวราชเป็นเส้นทางศูนย์กลางย่านการค้า เชื่อมโยงกับถนนทุกเส้นทางในเขตประวัติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในย่านการค้าแห่งนี้ จึงทำให้ยังคงรักษากลุ่มสถาปัตยกรรมไว้อย่างสมบูรณ์ ปัจจุบันถนนเขวราชมีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้นจำนวน 88 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 42 หลังคาเรือน อาคาร

แบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 42 หลังคาเรือน อาคารอุทยาน 4 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 13 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 71 หลังคาเรือน อาคารส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้ามีสภาพสมบูรณ์ มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิกเป็นส่วนใหญ่ มีช่องแสงหน้าต่างชั้นบนเป็นรูปโค้งครึ่งวงกลม มีหินประดับตรงยอดโค้ง ชั้นล่างตกแต่งด้วยประตุน้ำต่างแบบจีน ประดับลวดลายและสัญลักษณ์สวยงาม ส่วนชั้นบนเป็นซุ้มโค้งแบบครึ่งวงกลม มีลวดลายปูนปั้นละเอียดสวยงามซุ้มหน้าต่างบานเกล็ดมีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีอาคารตึกแถว 3 ชั้นที่ยังคงสภาพสมบูรณ์ ตั้งอยู่ตรงมุมถนนติดกับถนนเขาวราช (บ้านเลขที่ 96) เป็นอาคารผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมจีนกับยุโรป โดยชั้นล่างเป็นชุดประตูหน้าต่างเกาส์แบบจีน ช่องระบายอากาศมีลายฉลุไม้ ส่วนชั้น 2 เป็นชุดหน้าต่างซุ้มโค้งครึ่งวงกลมประดับลวดลายปูนปั้น ส่วนชั้น 3 เป็นซุ้มหน้าต่างรูปจั่ว ประดับปูนปั้นสวยงาม

ค. เส้นทางที่ 3 จากถนนเขาวราชเข้าสู่ถนนกระบี่

ถนนกระบี่เป็นถนนสายสำคัญสายหนึ่งของเมืองภูเก็ตในอดีต เป็นที่ตั้งของโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวหรือโรงเรียนอ่าวบัน ซึ่งเป็นอุทยานรูปแบบชิโนโปรตุกีสมีสภาพสมบูรณ์ และสวยงามจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว ปัจจุบันถนนกระบี่มีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 43 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 30 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 12 หลังคาเรือน อาคารอุทยาน 1 หลังคาเรือนเป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 25 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 11 หลังคาเรือน และอาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่กั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ จำนวน 6 หลังคาเรือน อาคารส่วนใหญ่ยังคงสภาพสถาปัตยกรรมไว้อย่างสมบูรณ์ มีเพียงบางหลังเท่านั้นที่ชำรุดทรุดโทรม ใช้เป็นที่พักอาศัยและร้านค้า มีลวดลายปูนปั้นและลักษณะทางสถาปัตยกรรมจีน โดยเฉพาะชั้นล่างของอาคาร ยังคงรักษาดูประตุน้ำต่างและช่องลมแบบจีนไว้เป็นอย่างดี ส่วนชั้นบนเป็นซุ้มโค้งแบบครึ่งวงกลม มีลวดลายปูนปั้นละเอียดสวยงาม

ง. เส้นทางที่ 4 จากถนนกระบี่เข้าสู่ถนนคิง

บนถนนคิง เป็นกลุ่มอาคารตึกแถวที่ยังคงรักษาสภาพสถาปัตยกรรมเอาไว้ อย่างสมบูรณ์ เจ้าของอาคารส่วนใหญ่เป็นลูกหลานนายเหมืองผู้มั่งคั่งหลายตระกูล มีการออกแบบด้านหน้ากลุ่มอาคารให้เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน โดยมีอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 51 หลังคาเรือนแบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 31 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 19 หลังคาเรือน อาคารอุทยาน 1 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 12 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 24 หลังคาเรือนและอาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่กั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ จำนวน 12 หลังคาเรือน

อาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมประตูและหน้าต่างชั้นล่างเป็นแบบจีน ส่วนชั้นบนเป็นซุ้มโค้งแบบครึ่งวงกลม เป็นรูปหน้าจั่ว มีลวดลายปูนปั้นละเอียดงดงาม คล้ายคลึงกันแต่ไม่เหมือนกันในแต่ละคูหา

จ. เส้นทางที่ 5 จากถนนคินุกเข้าสู่ชอยรมณีย์

ชอยรมณีย์หรือถนนโคมแดง สถานที่ให้ความรื่นรมย์บันเทิงใจในอดีต ชอยรมณีย์แห่งนี้เคยเป็นย่านเรณูของชาวเหมืองในสมัยก่อน ที่ครึกครื้นไปด้วยผู้คนเข้ามาใช้บริการในสถานบันเทิงต่าง ๆ กลางคืนติดโคมแดงตลอดสองฟากถนน เพื่อส่องแสงสว่างให้สำหรับลูกค้าได้สัญจรไปมาปัจจุบันชอยรมณีย์มีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้นจำนวน 35 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 16 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้า จำนวน 19 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้าจำนวน 13 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 22 หลังคาเรือน อาคารส่วนใหญ่รักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ได้ดี ทั้งประตูหน้าต่างแบบจีนที่ชั้นล่าง มีการประดับลวดลายและสัญลักษณ์สวยงาม ซุ้มหน้าต่างบานเกล็ด และบานลูกฟักไม้ที่ยาวถึงพื้น ตกแต่งลวดลายปูนปั้นที่สวยงาม

ฉ. เส้นทางที่ 6 จากชอยรมณีย์เข้าสู่ถนนกลาง

ถนนกลางเป็นถนนสายประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่สายหนึ่ง ที่มีอาคารรูปแบบเก่าแก่กลุ่มกันมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดช่องทางเดินเท้า ที่มีจำนวนมากที่สุดสามารถเดินทะลุถึงกันได้ นอกจากนี้ยังเชื่อมต่อกับชอยรมณีย์ ที่ยังคงรักษากลุ่มสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสไว้ได้อย่างสมบูรณ์ปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรม ชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 141 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 53 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไขด้านหน้าจำนวน 71 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่เปิดทางเดินเท้า จำนวน 115 หลังคาเรือน ปิดทางเดินเท้า จำนวน 13 หลังคาเรือนและอาคารที่เปิดทางเดินเท้าแต่มีการกั้นด้วยรั้วโปร่งหรือโครงเหล็กค้ำ จำนวน 2 หลังคาเรือน อาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ มีการเว้นช่องทางเดินเท้า ตลอดสองข้างของถนน อาคารสถาปัตยกรรมมีลักษณะผสมผสานทั้งแบบนีโอคลาสสิกและแบบอาร์ตเดโค ชั้นล่างจะมีบานประตู และช่องหน้าต่างแบบจีน ส่วนชั้นบนตกแต่งช่องหน้าต่างเป็นรูปโค้ง 3 ซุ้มหน้าต่างบานเกร็ดไม้มีทั้งปรับได้และปรับไม่ได้ บางคูหาเป็นลักษณะของกรอบหน้าต่างรูปจั่ว มีบานหน้าต่างและช่องแสง ที่ประดับตกแต่งด้วยลวดลายเรขาคณิตแบบอาร์ตเดโคสวยงาม

ช. เส้นทางที่ 7 จากถนนกลางเข้าสู่ถนนพังงา

ถนนพังงาเป็นเส้นทางย่านการค้าที่สำคัญสายหนึ่งของเมืองภูเก็ตในอดีต เป็นที่ตั้งของอาคารศูนย์รวมชาวพรหมเทพ เดิมสร้างเพื่อเป็นที่ทำการของตำรวจรักษาการณ์ซึ่งอยู่ตรง

ข้ามกับธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์บาบา (baba) เมืองภูเก็ต เป็นหอนาฬิกา สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่สมบูรณ์และเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่หลงเหลืออยู่ทั้งสิ้น จำนวน 36 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็น อาคารสถาปัตยกรรมแบบเก่า จำนวน 16 หลังคาเรือน อาคารแบบเก่าที่มีการดัดแปลงและแก้ไข ด้านหน้าจำนวน 20 หลังคาเรือน เป็นอาคารที่ปิดทางเดินเท้าทั้งหมดจำนวน 36 หลังคาเรือนอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารเก่าที่มีความสวยงาม ตกแต่งซุ้มหน้าต่างชั้นบนเป็นแบบซุ้มโค้ง 3 ซุ้ม ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นแบบนีโอคลาสสิกและแบบอาร์ตเดโคอย่างผสมผสานได้อย่างงดงาม ซุ้มหน้าต่างบานเกล็ดและบานลูกฟักไม้ยาวถึงพื้น ชั้นล่างตกแต่งด้วยประตูหน้าต่างแบบจีน ประดับลวดลายและสัญลักษณ์สวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารพิพิธภัณฑ์บาบา จังหวัดภูเก็ต ที่ออกแบบก่อสร้างให้เข้ากับมุมของถนนพังงากับถนนภูเก็ต มีช่องทางเดินเท้าตลอดแนวทั้งด้านถนนพังงาและถนนภูเก็ต ลักษณะของสถาปัตยกรรมโดดเด่นด้วยเสารับซุ้มโค้งครึ่งวงกลมกับทางเดินเท้าและระเบียงชั้นบน ประดับลวดลายหัวเสาเป็นรูปก้นหอย มีคานรับซุ้มเสาดตกแต่งลวดลายสวยงาม

2) รูปแบบที่ 2 บ้านพักวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส

บ้านพักวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาพักกับครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชน เพื่อศึกษาและใช้ชีวิตร่วมกับเจ้าของบ้านและประชาชนในอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสได้สัมผัสกับสังคม ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ ตลอดจนภาษา การแต่งกายและรับประทานอาหารท้องถิ่นร่วมกับครอบครัวเสมือนใช้ชีวิตจริง นับเป็นประสบการณ์ที่น่าหาได้ยากท่ามกลางอาคารสถาปัตยกรรมอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลและงานประเพณีที่สำคัญของชุมชน ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกับชุมชนในงานประเพณีจริง ทำให้สามารถเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของชุมชน

ภาพที่ 4.59 รูปแบบบ้านพักวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส

เส้นทางที่ 1 ถนนรัชฎา บ้านพักภูเก็ตแอนด์ทาวน์

เส้นทางที่ 2 ถนนกระบี่ Old Town Hostel และ House at the edge

เส้นทางที่ 3 ถนนคีนุก บ้านสุตรา

เส้นทางที่ 4 ซอยรมณีย์ โรงแรมวิบูลสิน

เส้นทางที่ 5 ถนนกลาง Talang Guest House , 99 Old Town Boutique
Guest House, Rout 68 และ D, S Carder

เส้นทางที่ 6 ถนนพังงา โรงแรม ออน ออน

3) รูปแบบที่ 3 การท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมและอาหารท้องถิ่นในชุมชน

การท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมและอาหารท้องถิ่นในชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรม ร่วมทำอาหารท้องถิ่นกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ในภาคปฏิบัติจริง นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับบรรยากาศจริงร่วมกับประชาชนในชุมชน อันจะเป็นประสบการณ์ที่ประทับใจและเกิดการมาท่องเที่ยวอีกหลายครั้งในปีต่อไป ได้แก่

ก. เทศกาลกินเจ เป็นงานเทศกาลสำหรับการปฏิบัติเพื่อถือศีลกินผัก หรือเจียน่าย เป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวจีนในภูเก็ต นิยมมาร่วมกินผักเพื่อชำระล้างร่างกายและจิตใจให้สะอาด รวมถึงการมาชมขบวนแห่พระรอบเมืองหรืออ้วกึ่งของเหล่าม้าทรง จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น 1-9 ค่ำ เดือน 11 ของจีนหรือช่วง เดือนกันยายน-ตุลาคมของทุกปี

ข. ประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นประเพณีสำคัญที่ชาวจีนถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยโบราณนานนับพันปี ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ของจีน เป็นการไหว้เพื่อรำลึกถึงองค์ให้อิมเนี่ย เทพผู้สุขสงบแก่สรรพสิ่งในโลกและถือว่าเป็นเทพที่มีความงามมากที่สุดองค์หนึ่ง ซึ่งจะเสด็จมาโปรดสัตว์โลกในคืนวันพระจันทร์เต็มดวงของเดือน 8 สิ่งของที่ใช้สักการะได้แก่ ขนมไหว้พระจันทร์ และผลไม้ เพื่อขอให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนและครอบครัว

ค. ประเพณีไหว้เทวดา เป็นประเพณีที่จัดขึ้นหลังวันตรุษจีน 9 วัน เป็นวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 1 ตามปฏิทินจีน เป็นการบูชาเทวดาเพื่อให้ท่านปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข ผู้คนชาวจีนจะจัดของไหว้ ขนมนมกล ผลไม้มงคล รวมถึงสัญลักษณ์ในประเพณี ดันอ้อย 1 คู่ และขนมเจดีย์น้ำตาล จัดตั้งไหว้ในช่วงเช้ามืด บริเวณหน้าบ้านของแต่ละบ้าน ตั้งแต่ 5 ทุ่มเป็นต้นไป

ง. ประเพณีผ้อตอ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือน 7 ตามปฏิทินจีน ช่วงเดือนสิงหาคมหรือกันยายนของทุกปี โดยจะจัดขึ้นในแต่ละชุมชนของชาวจีน เพื่อเป็นการระลึกถึงผู้ที่ล่วงลับ ที่แต่ก่อนเคยใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชน ไม่จำเป็นต้องเป็นญาติกันเท่านั้น มีการนำอาหารคาวหวาน ผัก ผลไม้ รวมถึงเมล็ดธัญมาจัดเป็นรูปร่างต่าง ๆ อย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีขนมเต่า ที่ทำด้วยแป้งสาลีผสมน้ำตาล แล้วปั้นเป็นรูปเต่ามีขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้าง ทาด้วยสีแดง

จ. งานตรุษจีนย้อนรอยอดีตเมืองภูเก็ต เป็นงานแสดงวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวจีนภูเก็ต บนถนนสายประวัติศาสตร์ของความเจริญในอดีต คือ ถนนกลาง ถนนกระบี่และซอยรมณีย์ ภายในงานจัดขึ้นเพื่อย้อนรำลึกถึงวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นมีนาคม

ฉ. การทำอาหารพื้นเมืองภูเก็ตร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ได้แก่ โดปะ ขนมหิน-ห่อหมก น้ำพริกกุ้งเสียบ หมี่ไทย หมี่อกเกี้ยน น้ำซุพหยา ต้มส้มภูเก็ต หมูเค็มเค็ม ฯลฯ

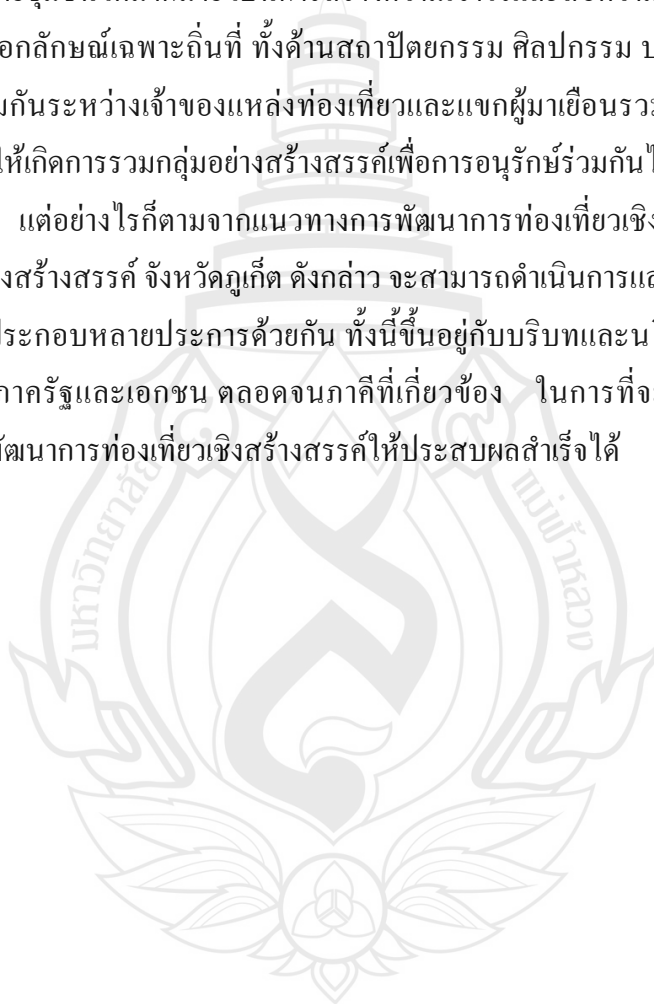
ช. การทำขนมพื้นเมืองภูเก็ตร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ได้แก่ ขนมสี่ขา ขนมปังเปี้ยะ ขนมหม้อหาลาว ขนมพริก โอ๊ะเอ๋ว ปะจ่าง อาโป้ง เป้าล้าง ฯลฯ

4) รูปแบบที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: ภาพสวยด้วยแรงบันดาลใจจากชุมชนท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภาพสวยด้วยแรงบันดาลใจจากชุมชนท้องถิ่นสู่ นักท่องเที่ยว เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่นักท่องเที่ยวสามารถถ่ายภาพอาคาร

สถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อฯลฯ เพื่อสื่อความหมายถึงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสไว้ เป็นวิธีการสร้างความกระตือรือร้นและอยากเรียนรู้แก่ผู้ที่ได้มีโอกาสพบเห็นภาพถ่ายสวย ๆ จากชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวและส่งภาพต่อไปทั่วโลกโดยผ่านเครือข่ายระบบออนไลน์หรือ Facebook ช่วยกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งที่เป็นมรดกวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน เพราะภาพแต่ละภาพที่นักท่องเที่ยวถ่ายออกไปจากชุมชน สามารถอธิบายเรื่องราวต่างๆภายในชุมชนได้มากมาย เป็นการสร้างความเข้าใจและสื่อความหมายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ด้วยความเข้าใจร่วมกันระหว่างเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและแขกผู้มาเยือนรวมทั้งผู้ที่ได้ชื่นชมรูปภาพเหล่านั้น จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์ร่วมกันได้

แต่อย่างไรก็ตามจากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ดังกล่าว จะสามารถดำเนินการและสำเร็จลงได้นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทและนโยบายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนภาคีที่เกี่ยวข้อง ในการที่จะเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้ประสบผลสำเร็จได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลของการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชิโนโปรตุกีส กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัย ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมว่าด้วย “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2538 บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ (1) ถนนริษญา (2) ถนนเยาวราช (3) ถนนกระบี่ (4) ถนนดินุ๊ก (5) ถนนถลาง (6) ถนนพังงา และ (7) ซอยรมณีย์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามด้วยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารภาครัฐและเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ที่ศึกษา ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่ได้เก็บรวบรวมไว้ และจากแบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต สำหรับประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะรวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบบนพื้นที่ที่ศึกษา สามารถสรุปผลของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ 3 ประเด็นหลักที่สำคัญดังนี้

5.1.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

การศึกษาในประเด็นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสและบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส (2) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม (3) การวางผังอาคารสถาปัตยกรรม (4) การประดับตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรม (5) สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในจังหวัดภูเก็ต และ (6) สภาพปัจจุบันของ

อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ส่วนบริบททางสังคมและวัฒนธรรม มีประเด็นสำคัญที่ศึกษาได้แก่ (1) ประวัติและความเป็นมาของเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส (2) ลักษณะที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ชิโนโปรตุกีส (3) โครงสร้างประชากรและการตั้งถิ่นฐาน (4) สภาพเศรษฐกิจและการปกครอง (5) ลักษณะทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ และ (6) สถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายหลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่และประกาศให้เป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในจังหวัดภูเก็ต ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปีพ.ศ. 2538 บนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีสและเพื่อนำไปกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต โดยสรุปอธิบายตามรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสจังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่า สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส มาจากคำว่า “ชิโน” หมายถึง คนจีน ส่วนคำว่า “โปรตุกีส” หมายถึง โปรตุเกส เป็นคำผสมของชาวจีนและยุโรป ใช้เรียกอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมในยุโรป เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนย่านการค้าสร้างขึ้นโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่มีความรู้ร่ำรวยจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต โดยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากชาวโปรตุเกสและชาวจีนที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์ด้านการค้าบริเวณเมืองท่ามะลาคา สิงคโปร์และปีนัง ใช้ประโยชน์เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย ประกอบไปด้วย อาคารสาธารณะ คลุหาสน์และดึกแถว มีช่องทางเดินเท้าด้านหน้าอาคาร เรียกว่า หง่อ ก่า กี้ เชื่อมขาดลอดถึงกันสำหรับป้องกันแสงแดด สายฝนและกิจกรรมทางความเชื่อของชาวจีน ประดับลวดลายปูนปั้นทั้งซุ้มประตูและหน้าต่างแบบผสมทั้งศิลปะยุโรปและจีน มีช่องแสงสว่างจากหลังคาและมีปอน้ำภายในอาคารไว้สำหรับบริโภค ปัจจุบันมีอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส จำนวนทั้งสิ้น 408 หลังคาเรือน เป็นอาคารสถาปัตยกรรมรูปแบบเก่าจำนวน 189 หลังคาเรือน อาคารสถาปัตยกรรมที่มีการดัดแปลงด้านหน้าหรือโครงสร้างจำนวน 213 หลังคาเรือนและที่เป็นอาคารคลุหาสน์ จำนวน 6 หลังคาเรือน อาคารบางส่วนไม่มีการพักอาศัย เจ้าของอาคารหรือทายาทที่รับมรดกอพยพโยกย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น ทำให้อาคารถูกทิ้งร้างหรือใช้เป็นโกดังสำหรับเก็บสินค้า ขาดการดูแลรักษา จึงชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา บางส่วนให้เช่าอยู่อาศัย หรือถูกรื้อเพื่อสร้างอาคารใหม่ทดแทนหรือมีการดัดแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรม ซุ้มหน้าต่างชั้นบนถูกดัดแปลงไปเป็นรูปแบบสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น

ส่วนผลการศึกษาบริบทสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่า เขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุเกส คือชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติและความเป็นมาของการก่อตั้งยาวนานกว่า 100 ปี เป็นย่านการค้าตั้งอยู่บนที่ราบทางตอนใต้บริเวณใจกลางเมืองภูเก็ต ประชากรโดยส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนสกเกี้ยน ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจากจีนแผ่นดินใหญ่ มะลาคา สิงคโปร์และปีนัง มีวิถีชีวิตผูกพันกับการค้ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นลักษณะสังคมเมืองที่ค้าขายแบบครอบครัวใหญ่ มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะ“กงสี” หรือเครือญาติ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามแบบอย่างวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของชาวจีน มีการปกครองโดยการบริหารของคณะกรรมการชุมชน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นส่วน ๆ ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ เทศบาลนครภูเก็ต

5.1.2 ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

การศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต มีองค์ประกอบการด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนที่สำคัญอยู่ 10 ประการ ได้แก่ (1) ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (2) วัฒนธรรมชุมชน (3) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (4) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (5) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (6) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (7) การมีส่วนร่วมของชุมชน (8) การบริหารจัดการชุมชน (9) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนและ (10) กิจกรรมในชุมชน นอกจากนี้ยังรวมถึงองค์ประกอบด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมที่สำคัญอยู่ 6 ประการ ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา โดยสรุปอธิบายตามรายละเอียดดังนี้

5.1.2.1 ความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส

ผลการศึกษาความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีองค์ประกอบด้าน (1) ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (3) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (5) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและ (7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ที่มีความพร้อมสูง ส่วนองค์ประกอบด้าน (8)

วัฒนธรรมชุมชน (9) การบริหารจัดการชุมชนและ (10) กิจกรรมในชุมชน มีความพร้อมปานกลาง เท่านั้น ส่วนองค์ประกอบความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่หลายด้านด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) วัฒนธรรมชุมชน (2) การบริหารจัดการชุมชน และ (3) กิจกรรมในชุมชน เนื่องจากมีความพร้อมปานกลางเท่านั้น

5.1.2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 72.40 เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีเพียงร้อยละ 27.60 ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็นปรับปรุง ดูแลและรักษาอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ทรุดโทรมหรือผุพังให้มีความแข็งแรงและสวยงาม ไม่รื้อถอนและก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ไม่ติดตั้งสายไฟ สายโทรศัพท์และเครื่องปรับอากาศตลอดแนวทางเดินเท้า อนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสร่วมกับชุมชน ไม่ทำลายศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชนและจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการและจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชน ยกเว้นประเด็นเปิดทางเดินเท้าตลอดแนวนถนนเพื่อปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ภายในชุมชน ยังคงอยู่ในระดับน้อยเท่านั้น

5.2 สรุปอภิปรายผลของการศึกษา

5.2.1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต

สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทางกายภาพและจินตภาพ ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนย่านการค้า ที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเล เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส ถูกสร้างขึ้นโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่มี

ความร่ำรวยจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ต ในสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี เป็นสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต โดยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากชาวโปรตุเกสและชาวจีน ที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์ด้านการค้าบริเวณเมืองท่ามะลาคา สิงคโปร์และปีนัง

เขตประวัติศาสตร์ชิโนโปรตุกีส คือชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติและความเป็นมาของการก่อตั้งยาวนานกว่า 100 ปี เป็นย่านการค้าตั้งอยู่บนที่ราบทางตอนใต้บริเวณใจกลางเมืองภูเก็ต ประชากรโดยส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจากจีนแผ่นดินใหญ่ มะลาคา สิงคโปร์และปีนัง มีวิถีชีวิตผูกพันกับการค้ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสังคมเมืองค้าขายแบบครอบครัวใหญ่ มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะ “กงสี” หรือเครือญาติ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามแบบอย่างวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของชาวจีน มีการปกครองเป็นลักษณะการบริหารของคณะกรรมการชุมชน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นส่วน ๆ ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นคือ เทศบาลนครภูเก็ต ตามนโยบายยุทธศาสตร์ร่วมของจังหวัดภูเก็ต ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม การอำนวยความสะดวกในการคมนาคม การขนส่ง การบริการที่มีคุณภาพ การประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการตลาด และการบริหารจัดการที่เหมาะสม

ปัจจุบันอาคารสถาปัตยกรรมในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส เป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ในเขตพื้นที่ 157 ไร่ มีการกำหนดความสูงของอาคารไม่ให้เกิน 12 เมตร และมีที่ว่างในที่ดินร้อยละ 16 หากออกแบบอาคารรูปแบบชิโนโปรตุกีส ยกเว้นออกแบบอาคารเป็นรูปแบบอื่น ต้องมีที่ว่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 มีจำนวนทั้งสิ้น 408 หลังคาเรือน แยกเป็นอาคารสถาปัตยกรรมรูปแบบเก่าจำนวน 189 หลังคาเรือน อาคารสถาปัตยกรรมที่มีการดัดแปลงด้านหน้าหรือโครงสร้าง จำนวน 213 หลังคาเรือน และที่เป็นอาคารคลุหาสน์ จำนวน 6 หลังคาเรือน อาคารบางส่วนไม่มีการพักอาศัย เจ้าของอาคารหรือทายาทที่รับมรดกอพยพโยกย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น ทำให้อาคารถูกทิ้งร้างหรือใช้เป็นโกดังสำหรับเก็บสินค้า ขาดการดูแลรักษา จึงชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา บางส่วนให้เช่าอยู่อาศัย บ้างก็ถูกรื้อเพื่อสร้างอาคารใหม่ทดแทนหรือมีการดัดแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นรูปแบบสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากอาคาร โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของตัวอาคารและอาคารข้างเคียง ด้วยการออกแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จึงทำให้มีรูปแบบขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของอาคารสถาปัตยกรรม ในเขตชุมชนประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ทำให้ชุมชนท้องถิ่นริเริ่มโครงการอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรม ร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและจังหวัดภูเก็ต จนนำไปสู่การกำหนดเป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” บนพื้นที่ 175 ไร่ เพื่อพัฒนา บูรณะ พื้นฟู และอนุรักษ์วิถีชีวิต ศิลปกรรมและอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้วยการสร้างบรรยากาศในการเที่ยวชมเมือง ให้เหมือนอยู่ในพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ภายในชุมชน นำเสนอคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังจุดต่าง ๆ ของเส้นทางท่องเที่ยวภายในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส ได้โดยใช้อาคารสถาปัตยกรรมภายในชุมชนให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์หลัก โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นสถานที่เรียนรู้ของคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นสถานที่รวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเอาไว้

การนำเสนอเอกลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งทางด้านกายภาพและจินตภาพ ให้เป็นสถานที่เรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนผ่านสถาปัตยกรรมของชุมชนท้องถิ่น นับได้ว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากอาคารสถาปัตยกรรมเดิม เพราะกิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นจะต้องไม่ลดทอนคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชนลงไป จะต้องสัมพันธ์กับการลงทุนและการดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน ตลอดจนคนต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาทำการค้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เกิดการขยายตัวจากการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการท่องเที่ยว มีการลงทุนด้านที่พักมากยิ่งขึ้น เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการค้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อาคารหลายแห่งถูกเปลี่ยนสถานการณ์เป็นเจ้าของ มีการปรับปรุงเป็นโรงแรม ที่พัก หรือเกสต์เฮ้าส์ขนาดเล็ก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านแสดงศิลปะ นวดแผนไทยและฯลฯ มีปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาพักผ่อนและเที่ยวชมสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม แต่จะต้องสัมพันธ์กับบริบทโดยรวมของชุมชนท้องถิ่นและชุมชนใกล้เคียง

การอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสและการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงไม่ใช่เป็นแค่การรักษาให้อาคารสถาปัตยกรรมกลับคืนสู่รูปแบบสถาปัตยกรรมเดิมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการสร้างคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ในฐานะเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดและประเทศ ถึงแม้ว่าการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนด้านการท่องเที่ยว สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น หากแต่การใช้ประโยชน์จากอาคารสถาปัตยกรรมจะแตกต่างออกไป แต่ทว่าคุณค่าใหม่ที่เกิดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและสังคม เพื่อที่จะสามารถ

ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ให้สามารถรักษาคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทางกายภาพและจินตภาพ ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนย่านการค้า ที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเล เป็นการสื่อความหมายที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส ไว้ได้อย่างยั่งยืนได้

จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปฏิพล ยอดสุรางค์ (2551) เรื่อง “การอนุรักษ์ทาลาโคมัส (อิกฮาลาซิมัซ)” แนวทางการอนุรักษ์และการปรับเปลี่ยนจากศาสนสถานเป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ของท้องถิ่น ด้วยการปรับเปลี่ยนการใช้สอย (adaptive-reuse) อาคารทาลาโคมัสจากอาคารศาสนสถานเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีความมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์อาคารอย่างยั่งยืน กล่าวคือ การปฏิสังขรณ์อาคารให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งด้วยการปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากตัวอาคารเดิมทำหน้าที่เป็นศาสนสถาน การปรับเปลี่ยนมาสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์จึงเป็นการนำศักยภาพของตัวอาคารมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด แต่ไม่ลดทอนคุณค่าด้านต่างๆของอาคารลงแต่อย่างใด เป็นการสร้างการเรียนรู้แก่คนในท้องถิ่นและผู้มาเยือนให้เห็นคุณค่าของอาคารผ่านนิทรรศการที่จะจัดแสดง และรวมไปถึงเป็นการสร้างรายได้เพื่อการอนุรักษ์อาคารต่อไปในระยะยาว เนื่องจากอาคารทาลาโคมัสเป็นอาคารที่มีคุณค่าในด้านต่างๆสูง เพราะฉะนั้นตัวอาคารสามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆของตนเอง เพื่อให้ผู้ที่สนใจใช้ศึกษาเรียนรู้ได้โดยตัวของตัวเอง เพียงแต่จัดเรียบเรียงเนื้อหา รวมไปถึงตีความเรื่องราวต่างๆออกมาเพื่อนำเสนอให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ เนื้อหาเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่โล่งกลางอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีชญัน สายสาครเศ (2550) เรื่องย่านเก่าเมืองจันทบุรี ความหมายแห่งชุมชนและวัฒนธรรม ได้กล่าวไว้ว่า นอกจากสถาปัตยกรรมจะเป็นบันทึกการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตแล้ว ยังมีความหมายและความสำคัญอีกหลายด้าน ทั้งที่เป็นกายภาพและจินตภาพ ด้วยเหตุผลที่สถาปัตยกรรมบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ของการอยู่อาศัย นอกจากนั้นสถาปัตยกรรมยังเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนด้วย ดังนั้นวิธีการจัดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนที่ดีจะส่งผลให้คนที่ไม่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เกิดความประทับใจ เข้าใจ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ การสื่อความหมายจะสร้างความเข้าใจเรื่องราวในประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต การอยู่อาศัย โดยถ่ายทอดผ่านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและทำให้คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมชุมชนเด่นชัดขึ้น

อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปุณณ ขวัญสุวรรณ และปฏิพล ยอดสุรางค์ (2550) เรื่อง การสื่อความหมายเมืองเก่าผ่านแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม: การสื่อความหมายจากชุมชน

ท้องถิ่น ที่ได้กล่าวถึง เมืองเก่า หรือ เมืองประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเมืองเก่าที่ยังคงมีการใช้งานและศูนย์กลางเมืองในปัจจุบัน มีความซับซ้อนในการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลาย มีประวัติศาสตร์สั่งสมมาตามช่วงอายุเวลา มีองค์ประกอบเมือง โบราณสถาน สถาปัตยกรรมและชุมชนตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมือง ซ้อนทับกันอยู่ในพื้นที่เมืองปัจจุบัน รวมไปถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติ ภูมิประเทศ ซึ่งมีผลต่อภูมิลักษณะการตั้งถิ่นฐานของเมืองมาแต่อดีต โดยมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาเมืองเก่าตามช่วงอายุเวลา

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ สันติ เล็กสุขุม (2550) เรื่อง สันนิษฐานรูปแบบโบราณสถานและการนำเสนอ: อภิมติของงานอนุรักษ์โบราณสถาน ได้เน้นย้ำถึงประเด็นความหมายของโบราณสถานร้างใด ๆ ก็ตามก็คือ หลักฐานโบราณที่มีชีวิต (living monument) เพราะอยู่ร่วมกับเราในสังคมปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่กำหนดว่าเป็นโบราณสถานร้าง (dead monument) ในความหมายนี้ไม่มีการใช้งาน ซึ่งมักทำให้การดำเนินงานอนุรักษ์ ผลอพลั้งเข้าข่าย “การแช่แข็ง” โบราณสถานใดก็ตาม อยู่ได้ด้วยความรู้ความเข้าใจของสังคม งานศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ ย่อมเป็นสิ่งจำเป็น เป็นส่วนสำคัญแรกเริ่มของงานอนุรักษ์แบบพัฒนา ซึ่งแตกต่างจากการแช่แข็ง

นอกจากนี้จากผลการศึกษาของ นิจแคมป์ และริแกนติ (Nijkamp & Riganti, 2010) เรื่อง “Valung Urban Cultural Heritage” คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว โดยเน้นการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในสังคม และกล่าวถึง มรดกทางวัฒนธรรมว่า มาจากลักษณะพิเศษที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ จากสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งสามารถศึกษาได้จาก วิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ภาษา สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ อาคาร บ้านเรือน และยังได้กล่าวถึงความหมายของ มรดก คือ สังคม ส่วน เศรษฐกิจและวัฒนธรรม คือ ทรัพยากร และจากสถิติการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม ยังมีปัญหาอยู่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ และรอคอยการแก้ไข เพื่อจะได้มีการศึกษาหาแนวทางพัฒนาและปรับปรุงในแต่ละพื้นที่ให้ยั่งยืนต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คอนสแตนติน และมิทราท (Constantin & Miitru, 2010) เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและการพัฒนาเขตพื้นที่ กรณีศึกษาประเทศโรมาเนีย ได้กล่าวถึง จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่มีขึ้นใน ศตวรรษที่ 21 และเป็นที่มาของรายได้ รวมทั้งความเจริญเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกว่า มีหลายประเทศที่ได้มีการลงทุนเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย สังคม เศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กัน และมีผลกระทบต่อพื้นที่พัฒนาน้อยที่สุด

ผลของการศึกษา พบว่า การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม และมรดกทางธรรมชาติ เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั่วไป เป็นการสร้างรายได้และมีผลต่อเศรษฐกิจของโรมานีเย เป็นการเปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกเขตภูมิภาค ที่มีความแตกต่างกัน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวภาครัฐ จะต้องพัฒนาทั้งในเขตพื้นที่ภูมิภาค และท้องถิ่น ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจ ข้อบังคับหรือการควบคุม ระบบสาธารณูปโภค สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น และจะต้องมีการสอบถามความคิดเห็นจากคนในท้องถิ่น ในการตัดสินใจพัฒนาไปสู่ความเจริญด้านการท่องเที่ยวและจะต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นจุดมุ่งหมายในการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวและความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน และการบริหารจัดการที่ดี จึงได้นำเสนอรูปแบบใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วยการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนในท้องถิ่นและภาครัฐมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ตามแผนงานนโยบายของรัฐเช่น มีการจัดการศึกษาอบรม เพื่อให้ความรู้ต่อประชาชน และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีอยู่ รวมถึงการจัดทำแผนงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้น ๆ

จากกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในประเด็นที่ว่าจะเป็นได้มากกว่าความยั่งยืนที่เกิดจากการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของผู้อยู่ในชุมชน จัดหาซึ่งทรัพยากรและองค์ความรู้ที่จะนำมาถ่ายทอดและสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ผ่านประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอดที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อันเป็นพื้นฐานในการทำงานร่วมกัน เป็นการสร้างความเข้าใจถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรม อันเกิดจากกระบวนการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินไปกับบรรทัดฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการสร้างยุทธศาสตร์การจัดการการท่องเที่ยว ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ขนาดของทุนทาง ของเมือง ภูมิภาคและประเทศ

เช่นเดียวกันกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เน้นย้ำถึงการสร้างความรู้และความเข้าใจถึงมรดกทางวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่องราวบอกผ่านทาง อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม หรือสภาพทางประวัติศาสตร์ของแต่ละเมือง มีความสำคัญที่แตกต่างกันหลาย รวมทั้งความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชนชาติและการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อาศัยอยู่เดิม ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจในวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น มรดกวัฒนธรรม กิจกรรมนันทนาการของชุมชน

ท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาลและประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อมฤต หมวดทอง (2547) เรื่อง นิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในชุมชนคลองจระเข้ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของระบบนิเวศในช่วงฤดูกาลต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวต้องปรับเข้าหาภูมิปัญญาอันเกี่ยวเนื่องกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตอันเป็นปกติของ ชวนา ชาวคลอง ถูกเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพธรรมชาติที่แปรเปลี่ยนไปตามฤดูกาล เป็นต้น “พื้นที่แห่งการเรียนรู้” วิถีชีวิต ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ในความสัมพันธ์ของที่มาของแม่น้ำ ลำคลอง และต้นกำเนิดของสายน้ำ จนมาเป็นคลองที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ก่อเกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน อุประณ์ หรือสถานที่ในการประกอบอาชีพ เป็นการมองระบบความสัมพันธ์จากภาพกว้างสู่ภาพย่อยในแต่ละช่วงเวลา

2. เรือนพื้นถิ่นพักอาศัย เป็นพื้นที่การเรียนรู้ทางวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการอยู่อาศัย เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งใน “วิถีชีวิตปกติ” ของคนในครัวเรือน โดยเรียนรู้คุณค่าและความหมายของการอยู่อาศัย ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม ที่ผสมผสานกับความเชื่อและศาสนาของกลุ่มชน แสดงออกเป็นรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม เช่น หน้าต่างหรือช่องเปิดระบายอากาศ ที่มีความเป็นเฉพาะตัวของพื้นที่ หรือทิศหัวนอน ทิศของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กับลักษณะกิจกรรมในเรือน

วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องการแลกเปลี่ยนและไม่หยุดนิ่ง แต่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นยังคงเป็นพื้นที่แห่งการปรับตัวภายใต้สมดุลของวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยผู้คนในชุมชนเป็นผู้ตระหนักถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมการอยู่อาศัยของตนเอง และเป็นผู้จัดสรรสิ่งที่เหมาะสมและจะเป็นประโยชน์ของชุมชน

ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น การสร้างแนวคิดด้วยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ควรที่จะดำเนินไปด้วยกับบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ขนาดของทุน สังคมและวัฒนธรรมของเมือง ภูมิภาคและประเทศ ทุนทางวัฒนธรรมสามารถสร้างความมั่งคั่งในทางเศรษฐกิจ มูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญทางเศรษฐกิจ โดยจะต้องมุ่งเน้นถึงมูลค่าทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเป็นสำคัญ ประชาชนในท้องถิ่นชุมชนแหล่งท่องเที่ยวจะต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนด้วยตนเอง ไม่ใช่นโยบายจากภาครัฐหรือเอกชนที่มุ่งหวังเข้าไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแบบอย่าง

ที่ชุมชนไม่ต้องการหรือต่อต้านเพียงอย่างเดียว ท้ายที่สุดแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนย่อมจะต้องล่มสลายไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้

ดังเช่นผลการศึกษาของ ปองขวัญ (สุวัฒนา) ลาซุส (2550) เรื่อง ชุมชนชอยหวังหลีการ สื่อความหมายที่สาบสูญแล้ว ที่ได้กล่าวถึง ชุมชนชอยหวังหลี (ชอยเจริญกรุง 52) ว่ามีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถได้รับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้ทางมรดกวัฒนธรรมระดับชาติของย่านชาวจีนที่มาตั้งรกรากในบางกอกและความรุ่งเรืองของย่านยานนาวาในอดีต โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่ทางวัดยานนาวา เจ้าของพื้นที่ธรณีสงฆ์แห่งนี้ มีดำริที่จะดำเนินการอย่างจริงจัง ในการพัฒนาชอยชุมชนหวังหลีให้มีผลตอบแทนสูงในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่วัดมากขึ้น โดยเริ่มจากการยกเลิกสัญญาเช่าตึกแถว (ต๋อปี) ในชอยหวังหลี แก่ผู้เช่าที่อยู่อาศัยมา 3 ชั่วโมงคนลง และได้ทำสัญญาเช่าใหม่ให้กับ บริษัท เจ เอส พี. สาธร จำกัด เพื่อดำเนินการพัฒนาที่ดิน โดยจะต้องรื้ออาคารเดิมอายุ 80 ปี ซึ่งเป็นตึกแถวรวมกว่า 70 คูหาลง เพื่อสร้างอาคารพาณิชย์ทดแทน จนนำไปสู่ปัญหา “โลรีอ” โดยรื้อถอนอาคารเก่า ทำลายหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน รวมทั้งคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ให้หายไปอย่างไม่มีวันหวนกลับคืนมาได้ นำเสียดายที่การสื่อความหมายนี้สาบสูญไปเสียแล้วในการรักษามรดกวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่คู่ประเทศไทย

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดภูเก็ต จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่จะสัมพันธ์กับความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถกำหนดทิศทางและความต้องการจากเจ้าของอาคารสถาปัตยกรรมในชุมชนท้องถิ่น ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐและเอกชน องค์กรชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการชุมชน วัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมในชุมชนที่เหมาะสม เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้ดำเนินไปกับบรรทัดฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งแบบสมัยเก่าและแบบใหม่ให้เกิดความสมดุลทางวัฒนธรรมร่วมสมัยที่โดดเด่น ผ่านสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าเพิ่มอย่างยิ่ง เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นสินทรัพย์ร่วมของสังคมสืบไป

5.1.2 ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ด้วยองค์ประกอบความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (3) ความเป็นพลเมืองของชุมชน (4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน (5) ความรู้สึกร่วมของชุมชน (6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและ (7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ส่วนองค์ประกอบด้าน (8) วัฒนธรรมชุมชน (9) การบริหารจัดการชุมชน และ (10) กิจกรรมในชุมชน มีความพร้อมปานกลางเท่านั้น

สำหรับความพร้อมการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส โดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบทั้งหมดมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม (2) คุณค่าทางจิตใจ (3) คุณค่าทางสังคม (4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ (6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่หลายด้านด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบทางด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) วัฒนธรรมชุมชน (2) การบริหารจัดการชุมชน และ (3) กิจกรรมในชุมชน เนื่องจากมีความพร้อมปานกลางเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดง การละเล่นและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน การบริหารจัดการชุมชนโดยหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรธุรกิจชุมชน รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน การเปิดบ้านพักโฮมสเตย์ การเรียนรู้ด้านอาหารท้องถิ่น และการปั่นจักรยานเที่ยวชมสถาปัตยกรรมในชุมชนท้องถิ่น ยังคงไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ขาดการจัดการสนับสนุนในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ อีกทั้งการนำเสนอกิจกรรมใหม่ ๆ ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวยังมีไม่มากนัก จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชน องค์กรธุรกิจชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาเครือข่ายทางการท่องเที่ยวภายในภูมิภาคร่วมกันอันจะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นไปสู่ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการการท่องเที่ยว ภูเก็ต (2553) เรื่องการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมชีโน-

โปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต ที่ได้เสนอว่า การเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรม รูปแบบชิโน-โปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต จะเป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นโครงข่ายสมบูรณ์ โดยปรับปรุงอาคาร สถานที่และวิถีชีวิตชุมชนแบบย้อนยุค เพื่อสร้างสรรค์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ในเขตเมืองเก่าภูเก็ต และในระยะยาวจะช่วยสืบสานการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างมี มาตรฐานคุณภาพและมีความยั่งยืน อันจะก้าวไปสู่การเป็นเมืองมรดกโลก เช่น เมืองมะลากาและ ปีนัง ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมต้นแบบของอาคารในเขตเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต อีกทั้ง ยังจะต้องมีการบริหารการพัฒนาอย่างมีบูรณาการในการฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เกิดความสนใจเที่ยว ชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จะช่วยสร้างงาน สร้าง รายได้เพิ่มขึ้นในเขตเมืองเก่าภูเก็ต ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติรัตน์ ปิติพานิช (2552) เรื่องกระบวนการ สร้างแนวทางการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็น Asian World Creative Tourism Destination โดยความ ร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอก ประกอบไปด้วย 2 แนวทางด้วยกันได้แก่

1. จังหวัดภูเก็ตควรเป็น Creative Tourism ที่มีการผสมผสานที่สำคัญ เช่น เมืองแห่ง อาหารการกิน เมืองแห่งการพักผ่อน เมืองแห่งหัตถกรรม สถาปัตยกรรม และศิลปะพื้นบ้าน ด้วย การผลักดันให้จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองที่มีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. การขับเคลื่อนจังหวัดภูเก็ตให้เป็น Creative Tourism แห่งอาเซียน จะต้องพิจารณา ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของบริบทพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก พร้อมทั้งต้องประสานความร่วมมือ กับทุกภาคส่วนในการร่วมกันผลักดันจังหวัดภูเก็ตไปสู่การเป็น Creative Tourism Destination เป็น เมืองที่มีความเป็นพลวัตตลอดเวลา ควบคู่กับการส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ วลัยพร ธีวตระกูลไพบุลย์ (2551) เรื่อง แนวโน้มพฤติกรรม นักท่องเที่ยวในอนาคต ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวในอนาคตให้ความสนใจมาก ขึ้น คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทการเรียนรู้ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ เป็นต้น จึงควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น เช่น การศึกษาแหล่ง ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ต่าง ๆ เป็นต้น

ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุเกส จึงจำเป็นต้อง คำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน และ ความพร้อมทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบทางด้าน

วัฒนธรรมชุมชน การบริหารจัดการชุมชนและกิจกรรมในชุมชน จากทัศนที่เห็นพ้องต้องกันระหว่างความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส และนักท่องเที่ยวนั้น จะเห็นว่ามีส่วนอย่างมากต่อเศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว การจัดการวัฒนธรรมและนโยบายด้านวัฒนธรรมของชุมชน ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวจะส่งผลต่อการขยายตัวและการเพิ่มขึ้นของปริมาณนักท่องเที่ยวได้

แต่อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของตลาดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะมีปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำ แต่ให้ผลตอบแทนสูง เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับรูปแบบและคุณค่าทางวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นมากกว่าการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ที่ให้ความสำคัญกับความเพลิดเพลิน สนุกสนานและการพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากกว่า เป็นที่ยอมรับกันว่า การท่องเที่ยวมีส่วนเพิ่มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทางบวกนั้น มีส่วนช่วยกระตุ้นการเพิ่มขึ้นของปริมาณนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ แนนอนที่สุดว่า ย่อมที่จะเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ภูมิภาคและประเทศได้ ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน กระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของธุรกิจภายในชุมชนท้องถิ่น แต่ในทางลบนั้น ผลจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ยิ่งไปกว่านั้น การแต่งกายแบบวัฒนธรรมต่างถิ่นที่แตกต่างไปจากบริบทของสังคมดั้งเดิมก็จะปรับเปลี่ยนไป การเพิ่มขึ้นของปริมาณนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ย่อมจะส่งผลบวกในภาพรวมทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามวัฒนธรรมต่างถิ่นจะกลืนกลายและผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จนในที่สุดก็จะมีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน ทำให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่ไป

ดังนั้นจากกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชนที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในบริบทต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น เรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหาร ศิลปหัตถกรรม สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชุมชน และสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การให้ชุมชนได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยตนเอง การเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่นำเสนอต่อนักท่องเที่ยวเกิดจากภูมิปัญญาของชุมชน ไม่มีการชี้นำทั้งจากภาครัฐและเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการลงทุนและผลตอบแทน แต่หากเป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับประชาชนและเป็นรูปแบบที่เกิดจากวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีของชุมชนใน

แหล่งท่องเที่ยว อันจะส่งผลทำให้เกิดการอนุรักษ์และวางแผนซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันทั้งชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้

5.3 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต

ผลการศึกษา เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่าชุมชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต มีความพร้อมเกือบทุกด้าน ที่จะสามารถได้รับการพัฒนารูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในระดับชาติและระดับโลกของย่านการค้า สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส ที่ถูกสร้างขึ้นโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่มีความร่ำรวยจากการทำธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตในอดีต เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจีนและโปรตุเกส โดยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากชาวโปรตุเกสและชาวจีน ที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์ด้านการค้าบริเวณเมืองท่ามะลาลาลิงคโปรและปีนัง ด้วยความพร้อมขององค์ประกอบทางด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม จึงให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางและความต้องการจากเจ้าของอาคารสถาปัตยกรรมและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐและเอกชน องค์การชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการชุมชน วัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมในชุมชนที่เหมาะสม เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ให้ดำเนินไปกับบรรทัดฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

โดยผู้วิจัยมีข้อค้นพบจากผลการศึกษาว่า องค์ประกอบเพื่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส นั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการจากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต ที่จำเป็นจะต้องบูรณาการความร่วมมือจากประชาชน ที่เป็นเจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาศัย และประชาชนภายในชุมชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชนต่าง ๆ ในการพัฒนาความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนความพร้อมด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการชุมชน วัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมในชุมชน ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและ

วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ด้วยการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน 4 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ (1) เดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมล้ำค่า ชีโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต (2) บ้านพักวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส (3) การท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมและอาหารท้องถิ่นในชุมชน และ (4) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: ภาพสวยด้วยแรงบันดาลใจจากชุมชนท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยว ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ด้วยองค์ประกอบสำคัญด้านเอกลักษณ์ของชุมชนและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ ความรู้และความเข้าใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งประชาชนที่เป็นเจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาศัยและประชาชนภายในชุมชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชน ในการเข้าใจร่วมกันว่า เขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุกีส เป็นพื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน จังหวัดและประเทศ เพราะคุณค่าความสำคัญที่เกิดจากชุมชน มิใช่เพียงเกิดจากอาคารใดอาคารหนึ่งเท่านั้น แต่เกิดจากสิ่งที่เป็นองค์ประกอบทั้งหมดของชุมชนร่วมกัน

นอกจากนี้ในการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องบูรณาการความร่วมมือทั้งภาคประชาชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกัน ดังนี้

5.3.1 ภาคประชาชน

5.3.1.1 เจ้าของอาคารสถาปัตยกรรม ผู้เช่าอาศัย และประชาชนภายในชุมชน ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและรักษาไว้ซึ่งมรดกวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนร่วมกับภาครัฐและเอกชนและองค์กรชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

5.3.1.2 สนองต่อนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็น การร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ กับภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชน ให้สามารถเป็นไปในทางปฏิบัติในทิศทางเดียวกันได้

5.3.1.3 ร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนท้องถิ่นร่วมกับภาครัฐและเอกชน องค์กรชุมชน ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจอันดีร่วมกัน ให้สามารถสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวตามกระแสหลักในระดับจังหวัด ภูมิภาค ประเทศและของโลก เพื่อดึงดูดความสนใจและประชาสัมพันธ์การ

ท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนได้

5.3.2 ภาครัฐ

5.3.2.1 เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ และกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและนโยบายการท่องเที่ยวกระแสหลักของจังหวัด ภูมิภาค ประเทศและของโลก โดยคำนึงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน เอกอัครราชทูตวัฒนธรรมของชุมชนและสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน บนฐานคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น

5.3.2.2 เป็นผู้นำในทางปฏิบัติ ให้สามารถดำเนินงานตามแผนงานและโครงการที่ได้กำหนดไว้ตามนโยบายอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อดึงดูดให้มีส่วนร่วมทั้งภาคประชาชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชน ได้เล็งเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของสังคมและการพึ่งพาตนเองของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวให้มีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความรักและความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชุมชนไว้ได้

5.3.2.3 เป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากภาครัฐมีความรู้ และความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ กับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ด้วยกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและความรวดเร็วในการทำงาน เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับชุมชน ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและไว้วางใจซึ่งกันและกันได้

5.3.3 ภาคเอกชน

5.3.3.1 เป็นเจ้าของธุรกิจชุมชนท้องถิ่น จะต้องปฏิบัติตามนโยบายและข้อกำหนดต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับภาครัฐและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด ทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

5.3.3.2 ดำเนินธุรกิจตามหลักธรรมาภิบาลร่วมกับชุมชนท้องถิ่น โดยจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันทั้งขององค์กร ภาครัฐ ประชาชนและองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สามารถตรวจสอบและชี้แจงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ในทางปฏิบัติ

5.3.4 องค์การชุมชน

5.3.4.1 เป็นภาคีร่วมกับภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนในชุมชน ในการสนับสนุนการพัฒนา บุธนะ ฟื้นฟู อนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชน เป็นเสมือนองค์กรของทุกคนในชุมชนที่จะสร้างความเข้าใจ และร่วมมือกันทางปฏิบัติได้

5.3.4.2 กระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้อยู่อาศัยในเขตประวัติศาสตร์ และประชาชน ได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

5.3.4.3 ส่งเสริมด้านกิจกรรมและงานวัฒนธรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน ร่วมกับภาครัฐและเอกชนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืนได้

5.4 ข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องจากผลการศึกษา เพื่อป้องกันและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ในเขตประวัติศาสตร์ ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้งในเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

5.4.1 เชิงนโยบาย

5.4.1.1 ภาครัฐจะต้องเป็นเจ้าภาพในการบริหารจัดการหรือดำเนินการตามแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะเทศบาลนครภูเก็ตและจังหวัดภูเก็ตที่จำเป็นจะต้องบูรณาการความร่วมมือจากประชาชน ที่เป็นเจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาศัย และประชาชนภายในชุมชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ตไปสู่ภาคปฏิบัติได้

5.4.1.2 ภาครัฐและเอกชน เจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาศัย และประชาชนภายในชุมชน ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องสร้างความรู้และความเข้าใจถึงข้อกำหนดจากการประกาศเป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อควบคุมการรื้อถอนหรือดัดแปลงอาคารสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชนให้สามารถบังคับใช้ในทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.1.3 ภาครัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษาอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ในเขตประวัติศาสตร์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการร่วมกับเจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาศัย และประชาชน

ภายในชุมชน ภาคเอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การเปิดห้อง กาน้ำ หรือทางเดินเท้า ตลอดจนกำหนดควบคุมความเร็วของการจราจรบนถนนในเขตประวัติศาสตร์และชุมชนใกล้เคียง เพื่อความปลอดภัยในการเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมของประชาชนและนักท่องเที่ยวได้

5.4.1.4 เทศบาลนครภูเก็ต กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาเขตประวัติศาสตร์ให้เป็นเมืองแห่งมรดกวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสโลก ด้วยการสร้างบรรยากาศของอาคาร วิถีชีวิต ชุมชนให้เป็นเสมือนอดีตที่ผ่านมา โดยจะต้องเดินทางไปดูงานที่มะลากาหรือปีนังซึ่งได้รับการประกาศเป็นเมืองมรดกโลก หรือ Williamsburg Virginia ของสหรัฐอเมริกา มาเสริมเป็นตัวอย่าง จะทำให้การเป็นแบบในการปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ Williamsburg ที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตและสังคม ประเพณี ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ทั้งในด้าน การแต่งกาย อาหาร การตกแต่งอาคารบ้านเรือน และประเพณีต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ทรงคุณค่าในอนาคต

5.4.2 หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

5.4.2.1 หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมถนนคนเดินในทุกเดือนหรือช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ กิจกรรม Big Cleaning Day สำหรับให้เยาวชนหรือองค์กรศึกษาและมหาลัยได้เข้ามาทำความสะอาดอาคารร้างหรือซ่อมแซม ให้ดูสะอาดนำไปสู่การทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องได้

5.4.2.2 จัดหากิจกรรมที่มีการผสมผสานหรือร่วมสมัยทั้งเก่าและใหม่อย่างสร้างสรรค์ เพิ่มการจัดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตชีวา นำเสนอศิลปินและศิลปะอย่างสร้างสรรค์ผ่านการจัดสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยในอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้

5.4.2.3 จัดหาสถานที่เพื่อทำเป็นศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวและบริการห้องน้ำสาธารณะสะอาดอย่างเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

5.4.2.4 จัดหาสถานที่จอดรถและกำหนดเขตสำหรับจอดรถในช่วงเวลาเร่งรีบอย่างมีระบบเพื่อความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเดินทางของประชาชนและนักท่องเที่ยว

5.4.3 งานวิจัยในครั้งต่อไป

5.4.3.1 การพัฒนาเชิงบูรณาการ ในการฟื้นฟูอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

5.4.3.2 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมต้นแบบชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทยกับ เมืองท่ามะลากา ประเทศอินโดนีเซียและเมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

5.4.3.3 การสื่อความหมายในการอนุรักษ์: จากสถาปัตยกรรม ชีโนโปรตุเกส สู่มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

5.4.3.4 วัฒนธรรม “กงสี” วิถีชีวิตของชาวจีน เขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

5.4.3.5 อีก 5 ทศวรรษหน้า: อนาคตว่าด้วยการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชน ในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

5.5 ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการเข้าไปในพื้นที่ที่ศึกษาภาคสนามในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต มีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่และประชากรในการศึกษา เฉพาะในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต จึงไม่สามารถนำผลการวิจัยเป็นข้อสรุปที่จะนำไปครอบคลุมยังเขตอื่น ๆ แต่สามารถนำเอาผลของการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ และควรคำนึงถึงข้อแตกต่างของบริบทในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริบททางสังคมและวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่แตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร
สำนักงานจังหวัดภูเก็ต ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ปี 2553-2556. ภูเก็ต: กรมฯ
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551). สรุปแผนการตลาดปี 2551. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม
2555, จาก <http://mua.go.th/users/bhes/bhes1/tourism/no%208.pdf>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553, เมษายน). การพัฒนาเศรษฐกิจปี 2553. สืบค้นเมื่อ 25
พฤษภาคม 2555, จาก http://Thaitv3.com/becnews/backissne/e_5Coop/openl_html
- การท่องเที่ยวอยุธยา. (2552). สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2554, จาก Ayutthaya111blogspot.
com,2552
- กิตติรัตน์ ปิติพานิช. (2552). กระบวนการสร้างแนวทางการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็น Asian
World Creative Tourism Destination. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). จังหวัดภูเก็ต: วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์
และภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กอดิรัก แสงสนิท. (2554). การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (อพท.). สืบค้น
เมื่อ 25 พฤษภาคม 2555, จาก <http://thaipr.net/travel/397736>
- กฤษณ สมบุญรุ่งเรือง. (2553). การศึกษาอัตลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของย่านชุมชน
ตลาด พลุ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. การศึกษาอิสระการวางแผนชุมชนเมืองและ
สภาพสิ่งแวดล้อมมหานิติศาสตร์ สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อม.
มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- คณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา. (2553). การเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่
ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: วุฒิสภา.

งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศบาลนครภูเก็ต. (2553). **มนต์เสน่ห์แห่งภูเก็ต** [วิดีโอ]
สำนักปลัดเทศบาล.

ชนัญ วงษ์วิภาค. (2545). **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**.
กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตำนานแผ่นดิน. (2552, ตุลาคม). **มาเก่าสองเชื้อชาติหนึ่งวัฒนธรรม**. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม
2555, จาก <http://www.komchadluek.net/detail/>

เทศบาลนครภูเก็ต. (2543). **มนต์แห่งภูเก็ต**. ภูเก็ต: งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ฝ่ายบริหาร
สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครภูเก็ต.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). **การท่องเที่ยวไทยนานาชาติปีพ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อ
การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.

เทศบาลนครภูเก็ต. (2553). **เขตนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ชุมชนเมืองเก่า**. ภูเก็ต: เทศ.บาลฯ

ธีรยุทธ บุญมี. (2546). **พหุนิยม**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สภาสังคมวิทยา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

เนาวรัตน์ พลายน้อย และศุภวัฒน์ พลายน้อย. (2549). **การติดตามประเมินผลและการสังเคราะห์
ความรู้: บทเรียนการพัฒนานักจัดการความรู้ท้องถิ่นในโครงการเสริมสร้างความรู้เพื่อ
ชุมชนเป็นสุข (สรส.) ภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2548). **ความยุ่งยากของการอยู่**. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือท่องเที่ยว
ไทย.

ปฏิพล ขอดสุรางค์. (2551). **การอนุรักษ์ศาลาโคมัส (อิกสาลาซิมัส): 81/1 ถนนศรีอยุธยา
เขตดุสิต**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- ปริญญ์ สายสาครเศ. (2550). ย่านเก่าเมืองจันทบุรี ความหมายแห่งชุมชนและวัฒนธรรม: 81/1 ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปริญ ขวัญสุวรรณ และปฏิพล ยอดสุรางค์. (2550). การสื่อความหมายเมืองเก่าผ่านแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม: การสื่อความหมายจากชุมชนท้องถิ่น : 81/1 ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปองขวัญ (สุขวัฒนา) ลาชูศ. (2550). ชุมชนซอยหวังหลี่ การสื่อความหมายที่สายเคเบิล: 81/1 ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปรีชา คุรินทร์พันธ์. (2551). อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กระแสอาคนย์ (Southeast Current), 5(55), สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2555, จาก <http://www.pol.ru.ac.th/csas/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=8>
- ปิยวรรณ กองประเสริฐ (2551). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2548). หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว ประเทศไทย. (2553). จากอดีตห้องเรียนสู่แหล่งเรียนรู้ชุมชน: สัมพันธ์ภูเก็ต, กระบี่: พิพิธภัณฑ์ฯ.
- พัชรินทร์ เวียงชัย. (2546). แนวความคิดในการอนุรักษ์ชุมชนไท-โคราช กรณีศึกษา: หมู่บ้านพระเพลิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ (สถาปัตยกรรม), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 1).

นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ยงชนิษฐ์ พิมลเสถียร. (2543). คู่มือเดินชมเมือง ชุมเมืองเก่าภูเก็ต: แผนที่เส้นทางเดินชมเมือง.

ภูเก็ต: เทศบาลนครภูเก็ต.

ราณี อธิชัยกุล. (2546). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์

วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว = Professional experience in tourism management.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

รติกา อังกร. (2549). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น.

วารสารการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 19(1), 79-88.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ภาษาอังกฤษ-ไทย). กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์

การพิมพ์.

ไต้สไต้. (2552, กันยายน). งามได้ใจ “ชีโน-โปรตุเกส” ภูเก็ตเสน่ห์เมืองเก่าไม่มีวันตาย. สืบค้น

เมื่อ 25 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.khonkaenlink.info/tour/>

วิโรจน์ สารรัตตะ. (2545). วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมกระบวนทัศน์ใหม่สำหรับการวิจัยทางการ

บริหารการศึกษา. ขอนแก่น: อักษราพิพัฒน์.

วลัยพร รวีตระกูลไพบูลย์. (2551). แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในอนาคต. วารสารวิชาการ

การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 2(1), 1-12.

สินธุ์ สโรบล. (2547). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. ม.ป.ท.: สำนักงานภาคและเครือข่ายการ

เรียนรู้และประสานงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สมบัติ กาญจนกิจ. (2544) นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2553). สายใยวัฒนธรรม สานสัมพันธ์ชาวภูเก็ต.

ภูเก็ต: เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2541). การพัฒนาการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัทคุ้มครองมรดกไทย.

สำนักปลัดเทศบาล. (2543). **คู่มือการท่องเที่ยวเมืองภูเก็ต**. ภูเก็ต: สำนักงานฯ

สันติ เล็กสุขุม. (2550). สันนิษฐานรูปแบบโบราณสถานและการนำเสนอ: อภิธานของงานอนุรักษ์
โบราณสถาน. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**, 33(1), สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2555, จาก
library2.parliament.go.th/journal/thjournal/ct90.html

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.).
โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: 99 หมู่ 18 พหลโยธิน ปทุมธานี. สืบค้นเมื่อ
4 เมษายน 2555, จาก <http://www.creativetourismnetwork.org/cms/>

อิโค โมสไทย. (2551). **การสื่อความหมายในการอนุรักษ์ จากสถาปัตยกรรมสู่มรดกชุมชน: 81/1
ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์ (Identity) การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**.
กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการการ
วิจัยแห่งชาติ.

อมฤต หวดทอง. (2547). **นิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
ในชุมชนริมคลองระจั่ง อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

อภิรักษ์ จันตะนี, จิราภรณ์ แสนเกษม, สุนันทา เลื่อนพันธ์ และอุทิศ ศรีแก้ว. (2545). **การวิจัยทาง
ธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: พิทักษ์อักษร.

Ankomah, P. K. & Larson, R. T. (2000). Education tourism: a strategy to sustainable tourism
development in sub-Saharan Africa. **DPMN Bulletin**, 7(1), 19-24.

Crispin Raymond. (2003). **Case study-creative tourism New Zealand**. Retrieved April 30,
2012, from www.fuel4arts.com

Constantin, D. L. & Miitru, C. (2010). **Cultural tourism, Sustainability and regional
development: Experiences from romania**. n.p.: N.P.

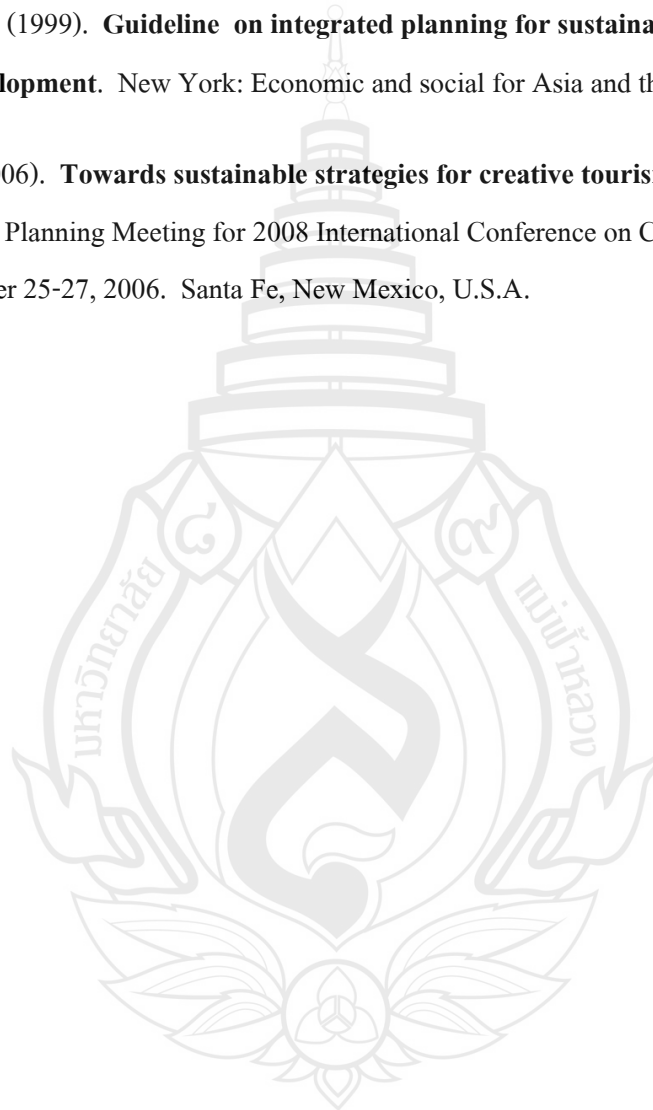
- Coccossis, H. (2009). Scenario tools for environmental planning. Supporting integrated coastal zone and water resources management in two Greek Islands. USA: Ashgate.
- Coccossis, H. & Mexa, A. (2004). **The challenge of tourism carrying capacity Assessment: Theory and practice.** Ashgate: Aldersh.
- Edensor, T. (1998). **Perfoming tourim staging tourism.** สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2555, จาก <http://nyu.edu/classes/bkg/tourist/a019896.pdf>
- Girard, L. F. & Nijkamp P. (Eds.) . (2009). **Cultural Tourism and Sustainable Local Development.** USA: Ashgate.
- Girard, L. F. & Torrieri, F. (2009), **Tourism, cultural heritage and strategic evaluations : towards integrated approaches.** Farnham: Ashgate.
- Judd, D. (1999). Constructing the tourist bubble. In D. R. Judd & S. S. Fainstein (Eds.), **The tourist city** (pp. 35–53). New Haven: Yale University Press.
- Lockwood, A. & Medlik, S. (2001). **Tourism and Hospitality in the 21 th Century.** Oxford, UK: Reed Education and Professional Publishing, Ltd.
- Nijkamp, P. & Riganti, P. (2010). **Value urban cultural heritage: The sustainability of cultural Diversity: Nations, cities and organizations.** Massachusetts: Edward elgar.
- Preecha Upayokin. (2009). **Creative tourism (CT).** Chiang Rai: Mae Fah Luang University.
- Ray & Anderson. (2000). **Being the Change: Becoming Agents of Personal and Cultural Transformation.** Proques LLc 789E. Eisenhower Parkway. PO Box 1346.
- South Australian. (2007). **The South Australian government's plan for health care over the next 10 Years.** Retrieved April 2, 2010, from <http://www.publications.health.sa.gov.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=spp>

Throsby, D. (2009). **Tourism, Heritage and cultural sustainability: Three “ Golden rules ”**. USA: Ashgate.

Weaver, D. (2006). **Sustainable tourism, theory and practice**. Amsterdam: Elsevier .

United Nations. (1999). **Guideline on integrated planning for sustainable tourism development**. New York: Economic and social for Asia and the Pacific.

UNESCO. (2006). **Towards sustainable strategies for creative tourism**. Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism, October 25-27, 2006. Santa Fe, New Mexico, U.S.A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ลักษณะทั่วไปของประชาชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ ก1 ร้อยละลักษณะทั่วไปของประชาชนในเขตประวัติศาสตร์ ชีโนโปรตุเกส จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส

ลักษณะทั่วไป	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส														รวม	
	ถนนรัชฎา		ถนนเขาวราช		ถนนกระบี่		ถนนदीบุก		ถนนกลาง		ถนนพังงา		ซอยรมณีย์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
สถานภาพการเป็น																
เจ้าของ	15	60.00	24	40.68	9	39.13	12	36.36	33	58.93	18	46.15	7	46.67	118	47.20
เช่าอาศัย	10	40.00	35	59.32	14	60.87	21	63.64	23	41.07	21	53.85	8	53.33	132	52.80
เจ้าของ																
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00
เพศ																
ชาย	15	60.00	32	54.28	13	56.52	20	60.61	23	41.07	25	64.11	7	46.67	135	54.00
หญิง	10	40.00	27	45.76	10	43.48	13	39.39	33	58.93	14	35.89	8	53.33	115	46.00
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00

ตารางที่ ก1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส														รวม	
	ถนนรัชฎา		ถนนเยาวราช		ถนนกระบี่		ถนนตีบุก		ถนนกลาง		ถนนพังงา		ซอยรมณีย์			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุเฉลี่ย																
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3.57	-	-	-	-	2	0.80
21- 30 ปี	3	12.00	8	13.56	2	8.70	3	9.09	7	12.50	2	5.13	1	6.66	26	10.40
31- 40 ปี	3	12.00	14	23.73	6	26.09	6	18.18	13	23.21	11	28.22	4	26.67	57	22.80
41- 50 ปี	10	40.00	13	22.03	7	30.43	6	18.18	15	26.79	7	17.94	4	26.67	62	24.80
51- 60 ปี	7	28.00	7	11.86	5	21.74	8	24.24	10	17.86	10	25.64	4	26.67	51	20.40
60 ปีขึ้นไป	2	8.00	17	28.82	3	13.04	10	30.31	9	16.07	9	23.07	2	13.33	52	20.80
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00
ระดับการศึกษา																
ประถมศึกษา	-	-	1	1.69	1	4.35	-	-	1	1.79	-	-	-	-	3	1.20
มัธยมศึกษาตอนต้น	1	4.00	5	8.47	2	8.70	2	6.06	3	5.36	2	5.13	1	6.67	16	6.40
มัธยมศึกษาตอนปลาย	13	52.00	26	44.07	13	56.52	19	57.58	27	48.21	19	48.72	8	53.33	125	50.00
ปริญญาตรี	11	44.00	27	45.77	7	30.43	12	36.36	25	44.64	18	46.15	6	40.00	106	42.40
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00

ตารางที่ ก1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส														รวม	
	ถนนรัชฎา		ถนนเยาวราช		ถนนกระบี่		ถนนตีบุก		ถนนกลาง		ถนนพังงา		ซอยรมณีย์		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
อาชีพปัจจุบัน																
รับราชการหรือ	-	-	2	3.39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.80
รัฐวิสาหกิจ																
ค้าขาย	18	72.00	47	79.67	16	69.57	26	78.79	1	1.79	28	71.79	4	26.67	140	56.00
ธุรกิจส่วนตัว	6	24.00	9	15.25	4	17.39	2	6.06	3	5.36	8	20.51	9	60.00	41	16.40
ลูกจ้างบริษัท	1	4.00	-	-	-	-	-	-	27	48.21	1	2.56	-	-	29	11.60
อื่นๆ - เกษียณ	-	-	1	1.69	3	13.04	5	15.15	25	44.64	2	5.14	2	13.33	38	15.20
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00
การใช้ประโยชน์																
อาคาร											5	12.82	4	26.66	36	14.40
ที่อยู่อาศัย	2	8.00	7	11.86	6	26.09	6	18.19	6	10.72	26	66.67	7	46.67	164	65.60
เป็นทั้งที่อยู่อาศัย	17	68.00	35	59.32	14	60.87	24	72.72	41	73.21	4	10.26	2	13.33	35	14.00
และค้าขาย																
ค้าขาย	4	16.00	14	23.73	2	8.70	1	3.03	8	14.28	3	7.69	1	6.67	4	1.60
โรงแรม/ที่พัก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2.56	1	6.67	10	4.00
สำนักงาน	2	8.00	3	5.09	1	4.34	1	3.03	1	1.79	-	-	-	-	1	0.40
อื่นๆ - ผับ	-	-	-	-	-	-	1	3.03	-	-						
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00

ตารางที่ ก1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส															รวม	
	ถนนรัชฎา		ถนนเยาวราช		ถนนกระบี่		ถนนตีบุก		ถนนกลาง		ถนนพังงา		ซอยรมณีย์				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ระยะเวลาอยู่อาศัย																	
1-5 ปี	3	12.00	19	32.20	5	21.73	6	18.19	17	30.36	6	15.38	5	33.33	61	24.40	
6-10 ปี	5	20.00	9	15.26	2	8.70	5	15.15	10	17.86	7	17.96	2	13.33	40	16.00	
11-15 ปี	8	32.00	3	5.09	2	8.70	-	-	3	5.36	5	12.82	-	-	21	8.40	
16-20 ปี	2	8.00	2	3.38	2	8.70	2	6.06	-	-	1	2.56	1	6.67	10	4.00	
21-30 ปี	3	12.00	7	11.87	2	8.70	6	18.18	7	12.50	6	15.38	-	-	31	12.40	
มากกว่า 30 ปี ขึ้นไป	4	16.00	19	32.20	10	43.47	14	42.42	19	33.92	14	35.90	7	46.67	87	34.80	
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00	
สมาชิกในครอบครัว																	
2 คน	2	8.00	-	-	-	-	-	-	4	7.14	2	5.13	-	-	8	3.20	
3 คน	3	12.00	10	16.95	5	21.74	7	21.21	13	23.21	6	15.38	4	26.67	48	19.20	
4 คน	8	32.00	15	25.43	6	26.09	7	21.21	15	26.78	11	28.21	5	33.33	67	26.80	
5 คน	5	20.00	13	22.03	4	17.39	3	9.09	7	12.50	10	25.64	2	13.33	44	17.60	
มากกว่า 5 คนขึ้นไป	7	28.00	21	35.59	8	34.78	16	48.49	17	30.37	10	25.64	4	26.67	83	33.20	
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00	

ตารางที่ ก1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชีโนโปรตุเกส														รวม	
	ถนนรัชฎา		ถนนเยาวราช		ถนนกระบี่		ถนนตีบุก		ถนนกลาง		ถนนพังงา		ซอยรมณีย์			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คนในท้องถิ่น																
ใช่	18	72.00	44	74.57	17	73.91	30	90.91	38	67.86	30	76.92	12	80.00	189	75.60
ไม่ใช่	7	28.00	15	25.43	6	26.09	3	9.09	18	32.14	9	23.08	3	20.00	61	24.40
รวม	25	100.00	59	100.00	23	100.00	33	100.00	56	100.00	39	100.00	15	100.00	250	100.00
อพยพเข้ามาในพื้นที่																
1-5 ปี	2	28.57	10	66.66	4	66.66	1	33.33	10	55.56	2	22.23	3	100.00	32	52.46
6 – 10 ปี	2	28.57	4	26.67	1	16.67	2	66.67	7	38.89	3	33.33	-	-	19	31.15
11-15 ปี	1	14.29	1	6.67	-	-	-	-	1	5.55	3	33.33	-	-	6	9.83
16 – 20 ปี	1	14.29	-	-	1	16.67	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3.28
21- 30 ปี	1	14.28	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11.11	-	-	2	3.28
รวม	7	100.00	15	100.00	6	100.00	3	100.00	18	100.00	9	100.00	3	100.00	61	100.00

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

1. องค์กรของรัฐและเอกชน

- 1) สมาคมกวางตุ้งจังหวัดภูเก็ต, ถนนพังงา, วันที่ 23 เมษายน 2555
- 2) ผู้นำชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต, ถนนตลาด, วันที่ 27 เมษายน 2555
- 3) เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์, ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว, ถนนตลาด, วันที่ 27 เมษายน 2555
- 4) ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว, ถนนตลาด จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 5 พฤษภาคม 2555
- 5) ผู้ประกอบการตลาดปล่อยางของ, ถนนคึกกิ้ง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 28 เมษายน 2555
- 6) วิศวกรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555

2. ประชาชน

- 1) ผู้อาวุโสชุมชนย่านเมืองเก่า, ศาลเจ้าแสงธรรม จังหวัดภูเก็ต, 26 เมษายน 2555
- 2) ผู้อาวุโส ชุมชนถนนกระบี่, จังหวัดภูเก็ต, 25 เมษายน 2555
- 3) ผู้อาวุโสชุมชนถนนพังงา, จังหวัดภูเก็ต 26 เมษายน 2555
- 4) ผู้นำชุมชน, ถนนตลาด จังหวัดภูเก็ต, 29 เมษายน 2555
- 5) ประชาชนชุมชนตลาด, ถนนตลาด จังหวัดภูเก็ต, 29 เมษายน 2555
- 6) ผู้อาวุโส, ศาลเจ้าแสงธรรม จังหวัดภูเก็ต, 26 เมษายน 2555
- 7) ผู้อาวุโสชุมชนถนนคึกกิ้ง, ถนนคึกกิ้ง จังหวัดภูเก็ต, 4 พฤษภาคม 2555
- 8) ผู้นำชุมชน, ถนนตลาด จังหวัดภูเก็ต, 27 เมษายน 2555
- 9) ผู้อาวุโสถนนตลาด, ถนนตลาด จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 4 พฤษภาคม 2555
- 10) ประชาชน, ซอยธรรมณีย์, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555
- 11) ผู้อาวุโสชุมชน, ถนนพังงา, วันที่ 25 เมษายน 2555
- 12) ผู้อาวุโส, ถนนตลาด จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555
- 13) ประชาชน, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 28 เมษายน 2555

- 14) ประชาชน, ถนนกระบี่, จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555
- 15) ผู้อาวุโส ศาลเจ้าแสงธรรม, ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555
- 16) ประชาชนถนนกระบี่, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555
- 17) ผู้อาวุโส ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง, ถนนระนอง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 4 พฤษภาคม 2555
- 18) ประชาชน ชุมชนกลาง คริสเตียนสถาน, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน 2555
- 19) ผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนา, ศาลเจ้าแสงธรรม, ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555
- 20) ประชาชน, ร้านกาแฟ ถนนรัชฎา จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555
- 21) ประชาชน, ซอยรมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555
- 22) ประชาชน, ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว, ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555
- 23) ประชาชน, ถนนดีบุก จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 5 พฤษภาคม 2555
- 24) ประชาชน, ถนนดีบุก จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555
- 25) ผู้อาวุโสถนนดีบุก, ถนนดีบุก จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555
- 26) ช่างอาวุโส, ซอยรมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555
- 27) ผู้อาวุโส, ถนนเขาวราช ร้านกาแฟ ถนนเขาวราช จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 29 เมษายน 2555
- 28) ประชาชนถนนกระบี่, ถนนกระบี่ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 4 พฤษภาคม 2555
- 29) ผู้อาวุโส, ชุมชนถนนเขาวราช, ถนนเขาวราช จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 3 พฤษภาคม 2555
- 30) ประชาชนถนนเขาวราช, ถนนเขาวราช จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 30 เมษายน 2555
- 31) ประชาชน, ถนนรัชฎา ถนนกระบี่ ถนนพังงาและซอยรมณีย์ จังหวัดภูเก็ต, วันที่ 27 เมษายน – 3 พฤษภาคม 2555

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

วิทยานิพนธ์เรื่อง: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดภูเก็ต กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
“ชิโนโปรตุกีส”

โดย นางสาว ดวงใจ พานิชเจริญกิจ นักศึกษาปริญญาเอก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง อ. เมือง จ. เชียงราย

คำชี้แจง: แบบสำรวจความพร้อมด้านการท่องเที่ยวฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสถานการณ์และความ
พร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต โดยจะนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และสรุปเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์
ระดับดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

สำนักศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อศึกษาดังกล่าว
ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ

ความกรุณาในการตอบแบบสำรวจจากท่านเป็นอย่างดีขอขอบพระคุณที่กรุณาสละเวลาให้
ข้อมูลและรายละเอียดอย่างตั้งใจจริง

ความหมายของคำว่า

1. ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรม “ชิโนโปรตุกีส” หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนในท้องถิ่นมีอยู่ ที่จะต้อนรับ
นักท่องเที่ยว หรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาพักผ่อนหรือท่องเที่ยว
ในชุมชนได้ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1). ปริมาณชุมชนประวัติศาสตร์ (Territorial)
2). วัฒนธรรมชุมชน (Cultural) 3). สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (Historic) 4). ความเป็น
พลเมืองของชุมชน (Civic) 5). ลักษณะทางสังคมของชุมชน (Social) 6). ความรู้สึกมีส่วนร่วมของชุมชน
(Spirit of a community) 7). การมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation civic organizations) 8). การ
บริหารจัดการชุมชน (Community Management) 9. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

(Community infrastructure) และ 10) กิจกรรมในชุมชน (Community activities) รวมทั้งการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน

2. ซิโนโปรตุกีส (Sino Portuguese) หมายถึง แบบสถาปัตยกรรม ที่มาจากคำว่า “ซิโน” หมายถึงคนจีน ส่วนคำว่า “ โปรตุกีส ” หมายถึงโปรตุเกส ซึ่งเป็นที่มาของสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างศิลปวัฒนธรรมของจีนและโปรตุเกส ประกอบไปด้วย อาคาร บ้านเรือนที่พัก บริษัท ร้านค้าและหน่วยงานราชการทั้งของชาวจีน อินเดียและไทย ตั้งอยู่บนถนน 7 เส้นทางคือ ถนนรัชฎา ถนนเขาวราช ถนนกระบี่ ถนนคีนุก ถนนกลาง ซอยรมณีย์และถนนพังงา ของเขตประวัติศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต

การศึกษาครั้งนี้ไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ต่อบริษัทเอกชนแต่อย่างใด

แบบสำรวจสำหรับประชาชนในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ “ซิโนโปรตุกีส”

โครงสร้างของแบบสำรวจแบ่งออกเป็น 5 ส่วน รวม 7 หน้า คือ

- ส่วนที่ 1** ข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2** ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- ส่วนที่ 3** ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมซิโนโปรตุกีส
- ส่วนที่ 4** การแสดงความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
- ส่วนที่ 5** การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

สำหรับประชาชนในชุมชนเขตประวัติศาสตร์ “ชินโปรตุเกส” ☐ ถนนรัชฎา ☐ ถนนเขาวราช

☐ ถนนกระบี่ ☐ ถนนดินบก ☐ ถนนกลาง ☐ ซอยรมณีย์ ☐ ถนนพังงา

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุดหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

สำหรับผู้วิจัย

☐ ☐ ☐

1. สถานะภาพการเป็นเจ้าของอาคาร/ที่ดิน ☐ เช่าอาศัย ☐ เจ้าของ ☐ 1
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ 2
3. อายุ ☐ 3

☐ ต่ำกว่า 20 ปี
☐ 31 – 40 ปี
☐ 51 – 60 ปี

☐ 21 – 30 ปี
☐ 41 – 50 ปี
☐ 60 ปีขึ้นไป
4. การศึกษา ☐ 4

☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพปัจจุบันของท่าน ☐ 5

☐ รับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ เกษตรกรรม
☐ ลูกจ้างบริษัท

☐ ค้าขาย
☐ ธุรกิจส่วนตัว
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. การใช้ประโยชน์จากอาคารสถาปัตยกรรม ☐ 6

☐ ที่อยู่อาศัย
☐ ค้าขาย
☐ สำนักงาน

☐ เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและค้าขาย
☐ โรงแรม/ที่พัก
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
7. ระยะเวลาอยู่อาศัย ปี ☐ 7
8. จำนวนสมาชิกในครอบครัว คน ☐ 8
9. ท่านเป็นคนในท้องถิ่นชุมชนนี้หรือไม่ ☐ 9

☐ ใช่
☐ ไม่ใช่
10. ถ้าไม่ใช่ ท่านอพยพเข้ามาในพื้นที่นานเพียงใด ปี ☐ 10

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดภูเก็ต

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ แสดงถึงระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จังหวัดภูเก็ต ลงใน ☐ ตามความเป็นจริงของท่าน

5 หมายถึง มากที่สุด

2 หมายถึง น้อย

4 หมายถึง มาก

1 หมายถึง น้อยที่สุด

3 หมายถึง ปานกลาง

องค์ประกอบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์					
	5	4	3	2	1	C
ปริณทลชุมชนประวัติศาสตร์ (Territorial)						
1. อาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรม ชโนโปรตุกีส						11
2. อาคารสถาปัตยกรรมร่วมสมัย						12
3. ภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมของชุมชน						13
4. อาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรม ชโนโปรตุกีสที่คนในชุมชนถือครอง						14
5. อาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรม ชโนโปรตุกีสที่หน่วยงานภาครัฐถือครอง						15
วัฒนธรรมชุมชน (Cultural)						
6. ประเพณี /วัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน						16
7. รูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของชุมชน						17
8. การแสดงและการละเล่นของชุมชน						18
9. การแต่งกายแบบท้องถิ่นในชุมชน						19
10. ภาษาและอาหารท้องถิ่นในชุมชน						20
สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน (Historic)						
11. สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน						21
12. สถานที่สำคัญทางด้านความเชื่อหรือศาสนา						22
13. ศาลเจ้าและศาลบรรพชน						23
14. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์						24
15. ความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนกับต่างประเทศ						25
ความเป็นพลเมืองของชุมชน (Civic)						
16. ผู้คนในชุมชน						26
17. ผู้บริหารธุรกิจชุมชน						27
18. ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชน						38
19. องค์กรสาธารณะในชุมชน						39
20. ระดับการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของคนในชุมชน						30

องค์ประกอบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมด้าน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์					
	5	4	3	2	1	C
ลักษณะทางสังคมของชุมชน (Social)						
21. ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น, NGO ในชุมชน						31
22. ความเป็นมิตรไมตรีที่ดีของชุมชน						32
23. สังคมหนุ่ม-สาวในชุมชน						33
24. สังคมผู้นำ ผู้อาวุโสและผู้นำทางศาสนาในชุมชน						34
25. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน						35
ความรู้สึกร่วมของชุมชน (Spirit of a community)						
26. มีความภาคภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน						36
27. มีความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน						37
28. อนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชน						38
29. มีเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่นๆ						39
30. สร้างจิตสำนึกกระตุ้นให้เกิดให้กับลูกหลานในชุมชน						40
การมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation civic organizations)						
31. ไม่รู้ ถอน อาคารสถาปัตยกรรมเก่าทิ้ง						41
32. ปรับปรุง ดูแลรักษาอาคารสถาปัตยกรรมให้สวยงามแข็งแรง						42
33. สร้างสิ่งปลูกสร้างให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมเดิมให้กลมกลืนกัน						43
34. รักษาอาคารสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ในชุมชนไว้ให้นานที่สุด						44
35. ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนในการรักษา อาคารสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าไว้						45
การบริหารจัดการชุมชน (Community Management)						
36. มุลนิธิเมืองเก่า						46
37. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต						47
38. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน						48
39. องค์กรธุรกิจชุมชน						49
40. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น						50
โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (Community infrastructure)						
• เส้นทางคมนาคมเข้าถึงชุมชน						
41. เส้นทางคมนาคมขนส่ง						51
42. คุณภาพของเส้นทางคมนาคม						52
43. คุณภาพของเส้นทางเดินเท้า						53
44. ความปลอดภัยในการเดินทาง						54

องค์ประกอบความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์					
	5	4	3	2	1	C
สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน						
45. ไฟฟ้า						55
46. น้ำประปา						56
47. โทรศัพท์						57
48. ที่พัก						58
49. ห้องน้ำ / ห้องสุขา						59
50. ป้ายแนะนำทาง ระบบสื่อความหมาย/ สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย						60
กิจกรรมในชุมชน (Community activities)						
51. เดินเที่ยวชมอาคารสถาปัตยกรรม ชีโน โปรตุเกสในชุมชน						61
52. ปั่นจักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในชุมชน						62
53. บ้านพักโฮมสเตย์ร่วมกับชาวบ้านในชุมชน						63
54. การเรียนรู้ ประเพณี /วัฒนธรรมในชุมชน						64
55. การทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้านในชุมชน						65

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ แสดงถึงระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสจังหวัดภูเก็ต ลงใน ☐ ตามความเป็นจริงของท่าน

5 หมายถึง มากที่สุด

2 หมายถึง น้อย

4 หมายถึง มาก

1 หมายถึง น้อยที่สุด

3 หมายถึง ปานกลาง

ความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส	คุณค่าทางวัฒนธรรม		ระดับความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม					C
	ทราบ	ไม่ทราบ	5	4	3	2	1	
คุณค่าทางสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส (Aesthetic value)								
1. มีความรู้และเข้าใจถึงสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส								66
2. มีความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส								67
3. อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสมีความโดดเด่น งดงาม								68
4. อาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสประกอบไปด้วย อาคาร สาธารณะ ดึกแถวและที่อยู่อาศัย								69
5. ลักษณะทางสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลจากสิงคโปร์และป็นัง								70
คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual value)								
6. เป็นสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า มีอิทธิพลต่อครอบครัวและชุมชน								71
7. เกิดจากภูมิปัญญาและการผสมผสานของวัฒนธรรมชุมชน								72
8. เป็นมรดกสืบทอดของครอบครัวและชุมชน								73
9. สร้างความรักและความสามัคคีในชุมชน								74
10. เป็นที่ย่านการค้าและที่พักอาศัยที่ผูกพันกับชุมชน								75

ความพร้อมด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของ สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส	คุณค่าทาง วัฒนธรรม		ระดับความพร้อมด้านการ รับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม					C
	ทราบ	ไม่ ทราบ	5	4	3	2	1	
คุณค่าทางสังคม (Social value)								
11. มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน								76
12. ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างมลายูและจีน สกเกี้ยน เช่น วัฒนธรรม เพอรานากันและวัฒนธรรมบาบ๋า								77
13. มีชนบ ธรรมเนียม ประเพณีที่โดดเด่นและงดงาม								78
14. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน								79
15. มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีมีความปลอดภัย								80
คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Social value)								
16. มีความรู้และเข้าใจถึงประวัติและที่มาของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส								81
17. เป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่สร้างโดยชาวจีนโพ้นทะเล								82
18. เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน								83
19. แสดงถึงความรุ่งเรืองทางการค้าในอดีต								84
20. เป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุถึง 80-100 ปี								85
คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (Social value)								
21. สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสเป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชนคนจีน								86
22. เป็นสถาปัตยกรรมที่สัญลักษณ์ของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาค้าขายในภูเก็ต								87
23. เป็นสถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาทั้งเพื่อการค้าขายและพักอาศัยด้วยการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมต่างถิ่นอันโดดเด่น								88
24. เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงความรักและผูกพันบ้านเกิด								89
25. ที่ตั้งและทำเลของอาคารสถาปัตยกรรมมีการออกแบบและวางผังเมืองเป็นอย่างดี								90

[illegible]

ส่วนที่ 4 การแสดงความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ แสดงถึงระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ที่จะผลักดันไปสู่การปรับเปลี่ยนอาคารต่างๆให้เป็นสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จังหวัดภูเก็ต ลงใน ☐ ตามความเป็นจริงของท่าน

5 หมายถึง มากที่สุด

2 หมายถึง น้อย

4 หมายถึง มาก

1 หมายถึง น้อยที่สุด

3 หมายถึง ปานกลาง

การมีส่วนร่วมของชุมชน ในท้องถิ่น	ความคิดเห็น		ระดับความคิดเห็นต่อการ กำหนดนโยบายและการมี ส่วนร่วมของชุมชนใน ท้องถิ่น					C
	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	5	4	3	2	1	
ด้านการมีส่วนร่วม								
1. ปรับปรุง คู่มือรักษาอาคารสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ ทรุดโทรมหรือผู้พังให้มีความแข็งแรงและสวยงาม								101
2. ไม่รื้อ ถอนและก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับส ถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส								102
3. เปิดทางเดินเท้า (หงอ ก่า กี่) ตลอดแนวถนนเพื่อ ปรับเปลี่ยน ภูมิทัศน์ภายในชุมชน								103
4. ไม่ติดตั้งสายไฟ สายโทรศัพท์และเครื่องปรับอากาศ ตลอด แนวทางเดินเท้า								104
5. อนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสร่วมกับชุมชน								105
6. ไม่ทำลายศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน								106
7. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการและจัดสรร ผลประโยชน์ให้กับชุมชน								107

ส่วนที่ 5 การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

58. ท่านคิดว่าแนวโน้มในอนาคตเขตประวัติศาสตร์ชีโนโปรตุเกส จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร ☐ 108

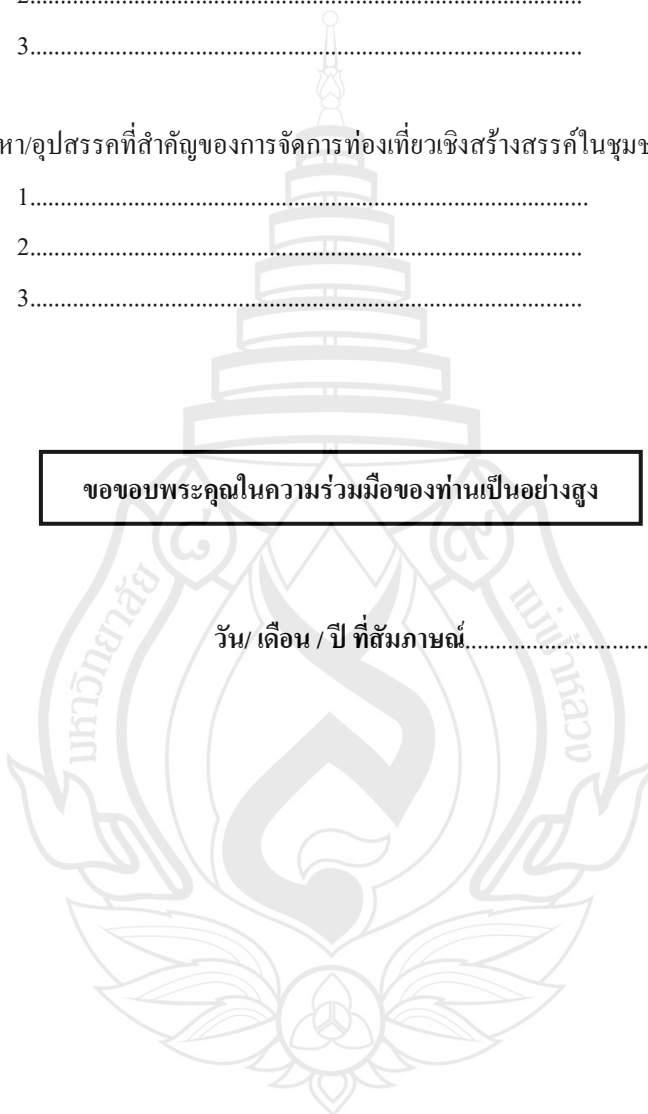
- 1.....
- 2.....
- 3.....

59. ท่านคิดว่าปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน มีอะไรบ้าง ☐ 109

- 1.....
- 2.....
- 3.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างสูง

วัน/ เดือน / ปี ที่สัมภาษณ์.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวดวงใจ พานิชเจริญกิจ
วัน เดือน ปีเกิด	6 กรกฎาคม 2502
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 236 ถนนเทพกระษัตรี ตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต 83000
ประวัติการศึกษา	
2540	ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2528	ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	
2555-ปัจจุบัน	รองคณบดีฝ่ายวางแผนและบริหาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2547-ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2551-ปัจจุบัน	ธุรกิจส่วนตัว ตัวแทนแนะแนวการศึกษาต่อต่างประเทศ
2530-2547	ผู้ช่วยผู้จัดการทั่วไป บริษัทอนุภาษประมวลกิจ จำกัด (สนามกอล์ฟภูเก็ตคันทรีคลับ)